

Библиотека
ТЕМАТСКИ ЗБОРНИЦИ

Књига 18

Одржавање конференције
„Деантропонимни неологизми као кључне речи епохе“
подржало је
Министарство културе Републике Србије

ДЕАНТРОПОНИМНИ НЕОЛОГИЗМИ КАО КЉУЧНЕ РЕЧИ ЕПОХЕ

Зборник радова

Приредили:

Дејан Ајдачић

Ђорђе Оташевић

Филолошко друштво „Речи“ – „Алма“

Београд, 2024

САДРЖАЈ

Уводна реч	7–7
Диана Благоева: <i>Нови деантропонимни съществителни в българския медиен дискурс</i>	9–34
Milica Mihaljević: <i>Hrvatski deantroponimni neologizmi kao terminološki i pravopisni problem</i>	35–46
Ивана Лазич Коњик: <i>Творба речи од презимена и личних имена политичких личности у српском језику (семантички, деривациони и когнитивни аспекти)</i>	47–77
Amela Šehović, Elma Durmišević: <i>Deantroponimni neologizmi kao ključne riječi epohe u bosanskom jeziku</i>	78–99
Ђорђе Оташевић: <i>Нове речи с презименом ‘Путин’ у основи у српском језику</i>	100–143
Весна Николић: <i>Деантропонимне творенице из угла лингвокултурологије</i>	144–159
Слободан Новокмет: <i>Нови деантропоними у српском језику творени помоћу суфикса -(ит)ина</i>	160–172
Вања Миљковић: <i>Лексичка деантропонимизација у савременом српском сленгу и семантичка природа антропонима</i>	173–201
Бојана Томић: <i>О епонимима насталим од женских имена</i>	202–224
Милица Божић Синчук: <i>О употреби лексеме владика у савременом српском језику (случај антропонимизације)</i>	225–238
Данко М. Шипка: <i>Глобално језичко акушерство: изабрани примјери рађања нових ријечи</i>	239–257

Садржај

Лазар Бошковић: <i>Српски језик и дигитална технологија: пракса, проблеми, заблуде, решења и препоруке</i>	258–288
--	---------

УВОДНА РЕЧ

Зборник садржи радове изложене на научној конференцији „Деантропонимни неологизми као кључне речи епохе”. Конференција је одржана 15. маја 2023. у онлајн режиму и на њој су учествовали филолози из Босне и Херцеговине, Бугарске, Србије и Хрватске. Конференцију су организовали Дејан Ајдачић (Универзитет у Гдањску), Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), Филолошко друштво „Речи” и часопис „Новоречје”.

Захваљујемо Министарству културе Републике Србије које је подржало одржавање конференције.

УДК81'367.622'373'23:81'372:[070(497.2)]'20"
81'367.622'373'23:373.611:[070(497.2)]'20"
811.163.2'373.23.43:[316.77:070]'20"

*Диана Благоева**

(Институт за български език, Българска академия на науките, София)

НОВИ ДЕАНТРОПОНИМНИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ В БЪЛГАРСКИЯ МЕДИЕН ДИСКУРС

В статията се разглеждат структурните и семантичните особености на новите деантропонимни съществителни, употребявани в езика на българските печатни медии в периода от началото на 21. век насам. Анализираните новообразувания се разпределят в четири основни групи: съществителни имена за лица, абстрактни съществителни, процесуални съществителни и съществителни с конкретно-предметна семантика. При тяхното производство се активизират словообразователни начини и модели както от системното, така и от асистемното словообразуване. В ролята на мотивиращи основи влизат антропоними (най-често фамилии, в по-редки случаи – също лични имена, прозвища, хипокористики, комбинации от лично име и фамилия), свързани със знакови за съответния период личности главно от областта на политиката, правораздаването, попкултурата, спорта, както и някои други сфери на обществения живот. Голяма част от новите деантропонимни съществителни са okazjiонализми, имат единични или редки срещания. Употребата им обикновено е ограничена във времето. Много от тях бързо губят актуалност, други преми-

* ORCID 0000-0002-2616-2652; d.blagoeva@ibl.bas.bg

нават към сферата на хронизмите и историзмите. Деантропонимните новообразувания в много случаи са резултат от лингвокреативност и езикова игра и са носители на подчертана експресия. Тяхната употреба нерядко цели да се внуши негативно отношение към личности с определена позиция и роля в обществения живот и във връзка с това граничи с проявите на езикова манипулация и езикова агресия.

Ключови думи: словообразуване, неологизми, деантропонимни съществителни, медиен дискурс, български език.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Според наблюденията на редица езиковеди (вж. Бонджолова 2002, 2017, 2018; Трифонова 2006; Аврамова 2011а, 2011б, 2012а, 2012б; Благоева 2007, 2012; Лукова, Ватева 2019 и др.) една от характерните прояви на динамиката в българския език през последните десетилетия е активизирането на словообразователните възможности на антропонимите, водещо до появата на редица новообразувания, мотивирани от домашни или чужди собствени имена на лица. Сходни процеси протичат и в другите славянски езици (вж. например Оташевић 2020 и цитираната там литература), което дава основание да се говори за засилена персонализация на славянското словообразуване в съвременния период (според тезата на Е. Земская 1997).

Ядрото на деантропонимната лексика се изгражда от субстантивните новообразувания и именно към тях ще насочим вниманието тук. Цел на изследването е да се проследят структурните и семантичните особености на най-новите деантропонимни съществителни в българския медиен дискурс. Наблюденията покриват периода от началото на ХХI век насам. Материалът за изследването е извлечен от електронен архив с текстове от различни печатни медии. Интересът към този тип източници е провокиран от това, че ези-

кът на медиите е генератор на множество словообразователни иновации, част от които са с потенциал да окажат влияние и върху общоупотребимата лексика.

2. ТИПОВЕ ДЕАНТРОПОНИМНИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ

Деантропонимните субстантивни новообразувания се разпределят в четири основни групи: съществителни имена за лица, абстрактни съществителни, процесуални съществителни и съществителни с конкретно-предметна семантика. В ролята на мотивираща дума влизат най-често фамилни имена на български или чуждестранни политически или обществени дейци (Бонджолова 2002; Благоева 2007; Цонева 2010; Аврамова 2011; Парзулова 2015; Симеонова 2016), а също – на писатели и журналисти, музикални изпълнители, спортисти, представители на криминалния свят, както и други фигури от съвременността или миналото, ползващи се (в една или друга степен) с известност в обществото: *лукановизъм*, мотивирано от Андрей Луканов, *вазовоцентризм* – от Иван Вазов, *Боршошгейт* – от Мирослав Боршош, *антистоичковист* – от Христо Стоичков, *ердоганизация* – от Реджеп Ердоган, *макронист* – от Еманюел Макрон, *тръмповщина* – от Доналд Тръмп.¹ В по-редки случаи мотивиращата основа е лично име: *бойковизъм*₁, *бо-*

¹ Срв. примерите: *Определяте днешното време като модел на „разпадация се лукановизъм“*. Земя, 2014, бр. 108; *Между края на литературноцентризма на българската култура и все отлагания край на вазовоцентризма*. Литературен вестник, 2014, бр. 20; *Воденият от Пената „Б“ отбор, запълнен предимно с „антистоичковисти“*, излиза в контролен мач срещу Китай днес. 7 дни спорт, 2005, бр. 4152; *„Боршошгейт“ е вече в съда, дойдоха и нови обвинения*. Земя, 2017, бр. 191; *Процесът на „ердоганизация“ на Турция продължава...* Нова зора, 2018, бр. 29; *Чолош оглави парламентарната група на макронистите в Европарламента*. Дума, 2019, бр. 119.

йковизъм², антибойковизъм – от Бойко Борисов, жоржовизация – от Жорж Ганчев; псевдоним: азисовци – от Азис, псевдоним на В. Боянов; прозвище: татовизъм – от Тато, прозвище на Т. Живков, бокоцентризм – от Боко, прозвище на Б. Борисов, галевизация – от Братя Галеви (прозвище на Пл. Галев и А. Христов); хипокористика: цецовизъм от Цецо, умалително от Цветан Цветанов; или пък комбинация от лично и фамилно име (*бойкоборисовизъм* – от Бойко Борисов, *билгейтсовци* – от Бил Гейтс) или лично име и прозвище (*мишошамаровци* – от Мишо Шамара).² Мотивираните от лични имена, прозвища и хипокористики деривати са силно експресивно маркирани и изразяват фамилиарност, често съчетана с отсянка на пренебрежителност.

2.1. Деантропонимни съществителни имена за лица

В тази група преобладават дериватите, назоваващи привърженици, последователи на лицето, чието собствено име изпълнява функцията на мотивираща основа. При производството на тези деривати най-продуктивен е интерна-

² В момента единствено властта и *бойковизъмът* са по-силните каузи от *антибойковизма*. Банкеръ, 2012, бр. 28; Как да не се говори за *жоржовизация* на синята демокрация? Кеш, 2003, бр. 46; При пълния провал на *татовизма* ДС проведе най-успешната си политическа акция. Правен свят, 2010, бр. 1; Барекоцентризмът повтаря *бокоцентризма*. Банкеръ, 2014, бр. 22; Това е третият скандал в последните месеци, в който вътрешното министерство гледа отстрани, защото обвинителите съзнателно ги игнорират заради съмнения за пристрастност и „*цецовизъм*“. Преса, 2013, бр. 132; Простото говорене е чалга – то е *бойкоборисовизъм*. Литературен вестник, 2007, бр. 22; Ако ЕС иска да насърчи своите собствени *билгейтсовци*, трябва да улесни достъпа до финансиране за предприемачите. Капитал, 2005, бр. 3; Нямаше *азисовци*, *мишошамаровци*, вулгарни чалгаджии и преуспяващи простаци. Стандарт, 2004, бр. 4212.

ционалният суфикс *-ист*³, като мотиватор в случая обикновено е фамилно име: *гешевист* – от Ив. Гешев, *радевист* – от Р. Радев, *станишевист* – от С. Станишев, *първановист* – от Г. Първанов, *куневист* – от М. Кунева, *дянковист* – от С. Дянков, *цветановист* – от Цв. Цветанов, *ниновист* – от К. Нинова, *сидеровист* – от В. Сидеров, *филчевист* – от Н. Филчев, *божковист* от В. Божков.⁴ Такива съществителни се образуват активно и от чужди по произход антропоними, като понякога е трудно да се установи дали съответното съществително е образувано на българска почва, или е заето и адаптирано от друг език: *берлусконист* – от С. Берлускони, *блеърист* – от Т. Блеър, *клинтънист* – от Б. Клинтън, *путинист* – от Вл. Путин, *саркозист* – от Н. Саркози, *тръмпист* – от Д. Тръмп.⁵ В някои случаи суфиксацията е придружена

³ Суфиксът *-ист* има дълга история в българския език. Според Л. Ванков тя започва около средата на 40-те години на XIX в., когато са регистрирани най-ранните (първоначално – основно заети, впоследствие – и образувани на домашна почва) съществителни с този формант, включително такива с интересуващата ни тук семантика (Ванков 1973: 25). Суфиксът продължава да показва висока продуктивност и в съвременния период (Аврамова 2003).

⁴ *Верните гешевисти най-сетне се престрашиха вчера да разгледат по същество исканията за предсрочно освобождаване на своя патрон. Дума, 2022, бр. 131; В БСП разделението не е на леви и на социалдемократи, на първановисти и станишевисти, а на такива, които живеят на жълтите павета, и на такива, които знаят как мислят и какво искат техните избиратели. Земя, 2013, бр. 206; Ниновисти ритат против Радев. 19 минути, 2021, бр. 2677; Някои от министрите трудно може да бъдат причислени изцяло към „бойковистите“ или „дянковистите“, но преобладаващите мнения ги слагат в един от двата лагера. Тема, 2011, бр. 14; Още един от т.нар. „филчевисти“ е натирен от съдебната система. Банкеръ, 2007, бр. 51; „Аз не съм божковист, не съм радевист, аз съм просто човек“... Дума, 2020, бр. 159.*

⁵ *Неговите [на С. Берлускони] привърженици са „берлусконисти“, а горещите поддръжници на идеите му – „берлусконизирани“.*

със съкращаване на произвеждащата основа: *юхновист* от Ив. Юхновски, *чавист* от У. Чавес.⁶

По-ограничена е употребата на разширените варианти на суфикса *-овист*, *-евист*, *-инист*, които се прибавят най-често към мотивираща основа – лично име: *бойковист* – от Бойко Борисов, *сергеевист* – от Сергей Станишев, *бранковист* – от Бранко Цървенковски; прозвище: *боковист* – от Боко, прозвище на Б. Борисов; хипокористика: *цецовист* – от Цецо, умалително от Цветан (Цветанов), *надкинист* – от Надка, умалително от Надежда (Михайлова); и в по-редки случаи – фамилия: *догановист* от А. Доган.⁷

Основната част от разглеждания тип деривати са производни от имена на политически дейци и се отнасят към обществено-политическата лексика (Цонева 2010; Благоева

Стандарт, 2005, бр. 4629; *Описва себе си* [М. Валс] като „*блеърист*“ (последовател на Тони Блеър) и „*клинтонист*“ (на Бил Клинтън). Банкеръ, 2014, бр. 14; *И ако някой пристъпи да разкрие истини и да приеме критика, го квалифицират като комунист, син на Кремъл, пунинист* и др. Земя, 2021, бр. 83; „Силната десница“ изтъква „гордостта да бъдеш *саркозист*“. Дума, 2012, бр. 266; *Синтезирайки портрета на гласоподадите за Тръмп (тръмпнистите), си спомних, че вече съм чел за тях, но тогава не съм им обърнал достатъчно внимание*. Култура, 2016, бр. 42.

⁶ *Отявлените юхновисти и кендеровисти не си говорят*. Тема, 2008, бр. 8; *Практически всички губернатори са „чависти“ и ще поставят спънки на местно равнище пред промяната на политиката на починалия лидер*. Земя, 2013, бр. 60.

⁷ *Почти уличният протест на бойковистите се надигна с нова сила*. Банкеръ, 2013, бр. 49; *Това беше политическа ликвидация на Заев от разочарованите бранковисти*. Дума, 2021, бр. 211; *Да чакаме извинение от боковистите – едва ли*. Българска армия, 2016, бр. 39; *След писанията на „достойните цецовисти“ вчера главният прокурор се оказа с удвоена охрана*. Дума, 2013, бр. 112; *Софт сините надкинисти пак са плътно по стъпките на хард сините костовисти*. Сега, 2005, бр. 76; *В парламента се събра мнозинство от социалисти и либерали догановисти*. Земеделско знаме, 2014, бр. 1.

2011; Симеонова 2016). По-рядко се срещат образувания, произведени от собствените имена на културни дейци, писатели, учени и др.: *морфовист* – от Ал. Морфов, *камбаревист* – от Ст. Камбарев, *райновист* – от Н. Райнов, *юхновист*, *кендеровист* – от П. Кендеров.⁸

Суфиксът *-ист* участва и в изграждането на композиционно-суфиксални съществителни с разглежданото значение: *бойкоборисовист* – от Бойко Борисов, *раданкъневист* – от Радан Кънев, *пламенюрукувист* – от Пламен Юруков, *мартиндимитровист* – от Мартин Димитров.⁹

По-ограничена роля в създаването на нови деантропонимни съществителни от тази категория имат суфиксите *-ец*: *путинец* – от Вл. Путин, *медведевец* от Д. Медведев; *-(и)анец*: *меркелианец* – от А. Меркел, *саркозианец* – от Н. Саркози; *-ак*: *костовак* – от Ив. Костов; *-(ич)ар*: *костовичар* от Ив. Костов; *-джиј(а)*: *тръмпаджия* – от Д. Тръмп.¹⁰

⁸ Морфов харчи много пари за своите постановки, но му ги даваме с радост, защото резултатът си заслужава. Цяло съсловие „морфовисти“ го преследва в Санкт Петербург. Класа, 2008, бр. 252; Някой би казал: да, но има много дъновисти и малко *райновисти*. Литературен вестник, 2007, бр. 22.

⁹ Трябва ли ни нов Стефан Стамболов. А-а-а, трябва ни зер, как да не ни трябва! – ще ревнат загорелите бойковисти, *раданкъневисти*, *куневисти* и прочие реформисти. Дума, 2014, бр. 32; Уталожиха ли се страстите в СДС? Има ли още разделение на *пламенюрукувисти* и *мартиндимитровисти*? Банкеръ, 2009, бр. 38.

¹⁰ Някои се самоопределят като „медведевци“, а други – като „путинци“. Русия днес, 2012, бр. бр. 18; Това е мъдростта на *меркелианците* и *саркозианците* и на всички тези, които сега търсят от данъкоплатците отговорност, към която би трябвало да привлекат мошениците, които са извършили престъпленията. Понеделник, 2011, бр. 11–12; Ето, господа *костоваци* и *посткостоваци*, резултатът от приватизацията. Дума, 2015, бр. 60; Днес само *костовичарите* си вярват, че при тяхното управление България ще стане Швейцария. Сега, 2001, бр. 23; Почти е сигурно, че ако Тръмп действително изпълни на-

Откроява се немногобройна група оказионални образувания, оформени със суфикса -к- (при част от тях – със съкращаване на основата), които са със значение ‘лице от кръга приближени на политическия деец, чието име е мотиватор на деривата’: *панайотка* – от Пл. Панайотов (със съкращаване на мотивиращата основа), *миленка* – от Милен Велчев, *путинка* – от Вл. Путин.¹¹ Те се употребяват обикновено в плурална форма и са подчертано експресивно маркирани поради нетипичната употреба на суфикса извън кръга на феминативите.

Много активно в оказионалното словообразуване е произвеждането на съществителни *pluralia tantum* със суфикс -ц(и) и мотивираща основа – фамилно (по-рядко – собствено) име, които означават „множество, съставено от лицето, означено с произвеждащото собствено име, и лицата, които принадлежат към неговото обкръжение“ (Аврамова 2011б: 113). Цв. Аврамова ги разглежда като особен тип апелативи, които „представяват по-сложни в семантично отношение субстантивни единици, които са близки до *nomina similitiva* и *nomina pertinentia*, но за разлика от тях не означават само лицата, които приличат (по определени качества, поведение и др.) на лицето, означено с мотивиращото собствено име (каквито са *nomina similitiva*), или субектите, които принадлежат към обкръжението на лицето, назовано с мотивиращото име (*nomina pertinentia*). Контекстът на употреба и познанията на по-образования читател за обозначаващата извънезикова действителност ясно пока-

меренията си за промяна в американската политика, същите хора у нас ще станат първи „тръмпджии“. Слово плюс, 2016, бр. 49–50.

¹¹ *Това е реалната държавна власт, за която се борят помежду си „панайотките“ и „миленките“.* Тема 2007, бр. 49; *Нас непрекъснато ни наричат предатели, рубладжии и путинки.* Дума, 2016, бр. 116.

зват, че тези единици назовават и лицето, което е обект на сравнение, т.е. лицето, означено с мотивиращото собствено име“ (Аврамова 2011б: 113). Тук се отнасят образувания като: *барековци* – от Н. Бареков, *кошлуковци* – от Е. Кошлуков, *сидеровци* – от В. Сидеров, *станишевици* – от С. Станишев, *първановци* – от Г. Първанов, *костовци* – от Ив. Костов.¹² Отбелязват се и разширени форми на суфикса: *-ови(и)*, *-еви(и)*: *елциновци* – от Б. Елцин, *бойковци* – от Бойко Борисов, *алгафариевици* – от Н. Алгафари.¹³ Активно се образуват и композиционно-суфиксални съществителни със суфикс *-и(и)*, *-ови(и)*, *-еви(и)* от лично и фамилно име: *деляндобревици* – от Делян Добрев, *димитърглавчевци* – от Димитър Главчев, *цветанцветановци* – от Цветан Цветанов, *билгейтсовци* и др.¹⁴

Деантропонимните съществителни от разглеждания тип обикновено са експресивно маркирани и са свързани в повечето случаи с изразяване на отрицателна оценка. С

¹² Този тип образувания често се срещат изписани с главна буква, което е отстъпление от правописните правила. В примерите е запазен оригиналният правопис. *Може би спасението е в новото поколение журналисти? Тези млади амбициозни **Барековци**, които не живеят със сенки от миналото.* Дума, 2009, бр. 287; *Иначе МОМН пусна хайки да проверяват... протестиращите и **кошлуковци** да ги оплюват.* Дума, 2012, бр. 293; *Алчни **сидеровци** провокират страховете на хората и ги настройват срещу бежанците...* Земяделско знаме, 2015, бр. 8; *И ако има изгодна сделка, може да направят държавата и федерация, колко му е. Никакви **Станишевици**, никакви **Първановци**, никакви **Костовци** и **Бойковци** няма да могат да спрат този процес.* Правен свят, 2009, бр. 6.

¹³ *Но не може да не го гневи поведението на **горбачовци** и **елциновци** и други като тях, които правят кариера, за да навредят на партията.* Дума, 2007, бр. 152.

¹⁴ *Те [изявите на премиера] са планирани, за да се изгради за пред обществото образът на ръководител, извисил се над всякакви там суджуци, НДС-та, телени огради, **деляндобревици**, **димитърглавчевци** и други такива **цветанцветановци**.* Дума, 2017, бр. 241.

подчертана експресивност се отличават образувания, изградени чрез съчетаване на фамилията на няколко различни лица, срв. *дайновкръстеврайчевци* – от Е. Дайнов, Ив. Кръстев, А. Райчев. Прибавяне на суфикс *-ц(и)* към фамилията (или името и фамилията) на лица жени също поражда засилена експресивност: *татайдончевци* – от Татяна Дончева.¹⁵

Активно се образуват okazjiонализми от среден род със суфикс *-че* от фамилия или (по-рядко) лично име или комбинация от лично име и фамилия. Те се употребяват обикновено в плурална форма и се доближават по словообразователното си значение до дериватите със суфикс *-ц(и)*: *борисовчета* – от Б. Борисов, *бойкоборисовчета* – от Бойко Борисов, *сидеровчета* – от В. Сидеров.¹⁶ Употребата на умалителен суфикс в подобна функция обуславя подчертаната експресивност на разглеждания тип деантропонимни образувания, които в повечето случаи носят отсянка на пренебрежителност. По-ограничено се образуват сходни по значение деантропонимни с феминалния суфикс *-к-*: *бетинажотевки*.¹⁷ Тези образувания също имат okazjiонален характер и са силно експресивно маркирани.

Сравнително активно е образуването на префиксално-суфиксални деантропонимни съществителни за лица с префикси *анти-* или *про-* и суфикс *-ист* или *-ец*, означаващи съответно ‘противник на лицето, чието собствено име е мо-

¹⁵ *Татайдончевци* има много в парламента. Новинар, 2007, бр. 54.

¹⁶ Има още два аргумента, с които много успешно, но напълно демагогски боравят *Борисовчетата*. Дума, 2012, бр. 242; *Сидеровчетата* ореваха орталъка, за да си уреждат следващите депутатски мандати. Литературен вестник, 2013, бр. 14;

¹⁷ Преторианската гвардия на *гешевци*, *цацаровци*, *иванивановци*, *бетинажотевки* и т. н. се е изправила като Берлинска стена срещу всеки опит за разобличаване на *Шайката*. Земя, 2021, бр. 244.

тивираща основа' и 'привърженик на лицето, чието собствено име е мотивираща основа': *антимозерист* – от А. Мозер, *антибойковист*, *пробойковист* – от Бойко Борисов, *антининовист*, *прониновист* – от К. Нинова, *антисаркозист* – от Н. Саркози, *антипутинист*, *антипутинец*, *пропутинец* – от Вл. Путин, *античавист* – от У. Чавес, *антистоичковец* – от Хр. Стоичков, *прокостовист* – от Ив. Костов.¹⁸

Известна продуктивност в производството на нови деантропонимни названия за лица показват и суфиксоидите *-ман*, *-люб*, *-фил*, *-фоб*, *-оид*, *-вед*. Мотивираща основа в такива образувания обикновено е лично или фамилно име:

¹⁸ В началото на седмицата мозеристи и **антимозеристи** влязоха в конфликт за партийната си централа на пл. „Славейков“, след като малко преди това официално се разцепиха на две фракции. Капитал, 2006, бр. 21; **Антибойковисти** дадоха заявка за нова коалиция след вота наесен. 19 минути, 2017, бр. 1923; Макар племенникът на бившия президент да не клони към леви убеждения, назначението заглава откритост към определени среди, които се числят към **антисаркозистите**. Дума, 2009, бр. 148; А сега в САЩ не само не се притесняват от размахания пръст на нашите **антипутинисти**, но и превръщат вината на щатската политика за трагедията в Ирак и региона в основна тема на поредната президентска кампания. Дума, 2015, бр. 193; Анализаторът Луис Висенте Леон беше предупредил за „разрушителен сценарий“ за **античавистите**, тъй като на регионалните избори „няма да има нито масово въздържане от гласуване“. Земя, 2018, бр. 1; Третата комерсиална експедиция в Китай, на т.нар. **антистоичковци**, ще донесе още около \$20 000. Монитор, 2005, бр. 2395; Надявам се да има достатъчно кандидати и в тази кампания да не стане като предишната – да се разделим на **про-** и **антининовисти**. Дума, 2021, бр. 226; Това са слова от страстната реч на блогъра **антипутинец** и борец с корупцията Алексей Навални. Тема, 2011, бр. 49; Картичката става твърде сложна. Твърде сложна, без да се имат предвид различните партии и движения, които сформираха бивши седесари, обявени от ексспартийците си за **прокостовисти** или **пробойковисти**. Дума, 2008, бр. 139; Самата идея, че който не е антируски настроен е „**пропутинец**“, е спекулативна. Стандарт, 2015, бр. 7968.

орбаноман, орбанолоб – от В. Орбан, *боколюб* – от Боко, прозвище на Б. Борисов, *камбарофил* – от Ст. Камбарев (със съкращаване на основата), *обамафил* от Б. Обама, *меркелофил, меркелофоб* – от А. Меркел, *путинофил, путинофоб, путиновед* – от Вл. Путин, *байдънофил* – от Дж. Байдън, *макронофил* – от Е. Макрон, *соросоид* – от Дж. Сорос, *бойковед* – от Бойко Борисов, *клинтъновед* – от Б. Клинтън.¹⁹

Срещат се, макар и ограничено, различни типове сложни деантропонимни съществителни за назоваване на лица:

¹⁹ Г. М., *боколюб, орбанолоб*, левскар, бивш конституционен съдия: В момента завършвам една малка книжка за Виктор Орбан. Написах я с много голяма любов, тъй като съм **орбаноман** още от 1989 година. Сега, 10.06.2019; Кремена Димитрова обяснява причината с присъствието си на репетицията на „Три сестри“ в театър „София“ през 90-те, преобърнала живота ѝ. Оттогава тя е открит „камбаревист“ (или може би „камбарофил“?). Тема, 2008, бр. 7; Ако нечи представи за политиката са малко различни, противоположната страна, която смята себе си за либерална, започва веднага да го громи като популист, расист, ксенофоб и „путинофил“. Култура, 2018, бр. 16; Независимо от това кой какъв е – еврофил, **байдънофил**, украинофил или набързо преобладаващ русофоб, всички, убедени в правотата на наложеного господстващо мнение, би следвало да се запитат как се докарахме до това състояние да ни прожектират единствената истина? Дума, 2022, бр. 177; Оптимизмът на **макронофилите** е оправдан. Дума, 2017, бр. 79; Нашите апологети на все по-отричаната бежанска политика обаче предпочитат да ни делят на **меркелофоби** и **меркелофили**. Дума, 2016, 206; Казвали сте, че сте русофил, но **путинофоб**. Стандарт, 2014, бр. 7780; Умно бе решението на американците да изберат Тръмп. Той ще ограничи влиянието на Сорос и **соросоидите**. Стандарт, 2016, бр. 8568; Всички позитивно настроени **бойковеди** изтъкват невероятния първичен инстинкт, който досега е предпазвал бившия топ полицай и настоящ премиер от грозящите го опасности. Дума, 2011, бр. 281; Разговор между изобличения **путиновед** П. В. и един неорганизиран тръмпист – В. В., излъчен по програма „Хоризонт“ на БНР. Нова зора, 2019, бр. 8; Какво сега ще правят **клинтъноведите**, които управляват страната. Дума, 2016, бр. 265.

бойколюбец – от Бойко Борисов, *путинолюбец*, *путинолизец* – от Вл. Путин, *меркеломразец* – от А. Меркел.²⁰

2.2. Абстрактни деантропонимни съществителни

Образуват се обикновено със суфиксите *-изъм*, *-ци-н(а)*. Деантропонимните новообразувания със суфикса *-изъм* назовават най-често създадени от съответно лице политически течения и доктрини или характерен за съответно лице стил на управление. Такива названия се образуват еднакво активно както от родни, така и от чужди антропоними: *станишевизъм* – от С. Станишев, *бойковизъм*, *тръмпи-зъм* – от Д. Тръмп, *берлусконизъм* – от С. Берлускони, *саркозизъм* – от Н. Саркози, *оландизъм* – от Фр. Оланд, *блеъризъм* – от Т. Блеър, *камерънизъм* – от Дж. Камерън, *меркелизъм* – от А. Меркел.²¹

²⁰ *Бойколюбецът* заминава за Нова Зеландия. Дума, 2016, бр. 270; В Москва група ентузиастични *путинолюбци* от 2000 г. издава вестник „Президент на третото хилядолетие“. Литературен вестник, 2022, бр. 42; Това е моралът на този човек. Нашите *путинолизци* са същите. Култура, 2014, бр. 33; Представянето на българите като *меркеломразци* не е плод на интелектуално прозрение. Дума, 2016, бр. 206.

²¹ Той [Тръмп] е изразител на обективни противоречия, които не само няма да бъдат решени от Байдън, но допълнително ще се засилят и това ще води до нов възход на духа на Тръмп или на *тръмпи-зма*. Земя, 2020, бр. 214; *Берлусконизмът*, разбира се, не е фашизъм, но той е и на хиляди километри от ефикасната социалдемокрация. Култура, 2011, бр. 11; Социолозите показват на левия народ, възправен срещу *саркозизма* и разочарован от *оландизма*, защо навсякъде във Франция „богатите стават все по-богати, а бедните – все по-бедни“. Култура, 2015, бр. 40; Дошло е времето да се мисли за други решения. Берлин и *меркелизмът* претендират, че няма такива, но е лесно да се докаже обратното. Дума, 2013, бр. 128; Ето с този *станишевизъм* – комбинация на голи лозунги, ефектен (но неефективен) пиар и отстоя-

Част от деантропонимите съществителни със суфикс *-изъм* (по-рядко – с разширената му форма *-овизъм*) означават характерен стил на действие, поведение на познати в обществото лица, срв. *догановизъм* – от А. Доган, *вуцовизъм* от Ив. Вуцов.²² Образованите с този суфикс съществителни може да означават и характерни за съответно лице изрази или постъпки: *биолчевизъм* – от Б. Биолчев, *славковизъм* – от Ив. Славков, *първановизъм* – от Г. Първанов, *бойковизъм*.²³ В този случай преобладава употребата им в множествено число.²³

Суфиксът *-изъм* участва също така в оформянето на префиксално-суфиксални деривати: *антипутинизъм* – от Вл. Путин, *антигръмпизъм* – от Д. Гръмп, *антиберлусконизъм* – от С. Берлускони, *антиердоганизъм* – от Р. Ердоган, както и на композиционно-суфиксални образувания, включващи лично и фамилно име: *божидардимитровизъм* – от Божидар Димитров, *бойкоборисовизъм*, или комбинация от фамилни имена на различни личности: *саркоберлусконизъм* – от Н. Саркози и С. Берлускони.²⁴

ване на личния интерес, Станишев и обкръжението му 13 години съществуваха БСП. Земя, 2015, бр. 22.

²² **Вуцовизъмът** може да роди всевъзможни схеми, в които всеки един резултат на „сините“, дори и постигнат с честна игра на терена, пак да поражда съмнения. Класа, 2008, бр. 203

²³ **Отбрани славковизми.** Тема, 2011, бр. 18; *Татяна Дончева, напуснала протестно БСП, като лидер на „Движение 21“ произведе един великолепен първановизъм: „Нашите проблеми нямат лъв или десен характер“.* Дума, 2015, бр. 43; *Няма комисии, няма пленарни зали, няма министерски изцепки и гафове, няма дори лапсуси и бойковизми двайсетина дни...* Дума, 2010, бр. 171.

²⁴ – *Има ли в избора да наградят теб и Pussy Riot признаци на световен антипутинизъм, или само у нас така се възприема?* Литературен вестник, 2015, бр. 15; *Един от последните шедьоври на радикалния антигръмпизъм бе отключването на държавния глава от социалните мрежи.* Дума, 2021, бр. 7; *Велтрони имаше нужда от достоен*

Абстрактните съществителни със суфикс *-цин(а)* означават отрицателно качество или проява, поведение, характерни за лицето, означено с мотивиращото име. Образуват се от фамилни или (по-рядко) лични имена от домашен или чужд произход: *първановщина* – от Г. Първанов, *сидеровщина* – от В. Сидеров, *цветановщина* – от Цв. Цветанов, *дянковщина* – от С. Дянков, *гешевицина* – от Ив. Гешев, *караянчевицина* – от Цв. Караянчева, *вигеницина* – от Кр. Вигенинц, *мангърровщина* – от А. Мангърров, *тръмпицина* – от Д. Тръмп, *орбанщина* – от В. Орбан.²⁵ Срещат се и деривати с разширените варианти на суфикса *-овцин(а)*, *-евцин(а)*: *бойковщина* – от Бойко Борисов, *тръмповщина* – от Д. Тръмп,

противник, той не искаше да изгради кампанията си върху антиберлусконизма, тъй като и неговата цел е система с две големи партии. Дума, 2008, бр. 90; Продължава опитът да се подклажда „нов политически гняв“ срещу турския президент, като тези три елемента се комбинират с антиердоганизма на политическата опозиция. Земя, 2023, бр. 36; Това е една литературоведска книга, която може да се чете и от хора извън професионалната общност стига да не са безнадеждно заразени с божидардимитровизъм. Капитал, 2007, бр. 2; Саркоберлусконизмът, финалната криза? Дума, 2011, бр. 287.

²⁵ „*Първановщината*“ за създаване на частни партии се отразява зле на политическия живот. Дума, 2015, бр. 50. Те се заеха да ликвидират следствието, а не причината. И с това си поведение станяха близнаци на *сидеровщината*. Политика, 2006, бр. 107; Независимият депутат Св. Т. е склонен да мисли за завръщането си в групата, ако тя се раздели с „*цветановщината*“. Преса, 2014, бр. 43; Правителството на Орешарски обяви край на „*дянковщината*“, смело вдигна дефицита и взе нов дълг. Стандарт, 2015, бр. 7922; *Гешевицината* бе част от криворазбрания управленски стил на ГЕРБ. Дума, 2022, бр. 5; „Убедени сме, че Караянчева и *караянчевицината* нямат място в политиката“, заяви той. Дума, 2020, бр. 197; Да се борят против *вигеницината* сред БСП. Земя, 2015, бр. 27; Държавата ни е длъжна да има нужния респект и грижа към тях [пенсионерите], а не да ги унижава и обижда с „*мангъровичини*“. Земя, 2020, бр. 83. Инициативата може да се види като протест и борба срещу *тръмпицината*. Култура, 2018, бр. 5.

путиновици – от Вл. Путин, *батевици* – от Батето, прозвище на Ив. Славков, както и композиционно-суфиксални образувания, изградени обикновено от лично име и фамилия: *евгенидайновици* – от Евгений Дайнов, *воленсидеровици* – от В. Сидеров, *методиандреевици* – от Методи Андреев, *татянадончевици* – от Татяна Дончева, *георгипървановици* – от Георги Първанов.²⁶

Известна продуктивност при образуването на нови абстрактни деантропонимни съществителни, включително сложни, показват също суфиксите *-(в)иад(а)*, *-иан(а)*: *макрониада* – от Е. Макрон, *путиниада*, *путиниана* – от Вл. Путин, *бойкоборисовиада* – от Бойко Борисов.²⁷ Продуктивен е и суфиксоидът *-гейт*²⁸: *Яневагейт* – от Вл. Янева, *Овчаровгейт* – от Р. Овчаров, *Будагейт* – от Буда, прозвище

²⁶ *Насъскват Брендо срещу Румен? Прилича на бойковици*. Стандарт, 2008, бр. 5659; *Такива са корените на „тръмповицината“ в САЩ*. Понеделник, 2017, бр. 1–2; *Орбаницината и путиновицината обаче отричат многообразието*. Култура, 2016, бр. 14; *Залива ни една евгенидайновици*, *размахваща плашилото на „беларуски и узбекистански режими“*. Дума, 2008, бр. 248; *Българското публично престранството ще продължава да се насища с воленсидеровици*, *раждаща само омерзение и противопоставяния*. Демократически преглед, 2002, бр. 49; *Категорично се противопоставяме на нескъпосания опит на група новоизлюпени демократи и политици да наложат „методиандреевицината“ като норма за отношение към новата история на България*. Дума, 2016, бр. 286; *Татянадончевицината държи в мъртва хватка парламента*. Новинар, 2007, бр. 54; *В света на георгипървановицината това да си последователен, е вид догматизъм*. Понеделник, 2016, бр. 3–4.

²⁷ *Група неосъзнати и недобросъвестни граждани решили, моля ви се, да протестират срещу самия Путин и насрочили протеста си на старта на самата Путиниада*. Литературен вестник, 2008, бр. 1; *В МВР вместо битката с престъпността на мода пак дойде Бойко-Борисовиадата*. Кеш, 2004, бр. 45.

²⁸ За този нов суфиксоид в българския език вж. по-подробно Аврамова 2003: 181.

на Б. Борисов, *Филчевгейт* – от Н. Филчев, *Рашковгейт* – от Б. Рашков.²⁹

Произвеждат се серии сложни съществителни с първа съставна част антропоним и втора съставна част *-мания*, *-фобия*, *-филия*, *-логия*: *макрономания* – от Е. Макрон, *трюдомания* – от П. Трюдо, *обамамания* – от Б. Обама, *орбаномания* – от В. Орбан, *путиномания*, *путинофобия*, *путинология* – от Вл. Путин, *клинтьнофилия* – от Б. Клинтън, *бойкология* – от Бойко Борисов.³⁰ По-рядко се срещат други типове композитуми: *путинославие* – от Вл. Путин, *бокоцентризъм*.

²⁹ *От партията днес ще поискат оставката му [на правосъдния министър] заради спекулацията с Яневагейт, оттеклала чак до Брюксел. 19 минути, 2015, бр. 1634; Миналата година пак около разговорите за приватизация на холдинга избухна „Овчаровгейт“. Капитал, 2008, бр. 14; Б. от своя страна определи „Будагейт“ като последното издихание на мафията. Народно земеделско знаме, 2013, бр. 6; Но най-хубаво е, ако от цялата тази галимация се роди нещо полезно. Кое то никак не е за вярване, ако си припомним оздравителния ефект от най-шумните скандали за непропорционалната употреба на СРС-та срещу високоставени държавни чиновници, политици и магистрати: „Филчевгейт“, „Рашковгейт“ и т.н. Правен свят, 2009, бр. 10.*

³⁰ *Рекордно ниската избирателна активност не позволява да се говори за „макрономания“. Земя, 2017, бр. 110; Пиер Трюдо бе много добър оратор, много популярен, бяхме обзети от „трюдомания“ по негово време. Дума, 2015, бр. 243; Бушуващата с пълна сила по света Обамамания пък продължава да създава доста работа на цял куп анализатори. Банкеръ, 2009, бр. 19; За какъв парламентаризъм говорим?! Изтъкван от дантелите на орбаноманията. Дума, 2019, бр. 45. От резултатите от президентските избори те избраха за себе си само съществуването на путиномания в Русия. Русия днес, 2018, бр. 12; Тази путинофобия в чужбина е достигнала такава степен, че в действителност е станало табу да се казва нещо добро за Русия. Земя, 2016, бр. 65; Гесен използва термина „путинология“, който журналистът определя като „съчиняване на коментари и аналитични статии за Путин и неговата мотивация“. Земя, 2017, бр. 41; В Прищина от години царя „клинтьнофилия“. Дума, 2016, бр. 265.*

Откриват се и силно експресивни каламбурни телескопични образувания като оказионализмите: *муунархия* – от Муун и монархия, *Костотия* – от Костов и простотия, *цацаратура* – от Цацаров и прокуратура, *гешевтура* от Гешев и прокуратура, *гешевфтура* от Геше(в), гешевфт и (прокуратура), *кошлуковизия* – от Кошлуков и телевизия.³¹ Друга телескопична дума, мотивирана от собствено име, е *обамаопазване* (от Обама и здравеопазване) – словообразователна калка от английското *Obamacare*.³²

2.3. Процесуални деантропонимни съществителни

Деантропонимните съществителни със суфикс *-изациј(а)*, разширен вариант *-(ов)изациј(а)*, означават придаване или придобиване на качества, особености, характерни за политиката на лицето, означено с мотивиращото собствено име. Такива деривати се образуват активно както от домашни, така и от чужди антропоними, най-често фамилии, по-рядко лични имена и прозвища: *жоржовизация*, *доганизация* – от А. Доган, *меркелизация* – от А. Меркел, *орбанизация* – от В. Орбан, *лъопенизация* – от Ж.-М. Льо

³¹ *МУУНархията* – начин на употреба. Демокрация, 2001, бр. 137; *И аз не знам вече чия простотия е по-голяма – тяхната или нашата. Но и в двата случая е свещена Костотия*. Сега, 2001, бр. 23; *Събитията вече носят имена от сорта на: „Отровното трио“, „Без каскет“, „Край на диктатурата и гешевтурата“ и т.н. Политически хоризонти*, 2020, бр. 5; *Начело на Гешевфтурата няма да застане добре платен деловодител*. Дума, 2019, бр. 142; *Но т. нар. „национална“ (!?) кошлуковизия явно смята тези жизненоважни вековни постулати за овехтели и противоречащи на висшите и пределно мъгливи „европейски ценности“*. Словото днес, 2021, бр. 31.

³² *Въпреки неоспоримия успех обаче „Обамаопазването“ трябва да изостави някои от първоначалните си революционни за САЩ идеи*. Тема, 2010, бр. 12.

Пен, макронизация – от Е. Макрон, тръмпизация – от Д. Тръмп, ердоганизация.³³

Деантропонимни процесуални съществителни със суфикс *-не*, разширени варианти *-иране*, *-яване*, се срещат по-рядко и обикновено са с казионален характер: *тръмпиране*, *тръмпяване* – от Д. Тръмп, *путиняване* – от Вл. Путин.³⁴ Тези образувания не може да се разглеждат като девербативи, тъй като липсва съответен глагол, от който биха могли да бъдат мотивирани. Рядкост са и префиксално-суфиксалните процесуални образувания от рода на казионалното съществително *офилчване* (от Н. Филчев със съкращаване на мотивиращата основа).³⁵

2.4. Деантропонимни съществителни с конкретно-предметно значение

Субстантивите от този тип имат по-ограничено място. Сред тях може да се отбележат образуванията с разговорен

³³ Яне Янев се заклани да спре „доганизацията в страната“. Класа, 2009, бр. 533; В чешката столица антиислямските демонстрации бяха около 1500 души с табели с надписи като „Не на имиграцията – спрете **Меркелизацията**“. Дума, 2016, бр. 31; Бъдещето ще покаже „**орбанизацията**“ на европейските държави докде ще стигне. Слово плюс, 2019, бр. 8; Обвиняват Никола Саркози, че спомага за **лъопенизацията** на класическата десница. Култура, 2007, бр. 30; Редица испански анализатори съзират в Mas Madrid дори инструмент за „**макронизация**“ на испанската политика. Понеделник, 2019, бр. 3–4; **Тръмпизацията** на САЩ крие много световни опасности. Стандарт, 2017, бр. 8547.

³⁴ Шумът около химическата газова атака позволи на Т. Мей да обедини все още несъвзелата се от „**тръмпирането**“ и „Брекзит“-а Европа. Дума, 2018, бр. 72; „**Тръмпяването** и **путиняването** са много сериозни заболявания, които завършват с политическа смърт“. Видин, 2019, бр. 27.

³⁵ **Офилчването** донякъде е продължение и характеризира сегашния период. 24 часа, 2002, бр. 193.

характер със суфикс *-к(а)* или *-овк(а)*, означаващи банкноти с изображение на определено лице, като *алековка* – от Алеко Константинов, както и някои други оказинални образувания със същия суфикс: *шулевка* (заплащане по програмата „От социални помощи към трудова заетост“, въведена от Л. Шулева – министър на труда и социалната политика в правителството на Симеон Сакскобургготски), *мадурка* (машина за гласуване) – от фамилията на венецуелския президент Н. Мадуро (за когото се смята, че е преизбиран с манипулиране на машинния вот в страната).³⁶ Оказинален характер имат и композитумите *цецован* и *цецомобил* (автомобил, с който се извършва подслушване на политици и други лица по времето на външния министър Цветан Цветанов) – от хипокористиката Цецо, *гешомобил* (бронираният автомобил, в който пътува главният прокурор Иван Гешев при опита за атентат срещу него през пролетта на 2023 г.).³⁷

3. ДИСКУСИЯ

Проведеното изследване потвърждава по-ранното ни наблюдение за увеличаване на неогенния потенциал на антропонимната лексика в съвременния период от развитието

³⁶ *Алековката* има най-голямата защита от всички хартиени пари, правени досега у нас. Стандарт, 2004, бр. 4305; Всичките 263 общини бяха включени в „*шулевките*“ (популярното и кратко име на дългото название на програмата). Дума, 2005, бр. 5; С машини гласуват в Индия, Бутан, Бразилия и Венецуела. Заради това им викат „*мадурки*“. Телеграф, 21.03.2023.

³⁷ Но душата на чиновника взе да се кълне, че нямамо никакъв „*цецован*“ (или „*цецомобил*“), че тя стриктно изпълнявала обета си за прозрачност пред гражданското общество. Преса, 2013, бр. 112; *Гешомобилът* се доказва като истинска броня на българската държавност. Сега, 04.05.2023.

на българския език (Благоева 2007). Активизират се словообразователните възможности на антропонимите, което води до възникването на множество нови деантропонимни съществителни, образувани чрез афиксация или афиксоидация, в по-редки случаи – чрез композиция или блендинг. При тяхното производство се използват модели и компоненти както от системното, така и от асистемното словообразуване, като във втория случай новообразуванията имат подчертано експресивен характер, често са носители на отрицателна оценъчност и по правило остават в сферата на okazaionalността.

Появата и стабилизирането или отпадането от употреба на разглеждания тип новообразувания зависят преди всичко от екстралингвистични фактори. Разбираемо най-широк е кръгът от узуални или okazaionalни новообразувания около антропоними, които се свързват с разпознаваеми и знакови за съвременното общество личности – най-вече политици, висши магистрати, в по-редки случаи – спортисти, представители на попкултурата, писатели, културни дейци, но и фигури от престъпния свят и др. Част от разглежданите съществителни имат единични или редки срещания в наблюдаваните източници. Много от тях са с ограничена във времето употреба – актуални са само в периода, когато съответното лице, чието име е мотиватор на новообразуването, е активно действащо в политическата, обществената, спортната, артистичната или др. сфера у нас или в чужбина и означаваното от новообразуването явление е актуално за езиковото съзнание на съвременния българин. Така например в анализирания корпус не се регистрират употреби на съществителното *панайотка* след 2009 година и на *миленка* след 2007, т.е. след прекратяването на активната политическа дейност на лицето, чиято фамилия мотивира съответното съществително. Без подкрепата на кон-

текста и без наличието на фонови знания днес значението и словообразователната мотивация на тези образувания са трудни за декодиране. Голяма част от разглеждания тип съществителни бързо се дезактуализират, други преминават към сферата на хронизмите и историзмите, като запечатват по специфичен начин някои характерни за определения период виждания и нагласи в обществото.

Деантропонимните новообразувания в много случаи са резултат от лингвокреативност и езикова игра (Бонджолова 2002; Цонева 2010). Немалко от тях са експресивно маркирани, като изразяват от ирония (срв. *меркелианец*, *саркозианец*) и пренебрежителност (срв. *костовичар*, *бокоцентризъм*, *тръмпаджия*) до откровена инвективност (срв. *путиноид*, *путинолизец*). Тяхната употреба нерядко цели да се внуши негативно отношение към личности с определена позиция и роля в обществения живот и във връзка с това граничи с проявите на езикова манипулация и езикова агресия (Парзулова 2015, 2016; Бонджолова 2020).

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Поради динамиката в обществения живот деантропонимните новообразувания, по-голямата част от които се отнасят към обществено-политическата лексика, обикновено се оказват думи едnodневки. Въпреки това изследователският интерес към тези образувания е обоснован, защото те са ярко отражение на актуалните в конкретен исторически момент нагласи и противопоставяния в обществото и поради това са източник на определена социокултурна информация.

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамова, Цветанка 2003. *Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език в края на ХХ век*. София: Херон прес.
- Аврамова, Цветанка 2011а. Нови думи, производни от имена на политици, в българския език. В: *Език, морал, отговорност. Сборник в чест на 70-годишнината на проф. дфн Василка Радева*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 127–132.
- Аврамова, Цветанка, 2011б. За един специфичен тип оказинални съществителни в българския език (на базата на текстове в Интернет). В: *Научни трудове Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, том 49, кн. 1, сб. А, Филология, 111–117.
- Аврамова, Цветанка 2012а. Нови деантропонимни съществителни в българския и чешкия. В: *Българската бохемистика днес*. София: Парадигма, 66–74.
- Аврамова, Цветанка 2012б. Собствените имена като ресурс за образуване на нови думи в съвременния български книжовен език. В: *Творба речи и ъени ресурси у словенским језицима*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 21–32.
- Благоева, Диана 2007. Деантропонимни съществителни в най-новата българската лексика. В: *Научни приноси в памет на професор Константин Попов*. Велико Търново: ИК „Знак’94“, 71–80.
- Благоева, Диана 2012. Словообразователен потенциал на антропонимите в новата българска и чешка обществено-политическа лексика. В: *Време и история в славянските езици, литератури и култури. Том I. Езикознание*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 346–352.
- Бонджолова, Валентина 2002. Оказинализми от собствени имена. В: *Състояние и проблеми на българската ономастика*.

- Т. 6. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 228–235.
- Бонджолова, Валентина 2017. Оказионализмите като част от динамиката на лексикалната система. *Български език* 3, 19–29.
- Бонджолова, Валентина 2018. Активни процеси в оказионалното словотворчество. *Български език* 3, 34–47.
- Бонджолова, Валентина 2020. Оказионалните трансформации антропонимов как инвективна лексика. *Медиалингвистика* 7 (3), 357–367.
- Банков, Любомир 1973. Към историята на суфикса -ист в българския език. В: *Годишник на Софийския университет, Факултет „Класически и нови филологии“*, т. 66, кн. 1, 21–40.
- Земская, Елена А. 1997. Активные тенденции словопроизводства. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Русский язык*. Под ред. Е. Ширяева. Ополе: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 167–201.
- Лукова, Калина, Веселина Ватева 2019. Експресивни езикови средства в блогове на журналисти. В: *Годишник на Бургаския свободен университет*, т. XL, 31–65.
- Оташевић, Ђорђе 2020. Творба деантропонимних политичких неологизама (од презимена Вучић и Ђилас). *Новоречје* 2, 9–36.
- Парзулова, Марияна 2015. За езиковата игра в българските медии. В: *Лингвистиката: история, предизвикателства, перспективи. Сборник в чест на 80-годишнината на професор д-р Иван Кочев*. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 291–297.
- Парзулова Марияна 2016. За речевата агресия в медиите, изразена с лексикални средства. В: *За словото – нови търсения и подходи. Юбилеен сборник в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Емилия Пернишка*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 370–377.

- Симеонова, Кристијана 2016. *Терминологичната номинација в съвременната българска политическа терминология*. София: Пропелер.
- Трифорова, Йорданка 2006. Собствените имена и интернационализацијата на лексиката в българскиот и чешкиот јазик след 1989 г. В: *Националниот јазик в условјата на чужди влијанија и глобализација*. София: СУБ, 213–232.
- Цонева, Лиљана 2010. Имената на българските политичари како објект на јазикова игра. В: *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Т. 11. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методиј“, 308–325.

Диана Благоева

НОВЕ ДЕАНТРОПОНИМНЕ ИМЕНИЦЕ У БУГАРСКОМ МЕДИЈСКОМ ДИСКУРСУ

Резиме

У чланку се испитују структурне и семантичке карактеристики нових деантропонимних именица које се користе у језику бугарских штампаних медија од почетка 21. века. Анализирани нове форми подељени су у четири главне групи: именице за лица, апстрактне именице, процесне именице и именице са конкретно-предметном семантиком. Приликом њихове творбе активирају се творбени начини и модели како системске, тако и несистемске творбе речи. У улози мотивационих основа улазе антропоними (најчешће презимена, у реџим случајевима и лична имена, надимци, хипокористици, комбинације личног имена и презимена), повезани са значајним личностима дотичног периода, углавном из области политике, судства, поп културе, спорта, и неких других сфера јавног живота. Велики део нових деантропонимних именица чине оказионализми, који се јављају појединачно или ретко. Њихова

употреба је обично временски ограничена. Многи од њих брзо губе релевантност, други прелазе у царство хронизама и историзама. У многим случајевима, деантропонимне новотворевине су резултат језичке креативности и језичке игре и истичу експресију. Њихова употреба често има за циљ усађивање негативног става према особама са одређеним положајем и улогом у јавном животу, а с тим у вези граничи се са манифестацијама језичке манипулације и језичке агресије.

Кључне речи: творба речи, неологизми, деантропонимне именице, медијски дискурс, бугарски језик.

УДК 811.163.42'373.23.43:004.774
81'374.2:811.163.42'354

*Milica Mihaljević**

(Institut za hrvatski jezik, Zagreb)

HRVATSKI DEANTROPONIMNI NEOLOGIZMI KAO TERMINOLOŠKI I PRAVOPISNI PROBLEM

U radu će se s terminološkoga stajališta analizirati naziv *deantroponimni neologizmi*. Usporedit će se s bliskoznačnim i srodnim nazivima koji su potvrđeni u *Jezikoslovnome korpusu* (i analizirati njihove definicije u bazi *Hrvatskoga strukovnog nazivlja (Jezikoslovno nazivlje)* te predložiti definicije i razgraničenja. Budući da su s *deantroponimnim neologizmima* povezani i pravopisni problemi, analizirat će se pravopisna pravila koja se na njih odnose iz *Hrvatskoga pravopisa* (Jozić i dr. 2023) Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i *Rječnika velikoga i maloga početnog slova* (Blagus Bartolec i dr. 2023). Na kraju rada analizirat će se i konteksti u kojima se te novotvorenice pojavljuju.

Ključne riječi: deantroponimni neologizam, eponim, neologizam, novotvorenica, *Jena*.

1. UVOD

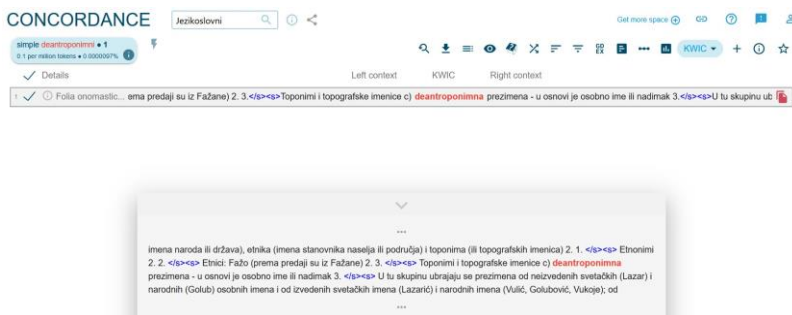
Kao što je odnos između naziva i apelativa često dinamičan, pa se nazivi mogu determinologizirati i postati riječi opće-

* ORCID 0000-0002-9348-8177; mmihalj@ihjj.hr

ga jezika, a riječi se općega jezika mogu terminologizirati i postati nazivi i odnos između imena i apelativa nije statičan te imena mogu postati apelativi bez ikakve promjene izraza osim u nekim slučajevima zamjene u zapisu velikoga početnog slova malim. Proces terminologizacije i determinologizacije (usto i reterminologizacije) često su bili predmetom istraživanja hrvatskih jezikoslovaca¹.

2. TERMINOLOŠKA ANALIZA

Polazište za terminološku analizu terminološka je baza *Struna* (podbaza *Jena*) i *Jezikoslovni korpus* izrađen za potrebe projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena*. U *Jezikoslovnome korpusu* nije zabilježen naziv *deantroponim*, kao ni nazivi *deantroponimizirati* i *deantoponimiziran*. U korpusu se nalazi jedna potvrda pridjeva *deantroponimni* u nazivu *deantroponimno prezime* (vidi 1. sliku).

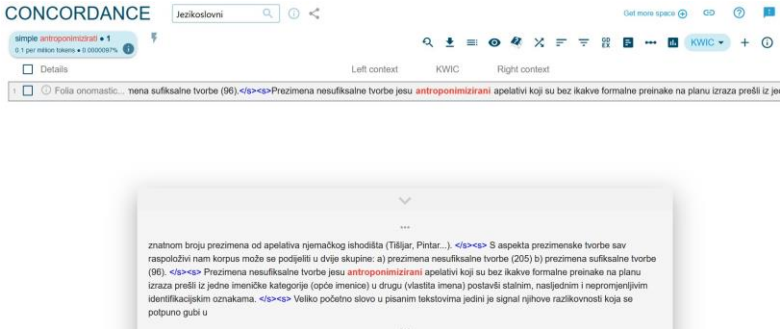

1. slika: Naziv *deantroponimno prezime* u *Jezikoslovnome korpusu*

U *Jezikoslovnome korpusu* potvrđeni su nazivi *antropo-*
nim, *antropoimni* (u značenju 'koji se odnosi na antropoim'),

¹ Više vidi u Hudeček, Mihaljević 2012.

antroponimizirati i *antroponimiziran* (u nazivu *antroponimizirani* apelativ).

2. slika: Naziv *antroponimizirani* apelativ u *Jezikoslovnome korpusu*

U *Jeni* je naziv *antroponim* definiran kao na 3. slici:

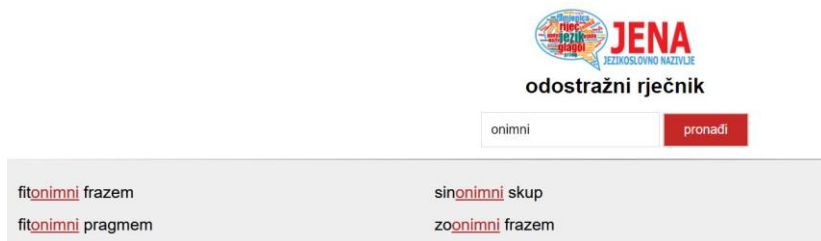

3. slika: Naziv *antroponim* u *Jeni*

U *Jeni* nije zasad zabilježen pridjev *antroponimni*, ali je on pravilno tvoren. U *Odostražnome rječniku Jene*² (<https://je->

² Više o *Odostražnome rječniku Jene* vidi u Mihaljević 2023.

na.jezik.hr/wp-content/odostrazni-jena/) nalaze se ovi nazivi koji završavaju na *-onimni*: *fitonimni*, *sinonimni*, *zoonimni*.

4. slika: Završetak *-onimni* u *Odostražnome rječniku Jene*

Na isti bi se način tvorili pridjevi i od ovih naziva koji završavaju na *-onim* zabilježenih u *Odostražnome rječniku Jene*.

abionim	haglonim	nesonim
andronim	hidronim	ojkonim
antonim	hijeronim	oronim
antroponim	hilonim	paraligonim
astronim	hodonim	paronim
bentonim	holonim	patronim
bioonim	homonim	potamonim
deonim	hormonim	pseudonim
dijaplonim	horonim	sinonim
egzonim	idionim	skupni antroponim
endonim	individualni antroponim	speleonim
eponim	kozmonim	talasonim
etronim	krematonim	teonim
fiktonim	kriptonim	toponim
fitonim	meronim	urbonim
geonim	metronim	zoonim
ginekonim	mikrotoponim	

5. slika: Završetak *-onim* u *Odostražnome rječniku Jene*

Naziv *deantroponim* u hrvatskim izvorima nije zabilježen. Ako taj naziv znači 'riječ koja je nastala od imena osobe ili skupine ljudi', od njega bi se sustavnom tvorbom mogao tvoriti pridjev *deantroponimni*. Ipak se tu postavljaju dva pitanja: 1. koji je odnos naziva *deantroponim* i *eponim* i 2. je li bolje govoriti o

deantroponimnom ili o *deantroponimiziranome neologizmu/novtvorenici*.

U jezikoslovlju je dobro prihvaćen naziv *determinologizacija* (vidi 6. sliku).

determinologizacija <small>im. ž. jd.</small>	
definicija	prijelaz naziva iz nazivja u opći jezik
istovrijednice	<p>engleski: <i>determinologization</i> njemački: <i>Determinologisierung</i> francuski: <i>déterminologisation</i> ruski: <i>детерминологизация</i> češki: <i>determinologizace</i></p>
suprotnica	terminologizacija
napomena	Primjer je determinologizacije upraba naziva <i>pluzikvampferkt</i> u općemu jeziku da se označi nešto što je bilo jako davno ili imperativ u značenju nečega što je obvezatno.
razredba	<p>polje: filologija grana: opće jezikoslovlje (lingvistika) projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivje (JENA)</p>

6. slika: Naziv *determinologizacija* u *Jeni*

Po analogiji se može tvoriti naziv *deantroponimizacija*, kojim bi se označio prijelaz riječi ili izraza iz imena u opći jezik, pa bismo mogli imati skladan terminološki sustav: *terminologizirana riječ* (riječ općega jezika koja postupkom terminologizacije postaje naziv) – *determinologizirani naziv* (naziv koji postupkom determinologizacije postaje riječ općega jezika); *antroponimizirani apelativ* (apelativ koji postupkom antroponimizacije postaje ime) – *deantroponimizirano ime* (ime koje postupkom deantroponimizacije postaje apelativ).

Ako prihvatimo naziva *deantroponimizacija*, postavlja se pitanje je li taj naziv istoznačan nazivu *eponimizacija* (koji se može tvoriti od naziva *eponim*). U *Jeni* je *eponim* obrađen kao na 7. slici:

eponim <small>im. m. jd.</small>	
definicija	opća imenica koja je nastala od vlastitoga imena ili prezimena
istovrjednice	engleski: eponym njemački: Eponym francuski: déonyme, éponyme ruski: эпоним češki: eponymum švedski: eponym
poveznica	/hrcak.srca.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=317447 , /hrcak.srca.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=325778
napomena	Naziv eponim potvrđen je u dvama značenjima: može označavati i imenodavatelja i, češće, imenoprimatelja.
razredba	polje: filologija grana: opće jezikoslovlje (lingvistika) projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

7. slika: Naziv *eponim* u *Jeni*

Ako je eponim definiran kao opća imenica koja je nastala od vlastitoga imena ili prezimena, onda nema potrebe za uvođenjem naziva *deantroponim* u istome značenju. Proces *deantroponimizacije* zapravo je proces *eponimizacije* samo je polazište drugo. Međutim, u praksi se naziv *eponim* često upotrebljava i za višerječne nazive koji kao jedan element imaju ime ili prijev tvoren od imena.³

Na kraju terminološke analize treba spomenuti i odnos naziva *neologizam* i *novotvorenica*, koji je ovako razriješen u *Jeni* (vidi 8. slika).

³ Više o eponimnim nazivima u hrvatskome jeziku vidi u Kereković 2019.

novotvorenicā <small>im. ž. pd.</small>	
definicija	nova riječ nastala tvorbom ili posuđivanjem ili novo značenje postojeće riječi
istoznačnice	dopušteni naziv: neologizam
istovrijednice	engleski: neologism njemački: Neologismus francuski: néologisme ruski: неологизм, новое слово
podređeni nazivi	terminološka novotvorenicā
napomena	Navedena definicija odgovara značenju naziva novotvorenicā u širem smislu i istoznačna je s internacionalizmom neologizam. U užemu se smislu novotvorenicā odnose samo na tvorbu.
razredba	polje: filologija grana: opće jezikoslovje (lingvistika) projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

8. slika: Naziv *novotvorenicā* u *Jeni*

3. PRAVOPISNA PRAVILA POVEZANA S DEANTOPO- NIMIMA/ EPONIMIMA

U *Hrvatskome pravopisu* (Jozić i dr. 2013.) nalaze se ova pravopisna pravila:

„Malim se početnim slovom pišu:

a) nazivi proizvoda, jela, pasmina i sorta:

- *babić, izabela...*

b) nazivi nastali od imena ili posvojni pridjevi izvedeni od imena koji su postali strukovni nazivi:

- *amper, tesla, volt*
- *adamova jabučica, božja čestica, božja ovčica, gospina trava, lijepa kata, petrovo uho, smrdljivi martin*”

„Velikim se početnim slovom pišu množinski oblici imena i prezimena kad se upotrebljavaju u osnovnome značenju: *Sve su Ivane došle u školu., Mardešići potječu iz Komiže.*”

„Malim se početnim slovom pišu množinski oblici imena i prezimena u prenesenome značenju: *Na zimovanju je bilo nekoliko budućih janica., U klubu treniraju i mnogi novi modrići.*”

U *Rječniku velikoga i maloga početnog slova* (Blagus Bartolec i dr. 2022: 18) ta su pravila detaljnije razrađena:

„Velikim se početnim slovom pišu množinski oblici imena i prezimena u primarnome značenju (*Svim Nikolama, Nikolinama, Nikicama, Nikšama čestitamo imendan!, Gledali smo sve dubrovačke Hamlete., Sretnu novu godinu žele vam Špoljari!*)”

„Velikim se početnim slovom piše ime ili prezime u prenesenome značenju kad se njime označava osobina po kojoj je nositelj toga imena ili prezimena prepoznatljiv (*Među mladim košarkašima možda imamo novoga Dražena., Svojim koncertnim nastupom pokazao je da je budući Pogorelić.*)”

Usto se pravilo nalazi i ova napomena: „Malim se početnim slovom pišu množinski oblici imena i prezimena u prenesenome značenju (*U klubu treniraju nove blanke i sandre., Na Šahovskoj olimpijadi sudjelovali su potencijalni karpovi i kaspurovi.*)”

Analiza uporabe velikoga ili maloga početnog slova u navedenim priručnicima pokazuje stupanj deantroponimizacije/eponimizacije. Uporaba velikoga ili maloga početnoga slova ukazuje na stupanj deantroponimizacije. Malo je slovo znak veće razine deantroponimizacije, koja je obilježena prijenosom značenja, terminologizacijom i uporabom množine.

1. tablica: Pisanje velikoga i maloga početnog slova deantroponimiziranih izraza

veliko početno slovo	malo početno slovo
Ako se riječ pojavljuje u množini, ali bez prijenosa značenja, zadržava se veliko početno slovo.	Ako se riječ pojavljuje u množini i dolazi do prijenosa značenja, piše se malim početnim slovom.

Ako dolazi do prijenosa značenja, ali se riječ pojavljuje u jednini, piše se velikim početnim slovom.	Deantroponimizirani nazivi pišu se malim početnim slovom.
---	---

4. DEANTROPONIMIZIRANE NOVOTVORENICE U PRAKSI

Korpus za ovo istraživanje ručno je prikupljen jer pretraživanje hrvatskih korpusa zbog vremena njihova postanka i nereprezentativnosti nije dovelo do odgovarajućih primjera.⁴ Prikupljajući primjere s interneta uočeno je nekoliko činjenica:

1. Najveći se broj primjera nalazi u kolumnama i riječ je o okazionalizmima.
2. Za razliku od primjera u priručnicima (*janice, blanke, draženi*) te se novotvorenice gotovo beziznimno pojavljuju u negativnome kontekstu.
3. Deantroponimizirane novotvorenice uglavnom se tvore od imena osoba iz javnoga i političnoga života.
4. Kod muškaraca se deantroponimizirane novotvorenice najčešće tvore od prezimena (*jovanovići*), a kod žena od imena (*kolinde*).
5. Češće se deantroponimni neologizmi pojavljuju u desničarskim portalima, a osobe prema čijemu je imenu/prezimeni nastalo ime češće su ljevičarski političari.

Sve navedene hipoteze temelje se na malome broju primjera i trebalo bi ih provjeriti na velikome korpusu. U ovome ću radu navesti nekoliko odabranih karakterističnih primjera:

⁴ Zahvaljujem kolegi Domagoju Vidoviću iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje na pomoći pri prikupljanju deantroponimiziranih novotvorenica.

- *Hrvatski tjednik* 16. ožujka 2023, 8. str Damir Pešorda: *Početak kraja hrvatskoga nogometnog čuda:*

Pozitivnom imidžu Hrvatske u svijetu Jedan Šuker ili Modrić pridonose mnogo više no što to mogu desetine pisaca kalibra Tomića ili Pavičića, desetine redatelja kalibra Brešana ili Matanića, statine frljića, labrovića, dežulovića, kekina i inih.

- <https://hrvatskonebo.org/2023/04/19/nenad-piskac-hrvatska-i-izrael-u-splitu-proizvode-magistre-javnih-politika-i-diplomacije/>

Riječ je o studiju koji treba osnažiti ideološku i biološku otpornost establishmenta u svim životnim sektorima, kako bi mu se produžio rok trajanja i kako bi se prikrila njegova unutarnja trulež. Drugim riječima, studij će proizvoditi nove kolinde, milanoviće, plenkoviće, jandrokoviće, picule, šuice, pejčinovičke, borzanice, lončare i brojne druge „znane i nezane“ junake našeg doba.

- <https://sabh.hr/drzava-govori-o-povecanim-novcanim-kaznama-za-pozdrav-za-dom-spremni-a-proustaski-hrvatski-tjednik-nastavlja-pisati-govorom-mrznje-i-propagiraju-ustastvo>

Jer piše: „Opet imamo, s jedne strane baltiče (nazvao ih je po Milovanu Baltiću, Srbinu i hrvatskom političkom dužnosniku – op. A. Č.), a s druge strane bakariće (pljuje po visokom hrvatskom dužnosniku Vladimiru Bakariću!).”

- <https://narod.hr/hrvatska/vidovic-kristo-mesici-cacici-loncari-klevecu-hrvatski-narod-protupravno-se-bogate-i-sprecajavu-vladavinu-prava>

Vidović Krišto: Mesići, Čaćići, Lončari kleveću hrvatski narod, protupravno se bogate i sprječavaju vladavinu prava.

5. ZAKLJUČAK

U prvome se dijelu rada problematizira naziv *deantropo-
nimni neologizmi*. Postavlja se pitanje kako taj naziv razgraniči-
ti od naziva *eponim*. Budući da se eponimi u praksi često upo-
trebljavaju u širem značenju, tj. tako da obuhvaćaju i višerječ-
ne nazive koji kao jedan element imaju ime ili pridjev tvoren od
imena, u nekim bi kontekstima bilo dobro uvesti novi naziv koji
bi se odnosio na apelative tvorene od imena bez ikakve izrazne
promjene osim pisanja maloga početnog slova. U tome slučaju
ipak treba razmisliti o nazivu *deantoponimizirana novotvoreni-
ca* jer naziv *deantropo-
nimni*, od kojega je tvoren pridjev *deantropo-
nimni*, nije prihvaćen u hrvatskome jezikoslovnom nazivlju.
Iako su pravopisna pravila jasna, gornji primjeri pokazuju da se
ne primjenjuju dosljedno u praksi. Iako su u pravopisu navedeni
neutralni primjeri, u praksi se najčešće deantroponimizirane no-
votvorenice nalaze u negativnome, rugalačkom kontekstu.

IZVORI I LITERATURA

- Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, e-izdanje. [www.pravopis.hr] pristupljeno 15. lipnja 2023.
- Hudeček, Lana; Milica Mihaljević 2012. *Hrvatski terminološki priručnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Blagus Bartolec, Goranka i dr. 2022. *Rječnik velikoga i maloga početnog slova*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Hrvatsko jezikoslovno nazivlje* – Jena. [<https://jena.jezik.hr/>] pristupljeno 15. lipnja 2023.
- Hrvatsko strukovno nazivlje* – Struna. [<http://struna.ihjj.hr/>] pristupljeno 15. lipnja 2023.

- Kereković, Snježana 2019. Eponimi u jeziku prirodnih i tehničkih znanosti. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 45/1: 135–155.
- Mihaljević, Josip 2023. Programska rješenja. U: *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*, ur. Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 117–133.
- Mihaljević, Josip, Mario Marković 2023. Jezikoslovni korpus. U: *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*, ur. Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 103–117.
- Mihaljević, Milica, Lana Hudeček, Željko Jozić (ur.) 2023. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Nahod, Bruno 2023. Terminološka baza Struna. U: *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*, ur. Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 3–10.
- Odostražni rječnik Jene*. [<https://jena.jezik.hr/wp-content/odostrazni-jena/>] pristupljeno 15. lipnja 2023.

Milica Mihaljević

DEANTROPONIMNI NEOLOGIZAM AS A
TERMINOLOGICAL AND ORTHOGRAPHIC PROBLEM

Summary

In the introductory part of the paper, the term *deantroponimi neologizam* is analysed and compared to similar terms attested in the *Croatian linguistic corpus* and the database of linguistic terminology (*Jena* as a part of *Struna*). The focus is on differentiating the meaning of terms *eponim* and *deantroponimni neologizam*. In the second part of the paper, orthographic rules relating to these neologisms are analysed. In the third part of the paper, the usage of these neologisms is analysed.

Keywords: eponym, neologism, deantroponimni neologizam, Jena.

УДК 811.163.41'373.231/.232.1.43:81'373.611:[32-051
811.163.41'373.231/.232.1.43:32-051:[165.194

*Ивана Лазих Коњик**

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ТВОРБА РЕЧИ ОД ПРЕЗИМЕНА И ЛИЧНИХ ИМЕНА ПОЛИТИЧКИХ ЛИЧНОСТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (ДЕРИВАЦИОНИ, СЕМАНТИЧКИ И КОГНИТИВНИ АСПЕКТИ)**

У раду се са семантичко-деривационог аспекта анализирају речи добијене од личних имена и презимена политичких личности у српском језику, указује се на њихове творбене одн. значењске типове и на когнитивно-прагматичку мотивисаност настанка.

Кључне речи: деантропоним, неологизам, творба речи, лична имена и презимена, српски језик.

1. Увод

У раду се разматрају творбене и семантичке карактеристике речи добијених према личним именима и презиме-

* ORCID 0000-0003-0840-0140; ivana.konjik@gmail.com

** Рад је финансиран према уговору бр. 451-03-47/2023-01/200174 који је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије закључило са Институтом за српски језик САНУ.

нима историјских личности које су имале значајну улогу у друштвеном, идеолошком и политичком животу своје средине с циљем да се уочи одређена регуларност и системност у наведеном типу лексике. Подаци о деантропонимима од презимена и личних имена политичара биће представљени на основу грађе речника савременог српског језика, РСАНУ (од А до О) и РМС (од О до Ш), који одражавају развој у овом сегменту лексике српског језика у протеклом двестогодишњем периоду, до 60-тих и 70-тих година прошлог века, у поређењу са (нај)новијим подацима за последњих тридесетак година који су добијени на основу рукописне листе од преко 1500 деантропонимних неологизама које је Ђ. Оташевић забележио из различитих извора на интернету, материјала *Глосара новијих речи* (Оташевић 2022) и *Речника деантропонимних неологизама 1–4* (Оташевић 2021/2022).¹ На тај начин ће се у раду, поред творбених и семантичких карактеристика овог типа лексике, показати и промене и континуитет у развоју овог периферног лексичког слоја савременог српског језика који обухвата политичке деантропонимне лексеме. На основу развијености деривационих гнезда указаће се на политичка имена која су (била) у центру пажње јавности на овим просторима остављајући значајан траг у српском језику и култури као кључне речи епохе.²

¹ Колеги др Ђорђу Оташевићу овом приликом изражвам своју захвалност за рукописне и др. материјале које ми је несебично уступио.

² За речи које у датом историјском тренутку заокупљају пажњу најшире јавности, а на језичком плану одсликавају друштвену стварност у виду високог степена лексичке продуктивности, учесталости употребе, развијене семантичке и творбене деривације и сл., у употреби је назив који је увела Т. В. Шмелева, *кључне речи епохе*, који је прихваћен у бројним истраживањима у изворном или модификованом облику (Шмелева 1993: 33; исп. и Оташевић 2020).

Стварање (нових) речи од антропонима није нова појава,³ али је у литератури запажено да се овај слој лексике нарочито богати у најновијем периоду развоја српског језика, од 90-тих година прошлога века, услед наглих промена и догађања у области друштва, језика и културе (Ристић 2012: 73; Оташевић 2020: 10). Ђ. Оташевић наводи статистичке податке који показују да су у периоду до 90-тих година 20. века (од 1984. до 1989. у којем је прикупљао нове речи), деантропонимни неологизми били ретки (свега 47 нових и незабележених деантропонимних лексема у чијој основи се налазе имена 26 особа, од тога 5 политичара),⁴ док је број нових и незабележених деантропонима након 90-тих година 20. века значајно увећан, на шта указује већ и парцијални списак деантропонима које он наводи, добијених према 10 најпродуктивнијих основа, који обухвата чак 415 лексема. Од 10 најпродуктивнијих основа, девет основа

³ У лингвистици је поменути процес познат под називом апелативизација (као и деонимизација и епонимизација), што подразумева поступак поопштавања властитих именица тј. њиховог претварања у заједничке или путем метонимизације одн. метафоризације, тзв. примарна апелативизација, нпр. Тесла > тесла (јединица за магнетну индукцију), Бранковић > бранковић (издајник), или путем афиксалне деривације, тзв. секундарна апелативизација, нпр. Вук > вуковац, Пожега > пожегача итд. (више о овоме в. у Пипер 2010, Мојсиловић 2011, о термилолошком и појмовном разграничењу описаних појава в. у раду В. Миљковића *Лексичка деантропонимизација у савременом српском сленгу и семантичка природа антропонима*, у овом часопису).

⁴ То су имена следећих политичара: Јосип Броз Тито (*брозист/а/, брозистички, -а, -о, брозоносталгичар, брозоносталгичарски, -а, -о, посттитовски, -а, -о, титоизам, титоист/а/, титоистички, -а, -о, титоистички прил.*), Михаил Горбачов (*горбачовљевски, -а, -о, горбиманија*), Шарл де Гол (*деголизам, деголист, деголистички, -а, -о*), Роналд Реган (*регановац, реганизам*), Сандин Аугусто Сесар (*сандинист, сандинистички, -а, -о, сандинисткиња*).

су имена политичара, док је једна основа име спортисте (Оташевић, у припреми).⁵

У литератури је такође констатовано да су политичке промене у друштву, које су у последњим деценијама веома динамичне и интензивне, један од главних узрочника промена у лексичком систему. Према истраживању Д. Шипке (2003), нове речи генерисане политичким факторима представљају другу по бројности групу у корпусу нових речи у српском, хрватском и бошњачком језику из деведесетих година прошлог века са уделом од 7,5% у укупном прикупљеном корпусу нових речи, одмах иза најбројније групе која је повезана са рачунарским технологијама (16,1%). Међу њима је и више десетина лексема добијених од властитих имена политичара. Шипка у наведеном истраживању запажа да друштвено-политичке промене не генеришу само нове речи које су релевантне за текућа збивња, иако то свакако јесте најчешће случај, него и „речи којима се говори о прошлости”, што потврђује примерима деантропонимних неологизама који су се појавили у посткомунистичком периоду творбом од презимена или надимка бившег југословенског председника Јосипа Броза Тита (Шипка 2003: 106). С. Ристић у својим истраживањима такође уочава да су нове речи од властитих именица на почетку 21. века у порасту и да се по броју издвајају речи изведене од имена земаља и народа и од презимена и личних имена познатих личности из различитих области културе, уметности и политике (в. Ристић 2012: 65–74).

⁵ То су имена следећих политичара (у загради се наводи број забележених деантропонима): Александар Вучић (71), Владимир Путин (70), Слободан Милошевић (61), Доналд Трамп (60), Мило Ђукановић (40), Војислав Шешељ (28), Драган Ђилас (27), Зоран Ђинђић (18) и Џорџ Вокер Буш (14) и једног спортисте: Новак Ђоковић (26).

2. МАТЕРИЈАЛ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ

За потребе овог истраживања ексцерпирани смо политичке деантропониме из РСАНУ и РМС који чине прву групу података у нашој анализи – укупно 112 ексцерпираних лексема са политичким именима у основи међу којима највише има именица, укупно 72, затим придева, 36, три прилога и један глагол. Другу групу чине нови политички деантропоними прикупљени на основу рукописне листе Ђ. Оташевића, допуњени примерима из *Глосара новијих речи* и *Речника деантропонимних неологизама Ђ. Оташевића*. Друга група података је упадљиво бројнија, садржи укупно 444 јединице. Највише има именица (286), следе придеви (109), прилози (43) и свега шест глагола (са напоменом да су међу именицама забележене четири глаголске именице, што незнатно увећава потенцијал глаголских лексема).

Статистички подаци показују да су у обе групе најбројније именице, затим придеви, док су остале врсте речи забележене у незнатном броју или уопште нису забележене, изузев прилога у другој групи чији је број значајно увећан у односу на број прилога забележених у првој групи (43 прилога у другој према три забележена прилога у првој групи).

3. АНАЛИЗА ПОДАТАКА

Деривациони и семантички аспекти

Именице

У анализи наведеног материјала поћи ћемо од именица. Представићемо бројчане податке о продуктивности уочених творбених типова за обе групе како бисмо њиховим упоређивањем дошли до одговарајућих закључака о претпостављеним очекиваним променама у развоју овог

слоја лексике у српском језику. Паралелно ћемо указивати на њихове семантичке одлике.

Најпре ћемо представити именице добијене примарном апелативизацијом која се реализује без морфолошких промена, деловањем језичког механизма метонимије или метафоре. У првој групи података, 10 именица је добијено поступком примарне апелативизације – три примера метафоризацијом: *бранковић* ‘издајица, невера’, *квислинг* ‘помагач окупатора, издајник домовине’ и *обилић* ‘јунак, херој’, а седам примера процесом метонимизације: *гвелф* ‘присталица Гвелфа и папе у средњовековној Италији’, *тупамарос* ‘припадник илегалне организације градске гериле у Јужној Америци’, *наполеон*, *наполеондор* и *напалион* ‘француски златни новац’, *меџедија* ‘турски новац, првобитно сребрни (кован у доба султана Абдул-Меџида), а касније и златни’ и *марија тереза* ‘златник, цванцик који је кован за време владавине аустроугарске царице Марије Терезије’. У другој групи података није забележен ниједан пример добијен поступком примарне апелативизације (в. табелу 1).

Табела 1. Политички деантропоници добијени примарном апелативизацијом

I група: 10 (13,9%)	метафоризацијом: <i>бранковић</i> , <i>квислинг</i> , <i>обилић</i> метонимизацијом: <i>гвелф</i> , <i>тупамарос</i> , <i>наполеон</i> , <i>наполеондор</i> , <i>напалион</i> , <i>меџедија</i> , <i>марија тереза</i>
II група: /	

Примери показују да је значење политичких деантропонима насталих метафоризацијом условљено ванјезичким, конотативним компонентама имена у основи. Деан-

тропоними *бранковић* и *обилић* одражавају народну традицију и наивно сазнање носилаца српског језика засновано на преплитању историјских чињеница са народним предањем према којима је српски историјски властелин Вук Бранковић издао цара Лазара на Косову, док је Милош Обилић убио цара Мурата у истом боју. Деантропоним *квислинг* чува представу о норвешком мајору Квислингу, кога су у II светском рату немачки окупатори именовали за председника марионетске владе у Норвешкој, али је творбена мотивисаност овог деантропонима за савремене носиоце српског језика непрозирна.

Малобројни примери политичких деантропонима насталих метонимизацијом не пружају довољно могућности за извођење општијих закључака о типовима семантичких модификација полазног имена и евентуалним регуларним појавама у развоју значења условљеног овим процесом. Примери забележени у нашем материјалу показују да је у метонимијски изведеним значењима од имена владара постојала тенденција именовања кованог новца према имену владара за време чије владавине је новац кован: *наполеон* ‘... новац ... кован за време цара Наполеона I и Наполеона III’; *меџидија* ‘... новац ... кован у доба султана Абдул-Меџида’; *марија тереза* ‘златник, цванцик који је кован за време владавине аустроугарске царице Марије Терезије’.⁶ Остали малобројни деантропоними настали метонимијским извођењем значења, као што су *гвелф* и *тупамарос*, имају значење ‘присталица, следбеник неке политичке личности,

⁶ Могао би се навести и пример *мараведи* ‘стари шпански и португалски ситан бакарни новац, назван по златном новцу који је кован у Шпанији за време династије Алморавида’ (РСАНУ), који је највероватније настао апелативизацијом презимена Алморавида према изговору у српском језику и уз одговарајућа прилагођавања (редуковање).

учења организације и сл.’, које се уобичајено добија у деривацији суфиксом *-ац* од имена или презимена политичара у основи, што потврђује и конкурентни облик именице *гвелф* – *гвелфац* са истим значењем, у нашем материјалу.

У односу на број забележених примера политичких деантропонима добијених поступком примарне апелативизације у нашем материјалу, много је већи број примера који су настали поступком секундарне апелативизације, која подразумева активирање постојећих творбених модела у процесу добијања нових лексема од личних имена (у првој групи 62 лексеме, у другој 286). Упоредна анализа примера у обе групе показује присуство истих творбених типова заједничких за обе посматране групе, али и низ нових творбених типова који нису запажени у првој групи примера, већ се јављају само у творби политичких деантропонима забележених у другој групи примера. Навешћемо најпре творбене типове који су заједнички за обе групе, који показују регуларност у образовању деантропонима од презимена и имена политичких личности у српском језику.

Суфикси

У обе групе политичких деантропонима најпродуктивнији творбени тип је извођење суфиксом *-ац* од имена или презимена политичке личности у основи, односно бројним варијантама овог суфикса (сложеним суфиксима *-инац*, *-иновац*, *-овац*, *-(j)евац*, *-анац*, *-ијанац*). У првој групи регистровано је укупно 29 лексема изведених овим суфиксима (40,6%): *бонапартинац*, *бонапартовац*, *вучићевац*, *гарибалдијанац*, *гарибалдијевац*, *гарибалдинац*, *гарибалдовац*, *гвелфац*, *дражинац*, *дражиновац*, *карађорђевац*, *карађорђевићевац*, *карађорђијевац*, *квислинговац*, *кошутовац*, *марковићевац*, *мачековац*, *милановац*, *милетићевац*, *мусолинијевац*, *наполеоновац*, *недићевац*, *обреновићевац*, *пашићевац*, *пи-*

жоновац, радићевац, старчевићанац, франковац, хитлеровац; у другој групи 27 (9,4%): бушовац, берлуксонијевац, брозинац, брзовац, брозоморац, вукадиновићевац, дачићевац, вучићевац, вучићијанац, драшковићевац, ћиласовац, ћинђићевац, вучелићевац, милошевићевац, слобинац, слобовац, путинац, путинијанац, путиновац, трампијанац, шешљевац, чедићевац, миловац, Милогорац, алијевац, шоршевац, титовац.

Све забележене именице у обе групе, осим именица *квислинговац* и *брозоморац*, имају исто категоријално значење ‘присталица, следбеник личности означене мотивном именицом, њене политике, покрета, идеологије, програма и сл.’. Именица *квислинговац* је дублетна форма именице *квислинг* са значењем ‘помагач окупатора, издајник домовине’, док је именица *брозоморац*, која је изведена суфиксом *-ац* од деантропонима *брозомора*, оказионализам са значењем ‘особа заражена брозомором’, експресивно је маркирана са негативном конотацијом и добар је пример индивидуалне креативности у поигравању творбеним потенцијалима српског језика.⁷ Продуктивност суфикса *-ац* и његових варијанти у извођењу именица с људском референцијом са наведеним значењем у српском језику, међу којима и именица изведених од политичких имена, констатована је у литератури (в. Николић 1999; Клајн 2003: 55–56). Наглашено је да сам суфикс *-ац* није продуктиван, али је продуктиван модел који се изводи преко присвојног придева личног имена

⁷ Лексема *брозомора* је сложеница настала по узору на *грозомора*. Оказионалног је карактера, а употребио ју је митрополит Амфилохије у своме обраћању са значењем болести која „убија Бога у људима“, доводи до отуђивања од вере и ствара атеисте. Образована је према презимену југословенског комунистичког револуционара и доживотног председника СФРЈ Јосипа Броза (в. n4s.net/amfilohije-otrovne-bolesti-koje-su-harale-ovim-prostorima-su-poturcenjastvo-brozomora/).

одн. презимена суфиксом *-ац* којим настају сложене варијанте овог суфикса: *-анац, -инац, -ијанац, -овац/-(ј)евац* и непродуктивна варијанта суфикса *-иновац* која је настала редупликацијом посесивног суфикса *-ин + -ов + -ац* у примеру *дражиновац* (Николић 1999: 25–27). Суфикс *-ац* у споју са именом у основи поред денотативних актуализује конотативне компоненте његовог значења, па у зависности од личности чије се име налази у основи, односно доживљаја и вредновања њеног политичког деловања, деантропоним добија позитивно или негативно значење.⁸

Други по продуктивности у обе групе је суфикс страног порекла *-изам*, за који Клајн констатује да је то веома продуктиван суфикс, чест у извођењу именица од властитих имена и презимена са значењем политичког уређења (стр. 231–233), одн. политичког учења, покрета, идеологије, схватања неког политичког вође и његових присталица. Ређе се јавља у моделу који се изводи преко присвојног придева личног имена одн. презимена. У првој групи забележено је 13 именица изведених суфиксом *-изам* са наведеним значењем (18,1%): *бонапартизам, гарибалдинизам, драконизам, карађорђевиизам, лењинизам, макијавелизам, милеранизам, мусолинизам, наполеонизам, османизам, фуријеризам, хитлеризам, шовинизам*. У другој групи 22 именице (7,7%): *бушизам, берлусконизам, брозизам, дачићизам, вулинизам, вучићизам, драшковићизам, ђинђићизам, ђинђићевиизам, вучелићизам, коштуничизам, милошевићевиизам, ми-*

⁸ Конотативни елементи значења се у речничкој дефиницији обично показују у њеном описном делу којим се појашњава основно значење, на пример: *вучићевац* ‘... присталица Томе Вучића Перишића, који се борио против апсолутизма кнеза Милоша’ или *мачековац* ‘... присталица Хрватске сељачке странке (ХСС) и Владимира Мачека, њеног председника, који је у предратној Југославији био вођа опозиције, а касније потпредседник реакционарне профашистичке владе и противник народноослободилачког покрета’.

лошевићизам, слобизам, путинизам, трампизам, шешељи-зам, шешељоидизам, ђукановићевизам, милоизам, титоизам, ђиласизам.

Није редак случај да се значење новонасталог деантропонима метафорички уопштава и шири актуализацијом конотативних компонената имена у основи, по правилу са негативним значењем, као што показују примери из прве групе лексема: *бонапартизам* ‘1. ист. покрет и идеологија присталица династије Бонапарта у Француској. 2. политички покрет коме је циљ ликвидација револуције помоћу диктатуре неког популарног, обично војног лица’; *драконизам* ‘... драконско поступање, претерана строгост, неумољивост, суровост’; *макијавелизам* ‘... политичко учење, начело по коме су за стварање јаке државне власти допуштена најбезобзирнија средства; остварење циљева без обзира на средства; принцип: циљ оправдава средство’; *шовинизам* ‘... реакционаран облик национализма који, приписујући вишу вредност својој нацији и потцењујући друге, тежи искоришћавању и поробљавању других нација и распиривању националне мржње (назван по имену поклоника Наполеонове освајачке политике француског војника Шовена)’.

У регуларне деривате спадају и именице изведене суфиксом *-ист(a)* који је, као и претходни суфикс *-изам*, такође страног порекла, веома продуктиван и претежно се комбинује са страним основама, мада новији материјал показује да у том погледу више нема дистрибутивних ограничења. У првој групи забележено је шест лексема изведених овим суфиксом (8,3%): *бонапартист(a)*, *јозефинист(a)*, *лењинист(a)*, *макијавелист(a)*, *наполеонист(a)*, *шовинист(a)*; у другој групи 11 (3,9%): *бушиста*, *брозиста*, *вулиниста*, *вучићист(a)*, *милошевићиста*, *слобиста*, *трампист(a)*, *шешељиста*, *чединисти*, *путинист(a)*, *титоист(a)*. М. Стевановић и И. Клајн констатују да деривати изведени суфикс-

сом *-ист(а)* уобичајено развијају категоријално значење ‘присталица одн. следбеник неког политичког учења, покрета и сл.’ (Стевановић 1964: 535, према Клајн 2003: 243), што потврђују сви примери забележени у нашем материјалу.

Остали творбени модели потврђени су мањим бројем примера. Издвајају се регуларни деривати изведени суфиксом *-ство/-иство* од имена одн. презимена политичке личности у основи, а ређе у моделу који се изводи преко присвојног придева имена или презимена. Имају уобичајено значење за овај суфикс ‘политичко опредељење’ (Клајн 2003: 186), са по три забележена примера. У првој групи то су лексеме: *квислинство, наполеонство, обреновићевство*, у другој: *вучићевство, милошевићевство, милогорство*. Регуларне именице изведене суфиксом *-штина* одн. сложеним суфиксима *-овштина* и *-евштина* са значењем ‘политичка идеологија или покрет’, које по правилу имају негативно пејоративно значење карактеристично за овај суфикс (Клајн 2003: 210–211), мада негативна конотација такође потиче и од конотативних особина имена у основи. У првој групи то су: *дражиновиштина* и *недићевштина*, у другој: *брововштина, ћиласовштина, ћинђићевштина, слобовштина, слободаништина, шешељевштина, милогорштина*. Регуларне именице изведене суфиксом *-ка* са различитим предметним значењима. У првој групи: *костадинка* ‘новац ... кован за време цара Константина Великог’, *титовка* ‘партизанска војничка капа’, у другој: *бушовка* ‘модел ципела’, *вулиновка* ‘модел парауниформе’, *вучићевка* ‘фризура’, *путинка* ‘алкохолно пиће’, *путиновка* ‘алкохолно пиће’, *трамповка* ‘фризура’. Именице изведене суфиксом *-ин* са значењем ‘присталица, следбеник ...’: *гарибалдин*, а као конкурентна форма јавља се твореница *гарибалдинац*, и са предметним значењем ‘минерал’ назван по кнезу Милошу

Обреновићу: *милошин*. Именице са суфиксом турског порекла *-лук* које обично значе карактерну особину или начин понашања (Клајн 2003: 153) и имају експресивну вредност: *драконлук* ‘драконска мера, претерано строг поступак’ и *броволук*. У новијем периоду развоја, регуларно се стварају фемининативи. У првој групи забележен је само један пример: *шовинисткиња*, док је у другој групи регистровано 17 фемининатива: *дацићевка*, *вулиновка*, *вучићевка*, *ћиласовка*, *ћинђићевка*, *милошевићевка*, *слобисткиња*, *путинка*, *путиновка*, *трамповка*, *шешељевка*, *шешељка*, и др.

У обе групе регистровани су појединачни случајеви извођења који не припадају продуктивним творбеним типовима. У првој групи *карађорђуша* ‘пушка’, *Османлије* ‘назив за Турке од 14. до почетка 20. века’; у другој групи: *вучићијација*, *путинаш* (в. табелу 2).

Табела 2. Творбени модели

творбени модел	I (62)	II (286)
-ац (-инац, -иновац, -овац, - (ј)евац, -анац, -ијанац)	29 (40,6%)	27 (9,4%)
-изам	13 (18,1%)	22 (7,7%)
-ист(а)	6 (8,3%)	11 (3,9%)
-ство/-штво	3 (4,2%)	3 (1,1%)
-штина	2 (2,8%)	7 (2,5%)
-ка	2 (2,8%)	6 (2,1%)
-лук	1 (1,4%)	1 (0,4%)
-ин	2 (2,8%)	–
фемининативи	1 (1,4%)	17 (5,9%)
појединачни примери	2 (4,2%)	2 (0,7%)
-изација	–	12 (4,2%)
-љуб/-љубац	–	10 (3,5%)

Творба речи од презимена...

-мрзац/-мрзитель	–	9 (3,2%)
-ијада	–	9 (3,2%)
-оид	–	9 (3,2%)
-фил	–	8 (2,8%)
-кратија	–	7 (2,5%)
-фобија	–	7 (2,5%)
-љубље	–	6 (2,1%)
-филија	–	5 (1,7%)
-фоб	–	5 (1,7%)
-итис	–	4 (1,4%)
-ње	–	4 (1,4%)
-логија	–	3 (1%)
-ман	–	3 (1%)
-манија	–	3 (1%)
-чић/-че	–	4 (1,4%)
анти-	–	28 (9,8%)
де-	–	7 (2,5%)
пост-	–	4 (1,4%)
про-	–	4 (1,4%)
не-		1 (0,4%)
сложенице	1 (1,4%)	25 (8,7%)
сливенице и сл.	–	13 (4,5%)

Нови суфикси и суфиксоиди

У другој групи деантропонима јавља се низ домаћих и страних суфикса и суфиксоида који нису регистровани у првој групи примера. Навешћемо их у даљем излагању заједно са примерима деантропонима у којима се јављају.

Најучесталији је суфикс **-изација** који се сматра дериватом суфикса **-ација** (исп. Ћорић 2008: 112–116), за који Клајн каже да је један од најпродуктивнијих страних су-

фикса за грађење именица уопште.⁹ У нашем материјалу регистровано је следећих 12 именица изведених суфиксом *-изација*, додавањем на домаће или страно лично име/презиме политичара или у мањем броју, преко придева: *бајденизација*, *вулинизација*, *вучићизација*, *вучићевизација*, *дачићизација*, *ђиласизација*, *милошевићевизација*, *милошевићизација*, *путинизација*, *титоизација*, *трампизација*, *шешељизација*. Сви наведени примери имају типично значење за овај суфикс које наводи Б. Ћорић ‘опскрбљавање оним, добијање онога што је означено осовинском речи’ (Ћорић 2008: 115). У споју са основама властитих имена политичара овај суфикс ‘актуелизује конотативне компоненте имена у основи, и то углавном оне са негативним значењем’ (Ристић 2012: 67).

Продуктивни су суфикси *-ијада* (9) и *-оид* (9), такође страног порекла. Суфикс грчког порекла *-ијада* нарочито је продуктиван у творби нових речи, што је запазио Б. Ћорић наводећи бројне примере неологизама са овим суфиксом (Ћорић 2008: 57–61). Списку се као нова група деривата могу прикључити деантропонимни неологизми из нашег материјала, којима је у основи име одн. презиме политичара, са значењем приредбе забавног карактера, асоцијативно повезаним са именицом *циркусијада*: *бајденијада*, *вулинијада*, *вучићијада*, *дачићијада*, *ђиласијада*, *ђинђијада*, *слобијада*, *путинијада*, *трампијада*.

Суфиксоид *-оид* (9) је релативно нов у српском језику. Продуктиван је у стварању деантропонимних неологизама са значењем ‘особа која по својим особинама наликује на особу чије је име у основи’, у нашем случају на политичара, са израженом негативном конотацијом пејоративне

⁹ О овом творбеном типу и бројним речничким потврдама осим код Клајна (2003: 250–251), исп. и Ћорић (2008: 111–115), а у новим речима од властитих именица в. Ристић (2012: 66–67).

тоналности:¹⁰ *вулиноид, вучићоид, ђиласоид, милоид, милошевићоид, путиноид, слобоид, трампоид, шешелоид*. На појачану продуктивност овог суфикса у домену политичких деантропонимних неологизама указују и примери придева изведених суфиксом *-оидан* којих је у нашем материјалу забележено укупно шест: *вучићоидни, ђиласоидни, путиноидни, милоидни, љотићоидан, титоидан*.

Поред наведених суфикса, забележани примери показују да су у творби политичких деантропонима продуктивни суфиксоиди страног порекла *-фил, -филија, -фоб, -фобија* и *-кратија*, чија је продуктивност у најновијем периоду развоја српског језика иначе појачана (исп. Ристић 2012: 13). Страним суфиксоидима *-фил* (8) и *-фоб* (5): *бајденофил, вучићофил, ђинђићофил, милофил, путинофил, слобофил, трампофил, шешелофил, вучићофоб, слобофоб, путинофоб, трампофоб, шешелофоб*, конкуришу домаћи суфиксоиди односно везане основе: *-љуб* и *-љубац* (10) и *-мрзац* и *-мрзитељ* (9): *вучићољуб, вучићољубац, Ђинђићољубац, милољуб, милољубац, слобољуб, слобољубац, путинољуб, путинољубац, трампољубац, вучићомрзац, ђинђићомрзац, слобомрзитељ, слобомрзитељ, путиномрзац, трампомрзац, шешелмрзац, миломрзац, путиномрзац*, а суфиксоиду *-филија* (5): *вучићофилија, милофилија, путинофилија, слобофилија, трампофилија*, домаћи суфиксоид *-љубље* (6): *вучићољубље, слобољубље, путинољубље, трампољубље, шешелољубље, милољубље*. Продуктивност наведених творбених типова појачана је процесима хибридизације, што илуструју наведени примери. Све наведене лексеме представљају експресивна средства са негативном конотацијом којима се указује на патолошки карактер означене појаве, па чак и у случајевима када се ради о суфиксима за које је

¹⁰ О историјату појаве и регистравању овог творбеног типа у домаћим речницима и литератури в. Драгићевић 2018 (2020).

типично позитивно значење поштовања или обожавања, као што су суфиски *-фил*, *-филија*, *-љуб*, *-љубац*. Изражено негативно значење имају и примери са суфиксоидима *-фобија* (7), са значењем мржње, презирања, у нашем случају почитачара чије је име у основи: *вучићофобија*, *ћиласофобија*, *милофобија*, *слобофобија*, *путинофобија*, *трампофобија*, *шешелофобија* и са суфиксоидима *-манија* (3) и *-ман* (3), са значењем настране, претеране склоности, страсти према политичару чије је име у основи: *вучићоманија*, *путиноманија*, *трампоманија*; *вучићоман*, *путиноман*, *трампоман*. Суфикс *-кратија* (7) забележен је у политичким деантропонимима који имају значење неограничене владавине политичара чије је име у основи: *вучићократија*,¹¹ *милократија*, *милошевићократија*, *партитократија*, *путинократија*, *слобократија*, *трампократија*.

У мањем броју забележених примера регистровани су суфиксоиди *-итис* (4) и *логија* (3) као околионалне творевине са хуморним ефектом који проистиче из несклада споја значења основе (имена политичара) и њихове основне функције: суфикс *-итис* карактеристичан је за медицинску терминологију за извођење назива болести, док се суфиксоид *-логија* који је грчког порекла уобичајено јавља у лекама које означавају одређену науку или учење о ономе што значи први део речи: *вучићитис*, *ћиласитис*, *путинитис*, *трампитис*, *вучићологија*, *путинологија*, *трампологија*.

¹¹ Ради илустрације значења овог типа именица, наводимо један пример са интернета за именицу *вучићократија*: *Мисли које он мисли и свима нама свакодневно саопштава прешле су све границе здравог разума, пристojности и поштовања сваког нормалног човека у Републици Србији која је по свом политичком систему дефинисана као Вучићократија. Он је законодавна, извршна и судска хоботница која жели да буде присутна свуда.* (Шумадинац, Слово о Вучићу, доступно на <https://www.pogledi.rs/>).

У другој групи политичких деантропонима забележене су и четири глаголске именице: *вучићевање, путиновање, дачићевање, ћиласовање*, од којих последње две са непотврђеним глаголским основама, али творене по продуктивном типу творбе, и четири деминутива: *брововчић, путинчић, путинче, шешелече*.

Префикси и префиксоиди

У старијем језичком материјалу у творби политичких деантропонима нису запажени префикси и префиксоиди, док су у новијем језичком материјалу забележени следећи префикси и префиксоиди у стварању префиксалних и префиксоидалних твореница и у комбинованом начину творбе (префиксално-суфиксалне или префиксације и композиције): префикс **анти-** (28) са великим бројем потврда, иначе веома продуктиван у новијем развоју српског језика, јер се везује и за домаће и за стране основе (исп. Ристић 2012: 10–11), са основним значењем супротстављености: *антибушизам, антибушиста, антибушовац, антивулиновац, антивучићевац, антивучићевка, антивучићевство, антивучићизам, антићинћићевац, антимилошевићевац, антимилошевићевизам, антимилошевићевство, антимилошевићизам, антимилошевићиста, антислобизам, антислобист(а), антипутинизам, антипутинист(а), антипутиновац, антипутиновка, антитрампизам, антитрампист(а), антитрамповац, антитрамповка, антићукановићевац, антимилогорац, антититоизам, антититоист*; префикси **де-** (7), **пост-** (4) и **про-** (4), који такође имају увећану продуктивност у најновијем развоју српског језика услед појачаног процеса хибридизације (исп. Ристић 2012: 156): *деберлусконизација, девучићизација, демилошевићизација, депутинизација, детадићизација, детрампизација, детитоизација; постћинћићевство, постпутинизам, посттрампизам, посттитои-*

зам; *промилошевићевац*, *пропутиновац*, *протрампизам*, *протрамповац*; и појединачан случај са домаћим префиксом **не-** који има значење негације: *невучићевац*.

Композиција

У нашој првој групи података забележена је само једна сложеница са значењем назива града: *Титоград*, док је у другој групи овим процесом настао значајан број политичких деантропонима, као и процесима сливања и другим видовима игри у ковању речи које нису биле карактеристичне за ранији период развоја српског језика. Већи број тавих лексема припада околиналним и индивидуализмима који се реализују на периферији лексичког система, али су значајне јер показују креативне могућности и творбени потенцијал српског језика: са значењем град или држава (15): *Вучићград*, *Вучићево*, *Вучићстан*, *Вучићстан*, *Вучићланд*, *Вучићленд*, *Вучићистан држава*, *Вучићијана област*, *вучићојбина*, *Ђиластаун*, *Ђиласленд*, *шешељистан*, *Милогора*, *Милоландија*, *Милоленд*; остале сложенице чије је значење предвидиво на основу њихових саставних делова (10): *броносталгичар*, *слобобранитељ*, *вучићомер*, *вучићопоклонство*, *супервучић*, *суперпутин*, *ђиласопатија*, *младомилошевићевац*, *Слобославија*, *титославија*; сливенице и др. игре речи (13): *вучићоза*, *Ђикиликс*, *Ђитлер*, *слоботомија*, *путинофаг*, *Путлер*, *шешељија*, *шешељуга*, *алијић*, *реалтиоист*, *титолеску*, *титофилистичар*, *бронотиранида*.

Придеви

У творби придева, већина деривата у првој групи података изведена је суфиксима **-ски/-чки** и **-овски/-евски** одн. њиховим сложеним варијантама **-(ђ)ански**, **-ински** од политичког имена одн. презимена или преко одговарајућег политичког деантропонима, а по један пример сродним су-

фиксима **-ички** (*драконички*) и **-истич(а)н** (*бонапартистични*): *бакуњински, бакуњиновски, гарибалдински, гарибалдовски, гвелфски, дражиновски, драконски, јозефинистички, јозефински, карађорђевићевски, карађорђевски, квислинговски, лењински, мазарински, милетићевски, наполеоновски, наполеонски, недићевски, обилићевски, обилићки, обреновићевски, обреновићијански, обреновићки, османлијски, османски, радићевски, старчевићански, францијозефовски, хитлеровски, бонапартистички, квислишки, лењинистички, шовинистички*. У литератури је запажено да ови придеви реализују квалитативно значење које је условљено прагматичким и конотативним семантичким компонентама имена у основи, због чега сваки дериват има специфично значење (Ристић 2012: 69; исп. Стевовић 1950: 63, према Клајн 2003: 307; Николић 1999: 25–26, 28–29, Оташевић 2008: 31–33), што показују и поједине дефиниције у речницима (у РСАНУ: *бакуњински* ‘анархистички’, *драконски* ‘који се одликује великом строгошћу, неумољив, округан’, *мазарински* ‘заобилазан, увијен, околишни’ и др.). Бројност примера изведених суфиксима **-ски/-чки** (*-овски/-евски* и њиховим варијантама) у другој групи података потврђује продуктивност овог, најзаступљенијег творбеног типа у грађењу придева од политичких имена и указује на неограничене могућности проширивања дистрибутивног потенцијала основа (38): *бушовски, берлусконијевски, брозовски, вулиновски, вучићански, вучићевски, вучићијански, дачићевски, драшковичевски, ћиласовски, ћинђићевски, трампијаски* и др.

Поред суфикса **-ски/-чки** (*-овски/-евски*), у новијем материјалу запажени су и други суфикси и суфиксоиди који нису примећени у старијој групи примера, као што су продуктиван суфиксоид **-(оид)ан** (6): *вучићоидни, ћиласоидни*,

путиноидни, милоидни, љотићоидан, титоидан и са једним забележеним примером суфикс **-аст**: *вучићааст*.

Бројне су творенице са префиксима и префиксоидима, које нису забележене у старијем материјалу: **анти-** (17): *антибушовски, антидачићевски, антивучићевски, антидрашковићевски, антићиласовски, антићинђићевски, антимилошевићевски, антипутиновски, антипутински, антирамповски, антишешелјевски, антићукановићевски, антимиловски, антимилогорски, антиљотићевски, антититовски, антититоистички, про- (12): *продачићевски, провучићевски, проћиласовски, проћинђићевски, промилошевићевски, пропутиновски, пропутински, протрамповски, прошешелјевски, проћукановићевски, промиловски, протитовски, пост- (10): *поствучићевски, постћиласовски, постћинђићевски, постпутиновски, посттрампијански, пострамповски, постшешелјевски, постћукановићевски, постмиловски, посттитовски, против- (3): *противвучићевски, противпутиновски, противрамповски, контра- (2): *контравучићевски, контраћиласовски, пред- (2): *предвучићевски, предтрамповски, не- (1): *невучићевски, после- (1): *послевучићевски, пре- (1): *превучићевски*.********

Забележено је и неколико придевских сложеница (9): *путинолик, брозалик, трамполик, вучићобојажљив, вучићоугодан, вучићевско-дачићевски, ћосићевско-драшковићевски, комраковљевско-вучелићевски, антићевско-миновићевско-вучелићевски, као и комбиновани начини творбе, суфиксално-префиксалне и деривације и композиције, што показују придеви типа (6): антивучићев, антићукановићев, промилошевићки, брзоносталгичарски, слобофиличан, титоманијачки*.

Анализирани материјал показује да у обе групе придева нису ретка дублетна, па и триплетна образовања, као што је то био случај и са именицама, нпр: *бакуњински* и *ба-*

куњиновски, гарибалдински и гарибалдовски, јозефинистички и јозефински, карађорђевићевски и карађорђевски, наполеоновски и наполеонски, обилићевски и обилићи, обреновићевски, обреновићијански и обреновићски, османлијски и османски, брозистички и брозовски, слобистички и слобовски, путиновски и путински, трампијански и трамповски, вучићански, вучићевски и вучићијански и др.

Прилози

Забележена су свега три прилога на **-ски/-чки** у првој групи примера: *обилићи*, *драконички* и *драконски*, који, слично као придеви изведени овим суфиксима, реализују специфично значење које се не односи на денотативне особине имена у основи, него је мотивисано ванјезичким, конотативним особинама личности (моралним особинама, начином управљања и владања, поступцима и сл.), па прилог има општији семантички смисао: *обилићи* ‘као Милош Обилић, јуначки, херојски’; *драконски* ‘на драконски начин, с највећом строгошћу’. У другој групи примера је број забележених прилога изведених суфиксима **-ски/-чки** значајно већи (43), што може указивати на тенденцију повећања броја прилога насталих конверзијом од нових придева као актуелни продуктивни творбени процес, или је у већој мери последица систематичнијег бележења прилога у речницима у односу на ранији период: *антибушовски*, *антивучићевски*, *антићиласовски*, *антићинђићевски*, *антићукановићевски*, *антимиловски*, *антимилошевићевски*, *антипутиновски*, *антипутински*, *антитрамповски*, *берлусконијевски*, *брозовски*, *бушовски*, *вукадиновићевски*, *вулиновски*, *вучелићевски*, *вучићевски*, *вучићолошки*, *дачићевски*, *драшковићевски*, *ћиласовски*, *ћинђићевски*, *ћукановићевски*, *контравучићевски*, *коштуничински*, *милогорски*, *милошевићевски*, *нећинђићевски*, *провучићевски*, *промилошевићевски*, *промило-*

*шевићки, пропутиновски, пропутински, противтрамповски, протрамповски, путиновски, путинофилски, путински, слобистички, титовски, титоистички, трамповски, шешелјевски, шешелјски.*¹²

Глаголи

У првој групи података забележен је само један глагол који би се могао окарактерисати као оказионалан: *бонапартистати* са значењем ‘показивати се бонапартистом’. У другој групи забележено је 6 глагола, два добијена суфиксацијом: *вучићевати, путиновати*, једна префиксална твореница: *депутиновати*, једна сложеница: *вучићохулити* и два примера трп. придева: *милошевићенизиран* (← милошевићенизирати) и *титоизован* (← титоизовати).

¹² У изворима грађе које смо користили нису наведени примери употребе на основу којих би било могуће изводити закључке о значењу наведених прилога. У раду Ђ. Оташевића (2002), у којем се анализирају деантропонији добијени од презимена Вучић, наводе се примери за прилог *вучићевски*, који нам могу послужити као илустрација и основа за уопштавање значења овог прилога, али са напоменом да су издвојена значења контекстуалног типа и да се нису усталила у општој употреби: ‘лицемерно, претворно, дволично’: „Али, није разумео када сам му рекао да нећу престати да пишем о њему, јер се бавим сатиром. И пошто није успео да ме придобије сада ме пљује. И то је тако вучићевски“, рекао је Јокановић (uns.org.rs, 18. 7. 2019); ‘лажно, неискрено’: Давно је констатовано да се слично сличном радује, па није било ничег неочекиваног у вучићевски кореографисаном дочеку који је прошле седмице у Варшави пољска владајућа партија Право и правда (ПиС) приредила америчком председнику Доналду Трампу (nin.co.rs); ‘бескарактерно, полтронски’: Меркел ће му дати бомбоницу и – вратиће се он у Атину – вучићевски заљубљен у протестантизам и штедњу (strateskealternativ.rs, 12. 2. 2015).

Когнитивни аспекти

Анализа примера из нашег материјала показује да се у политичким деантропонимним твореницама подједнако јављају имена и презимена домаћих и страних политичких личности, различитих историјских периода и епоха. У основи анализираних деривата у првој групи примера налазе се 43 различита имена и презимена који показују политичке прецеденте језичке личности српског језика и културе на којима су засновани обрасци понашања и стереотипи политичког деловања у јавној и друштвеној сфери, било позитивни било негативни: Бакуњин, руски револуционар и анархиста 19. века; Бонапарта, династија у Француској; Бранковић, Вук; Вучић, Тома Перишић; Гарибалди, италијански револуционар; Гвелф, владајућа династија у средње-вековној Италији; Дракон, старогрчки законодавац; Дража, Михаиловић; Јозеф, аустријски цар Јосиф II; Карађорђе; Карађорђевићи; Квислинг, норвешки мајор у II светском рату и председник марионетске владе; Костантин, цар Константин Велики; Кошут, Лајош; Лењин; Мазарен, француски дипломата; Марија Терезија; Мецида, султан Абдул-Мецида; Макијавели; Марковић, Светозар; Мачек; Милан, краљ; Милеран, француски политичар; Милетић, Светозар; Милош, Обреновић; Мусолини; Наполеон; Недић, Милан; Обилић, Милош; Обреновићи; Осман, први султан; Пашић, Никола; Пижон, вођа Земљорадничке странке у Србији Ј. Јовановић Пижон; Радић, Стјепан; Старчевић, Анте; Тито; Франк, Јосип, вођа пол. партије у Хрватској; Франц Јозеф, цар Фрања Јосип I; Фурије, француски социјалиста утописта; Шовен, француски војник поклоник Наполеонове освајачке политике.

Већина наведених прецедентних имена (укупно 24) индиковала је стварање мање или више развијених творбе-

них гнезда, са 2 до 10 чланова,¹³ док је 19 имена мотивисало творбу појединачних лексема. Најразвијенија творбена гнезда дала су имена Наполеон (10), Гарибалди (9), Бонапарта (7), Дракон (6) итд.

У највећем броју случајева добијене су лексеме које указују на негативне појаве у друштву и у политичком деловању појединаца или организација, као што су анархија (*бакуњински*), диктатура (*бонапартизам*), издаја (*бранковић*, *дражиновац*, *квислинг*, *недићевац*), суровост (*драконизам*), фашизам (*мусолинизам*, *османизам*, *хитлеризам*, *шовинизам*). Ређе се односе на позитивне појаве: борац против апсолутизма, за одређена права и сл., револуционар (*вучићевац*, *гарибалдинац*, *коштуовац*, *лењинист*), јунак (*обилић*), или на неутралне: заобилазан, увијен, околишни (*мазарински*), циљ оправдава средство (*макијавелизам*). Мали број именица има предметно значење: *гарибалдовка* 'блуза', *карађорђуша* 'пушка', *костадинка*, *марија тереза*, *медедија*, *наполеон* 'новац; златник', *милошин* 'минерал', *титовка* 'капа'. У једном случају име политичара је послужило за творбу топонима, назива града: *Титоград*.

У другој групи примера 23 имена мотивисала су настанак 444 деривата (Алија, Изетбеговић; Бајден, Џо; Буш, Џорџ; Берлускони, Силвио; Броз, Тито; Вукадиновић, Ђорђе; Вулин, Александар; Вучелић, Милорад; Вучић, Александар; Дачић, Ивица; Драшковић, Вук; Ђилас, Драган; Ђинђић, Зоран; Ђукановић, Мило; Љотић, Димитрије; Коштуница, Војислав; Милошевић, Слободан Слоба; Путин, Владимир; Тадић, Борис; Трамп, Доналд; Чеда, Чедомир Јовановић; Шешел, Војислав; Шорош, Џорџ).

¹³ Шест имена индуковало је по два деривата, пет имена по три и пет деривата, пет имена по четири деривата и по једно име шест, седам, девет и десет деривата.

Творбена гнезда су много развијенија него у првој групи. Ретка су гнезда са поједначним дериватом – два су таква (са именима Тадић и Шорош у основи). Три гнезда су са по два деривата (Вукадиновић, Љотић, Алија).¹⁴ Најразгранатије гнездо има 70 деривата (Вучић), Милошевић+Слоба (60), Путин (54), Тито+Броз (47), Трамп (45), Ђукановић+Мило (38), Шешељ (26), Ђилас (23), Ђинђић (18), Буш, Дачић (11) итд. У групи нових политичких деантропонима, већина именица има експресивну вредност са израженом негативном оценом политичког имена у основи, односно њеног деловања или појава које су са њом повезане и показатељ су општег политичког стања у српском друштву крајем 20. и почетком 21. века.

4. ЗАКЉУЧАК

На основу општег прегледа, анализе и упоређивања речи добијених према личним именима и презименима политичара које су забележене у дескриптивним речницима српског језика са новим речима добијеним према именима и презименима политичара које су прикупљене у последњих тридесетак година, може се установити да је њихов број значајно повећан у најновијем периоду развоја српског језика после 90-тих година 20. века услед снажног динамичног развоја и промена у политичким дешавањима и односима на савременој домаћој и међународној друштвеној сцени, што је запажено у литератури, а чему сами сведочимо.

Поред продуктивних творбених типова у деривацији забележених у ранијем периоду, у најновијем језичком раз-

¹⁴ Једно гнездо са три деривата, два са четири деривата, једно са пет деривата, два са шест деривата, једно са девет деривата, два са 11 деривата.

воју јавља се низ нових продуктивних суфикса и суфиксоида. Творбени процеси префиксације и композиције који у ранијем периоду српског језика нису били примећени, или су били заступљени мањим бројем примера или појединачним случајевима, у најновијем развоју српског језика појачано су заступљени у виду стварања полусложеница са префиксима и префиксоидима домаћег и страног порекла и сложеница одн. твореница насталих комбинованим процесима творбе (префиксално-суфиксалним, префиксацијом и композицијом, деривацијом и композицијом). Нарочито су евидентне иновације на плану појаве и појачане продуктивности творбеног типа сливања и других видова креација и игри у стварању нових речи који се одигравају на периферији лексичког система и израз су повећане индивидуалне креативности у језику, експериментисања са творбеним језичким потенцијалима, тежње ка онеобичавању и индивидуализацији језичког израза са циљем постизања експресивности и срачунатим стилским ефектом у изражавању.

Може се уочити одређени континуитет у односу на ранији период у виду јављања регуларних појава у творби и семантици, али и одређене тенденције промена у овом сегменту лексике на синхронном плану. У групи именица, регуларно се јављају деривати са суфиксима *-ац* и *-ист(a)* са значењем ‘присталица, следбеник политичке личности одн. његове политике’; затим суфикс *-изам* са значењем ‘политичко уређење одн. политичко учење, покрет, идеологија и сл.’; такође се регуларно јавља суфикс *-ство/-штво* са значењем ‘политичко опредељење’. Јавља се читав низ нових домаћих и страних суфикса и суфиксоида са различитим степеном продуктивности који се без ограничења спајају са домаћим и страним основама (*-изација*, *-љуб*, *-љубац*, *-љубље*, *-мрзац*, *-мрзитељ*, *-фил*, *-филија*, *-фоб*, *-фобија*, *-кратија*, *-итис*, *-логија*, *-ман*, *-манија*). Појачана је продук-

тивност суфикса *-итина*, чему је вероватно допринела пејоративна конотација коју овај суфикс има. Редовно се граде фемининативи, што је део општијег процеса мовирања именица у сфери занимања и звања и у другим сферама, који је захватио не само српски него и друге језике. Бројност политичких деантропонима се повећава и творбеним процесом префиксације, којим се иначе појачано проширује лексички фонд српског језика у најновијој фази развоја (исп. Ристић 2012: 156). Нарочиту продуктивност у овом домену показује префикс негације и супротности *анти-* који се спаја и са домаћим и са страним основама, па су творенице са овим префиксом веома бројне у корпусу нових политичких деантропонима. Запажена је конкуренција у употреби домаћих и страних префикса и суфикса. Значајан је удео сложеница и сливеница у групи нових политичких деантропонима које нису биле примећене у старијем фонду или су забележене са по једним примером и које углавном имају индивидуални и оказионални карактер, стилски су маркиране и припадају жаргонској и супстандарној лексцици.

У групи придевских и прилошких деривата, и даље је најпродуктивнији творбени тип извођења суфиксом *-ски/-чки (-овски/-евски)*. Међу придевима, појачани су процеси префиксације и хибридизације у односу на раније стање. Број прилога је значајно повећан у односу на ранији период, и то прилога насталих конверзијом од нових придева, што може указивати на актуелну тенденцију у творби прилога. Број глагола је незнатно увећан у односу на претходни период. Осим суфикса *-исати* који је забележен у старијем материјалу са значењем типичног понашања (*бонапартисати*), са истим значењем у новијем материјалу јављају се суфикси *-овати* и *-евати* (*путиновати*, *вучићевати*). Један пример је добијен префиксацијом префиксом *де-* (*депу-*

тиновати), а два глагола су потврђена једино трпним придевима са значењем ‘преобраћен у нешто’ (*милошевићенизиран, титоизован*).

На когнитивном плану, бројност деантропонима и развијеност њихових деривационих гнезда у обе групе показују која су политичка имена (била) у центру пажње јавности на овим просторима и по којим својим особинама су оставила значајан траг у српском језику и култури. У групи нових политичких деантропонима, мањи број заступљених имена припада политичарима из ближе прошлости – периода Другог светског рата, социјализма и комунизма (Димитрије Љотић, Јосип Броз Тито). Примери показују да су њихове личности оставиле снажан негативан утисак на носиоце српског језика који њихово политичко деловање и владавину доживљавају као издајничке и тоталитаристичке (исп. и Ристић 2012: 72). И остали нови политички деантропоними изражавају негативан однос говорника српског језика према политичким појавама и личностима времена у којем живимо, поготово према онима који су на власти, али и према опозиционим лидерима и њиховим активностима. Чак и деривати изведени суфиксима који у основи имају неутрално или позитивно значење добијају погрдну конотацију која потиче од негативног доживљаја и оцене личности политичара чије је име у основи, што показују примери са суфиксима *-фил*, *-филија*, *-љуб*, *-љубац*, *-љубље*. Бројнији су суфикси негативне оцене него у ранијем периоду: нпр. суфикс *-штина* који има пејоративно значење; јавља се суфикс *-тис* који асоцира на болест, као и нови суфикси и суфиксоиди са изражном негативном конотацијом и оценом: *-манија*, *-фоб*, *-фобија* *-мрзац*, *-мрзитель*. Јављају се и деминутиви са негативним значењем умањивања вредности имена одн. личности политичара у основи: *брововчић*, *путинчић*, или са ироничним значењем: *путинче*, *шешелече*.

ЛИТЕРАТУРА

- Драгићевић, Рајна 2020. Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику. *Новоречје* 2, 129–139 [= Драгићевић, Рајна 2018, Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику. *Језици и културе у времену и простору* : тематски зборник, VII/2, Нови Сад, 63–70].
- Клајн, Иван 2003. *Творба речи у савременом српском језику. Део 2. суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике и инаставна средства, Институт за српски језик САНУ, Нови Сад: Матица српска.
- Мојсиловић, Бојана 2011. О апелативизацији и епонимима у српском језику. у: М. Ковачевић (одг. ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности*. Година II / књ. 1. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 109–116.
- Николић, Мирослав 1999. О речима изведеним од имена одн. презимена познатих личности. *Наш језик*, XXXIII/1–2, 24–35.
- Оташевић, Ђорђе 2008. *Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику. Лингвистички аспекти*. Београд: Алма.
- Оташевић, Ђорђе 2020. Творба деантропонимних политичких неологизама (од презимена Вучић и Ђилас). *Новоречје* 2, 9–36.
- Оташевић, Ђорђе 2021/2022. Речник деантропонимних неологизама (1). *Новоречје* 4 (2021), 113–121. Речник деантропонимних неологизама (2). *Новоречје* 5 (2021), 148–157. Речник деантропонимних неологизама (3). *Новоречје* 6 (2022), 183–187.
- Оташевић, Ђорђе 2022. *Глосар новијих речи*. Београд: Алма.
- Оташевић, Ђорђе. Деантропонимни неологизми у савременом српском језику. Рад у припреми.

- Пипер, Предраг 2010. Апелативизација. У: *Српска енциклопедија*. Том 1. Књ. 1. – Нови Сад : Матица српска; Београд : САНУ : Завод за уџбенике, 2010.
- Ристић, Стана 2012. *О речима у српском језику (творбени и лексикографско-лексиколошки аспекти)*. Монографије 14. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Ћорић, Божо 2008. *Творба именица у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Шипка, Данко 2003. Лексичка динамика деведесетих: бројке и слова. *Јужнословенски филолог* LX, 99–111.
- Шмелева Т. В. 1993. Кључеве слова текућег момента. *Collegium* 1, 33–41.

Ivana Lazić Konjik

FORMATION OF WORDS FROM PERSONAL NAMES AND
SURNAMES OF POLITICAL FIGURES IN THE SERBIAN
LANGUAGE (DERIVATIVE,
SEMANTIC, AND COGNITIVE ASPECTS)

S u m m a r y

The paper deals with the semantic-derivational analysis of words derived from personal names and surnames of political figures in the Serbian language. It points out their derivational and semantic types and their cognitive-pragmatic motivation for formation. The paper demonstrates continuity in the creation of this segment of the Serbian lexicon and points to its accelerated growth in the recent developmental period, as well as changes related to the emergence and increased productivity of new derivational types. It also addresses the trend of heightened expression of subjective meanings with a negative connotation, pejorative and ironic undertones, which are characteristic of contemporary political discourse.

Keywords: deanthroponym, neologism, word formation, personal names and surnames, Serbian language.

УДК 811.163.4'282.3'373.23.43(497.6):[32-051''20''
811.163.4'282.3'373.23.43(497.6):[81'27+81'373.42]''20''

*Amela Šehović**

*Elma Durmišević***

(Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo)

DEANTROPONIMNI NEOLOGIZMI KAO KLJUČNE RIJEČI EPOHE U BOSANSKOM JEZIKU

Predmet rada je analiza deantroponimnih neologizama kao ključnih riječi epohe u savremenom bosanskom jeziku. U korpusu su izdvojeni sljedeći primjeri: *orbanizacija*, *putinizacija* i *trampizam*, te je analizirana njihova upotreba i značenje s namjerom da se utvrde osnovne karakteristike ovih deantroponimnih neologizama, društveni kontekst u kojem nastaju, te njihov mogući vijek trajanja. No, budući da su analizirani primjeri derivirani od prezimena poznatih svjetskih političara, te da su neki već postali termini u jednom broju društvenih nauka, može se očekivati njihov o(p)stanak u leksičkom fondu bosanskog jezika.

Ključne riječi: bosanski jezik, tvorba riječi, ključna riječ, neologizmi, antroponimi, deantroponimni neologizmi.

* ORCID 0000-0003-4667-7052; amela.ami.sehovic@gmail.com

** ORCID 0000-0002-7756-3448; elmicad@gmail.com

UVOD

Leksika nekog jezika obogaćuje se na svakodnevnoj osnovi – najčešće, posuđivanjem leksema ali i proširenjem smisla već postojećih leksema te tvorbenim sredstvima od postojećih domaćih i stranih riječi – a neologizmi su njen važan dio i kao takvi čest su predmet lingvističke analize. Neologizmom se općenito smatra “nova riječ, novo značenje neke, već postojeće riječi, ali također posuđenica (ne samo iz stranoga jezika nego i iz žargona pojedinih društvenih skupina); napokon i riječ koja je ponovo oživjela” (Mounin, 1974: 229–230, prema: Muhvić-Dimanovski, 2005: 3). Također, brojne su mogućnosti njihova klasificiranja, ali smatramo da je jedna od najpraktičnijih podjela neologizama na posuđenice, formalne neologizme i semantičke neologizme (Šehović, 2022: 287). Koji će od neologizama vremenom preći u aktivni leksički fond ovisi o nizu faktora, a pokazatelj “uspješnosti” nove riječi u toku vremena jest da “ona četrdeset godina zaredom bude zabilježena u jednojezičnim općim rječnicima, odnosno riječ mora biti u aktivnoj uporabi u dva naraštaja govornika” (Mikić Čolić, 2021: 47).

Predmet istraživanja u ovome radu su neologizmi nastali od vlastitih imena (deantroponimni neologizmi), što podrazumijeva da njihovu tvorbenu osnovu čini vlastito ime, a za vlastita imena se tradicionalno smatra da “uopće nemaju pravo unutrašnje značenje, već samo upućuju na određene entitete” (Trask, 2005: 302). Ipak, ima i autora koji smatraju da se vlastitim imenima ne može apsolutno odricati značenje budući da je vlastito ime deskripcija svoga referenta, a među ovim autorima najistaknutiji su Frege, Russel, Searle (up. Vodanović, 2006: 223). Marković (2010: 198), pak, ide i korak dalje iznoseći stav da “mogućnost semantičkoga pomaka, mogućnost da se ime rabi metonimično, metaforično, omnipersonalno, držimo jakim argumentom u prilog stavu da imena imaju leksičko značenje, a to

značenje ukupnost je spoznaje o imenovanoj entitetu; s pretpostavkom da je entitet imenovan zbog svoje spoznajne važnosti – što je entitet spoznajno manje važan, to će teže biti imenovan, spoznajno nevažni entiteti i nemaju svoje ime”. Sa druge strane, Šivic-Dular (1998: 287), vlastitim imenicama općenito pripisuje funkcionalno značenje, što objašnjava činjenicom da se one odnose na samo jedan (konkretni) objekt imenovanja. Već i iz ovog kratkog pregleda vidljivi su neusaglašeni stavovi lingvista u pogledu značenja koje vlastita imena imaju.

No, u ovom radu isključivo se fokusiramo na vlastito ime kao tvorbenu osnovu u nastanku neologizma, zbog čega nećemo ulaziti u daljnje rasprave na ovu temu.

DOSADAŠNJA PROUČAVANJA DEANTROPONIMNIH NEOLOGIZAMA NA BOSANSKOM, CRNOGORSKOM, HRVATSKOM I SRPSKOM JEZIKU

Neologizmi su leksičke jedinice za čije istraživanje postoji velik interes lingvista¹, što je naročito evidentno posljednjih nekoliko decenija. No, za razliku od tog općenito velikog interesa za neologizme, deantroponimni neologizmi uglavnom su samo periferno predmet lingvističke analize.

Na to ukazuje i činjenica da se u monografijama leksikološkoga karaktera deantroponimni neologizmi rijetko spominju, bez obzira na to da li su im primarni predmet analize neologizmi, odnosno nove riječi (Muhvić-Dimanovski 2005, Otašević 2008, Mikić Čolić 2021) ili su oni samo jedan segment proučavanja (Dragičević 2018, Ljevo-Ovčina 2021).

Tako V. Muhvić-Dimanovski (2005) sustavno proučava neologizme, ali njenu istraživačku pažnju ne zaokupljaju dean-

¹ To potvrđuje i monografija o neologiji i neografiji u slavenskim jezicima, koja će u izdanju Univerziteta u Prešovu biti objavljena u toku ove godine.

troponimni neologizmi, koje bilježi samo kao ilustrativne primjere, i to u određenim slučajevima: u žargonu – *Lazarica*, *karingtonka* ili *karingtonica* (54) i kada govori o načinima stvaranja neologizama te navodi plodnije sufikse u njihovoj tvorbi, poput sufiksa *-ijada* i izvedenice s tim sufiksom *cigićijada* (98).

Đ. Otašević (2008) u svojoj se monografiji bavi novim riječima i njihovim značenjima, na temelju čega zaključujemo da je obuhvat leksema koje on proučava mnogo širi nego da su u pitanju samo neologizmi. No, i pored toga, kada je riječ o deantroponimima, on navodi samo pridjeve tvorene od prezimena (31–33), a kao primjer “nestabilnih” riječi dva deantroponimna pridjeva: *benderovski* i *hajdegerovski* (65), okazionalizme za čije je razumijevanje potrebno poznavanje vanjezičke stvarnosti: *fikretovati*, *šugarica*, *kecmanizirati* (74), te nekoliko imenica tvorenih sufiksom *-izacija*: *gutembergizacija*, *destaljinizacija*, *demaiozacija*, *detitoizacija* (140) i *-ijada*: *spartakijada* (140), *lenjinijada* i *fišerijada* (143), kojima se imenuju takmičenja, a autor je samostalno prikupio primjere *bondijada* i *nušićijada* (144). Očito je da je broj deantroponimnih novih riječi u ovoj monografiji također nevelik, naročito imajući u vidu predmet njena istraživanja.

Slično je stanje i u monografiji R. Dragičević (2018), koja u dijelu o potencijalnim riječima, individualizmima i neologizmima (222–247) navodi samo nekoliko leksema izvedenih od vlastitih imena: individualizam *kolumbovati* (233), neologizme sa sufiksom *-izacija*: *titoizacija*, *šešeljizacija* (241, prema Ćorić, 2008: 115) i slivenicu *Dučić* (Dačić + Vučić) (244, prema: Bugarski, 2013: 17–18).

I monografija A. Mikić Čolić (2021) u fokus istraživačke pažnje stavlja neologizme, ali se i pored detaljnog teorijskog okvira teme i iscrpne analize različitih načina nastanka neologizama s pratećim primjerima, deantroponimni neologizmi navode tek kao ilustracija za sufiksalsnu tvorbu eponima, kako ih tu-

mači autorica: *zaherica*, *bekamica*, *biberica*, *kolindirati se* (228–229), i stapanje: *Dikolores* (: Dikan + Dolores) (105), *Bosandžukić* (: Bosanac + Mandžukić) (229), *Banditić* (: Bandić + bandit) (230), *Plenkورونا* (: Plenković + korona), *Plenkovid* (: Plenković + kovid), *Cjepinski* (: Cjepivo + Cetinski) (262, 265, 266).

Što se tiče monografije A. Ljevo-Ovčine (2021), iako u njenom naslovu nije naznačena leksikološka problematika nego jezik štampe, ona se ipak velikim dijelom bavi upravo leksikom, i to najviše neologizmima. No, i pored toga, u njoj nema puno deantroponimnih neologizama – utvrdili smo samo dva: *sanaderizacija* i *kelmendizacija* (187), dok se leksema *arnauti* (154) navodi kao primjer onomastičke metafore.

Dakle, u leksikološkim monografijama ovoj vrsti neologizama nije posvećivana velika pažnja. Što se tiče radova, neologizmi čija su tvorbena osnova vlastita imena predmet su analize u sljedećim člancima: Štebih Golub (2012), Horvat i Štebih Golub (2016) i Nenezić (2016), te samo periferno u Šehović (2022).

B. Štebih Golub (2012) detaljno analizira okazionalizme u hrvatskom publicističkom stilu, među kojima je veliki broj motiviran vlastitim imenom (423–424). Ova grupa okazionalizama dosta je brojna i u nju ulaze ne samo primjeri imenica, koje su inače dominantne u svim monografijama i člancima koji se bave ovom tematikom, nego i glagolski okazionalizmi: *kosorijeknuti*, *kerumovati*. Od imeničkih možemo navesti samo neke: *Orbanistan*, *kerumokracija*, *potemkinijada*. Autorica komentira i njihovu stilsku obilježenost, koja je uglavnom ironična i pejorativna (424) te utvrđuje veliki udio analogije u njihovu stvaranju (426).

U radu M. Horvat i B. Štebih Golub (2016) analiziraju se tvorenice motivirane vlastitim imenima koje su potvrđene u elektronskim medijima od 2011. do 2014. godine. Autorice

utvrđuju da su najzastupljenije sufiksalne izvedenice sa sljedećim sufiksima: *-ac* (*bandičevac*, *glavaševac*), *-izacija* (*glavašizacija*, *kosorizacija*), *-ovati* (*kerumovati*, *šeksovati*), *-izam* (*tuđmanizam*), *-ijada* (*potemkinijada*), *-ator* (*retuđmanizator*), a jedino je posljednji primjer “odglagolska tvorenica” (: *retuđmanizirati*) (222). Među njima, stilski “neobojenoga značenja” su tvorenice sa sufiksima *-ac* (221), dok se tvorenice sa sufiksom *-ovati* smatraju stilski negativno obojenim okazionalizmima (222). Slivenice, u radu nazvane stopljenice (222–226), čine naredni segment analize tvorenica motiviranih vlastitim imenima: *Dikolores* (Dikan + Dolores), *Franjosaur* (Franjo (Tuđman) + dinosaur), *Karapozaić* (Karamarko + Pozaić), *kerumobolno* (Kerum + umobolno), a autorice utvrđuju da je riječ “o neuobičajenim tvorbama koje često rezultiraju visokom stilskom obilježenošću” (226). Predmet analize su i okazionalizmi nastali eponimizacijom: *todorići*, *liniči*, *sanaderi*, gdje je riječ “o veoma ekspresivnim i emocionalno obojenim oblicima s različitom frekvencijom ponavljanja i različitim stupnjem razumljivosti” (227). Na kraju se analiziraju tvorenice od ličnih imena nastale sufiksoidizacijom (228–229) – dodavanjem sufiksoida *-stan* (Kurdistan), *-kracija* (kerumokracija) i *-oid* (kerumoidi) na tvorbenu osnovu. Sve su one deprecijativnog značenja. Tvorenice analizirane u ovom radu u najvećem broju slučajeva motivirane su imenima osoba iz hrvatskoga javnoga života, i to prvenstveno imenima političara i drugih državnih funkcionera. U tom smislu, ovaj je rad bio vrlo poticajan i za naše istraživanje.

Nenezic (2016: 292, 295–296) u svom se radu, između ostalog, bavi novotvorenicama izvedenim sufiksima *-izacija* (*đukanizacija*, *sanaderizacija*, *berluskonizacija* i sl.) i *-ovac/-evac* (*milovac*, *amfilohijevac*, *bečićevac* i sl.), od kojih se većina može smatrati okazionalizmima. Naročito detaljno prikazan je sufiks *-izacija*, čije su motivne riječi podijeljene u tri grupe (antrponimi, toponimi, abrevijature), od kojih je najbrojnija prva

grupa. Što se tiče sufiksa *-ovac/-evac*, ovdje su na prvom mjestu novotvorenice od skraćenica naziva političkih stranaka i pokreta, ali i drugih organizacija, a tek potom novotvorenice čije su motivne riječi prezimena političara i vjerskih vođa. Posebna je pažnja posvećena tvorbenom aspektu ovih leksema, ali i njihovoj stilski sniženoj markiranosti.

Oba navedena rada obiluju brojnim primjerima detaljno komentiranih okazionalizama, a zbog njihove informativnosti ovi članci mogu biti veoma korisni u daljnjim istraživanjima ove oblasti.

S druge strane, rad A. Šehović (2022) bavi se okazionalizmima na bosanskohercegovačkim internetskim portalima, ali je od svih navedenih primjera samo glagol *bazduljati se* (362) motiviran antroponimom.

Iz svega navedenog proizlazi da se novotvorenice motivirane vlastitim imenima mogu mnogo više proučavati, a naročito one koje nisu okazionalizmi. No, mi se u ovom radu i ne bavimo okazionalizmima nego neologizmima čiju tvorbenu osnovu čine vlastita imena, a koji su pri tome ključne riječi epohe u savremenom bosanskom jeziku. Njihovo istraživanje pravest ćemo na korpusu bosanskohercegovačkih portala.

DEANTROPONIMNI NEOLOGIZMI KAO KLJUČNE RIJEČI EPOHE NA BOSANSKOHERCEGOVAČKIM PORTALIMA

Publicistički stil vrlo je raznorodan kako tematski tako i jezički – naporedo, u njemu egzistiraju dvije tendencije: tendencija ka shematizaciji govora ali i tendencija ka jezičkoj kreativnosti. To se onda prelijeva i na plan leksike – od upotrebe nekih šabloniziranih konstrukcija do velikog broja neologizama, pa čak i okazionalizama. Internetski portali, pak, novi su vid komunikacije, prisutan tek posljednjih tridesetak godina, zbog čega su dobar pokazatelj jezičkih tendencija i trendova, a jedan od

njih je povećana upotreba različitih tipova neologizama, pa tako i deantroponimnih neologizama. Upravo to njihovo svojstvo bilo je presudno da korpus za ovo istraživanje prikupljamo na bosanskohercegovačkim portalima.

Deantroponimni neologizmi koje analiziramo u radu motivirani su prezimenima aktuelnih² evropskih i američkog predsjednika država i vlada. Oni su izuzetno frekventni u našem korpusu, stilski veoma obilježeni i uglavnom negativne afekcije. Deantroponimni neologizmi od prezimena političara imaju različite sudbine – jedni u jeziku o(p)stanu decenijama, drugi se upotrebljavaju nekoliko godina, a ima i onih koji se samo pojave i nestanu preko noći. Šta utječe na njihov opstanak? Teško je jednoznačno odgovoriti na ovo pitanje, ali presudnu ulogu u tom procesu može igrati i činjenica da li su oni postali ključne riječi jednog vremena ili, čak, epohe, u čemu veliku ulogu igraju vanjezički faktori – da li su ličnosti čija su vlastita imena motivirala nastanak novih riječi svojim djelovanjem izvršile presudan utjecaj na oblikovanje duha i fizionomije jednog društva u nekom periodu. Naime, ključne riječi ili, kako se one još nazivaju, konceptualna leksika, “sadrže informaciju o potrebama društva, o tome šta je u centru njegovog interesovanja, o značajnim ličnostima, o aktuelnim temama i realijama, nacionalnim i međunacionalnim odnosima, društvenim procesima, ideologijama i sl. u određenom historijskom periodu” (Ljevo-Ovčina 2021:135). To su najfrekventnije riječi koje su karakteristične za određeni period, na temelju čega se “mogu (se) smatrati ključnim riječima u istom smislu kao što su ključne riječi u

² Pod pojmom ‘aktuelan’ ne mislimo isključivo ‘trenutni, vladajući’ predsjednik, već onaj o kojem se neprekidno piše, koji je u žiži javnosti. Up. vijest o hapšenju bivšeg američkog predsjednika Donalda Trumpa (<https://www.klix.ba/vijesti/svijet/americki-predsjednik-je-uhapsen-drugi-put-u-historiji-proslo-je-150-godina-od-prvog/230404181>, pristup: 5. 4. 2023).

znanstvenom jeziku” (Tafra, 2005: 205). S društvenim i drugim promjenama, mijenjaju se i ključne riječi u nekom jeziku, a ovaj zaključak potvrđuje i činjenica da su neke lekseme kao npr. *glasnost*, *perestrojka* i sl. bile ključne riječi 90-ih godina 20. vijeka, dok ih danas ne možemo posmatrati na taj način. No, moguće je i da neke ključne riječi o(p)stanu decenijama, što je slučaj sa ključnim riječima 90-ih godina 20. vijeka, koje čine vlastita imena utjecajnih regionalnih političara: Alija Izetbegović, Slobodan Milošević, Franjo Tuđman (up. Ljevo-Ovčina, 2021:142).

U skladu s postavljenim istraživačkim ciljem (analiza deantroponimnih neologizama kao ključnih riječi epohe) odlučile smo analizirati sljedeće lekseme: *orbanizacija* (: Viktor Orbán), *putinizacija* (: Vladimir Putin) i *trampizam* (: Donald Trump). Smatramo da su neologizmi motivirani prezimenima ovih ličnosti (a to znači i karakterom i političkim djelovanjem) dobri reprezentanti ključnih riječi epohe globalizacije kojoj i mi svjedočimo kao savremenici spomenutih ličnosti i političkih i historijskih događaja izazvanih njihovim djelovanjem. Ne sumnjamo da će ovi neologizmi vremenom postati i termini u različitim naučnim oblastima (sociologija, historija, politologija, ekonomija i sl.), po uzoru na niz leksema kao što su *staljinizam*, *hitlerizam*, *tačerizam*, *bušizam*, *titoizam* i sl.

Analiza odabranih deantroponimnih neologizama odnosi se na pragmasemantički i sociolingvistički okvir, kao i njihov tvorbeni status. Posebna pažnja posvećuje se širenju opsega značenja odabranih deantroponimnih neologizama, na temelju čega ih prvenstveno i posmatramo kao ključne riječi epohe.

Prvi odabrani primjer jeste:

- *orbanizacija* < (Viktor) Orbán

Viktor Orban predsjednik je mađarske vlade, političar desničarsko-konzervativnih uvjerenja. Njegova politička uvjerenja i stavovi izuzetno su negativno usmjereni ka migrantima, i

to posebno migrantima neevropskog, muslimanskog porijekla (Afganistan, Sirija, Irak). Takva uvjerenja i stavovi dovode do antimigrantskog djelovanja i politike koji u konačnici završavaju *orbanizacijom*: “Ograde su postale moda: **Orbanizacija** Evrope ili zaštita granica? (...) Ne mislim da je to više iz ideoloških razloga, već da je to **orbanizacija** određenih zemalja i pokazivanje takvog populizma i takve vrste moći. Kada je Mađarska napravila ograde ka Hrvatskoj i ka Srbiji, na čelu je bio Orban...” (<https://www.fokus.ba/vijesti/globus/ograde-su-postale-moda-orbanizacija-evro-pe-ili-zastita-granica/1852052/>, pristup: 5. 4. 2023). Konkretno, *orbanizacija* je prvo podrazumijevala postavljanje žičane ograde na mađarskim granicama sa Srbijom i Hrvatskom, državama koje su bile česte rute i tajni putevi ulaska migranata u Evropu. No, značenje se širilo, pa *orbanizacija* danas znači svako negativno, rasističko, antimigrantsko djelovanje, a ne samo Orbanovo negativno djelovanje, što potvrđuje i sljedeći naslov: “Kosmopolitski duh u migrantskoj krizi: **Orbanizacija** Sarajeva” (<https://istraga.ba/kosmopolitski-duh-u-migrantskoj-krizi-orbanizacija-sarajeva/>, pristup: 5. 4. 2023). Mnogo je sličnih naslova i tekstova koji se odnose na *orbanizaciju* Austrije, Hrvatske, Srbije i sl.

Prateći politička dešavanja, možemo konstatirati da *orbanizacija* znači i potpunu politizaciju medija, kojima vlada politički vrh (obično putem svojih prijatelja – a ko posjeduje medije, posjeduje i moć), kao što je to slučaj u Mađarskoj: “**Orbanizacija** srpske medijske scene (...) Administracije Viktora Orbana i Aleksandra Vučića vješto su radile na gušenju nezavisnog novinarstva i kritičke misli. Oba lidera omogućila su da vlasništvo nad medijima ode u ruke njihovih prijatelja” (<https://analiziraj.ba/izvjestaj-freedom-housea-orbanizacija-srpske-medijske-scene/>, pristup: 5. 4. 2023). Ovakvo značenje potvrđuje i sljedeći primjer: “Janša je u veoma dobrim odnosima sa mađarskim premijerom Viktorom Orbanom.

Optužen je u nekoliko navrata od strane političkih protivnika da podriva demokratske standarde i medijske slobode te da bi, u slučaju da je pobijedio, Sloveniju vodio ka **orbanizaciji**.” (<https://www.klix.ba/vijesti/svijet/zijad-becirovic-ne-treba-zaboraviti-da-je-jansa-blokirao-eu-sankcije-dodiku/220425043>, pristup: 9. 4. 2023), gdje je značenje i dodatno prošireno na ‘ugrožavanje demokratije’ uz već uobičajeno značenje ‘gušenje medijskih sloboda’.

U sportskom novinarskom stilu *orbanizacija* se koristi da označi Orbánovu ljubav prema fudbalu, jer je mađarski premijer poznat kao strastveni ljubitelj ovog sporta³: “Fudbalska **Orbanizacija**: Kako su svjetski i evropski prvak došli do Budimpešte (...) Organizacija Evropskog prvenstva u fudbalu, odluka Uefe da barem nekoliko mečeva velikog takmičenja dodijeli Budimpešti, stigla je, naime, na vrhuncu talasa ‘**Orbanizacije**’⁴, kako su neki mađarski, ali uglavnom inostrani mediji nazvali ljubav mađarskog premijera Viktora Orbána prema fudbalu.” (<https://startbih.ba/clanak/fudbalska-orbanizacija-kako-su-svjetski-i-evropski-prvak-dosli-do-budimpeste/158829>, pristup: 5. 4. 2023). Ovaj primjer najbolje ilustrira kako leksema *orbanizacija* čak i kada na prvi pogled djeluje neutralno ili gotovo pozitivno, zapravo, ironično govori o autokratskoj moći predsjednika mađarske vlade Viktora Orbána – zahvaljujući samo i isključivo njegovoj strasti prema fudbalu, izgrađeni su fudbalski stadioni, a ne kao rezultat podjednakog ulaganja Vlade u sve oblasti života (sport, kultura, umjetnost, obrazovanje i sl.).

³ Orbán je veliki poklonik sporta, a ujedno i registrirani igrač nogometne ekipe Felcsúta pa se njegov lik čak pojavljuje u računarskoj igri Football Manager 2006 (https://sh.wikipe.dia.org/wiki/Viktor_Orb%C3%A1n, pristup: 5. 4. 2023).

⁴ Lekseme ovog tipa ponekad se pišu i među navodnicima, što svjedoči o njihovoj ortografskoj neujednačenosti.

Kada je značenje ovog neologizma u pitanju, kako smo vidjeli, *urbanizacija* je u početku označavala samo: 1. postavljanje žičane ograde na mađarske granice prema susjednim državama, da bi se – kako je djelovanje Viktora Orbána postalo sve agresivnije i nedemokratski usmjereno ka Drugima, a uključujući i činjenicu da njegovo političko djelovanje postaje uzor i model desno orijentiranim političarima – značenje širilo ka sljedećim semantičkim poljima: 2. svako negativno, rasističko, antimigrantsko djelovanje, a ne samo Orbánovo negativno djelovanje; 3. potpuna politizacija i privatizacija medija; 4. ugrožavanje demokratije i gušenje medijskih sloboda; 5. Orbánova ljubav prema fudbalu, koja u podtekstu podrazumijeva apsolutnu moć jednog autokrate.

Drugi primjer deantroponimnog neologizma kao ključne riječi epohe u bosanskom jeziku jeste:

- *putinizacija* < (Vladimir) Putin

Vladimir Putin⁵ ruski je predsjednik, neprekidno na vlasti ili kao premijer ili kao predsjednik Ruske Federacije od 1999. godine. Njegova vladavina obilježena je ratovima protiv Čečenije, Gruzije, zatim vojnim intervencijama na Krimu (Ukrajina) i u Siriji, a u februaru 2022. započinje i vojnu agresiju na Ukrajinu, koja traje i danas. U tekstu iz 2014. saznajemo da *putinizacija* znači ‘jačanje ruskog utjecaja’ u evropskim zemljama: “**Putinizacija**’ istočne Evrope (...) Širenje ruskog uticaja u Ukrajini i Moldaviji postavlja pitanje dokle će ići **putinizacija** vlasti u Mađarskoj, Rumuniji i Bugarskoj” (<https://vijesti.ba/clanak/238929/quot-putinizacija-quot-istocne-evrope>, pristup: 9. 4. 2023), odnosno ‘nazadovanje demokratskih procesa’. Naslovi tekstova na internetskim portalima, zapravo,

⁵ O Putinu vidjeti više na https://hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Putin (pristup: 9. 4. 2023), ali i niz naučnih radova koji se bave Putinom kao institucijom političkog vođe, od kojih izdvajamo, npr., Boban 2009.

najčešće jesu klikbejtovi – senzacionalistički naslovi⁶ koji manipuliraju čitaocima. Upravo takav jedan naslov – “Europeizacija ili ‘**putinizacija**’ BiH?!” (<https://ljubuski.net/14573-europeizacija-ili-putinizacija-bih>, pristup: 9. 4. 2023) – rimovano naglašava kontrast između dviju krajnosti: jedne pozitivne, koja podrazumijeva Bosnu i Hercegovinu u Evropskoj uniji sa najvećim stepenom demokratije u svim oblastima života, i druge, koja podrazumijeva odsustvo demokratije i jačanje ruskog utjecaja na bosanskohercegovačkom prostoru (isključivo zahvaljujući političkim podjelama i ustroju države). Značenje lekseme *putinizacija* izrazito je negativno obojeno u sljedećem tekstu: “**Putinizacija** je zapravo jedno najprimitivnije, gotovo robovsko oduševljavanje Rusijom” (<https://dnevni.ba/dnevni/vuk-draskovic-srbija-i-dio-bih-su-putinizirani/>, pristup: 9. 4. 2023), gdje izraz *robovsko oduševljavanje Rusijom* naglašava potpuno odsustvo slobodne misli i volje poklonika putinizacije.

Osnovno značenje lekseme *putinizacija* jeste ‘širenje ruskog utjecaja u Evropi’. No, kako se Putinovo političko djelovanje mijenjalo i jačalo vremenom, tako smo došli i do dodatnih značenja koja oslikavaju Putinov režim, kako u Rusiji, tako i izvan ruskih granica: 1. odsustvo demokratije 2. idolopokloničko oduševljavanje Rusijom. Negativna značenja ovog deantropimnog neologizma stilski su markirana, a takvu im “vrijednost obično daje kontekst” (Nenezić, 2016: 297).

Frekventna upotreba lekseme *putinizacija* očekivano je dovela i do nastanka lekseme *deputinizacija* u značenju ‘oslobađanje od Putina, tj. ruskog utjecaja’: “**Deputinizacija** je prvorazredni nacionalni zadatak” (<https://dnevni.ba/dnevni/vuk-draskovic-srbija-i-dio-bih-su-putinizirani/>, pristup, 9. 4. 2023).

⁶ Vidjeti više na <https://medijskapismenost.raskrinkavanje.ba/oblici-manipulacija-i-kome-se-obratiti-ako-ih-uocite/koji-sve-oblici-medijskih-manipulacija-postoje/klikbejt/> (pristup: 9. 4. 2023).

Ova je imenica izvedena od glagola *deputinizirati*, zbog čega ovdje ne možemo govoriti o prefiksu *de-* (v. Klajn, 2002: 199).

Pored navedenih primjera, u analiziranom korpusu pronašli smo i glagolski pridjev trpni *putiniziran*: “Srbija i dio BiH su **putinizirani!**” (<https://dnevni.ba/dnevni/vuk-draskovic-srbija-i-dio-bih-su-putinizirani/>, pristup: 9. 4. 2023), izveden od glagola *putinizirati*: “pošto je gebelsovskim djelovanjem svojih ekstremističkih medija do kraja rusifikovao i **putinizirao** javno mnijenje Srbije” (<https://slobodna-bosna.ba/vijest/270815/historichar-beslin-o-historijskom-obracanju-predsjednika-srbije-vuchicev-cinizam-odbijanje-uvodjenja-sankcija-rusiji-i-rjesavanja-pitanja-kosova.html>, pristup: 9. 4. 2023), dok je sljedbenik i pristalica Putinovog režima te ruske prevlasti u Evropi *putinovac*, što je primjer potvrđen u novinskim naslovima članaka na internetskim portalima: “**Putinovac**, a naš” (<https://www.federalna.ba/putinovac-a-nas-nm1jv>, pristup: 9. 4. 2023) te “**Putinovci** u BiH čekaju signal.” (<https://www.fokus.ba/vijesti/bih/zavadi-pa-vladaj-putinovci-u-bih-cekaju-signal-rusiji-treba-nered-u-bih-i-na-zapadnom-balkanu/2470024/>, pristup: 9. 4. 2023).

Svi navedeni primjeri derivirani od prezimena Putin svojom brojnošću ukazuju na moć i utjecaj ovog ruskog političara u svjetskim okvirima i potvrđuju kako društveno-političke okolnosti utječu na leksiku jednog jezika (v. Šehović 2007).

Kako su dvije ključne riječi epohe koje analiziramo u ovom radu (*orbanizacija*, *putinizacija*) nastale po istom tvorbenom uzorku: *Orban* – *orbanizacija*, *Putin* – *putinizacija*, osvrnut ćemo se na njihovu tvorbu. Tvorba deantroponimnih neologizama *orbanizacija* i *putinizacija* je sufiksalna: plodni i dominantni sufiks *-izacij(a)*, derivat sufiksa *-acij(a)*, dodaje se na osnovu *Orban-* i *Putin-*. Nenezić (2016: 292) u svom istraživanju potvrđuje dominantnost ovog sufiksa kad su u pitanju vlastita imena kao motivatori nastanka nove riječi te dodaje da od

vlastitih imena dominiraju prezimena, “dok lična imena i nadimci dosta rijetko motivišu ove tvorbene riječi” (Isto). S druge strane, Ljevo-Ovčina (2021: 187), na materijalu bosanskohercegovačke štampe iz perioda od 2008. do 2011. godine, navodi samo dva primjera ovoga tipa – *sanaderizacija* i *kelmendizacija*, te utvrđuje da se “u bosanskohercegovačkim medijima općenito (se) rjeđe stvaraju nazivi ovog tipa”, što je možda i bila tačna opservacija za taj period, ali svakako nije zaključak koji se može prihvatiti iz današnje perspektive. Naime, savremeni jezik nesporno dokazuje veliki broj imenica nastalih ovim sufiksom, a razlozi su sociolingvistički: društveno-politička i ekonomska situacija u svijetu (Čorić, 2008: 115), na što upućuju i primjeri koje navode Muhvić Dimanovski (2005: 98): *balkanizacija*, *kosovizacija*, *skandinavizacija*, Horvat i Štebih Golub (2016): *ciprizacija*, *kosovizacija*, *ajatolizacija*, *masonizacija*, *glavašizacija*, *kosorizacija*, Ljevo-Ovčina (2021: 185): *privatizacija*, *globalizacija*, *kriminalizacija*, *palestinizacija*, *čečenizacija*, i Mikić Čolić (2021: 148): *resortizacija*, *betonizacija*, *konobarizacija*, mada njihove motivne riječi u gotovo svim primjerima izuzev dva – *glavašizacija* i *kosorizacija* – ne čine antroponimi. Mikić Čolić (Isto), na temelju činjenice da se kod većine starijih imenica na ovaj sufiks ne može utvrditi pejorativnost, zaključuje da je “kod sufiksa *-(iz)acija* došlo do semantičkoga pomaka, odnosno do ...žargonizacije”. Horvat i Štebih Golub (2016: 221), pak, uočavaju da “činjenica da se ovim dometkom izvode tvorenice od imenica, a ne od glagola na *-irati*, novina je u tvorbenom sustavu”. Izvedenice nastale ovim sufiksom imaju različita značenja, ali su u našim primjerima to pretežno značenja radnje i procesa, odnosno, kako to preciziraju Horvat i Štebih Golub (Isto), značenje: ‘stvaranje uvjeta kakvi su negdje već nastali djelovanjem osobe iz osnove’.

Posljednja leksema koju analiziramo u ovom radu jeste:

- *trampizam* < (Donald) Trump

Donald Trump⁷ bio je 45. američki predsjednik, republikanac, konzervativnih stavova, uglavnom usmjerenih protiv ilegalnih migranata, ali i prava žena na abortus te istospolnih brakova. Njegovo političko djelovanje ocijenjeno je kao negativno, apsurdno i, prije svega, rasističko. Kontroverzna, ali i popularna ličnost bio je i prije ulaska u politiku, gdje je medijski prostor zauzima kao poduzetnik, TV-ličnost i milijarder te jedna od najbogatijih osoba, a 2016. godine i kao druga najmoćnija osoba na svijetu, odmah poslije Putina.

Deantroponimni neologizam *trampizam* našao je mjesto kao termin i u naučnoj literaturi koja se tiče medija i politike: “U praksi se desio Donald Trump. Sada već bivši američki predsjednik, poput kakvog ozbiljnog ovisnika, u korištenju medija skoro pa da nije znao stati. (...) Medijalizacija se, na izvjestan način, preobrtila (ili izopačila) u **trampizam**: doktrinu zasnovanu na principu: ili ste s nama ili ste protiv nas, u kojoj se traži svojevrsno rebrendiranje Amerike kao najveće sile (‘Make America Great Again’), a suština i cilj političkog djelovanja i demokratskih procesa stavljaju u posve drugi plan.” (Turčilo, 2021: 60). Izuzetno negativno značenje ove lekseme pojačano je upotrebom glagola *izopačiti*.

Na bosanskohercegovačkim internetskim portalima potvrđuje se negativno značenje ovog neologizma: “Milanović uvodi **trampizam** u RH (...) vulgarnost i korištenje metoda bivšeg predsjednika SAD-a” (<https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/region/milanovic-uvodi-trampizam-u-rh-643294>, pristup: 10. 4. 2023), koje je u tekstu potvrđeno i objašnjeno. Daljnja analiza korpusa pokazala je kako leksema *trampizam* dobija nova preciznija značenja u ovisnosti o kontekstu i geografskom području na koje se odnosi: “A, kako je sve počelo: **Trampizam** nad Balkanom i Dodikov lobista”

⁷ Vidjeti više na https://hr.wikipedia.org/wiki/Donald_Trump (pristup: 10. 4. 2023).

(<https://nap.ba/news/78665>, pristup: 10. 4. 2023), па ће у контексту Bosne i Hercegovine, а због њене политичке ситуације, значити сепаратизам који подржава Trumpova администрација. Међутим, текст наслова “**Trumpizam**⁸ и ‘српски свијет’” експлицитно је деконструирао значење појма *trampizam*, па тако сазнајемо да је то “комбинација национализма и популизма, зачинјена с (sic!) аrogancijom, бесkrupuloznošћу, макижавелизмом, деидеологизацијом и посебно злоупотребом медија и друштвених мрежа” (<https://politicki.ba/politika/trumpizam-i-srpski-svijet/14329>, pristup: 10. 4. 2023). За вријеме предсједничког мандата Доналда Трампа и његовог политичког понашања и дјеловања, савремена Америка више није била обећана земља, земља демократије и слободe. Но, новински наслови настали након Trumpovог пораза на предсједничким изборима свјedoче о Trumpovом негативном утјецaju на Америку и свијет и након пораза: “Срушимо илузије: Trump је изгубио, али ‘trumpizam’ живи и не иде никуда” (<https://www.klix.ba/vijesti/svijet/srusimo-iluzije-trump-je-izgubio-ali-trumpizam-zivi-i-ne-ide-nikuda/201108007>, pristup: 10. 4. 2023), а у тексту се потcртава још једно од значења *trampizma*, а то је подржавање диктаторских и антидемократских аутократа и сарадња с њима, као и теорије завјере, бесрамне лажи, негирање права на гласање, бројне пријетње неоснованим тужбама, позивање на насиље, злоупотреба положаја, непотизам, корупција и самоглорификација.

Као што можемо примјетити, поредећи анализиране примјере, *trampizam* се издвојио са највише специфичних значења: 1. политичко дјеловање и утјецaj Доналда Трампа; 2. vulgarnost у јавним обраћањима; 3. подршка аутократским лидерима и сепаратизму; 4. национализам; 5. популизам; 6. аrogancija и бесkrupu-

⁸ Иако на босанскохерцеговачким порталима превладава фонетски начин писања ове лексеме (*trampizam*), неријетко се користи и етимолошки начин, барем када је у питању први дио неологизма (*trumpizam*).

loznost; 7. makijavelizam; 8. zloupotreba medija i društvenih mreža; 9. nepotizam i korupcija; 10. samoglorifikacija.

Što se tiče tvorbe deantroponimnog neologizma *trampizam/trumpizam*, najprije treba reći da se u bosanskom jeziku koriste dvojaki oblici: izvedeni od transfonemizirane motivne riječi (Tramp) i od motivne riječi direktno preuzete iz engleskog jezika (Trump), na što se dodaje sufiks *-izam*, koji Babić (1986: 236) smatra slabo plodnim jer se u većini primjera pojavljuje u preuzetim stranim riječima. U našem kontekstu, sufiks *-izam* tvorenci *trumpizam* pridaje značenje pravca u politici, odnosno, preciznije: modela vladanja i političkog djelovanja (Ćorić: 102, 106).

Iako je Donald Tramp bivši američki predsjednik, njegova moć je i dalje aktualna i vidljiva kroz medijsko djelovanje, na što ukazuje i činjenica da je neologizam *trampizam* izrazito negativnog značenja proširio svoje značenjsko polje na barem deset mogućih značenja. Naime, brojnost značenja koja se pridaju ovom pojmu očito potvrđuje njegovu važnost za korisnike bosanskog jezika.

No, u slučaju svih triju analiziranih leksema, proširivanje njihova značenja nesumnjivo je povezano s njihovom većom upotrebnom frekvencijom, a ne s njihovom dužom upotrebom, koja se također u literaturi obično navodi kao važan faktor.

ZAKLJUČAK

Proučavanje deantroponimnih neologizama kao ključnih riječi epohe dovelo je do sljedećih zaključaka:

1. Utvrđena su tri deantroponimna neologizma koja se mogu smatrati i ključnim riječima epohe: *urbanizacija*, *putinizacija* i *trampizam* (*trumpizam*).

2. Svi su oni proširili opseg svog značenja – od jednog ka više značenja, što svjedoči o povećanoj frekventnosti njihove upotrebe među govornicima bosanskog jezika.

3. I početno i sva ostala novoizvedena značenja ovih deantroponimnih neologizama negativno su obilježena, što je u uskoj vezi s djelovanjem političara čija su prezimena motivirala nastanak ovih neologizama. Također, uz pejorativno značenje, nerijetko je zastupljena i ironija.

4. Iako su i ranije bilježeni deantroponimni neologizmi, od kojih su mnogi bili efemerne prirode, brojnost značenja koja su razvile ove lekseme i činjenica da su neke od njih već postale termini u određenim naukama (npr. *trampizam* u politologiji, sociologiji), navodi na zaključak da njih neće zadesiti takva sudbina, tj. da će one i dalje činiti aktivni dio leksičkog fonda bosanskog jezika.

5. Dakle, sudbina deantroponimnih neologizama raznolika je i često određena i faktorima koji izlaze iz domena lingvistike. No, s obzirom na veliki derivatološki potencijal i jezičku kreativnost u nastanku deantroponimnih neologizama, potrebno je pristupiti opsežnijim istraživanjima ovog sloja leksike bosanskog jezika.

IZVORI

www.analiziraj.ba
www.dnevni.ba
www.federalna.ba
www.fokus.ba
www.istraga.ba
www.klix.ba
www.ljubuski.net
www.nap.ba
www.politicki.ba

www.raskrinkavanje.ba
www.startbih.ba
www.vijesti.ba
<https://hr.wikipedia.org>
<https://sh.wikipedia.org>

LITERATURA

- Babić, Stjepan 2002. *Tvorba riječi u hrvatskom književnome jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Nakladni zavod Globus.
- Boban, Davor 2009. Vladimir Putin: politička institucija sui generis. *Međunarodne studije*, IX (4), 18–38. (<https://hrcak.srce.hr/291404>, pristup: 9. 4. 2023).
- Horvat, Marijana, Barbara Štebih Golub 2016. Tvorenice motivirane osobnim imenom u jeziku hrvatskih medija. U: Vlasta Rišner (ur.), *Jezik medija nekada i sada*. Osijek: Hrvatska sveučilišna naklada i Filozofski fakultet u Osijeku, 217–236.
- Ljevo-Ovčina, Amela 2021. *Jezik bosanskohercegovačke i ruske štampe 2008–2011*. Ślask Sp. Z.o.o. Wydawnictwo Naukowe.
- Marković, Ivan 2010. O uporabi i značenju imenā u hrvatskome. *Folia onomastica croatica*, 19, 175–202.
- Mikić Čolić, Ana 2021. *Neologizmi u hrvatskome jeziku*. Osijek: Filozofski fakultet.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna 2005. *Neologizmi – problemi teorije i primjene*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Nenezić, Sonja 2016. Vlastita imena kao motivatori nekih novotvorenica u jeziku crnogorskih online medija. U: Branko Tošović, Arno Wonisch (Hg.). *Wortbildung und Internet, zbornik radova sa Sedamnaeste međunarodne konferencije Komisije za tvorbu reči Međunarodnog komiteta slavista*. Graz, 289–300.
- Šehović, Amela 2007. Leksičke promjene – pokazatelj društvenih promjena. *Pismo*, V/1, 48–58.

- Šehović, Amela 2022. Okazionalizmi na bosanskohercegovačkim internetskim portalima. U: Martin Ološtiak, Ludmila Liptáková, Klaudia Bednárová-Gibová (ur.), *Slovanská slovo tvorba: synchronia, inovácie, neologizácia*. Prešov: Vydavateľ'stvo Prešovskej univerzity, 357–365.
- Šivic-Dular, Alenka 1998. Lingvistička definicija vlastite imenice (na osnovi imeničkih veza u nominativu). *Folia onomastica croatica*, 7, 281–293.
- Štebih Golub, Barbara 2012. Okazionalizmi u hrvatskome publicističkom stilu. U: Божо Ћорић, Рајна Драгићевић (ур.) *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима. Зборник радова са четрнаесте међународне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слависта*. Београд, 419–433.
- Taфра, Branka 2005. *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Trask, Robert Lawrence 2005. *Temeljni lingvistički pojmovi* (prev. Benedikt Perak). Zagreb: Školska knjiga.
- Turčilo, Lejla 2021. *Medijsko novo normalno: Analize i promišljanja o medijima u COVID-19 dobu*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka. (<https://fnp.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2021/05/MEDIJSKO-NOVO-NORMALNO-spread.pdf>, pristup: 10. 4. 2023).
- Vodanović, Barbara 2006. Imenovanje. *Folia onomastica croatica*, 16, 217–240.

*

- Драгићевић, Рајна 2018. *Српска лексика у прошлости и данас*. Нови Сад: Матица српска.
- Клајн, Иван 2002. *Творба речи у савременом српском језику. Део први: Слагање, префиксација*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства: Институт за српски језик САНУ; Нови Сад: Матица српска.
- Оташевић, Ђорђе 2008. *Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику: лингвистички аспект*. Београд: Alma.
- Ћорић, Божо 2008. *Творба именица у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Amela Šehović
Elma Durmišević

DEANTROPONYMIC NEOLOGISMS AS BUZZWORDS OF
AN EPOCH IN THE BOSNIAN LANGUAGE

S u m m a r y

The paper analyses deantroponymic neologisms as buzzwords of an epoch in the contemporary Bosnian language. The examples such as *orbanisation*, *putinisation* and *trumpism* have been extracted from the corpus in order to analyse their usage and meaning as well as to determine basic features of these deantroponymic neologisms, the social context they emerged from, and their possible longevity in the lexicon. However, since the terms analysed are derived from surnames of well-known world politicians and have already been used in a number of social sciences, it is assumed that these terms will continue to be used and, as such, be admitted into the lexical fund of the Bosnian language.

Keywords: Bosnian language, word formation, buzzword, neologism, anthroponym, deantroponymic neologisms.

УДК 811.163.41'373.232.1.43:[81'27:32-051 Putin V.
811.163.41'367.622.623.625.43:[81'27:32-051 Putin V.

*Борђе Р. Оташевић**

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ДЕАНТРОПОНИМНИ НЕОЛОГИЗМИ С ПРЕЗИМЕНОМ *ПУТИН* У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

У раду се анализирају деантропонимни неологизми с презименом руског политичара и државника Владимира Владимировича Путина у основи. Међу ексцерпираним неологизмима највише је именица – седамдесет седам. Придева има шеснаест, прилога осам, а глагола – четири. Најчешћи префикси су *анти-* и *про-*. Најчешћи суфикси су *-овски*, *-ски*, *-овац*, *-овка* и *-изам*. Срећу се суфиксоиди *-крата*, *-кратија*, *-лог*, *-логија*, *-ман*, *-манија*, *-фил*, *-филија*, *-фоб*, *-фобија*, као и домаћи облици неких од њих: *-љуб*, *-љубац*, *-љубље*, *-мрзац*. Контамината је најмање једанаест. Већина ексцерпираних неологизама с презименом *Путин* у савременом српском дискурсу има изразито поларизоване конотације и аксиолошке компоненте – или крајње негативне или крајње позитивне.

Кључне речи: српски језик, лексика, деантропонимни неологизми, Путин.

* ORCID 0009-0004-7192-4777; djordje.otasevic@isj.sanu.ac.rs.

** Истраживање спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, Јавни дискурс у Републици Србији – PDRS / This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, #GRANT 7750183, Public Discourse in the Republic of Serbia - PDRS.

У раду се анализирају деантропонимни неологизми с презименом руског политичара и државника Владимира Владимировича Путина у основи.

Ексерципирано је сто пет лексема:

антипутинизам: Оно, међутим, што углавном збунjuje аналитичаре је чињеница да и поред наклоности некој од владајућих или неvlадајућих партија, већина Руса није ненаклонјена Владимиру Путину. У том смислу теће и политичка борба која се из настојања да се уђе у парламент и одатле утиће на дешавања у земљи, претворила тек у антипутинизам који на домаћем терену не даје резултата (политика.rs, 25. 1. 2021); У Русију дотиче понорница иностраног новца којим Америка финансира антипутинизам на руским уллицама – оно, што практикује и у случају свих других „неодговарајућих режима“ шиrom глобуса (195.250.98.85:800, 4. 7. 2012); Атори серије нису подлегли антипутинизму приликом приказивања совјетске државе (данас.rs, 23. 1. 2021); И у оквиру самог титоизма било је детерминанти које су одређивале „две Србије“ и које се могу аплицирати на данашњу стварност и тићу се варирања од Титовог (анти)совјетизма до Vučićевог путинизма односно евентуално изнуђеног антипутинизма, као што је и Титов антисталјинизам и антисовјетизам био изнуђен и limitiran (demostat.rs, 27. 3. 2023); Najradiklaniji у антипутинизму јесте републикански кандидат Mark Rubio, који има подршку 14 одсто анкетираних. „Їим ступим на дућност, предузећу кораке с циљем повећања притиска на Москву. Моја администрација неће контактирати Путина. Он ће бити третиран на начин који заслужује – као gangster и насилник“, изричит је Rubio (atvbl.rs, 5. 2. 2016).

антипутинист(а): Због galame еуфорићних антипутиниста једва да су се чули гласови опрезних аналитичара, који су упозоравали да је мало вероватно да ће Medvedev баš „сам одлучити ко ће управљати Москвом“ (pecat.co.rs, 20. 10. 2010); Njemcov је био један од најоткаченијих антипутиниста. Нешто попут Garija Kasparova који је одавно отишао у иностранство (standard.rs, 28. 2. 2015); Još ћемо Stefana сврстати у antiPutiniste (twitter.com, 1. 7. 202); У

međuvremenu je poznati antiputinista Andrej Ilarionov, koji živi u SAD, povukao alarmno zvano, tvrdnjom da su se Obama i Keri sa Putinom i Lavrovom dogovorili da Moskva Amerikancima prepusti Iran i Siriju, a da SAD Rusiji ostave Ukrajinu (diplomatiya.com, 20. 7. 2015); O tome imate romane čak i velikog ruskog antiputiniste B. Akunjina (b92.net, 22. 2. 2014).

антипутиновац: КОНТРОВЕРЗНИ КОНЦЕРТ У БЕОГРАДУ: Купи карту да Зеленски купи ДРОНОВЕ! АНТИПУТИНОВЦИ заинтересовани! (nacionalist.rs, 11. 2. 2023); Na ovaj način, u isti idealni tip svrstani su i grčki anarhisti i socijalisti, svi demonstranti Arapskog proleća, „okupatori“ Volstrita sa maskama iz onog filma, antiputinovci po Rusiji, buntovnici po Španiji i Londonu (danars.rs, 28, 12, 2011); A oko njih još prateća bulumenta ljutih podvrsta: kauboји i indijanci, bušmani i obamisti; staljiniсти, neostaljinisti, trockisti, boljšeвици, menjševici, golootočki Srbi; tarasbuljbaši; lažni jeljcinovci, kvaziperestrojkaši; antiputinovci, proputinovci, egzaltirani putinovci; sve je to neumitno probudilo besne bakunjinovce, zamislilo duboko černiševskovce. Srpski evropeјci uglas preziru celu podvrstu! Srpski amerikanofili preziru i vrstu i podvrstu, dočim su srpski rusofili ogorčeni na sve (beobuild.rs, 17. 1. 2009); Ahedžakova i Krasovskij su već stari antiputinovci, sa багажом učestvovanja u protestima protiv aneksiје Krima i cenzure (danars.rs, 13. 3. 2022); Proputinovci su više nego zadovolјni, antiputinovci se raspravljaju o falsifikovanјu. Ne veruju u veliku izlaznost (slobodnaevropa.org, 24. 3. 2018).

антипутиновка: Legitimaciju otvorene prakse gušenја poslednjih tragova slobodne rasprave u vodećim američkim glasilima jasno je izrazila i nastojala da argumentuje Maša Gesen, ljubimica liberaškog establišmenta u SAD (budući da je četvorostruko nedodirlјiva: kao feministkinја, kao LGBT osoba, kao moјsijevka i kao zagrižena antiputinovka) (intermagazin.rs, 2. 8. 2020); Nismo mi nikakva braća ... /.../ Rece antiPutinovka (prva.rs, 22. 10. 2022).

антипутиновски, -а, -о: Михалок ће се пре концерта састати са украјинским амбасадором у Београду Владимиром

Токачем, а за карте је заинтересована антипутиновска руска емиграција у нашој земљи (nacionalist.rs, 11. 2. 2023); Након „антипутиновског“ протеста који се у току данашњег дана реализовао у Београду, а који се иначе завршио потпуним дебаклом, невладини активисти вратили су се у свој штаб како би анализирали разлоге свог неуспеха (vaseljenska.net, 21. 1. 2023); Резултат тог „брејнсторминга“ је био да ће антипутиновски олигарси сигурно богато платити ширеће активности Подморнице и његове болесне клике на подручје Војводине (novinenovosadske.rs, 18. 2. 2023); Тај рат изазива огромне привредне потресе, огромне проблеме. Влада је одлучила да створи антипутиновски штит. Зовемо га тако јер се у том рату који је изазвао Путин кумулира као у сочиву много проблема (politika.rs, 18. 3. 2022); Ruski antiputinovski borci disidenti, nakon upada u Belgorodsku oblast u svojoj domovini, pojavili su se u Ukrajini s trofejom, zarobljenim ruskim oklopnim vozilom, ali imaju problema s time da se drže službenog objašnjenja Kijeva o njihovim poduhvatima (kurir.rs, 26. 5. 2023).

антипутиновски (прил.): У Естонији, Каја Калас, антипутиновски настројена премијерка земље, једва да је политички „преживела“ прошле недеље (srbin.info, 19. 7. 2022); Осим „антипутиновски“ настојених медија, ниједан британски званичник није се усудио да руског председника директно оптужи за ове злочине (rtvbn.com, 23. 1. 2016); Nejasno je kako su proukrajinske jedinice, koje se uglavnom sastoje od antiputinovski orijentisanih Rusa, došle u posed navedenih vozila (blic.rs, 24. 5. 2023); Значи: antiputinovski raspoloženi Rusi preuzeli odgovornost, Kijev rekao da nije on (nsuzivo.rs, 25. 5. 2023); Ovde вреди напоменути да су се Украјинци немушто оградиле од дивезантских акција, тврдећи да су оне дело „antiputinovski“ настројених руских добровољца (oruzjeonline.com, 29. 5. 2023).

антипутински, -а, -о: Стицајем околности, нашла се у центру политичких збивања, и то као један од истакнутих представника опозиције и предводник антипутинске кампање

(politika.rs, 22. 6. 2012); „Antiputinska” investicija SAD / [...] Rуска звезда екрана Ksenija Sobčak – usto i jedna od ikona anti-putinskih manifestacija iz decembra 2011, marta, maja i juna ove godine, neočekivano ima problem s parama (195.250.98.85:800, 4. 7. 2012); Zajedno sa Aleksejem Navaljnim, on je bio motor „blatnih aktivnosti“ i jedan od glavnih posrednika između uslovnog štaba ruskog Majdana i anglosaksonskih igrača... Antiputinskom protestu više ništa ne može pomoći (standard.rs, 28. 2. 2015); Treba shvatiti da Zapad, u prvom redu Velika Britanija, SAD i njihovi predstavnici, urednici medija, gube razum od rusofobije, antiruske, antiputinske histerije. To je već psihoza (lat.sputnikportal.rs, 16. 3. 2015); Nije li ta uvek budna putinska ogromna većina sasvim dovoljna da identifikuje sve te opasne smutljivce i pošalje ih tamo gde treba? A pri takvoj biračkoj većini, više je nego sigurno da bilo koja antiputinska ideja nema ni minimalne šanse da dobije podršku stanovništva (pescanik.net, 27. 9. 2016).

антипутински (прил.): И у овом случају, „Мекејнов лектак“ срачунат је пре на оне унутрашње снаге у Русији које су прозападно и антипутински оријентисане, него што је у стању да привуче нове следбенике (pescat.co.rs, 27. 9. 2013); Претходно је једном либералном руском недељнику – у разговору који је био и русофобски и обојен антипутински – рекла: „Све ће нас Путин, ако буде у прилици, нарезати као кобасицу“ (srbin.info, 7. 10. 2015); Он такође коментарише narativ власти, poput onog da u Srbiji neće biti novog Majdana i Obojene revolucije, pošto su one „antiruske i antiputinski obojene“ (euronews.rs, 18. 5. 2023).

депутинизација: Руси ће у годинама које следе плаћати цену што су тако слепо поверовали Владимиру Владимировичу. Како не постоји колективна кривица, Русији ће – као Немачкој после рата – бити неопходна депутинизација (politika.rs, 20. 6. 2022); До депутинизације Русије могло би да дође само кад би дошло до такве технолошке револуције која би потребу за руским природним богатствима учинила минимал-

ним (politika.rs, 5. 7. 2022); Доћи ће и Путину крај, а онда слиједи депутинизација (rtvbn.com, 6. 4. 2023); Instrument za zastavljanje rata je deputinizacija, deputinizacija sveta, Evrope (danas.rs, 31. 10. 2022); Kako mislite „deputinizacija Rusije“? Da umjesto Putina na vlast dođu Navaljni ili recimo Kasparov? Ne vjerujem, Rusi su konačno shvatili s kim imaju posla (politika.rs, 5. 7. 2022).

депутинизовати: Ако „славни лидери ruske opozicije žele da zamene lošeg kralja Kremlja dobrim“, onda je Forum slobodnih naroda posvećen radikalnom restrukturiranju Rusije, koju treba „dekolonizovati, deimperijalizovati i deputinizovati“ (blic.rs, 28. 7. 2022); Prema rusofobima, ovoj „imperiji u raspadanju“ Zapad bi trebalo da ubrza raspad i transformiše je po za sebe prihvatljivom modelu („deputinizuje“ je – pandan „denacifikaciji“), kako bi ona ostavila jadnu Srbiju na miru da ide putem kojim bi htela (unwrappingtheessence.weebly.com, 5. 5. 2013); Kombinacija sankcija Rusiji i smanjene zavisnosti od fosilnih goriva će 'deputinizovati' svetsku ekonomiju (thegeopost.com, 18. 5. 2022); Deputinizovati svet. Jedino tako ga možemo zaustaviti. A smatram da je osnova antiputinske koalicije kontaktna grupa po pitanjima odbrane Ukrajine „Ramštajn“ (vesti.rs, 17. 11. 2022); I vas, Ruse, treba deputinizovati i dekomunizirati (rtvbn.com, 27. 2. 2022).

Лилипутанија: Nekada Srbija, a danas (lili)Putanija, potpuno ideološki čista ruska gubernija, na kojoj sto procenata Puto-naca slepo podržava Putina, šta god on radio (danas.rs, 6. 9. 2022).

Лилипутин: Pa LiliPutin je u drugog čoveka Rusije promovisao Medvedeva isključivo zato što je još niži od njega (prva.rs, 27. 1. 2023); Taj LiliPutin će nam sa njegovih metar i po svima doći glave. Ne odgovara ni Rusima, ali ne sme niko da pisne (kurir.rs, 27. 8. 2015); Iako je bio jedan od Putinovih najbeskompromisnijih kritičara (jednom je omalenog ruskog lidera nazvao „Lili-putin“), Sakašvili je ukinuo vize za ruske državljane tri i po godine nakon rata (balkans.aljazeera.net, 3. 6. 2022); LiliPutin pripojio i ono što ne kontroliše (facebook.com, 1. 10. 2022); Ovaj liliputin

zna da pravi veću dramu, od ovog našeg jадnika (kurir.rs, 4. 12. 2015); Na stranu Petar Veliki. Sada bi „Vova Mali“ – ili „Lili Putin“, kako je svojevremeno gruzijski шеf државе оштрог језика назвао председника Русије – mogao da načini čak i већи преврат (danas.rs, 14. 1. 2013).

Лилипутинац: Smej se ti nego видиш li šta nam rade LiliPutinci? Nikako da na nam vrate naše svete zemlje sa sve ognjištima (twitter.com, 31. 7. 2022); LiliPutinci iz liliputanije. 13:34 01.02.2023. Izneo kritike na putlerov račun i od heroja postao terorista, што u biti i jeste (blic.rs, 1. 2. 2023); BiH nema granica, sigurno i LiliPutinci znaju za nas (krstarica.com, 27. 3. 2017); Ajde ajde liliPutinci vas Dr.rkajlo „superstar“!!! Ko sad želi da nametne vrednosti EU i da joj „preporučī“ šta i sa kim joj je ČINITI ? Putinova jedina preokupacija je NAORUŽAVANJE Русије (arhiva.vesti-online.com, 21. 12. 2015); Smej se ti nego видиш li šta nam rade LiliPutinci? Nikako da na nam vrate naše svete zemlje sa sve ognjištima (twitter.com, 31. 7. 2022).

Лилипутинија: Ne postoji malo зло. LiliPutinija ili tram-pokalipsa, isti шејтан. Da nema dobra, ne bi nas bilo. Ako se ne borite za pravdu, đavolje seme doći će po svoje (danas.rs, 9. 6. 2016); Srbija svakim danom sve više postaje LiliPutinija (parapsihopatologija.com).

Лилипутиновац: Ovi liliputinovci su зло (facebook.com, 18. 9. 2022); Razni Ramadaniji i Toletovi liliputinovci... i Ljajićevi arapi i turci, koji вршљају po Klubu i prave pometnju, neka se sklone u svoj svet politike i mafije... pa će onda hrliti ljudi i na stadione, kad igramo sa bilo kime (juznatribina.net, 10. 10. 2012).

микрoпутин: Otkud tolika briga za Siriju i Tursku? Jel to u Srbiji sve sam mikro-Putin? Daleko i Turcima i Sirijcima njihova lepa otomanska kuca (b92.net, 12. 2. 2016);

минипутин: Али са друге стране (Рецеп Тајип) Ердоган, који је на неки начин сам „мини-Путин“, није попуштао већ је врло интересантно да су Руси били ти који су на крају морали да почну фино да се понашају (vidovdan.org, 2. 5. 2018); Jedno-

stavnije rečeno, problem su prijateljski odnosi Srpske sa Rusijom ili, kako to zamera Petrić, što bi Dodik „najradije bio mini-Putin“, dok bi on očito voleo da bude mini-Merkelova (intermagazin.rs, 19. 8. 2014). **дет.** Drugorusi. Biće i pozitivnih i negativnih efekata. Mada, nisam siguran da će se većina zadržati ovde. Ipak je ovde miniputin režim (forum.krstarica.com, 11. 11. 2022);

над-Путин: У будућности нам није потребан путинизам, што и није могуће, већ нешто много више, складније, моћније, богатије, и систематичније – нека врста над-Путина, у којем ће све његове изузетне херојске особине бити настављене, док ће његове слабости и грешке бити превазиђене (vidovdan.org, 16. 2. 2019).

надпутинити: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonlike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019).

непутиновски, -а, -о: Poredili su Vučić, Đačić, Šešelj, Ponoš, Putin, proputinovska opozicija i građani Srbije. Izgubili su Šapić i neputinovska opozicija (vreme.com, 4. 4. 2022); Možda Lavrov zaista povede sa sobom svoje osoblje i tako pomogne da se napravi neputinovska Vlada? (twitter.com, 5. 6. 2022); Skoro dva meseca nakon završetka izbora i mesec i po dana od sastanka između Dragana Đilasa i Aleksandra Vučića, „neputinovska“ opozicija počinje da pomalja glavu i da pušta neke glasove u medijima u kojima to može da čini. Kao i uvek u prošlosti, ona druga opozicija, „putinovska“, ima svoj stav i ne libi se da ga izgovori, predstavi i demonstrira, kada treba i na ulici (vreme.com, 26. 5. 2022); Ali, deluje da to zvanično prizivaju samo delovi „neputinovske“ opozicije – koalicija „Moramo“, koalicija „Ajmo ljudi“ i delovi koalicije „Ujedinjeni za pobedu Beograda“ (vreme.com, 21. 4. 2022).

попутинити се: Nas dva brata, u Segedinu nam vrata, / oba se mitarimo, ne plać Briselu, / ako se poputinimo. / Ne plać Brise-lu, ni po jednom pikselu, / kad na izbore pođem, / već ti plaći ako

ti s mandatom ne dođem. / Mi smo braća ispod Putinovog gasa, / gde mediji slušaju a demokratija se talasa (elektrobeta.net, 20. 4. 2016).

постпутинизам: Ovo je prvi put da neko govori o mogućnosti postputinizma. Pre tri meseca to nije bilo moguće. Zemlje Evropske unije su mislile da će Putin biti predsednik još godina-ma, ako ne i decenijama (danas.rs, 12. 6. 2023); Ode sve u pičku materinu, ista stvar je i s Rusijom... već treba pisati elaborate i predviđanja o „*post putinizmu*“ i eventualnostima koje to donosi (ex-iskon-pleme.com, 21. 3. 2017).

постпутиновски: Очи целокупне европске јавности упрте су у Русију. Од ње се очекује јасан одговор – да ли ће до краја остати уз Србију и не дозволити цепање српске територије и стварање још једне албанске државе на Балкану, или ће у сепаратистичком галиматијасу у који је упао Стари континент пронаћи неки сопствени интерес, решити неке своје проблеме (макар и привремено) и у постпутиновски период ући са новом визијом о будућности овог дела планете (politika.rs, 7. 2. 2007); *Kako dalje stoji* u tekstu pod naslovom „Carevo novo odelo, priprema za postputinovski putinizam, Makronu mnogi zameraju mnogo toga, od pompeznosti, preko preterane sklonosti „istorijskim“ govorima, pa do korelacije sa stvarnošću njegovih političkih istupa, poput onog „NATO je doživeo moždanu smrt“ (webtribune.rs, 13. 2. 2020); Некакве симулакруме „народа“ елите су спремиле и за постпутиновски период, али тешко да ће им они вршити посао, пошто ће главно питање о судбини Русије после Путина бити смештено у историјској, а не у равни политичке технологије (vidovdan.org, 16. 2. 2019); Многи учесници конгреса су сугерисали да је колапс Путиновог режима питање времена, а не извесности, додајући да би, иако би почетну постпутиновску eru mogao da obeleži grabež za vlašću među onima iz užeg kruga, stvari uskoro mogle da počnu brzo da se menjaju (danas.rs, 12. 6. 2023); Što bi valjda trebalo da znači da Rusija konačno, ili makar do neke postputinovske ere, napušta model zapadne

liberalne demokratije i okreće se istočnjačkoj autokratiji (vreme.com, 5. 6. 2022).

пропутиновац: Mada ima i onih proputinovaca koji nisu otvoreno proputinovci ali slede onu relativizatorsku logiku „a što je nosila kratku sukњу/hodala mračnom ulicom“, „a šta ćemo sa Jemenom“ za koji do juče ni oni nisu znali, i sl. (twitter.com, 3. 3. 2022); Nije sramota biti Putinov agent, čak naprotiv. Pomenuću neke svetski ugledne ljude koji su Proputinovci: Kisindžer, Papa Franja, Džefri Saks, Čomski (politika.rs, 3. 2. 2023); Koje ruske proizvode koriste proPutinovci koji su besni na Evropu, SAD, Zapad i sve što dolazi odatle? Kakve su im alternative, zna li se šta? (twitter.com, 3. 7. 2022); A oko njih još prateća bulumenta ljutih podvrsta: kauboји i indijanci, bušmani i obamisti; staljinsti, neo-staljinsti, trockisti, boljševici, menjševici, golootočki Srbi; tarasbuljbaši; lažni jeljcinovci, kvaziperestrojkaši; antiputinovci, proputinovci, egzaltirani putinovci; sve je to neumitno probudilo besne bakunjinovce, zamislilo duboko čerņiševskovce. Srpski evropeјci uglas preziru celu podvrstu! Srpski amerikanofili preziru i vrstu i podvrstu, dočim su srpski rusofili ogorčeni na sve (beobuild.rs, 17. 1. 2009); I ta povezanost naglo se ogolila početkom rata: ispostavilo se da su proputinovci upravo antivakseri (pescanik.net, 15. 3. 2023).

пропутиновка: Na koncertu u Madridu su Roopovci pre desetak dana napali Irkinju kako je pro-Putinovka i kako je zaslužila 0 poena samo jer su mislili da peva u Moskvi (forum.evropesma.org, 24. 4. 2022); Moglo bi da se zamišlja da tako izgledaju oni kojima se više „satanisti“ pri demonstracijama! A ona, ako nije Ruskinja, proputinovka – jeste (021.rs, 1. 9. 2022).

пропутиновски, -а, -о: Свако ко мисли да Русија није глобална претња и да руска армија не планира да покори Европу, квалификује се као проруски или пропутиновски симпатизер (politika.rs, 8. 12. 2016); Пол је истакао да није „проруски“ нити „пропутиновски“, али да јесте за чињенице које говоре у прилог томе да су кијевске власти консултовале Стејт

департамент и да су заједно планирали пуч који је изведен пре годину дана (rtv.rs, 15. 2. 2015); Ближи је realnosti бар podrazumevajući i iznудeni kosovski konsenzus Vučića i većine evropske opozicije, nego savez evropske opozicije i patriotske proputinovske desnice protiv Vučića pod parolom borbe za demokratiju (demostat.rs, 27. 3. 2023); Godinu dana od početka rata u Ukrajini, u Srbiji je i dalje veoma jaka „proputinovska“ i „antizapadna“ propaganda zbog koje deo građana još uvek veruje da je agresija Rusije u susednoj zemlji opravdana i legitimna (nova.rs, 12. 3. 2023); Dodik donosi rešenja kojima će kreirati državnu kritiku po meri vlasti, dok drugi smatraju kako je sve manji stepen tolerancije koji pokazuju zapadne zemlje pre nego što delovanja koja se ne uklapaju sasvim u politike tih zemalja žigošu kao „ruska i proputinovska“ (politika.rs, 31. 3. 2023).

пропутиновски (прил.): ЛИСТУ пропутиновски оријентисаних особа у Италији „демаскирао“ је лист Коријере дела Сера. Реч је о досијеу који су сачиниле тајне службе, а међу њима су новинари, интелектуалци, економисти, лобисти, менаџери, привредници, парламентарци (novosti.rs, 6. 6. 2022); Средства која ће употребити за рушење мита о Владимиру Путину иста су она којима се служио и за његово стварање. Провладини медији, посебно телевизије са националном фреквенцијом и таблоиди, подобни аналитичари, као и пропутиновски оријентисане десничарске организације и појединци (nspm.rs, 18, 2, 2023); Милинчићева, која за себе каже да је „проруски и пропутиновски оријентисана“, објашњава ко контролише њен рад и тврди да не постоје директиве из Москве о извештавању о сукобу у Украјини и да се израз „специјална операција“ користи, јер „Спутњик постоји да би показао руски поглед на свет“ (uns.org.rs, 23. 5. 2022); Резултат Ле Пенове у другом кругу није ни последица тога што је третирана као пропутиновски настројен кандидат – јер по питањима Русије, НАТО-а, Украјине и Путина, она једва да се разликовала од Меланшона (iskra.co, 4. 5. 2022).

пропутински, -а, -о: Њима је потребна дестабилизација у земљи са променом политичког курса Украјине – од Европе и НАТО ка Москви! Њима су овде потребни пропутински, прокремљовски бизнисмени и то је све. Њима не требају уништене нуклеарне електране“ (fakti.org, 26. 11. 2021); Да ти ни си мало проруски, пропутински? (rtvbn.com, 3. 5. 2022); I dok su prorutinski mediji i političari u potpunom pobedničkom transu zbog aneksije, s druge strane, trezveni deo ruske javnosti izražava ogorčenje na Putinove bezumne političke poteze (danas.rs, 1. 10. 2022); Колико је, уопште, могуће веровати у револуционарну искреност и истрајност особе која у кући држи суму пара довољну да се задовоље месечни прохтеви велике већине учесника протестних митинга. Оних на бини, а поготово оних испред ње, који када дође до густог, на своја плећа морају да приме ударе водених топова, полицијских палица, или песница пропутинских „заштитника друштвеног поретка” (politika.rs, 22. 6. 2012).

пропутински (прил.): У Србију је дошло око 200к Руса од почетка рата 2022. А и пре тога су долазили. Они живе у свом гету. Део мисли да ће се брзо вратити, део иде даље а део жели да остане. Углавном су против Путина и овог рата. Трагикомично је кад сретну Србе пропутински настројене – доживе шок (vidovdan.info, 9. 3. 2023).

противпутиновски, -а, -о: Trampov izbor je stvorio veliki entuzijazam u Rusiji jer su nam njegove tople reči o Rusiji i Putinu stvorile nadu da će prestati da nas napadaju SAD i Zapad – napisao je na društvenim mrežama Sergej Markov, bivši protivputinovski zastupnik (telegraf.rs, 17. 1. 2020); Овде се дакле не говори о „убичајеној“ противруској или противпутиновској хистерији, у којој, искрено говорећи, ипак предњаче Британци. Не, овде је реч о врло непосредним подметањима да је данашње руско руководство, оличено пре свега у Владимиру Путину, по природи фашистичко и нацистичко, речју – хитлеровско (in4s.net, 2017).

Путведев: Медији су такође пратили ову врсту погледа на новог руског председника називајући га „Putvedev“ или „sivi miš“, како у тексту „Od miša do cara“ Wuzvikov sagovornik описује Медведева из дана када је делио радни сто са Putinom и био „jedva приметан sivi miš на koga niko nije obraћао превише pažnje“ (stari-sajt.nspm.rs, 2007); Тврди се да је Putvedev крив за национализам фудбалских навijaча (kontekst.io).

путинац: Ово прво тврди власт и њена клијентела, ово друго тврди туžна наша опозиција, то јест онај њен део који би да надруси наше режимске русofile и да надпутини наше putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike и остале putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Putinac, anti-vaks, šta misliš о 5G? (vasudeva.forumburundi.com, 17. 6. 2022); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki и остали putinomani Hazjajin из Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće и najznačajnije одликовање Русије, осим оних која су већа и значајнија (glassumadije.rs, 13. 1. 2019).

путинаш: Ово прво тврди власт и њена клијентела, ово друго тврди туžна наша опозиција, то јест онај њен део који би да надруси наше режимске русofile и да надпутини наше putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike и остале putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki и остали putinomani Hazjajin из Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće и najznačajnije одликовање Русије, осим оних која су већа и значајнија (glassumadije.rs, 13. 1. 2019).

путинбот: Када retvitujete слику злочина у Сирији, на пример, користећи страницу „Spasite ljude u Donbasu“, ви очигледно помажете троловима да pošalju poruku. Али требало би да вам се плати да бисте постали истински „putinbot“. „Putinbotovi“ немају своје ми-

šljenje, oni čak nisu ni prokremaljski nastrojeni. Oni samo obavljaju jedan veoma specifičan zadatak (politika.rs, 15. 9. 2015); Vrste putinofila koji vas napadnu na tw: – putinbotovi (denacifikacija, Putin spasava svet) (twitter.com, 31. 5. 2022); Čovek je sve lepo objasnio. Ako se potrudite putinbotovi, možda i uvidite isto što i ja kad sam pročitao ovaj tekst (b92.net, 2. 9. 2014).

ПУТИНГ: Fenomen mitinga podrške vlasti koji organizuje sama vlast je u Rusiji odavno poznat pod nazivom „Puting“. Šuška se da se pojava „Puting“ polako proširuje i na Srbiju. Na čemu braći Srbima u ime svih Rusa velike čestitke (youtube.com, 19. 4. 2019); Ne mogu Rusi toliko da zavrnu slavinu koliko im Srbi mazohistički uzvraćaju ljubav – do zadnjeg kubnog metra gasa. A ono 16. oktobra i nije bila vojna parada nego miting podrške Putinu, tzv. „puting!“ (njuz.net, 31. 10. 2014); Doktor K. nije još zakazao, ali će svakako uskoro zakazati veliki puting – tako Rusi zovu mitinge podrške V. V. Putinu – u Beogradu (autonomija.info, 6. 3. 2012).

ПУТИНДАН: Natovarena kesama sa pijace i roze džemperom kupljenim na akciji koja mi se smešio iz kese odlučih da iskoristim ovaj Putindan i odem kod frizera u nadi da su sve žene već isfenirane i na putu za Beograd (infovranske.rs, 18. 1. 2019).

ПУТИНЕСКИ, -а, -о: Tada se zapravo pokazalo da prisustvuemo događaju u kom naizgled kontrolisani javno-medijski prostor puca po šavovima, i to baš uoči putineskne parade koja ima zadatak da pokaže da je taj prostor visoko kontrolisan i monolitan (pescanik.net, 15. 10. 2014); Na Zapadu ne postoje nacionalistički akteri desnog krila koji prihvataju Putineskni patrijarhat i mačizam, koji žele zatvoriti nevladine organizacije i mrze Georga Soroša (mirovna-akademija.org, 31. 1. 2020).

ПУТИНИЗАМ: 1. I u okviru samog titoizma bilo je determinanti koje su određivale „dve Srbije“ i koje se mogu aplicirati na današnju stvarnost i tiču se variranja od Titovog (anti)sovjetizma do Vučićevog putinizma odnosno eventualno iznuđenog antiputinizma, kao što je i Titov antistaljinizam i antisovjetizam bio iznu-

đen i limitiran (demostat.rs, 27. 3. 2023). **2.** Putin je osmislio veliki broj popularnih aforizama i slogana, poznatih kao putinizmi. Mnogi od njih su prvi nastali tokom godišnjih pitanja i odgovora na konferencijama, gde Putin odgovarao na pitanja novinara (wikiwand.com).

путинизација: Страх који Наташа Кандић осећа од „путинизације“ Србије можда би се могао објаснити оштрим курсом који је Владимир Путин онедавно заузео према невладиним организацијама које западни буџети финансирају у Русији (politika.rs, 26. 5. 2007); Cena briselskog sporazuma, jednog važnog koraka novih vlasti koji tek treba da se sprovede, jeste intenzivna putinizacija Srbije. Vaskrsava kult ličnosti, neviđen u regionu od Titovog doba (danars.rs, 27. 5. 2013).

путинизовати се: Видели смо да Србија није продала душу Американцима када је Сартид продала Ју-Ес Стилу. Према томе, ни то што је руски „Аерофлот“ заинтересован за куповину „Јата“ још не значи да се Србија „путинизује“ (politika.rs, 26. 5. 2007).

Путинија: Ovo je Rusija, ona slovenska ne rušilacka, ovo je Rusija a ne Putinija (twitter.com, 14. 3. 2022); A da se Srbija ubuduće zove Putinija, a? Ваš ме брине мањак русофилије у Срба (b92.net, 26. 12. 2016); Rusija = PUTINLEND, ili PUTINLANDIJA, ili PUTINIJA ili, ili... kako hoćete? Uvek se na isto dođe (b92.net, 15. 10. 2011).

путинијада: „Путинијада“, баш као и свака „купусијада“ и „мудијада“, проћи ће скромно, трајаће кратко, са једином разликом што на те остале „јаде“ људи иду својевољно, а на ову их, уцењене, довлаче на силу. Али не и за „ц“. Ето, сви који из Рипња крену за Београд дне 17-ого да дочекају светог Путиног, добијају по 5 литара млека (uzickanedelja.rs, 7. 3. 2019); Kako se na ruskom каже блурован? Мислим, кад је tv već putinijada bez granica, da se držimo tekovina boljševizma do kraja (021.rs, 22. 2. 2019); Šta ako će taj političko-sportsko-propagand-

ni projekat koštati 50 milijardi evra? Sve za „Putinijadu“! I, bi tako, u punom sjaju (danars.rs, 2. 3. 2014).

путинијанац: Daleko od toga da sam četnik Putinijanac ali DrugoSrbijanština je bolest (twitter.com14. 6. 2022).

путинијанка: Elem , braćo putinijanci i sestre putinijanke, svojevremeno je Kuba poslužila SSSR-u da gurne prst u oko SAD. Gledaj slučajnosti sada Rusija to isto radi preko nas EU I SAD (b92.net , 25. 12. 2011); Ljubinka Milinčić: Podmukli plan Navaljnog za smenu Putina [...] Putinijanka Ljubinka (twitter.com, 27. 1. 2021).

путинист(а): Pa onda i druga Srbija čeka kao prva da Vučić konačno izda. Da potpiše. Pa se sladostrasno naslađuje kad neki domaći putinista oplete po Vučića kao autokrati (demostat.rs, 27. 3. 2023).

Путинистан: Krim, koji se nedavno, nakon referenduma, priključio Rusiji prikazan je kao „Putinistan“ (telegraf.rs, 29. 5. 2014); Makedonija je Švajcarska za Putinistan. Mesta, kao i kod nas, ima samo za politički podobne, a ostali – široko vam polje (politika.rs, 2022); To bi morao biti posao demokratski izabranih političara ako stvarno brinu o budućnosti zemlje na čijem su čelu. Sa dolaskom socijaliste na čelo države, valjda će i termin „Frankolandija“, kako su pojedini analitičari nazivali Španiju, pozivajući se na hapšenje i zatvaranje lidera separatističkih stranaka Katalonije i kritikujući pojedine centralističke zakone koji su ostali na snazi iz Frankovog vremena, otići u penziju. Pogotovo što su u međuvremenu izrasli novi termini za zemlje u kojima vladaju desne autokrate, među kojima su Trampolandije i Putinistani najbrojnije (balkans.aljazeera.net, 24. 6. 2018).

путинистички, -а, -о: U momentima kad je najavio putinistički zakon, kojim bi se pripadnici NVO sektora tretirali kao strani obavještajci, Dodik je kazao da Fondacija Soroš ima namjeru da sjedište za Balkan, koje je bilo u Tirani, prenese u Sarajevo (autonomija.info, 9. 3. 2023); Ovsjanikovu je propaganda izdašno plaćala da radi jedan, do dva dana. To joj je pomoglo da odgaji dvoje

dece nakon razvoda od supruga, kolege koji je postao pravi putinistički vernik (nova.rs, 24. 2. 2023); Bursać: ‘Putinistički’ karneval u Banjaluci nema veze s antifašizmom / U Banjoj Luci je povodom Dana pobjede održan ‘Marš besmrtnog puka’ u kojem su potomci preminulih boraca i logoraša iz Drugog svjetskog rata nosili fotografije svojih predaka (balkans.aljazeera.net, 9. 5. 2023); Srbija je imala kratki intermeco nakon Miloševića, da bi Vučić ponovo uspostavio jaku partijsko-lidersku državu. Najvažniji primjer tog tipa države je, naravno, putinistički režim u Rusiji i putinizam predstavlja uzor model za mnoge takve režime širom bivšeg istočnog bloka, a i kod nas na Balkanu (6yka.com, 13. 4. 2023); Da protesti u Srbiji dobijaju „putinistički“ karakter plaši se i otvoreni NATO lobistički Centar za evroatlantske studije iz Beograda. [...] U dve reči, NATO se plaši da protesti u Beogradu i u još više od 50 gradova Srbije ne idu u dobrom smeru. Zbog toga su prinuđeni da za sada trpe Vučića, koji ne samo što ispunjava zahteve NATO-a već i lepim rečima anestezira Rusiju govoreći tačno one reči koje Moskva želi da čuje (nspm.rs, 6. 2. 2019).

путинистички (прил.): Koliko god ove pojave bile štetne, još je strašnije da misteriozna grupa bivših činovnika Vlade zajedno sa nacionalnim novinama sve kritične glasove u medijima označava kao lažne vesti ili rusku propagandu. Vasilij Gatov mi je rekao: „Okriviti spoljne faktore za unutrašnje društvene promene je veoma Putinistički.“ (anti.media, 5. 12. 2016).

путинитис: Slobodanka prolupala načisto, putinitis je zahvatio mozak sa svih strana. S 400 nije pravljen da bi bio jači od pojedinaca bez oružja (intermagazin.rs, 13. 4. 2019); Dobrovoljno da se sva srpska deca vakcinisu / – prvo, da se vakcinisu protiv šeseljtitisa, velikorsrbtitisa i četnikotitisa / - drugo, da se vakcinisu protiv putinitisa i rusionitisa i kinezonitisa / - treća da se vakcinisu ZA EUROPEITIS / - četvrto, da se vakzinisiu ZA AMERIKONITIS (pravda.rs, 7. 9. 2021); Не знам шта му је у задње време. Блед, недефинисан, понавља се... Изгледа фасовао путинитис (srbin.info, 2018); Srbi su mahom oboleli od Putinitisa. Oni stvar-

nost vide kao projekciju svojih želja (intermagazin.rs, 1. 4. 2019); Обаmica је попуситис од Путинитис, а богами и од Трампинитис (rtvbn.com, 17. 12. 2016).

Путинјугенд: Pa evidentno da je ovde u modi imitiranje putinokratije, i on ima svoju NVO koja se zove Naši (zlobnici je zovu putinjugend) ako se ne varam i koja isto histerično čuva lik i delo ovog gorostasa i služi kao oruđe vlasti (blog.b92.net, 30. 10. 2007); „PUTIN JUGEND“ Hiljade dečaka i devojčica bacaju granate, pucaju iz kalašnjikova, čeliče se na snegu... / Putinova tzv. Mlada armija, su devojčice i dečaci koji se obučavaju vojnim veštinama i patriotizmu u sovjetskom stilu (blic.rs, 7. 2. 2017); Uzmite sebi minut da shvatite dubinu ovog dna. Putinjugend zvani Junarmija gleda u svoju budućnost (twitter.com, 12. 11. 2022); U Rusiji je osnovan dečiji vojno-patriotski pokret Junarmija, odnosno Mlada armija, saopštio je danas ruski zamenik ministra pravde Sergej Gerasimov /.../. Putin-jugend? (rtv.rs, 3. 8. 2016); Iz Kremlja telefonski instruišu ruske korporacije i tajkune da finansiraju „njihove“. Časopis The new Statesman objavljuje da Gazprom finansira Naše. Neki ih nazivaju Putinjugend (pescanik.net, 8. 5. 2009).

Путинка: 1. Некад је у моди било име Стаљинка, а право је чудо да се још није родила нека Путинка (nin.co.rs); **2.** Нема туристе, путника намерника или православног верника који се не диви недавно подигнутом храму Благе Марије, у насељу Банстол, на Фрушкој гори, посвећене жртвама злочиначке акције неоустааша у Хрватској „Олује“, коју су медији назвали и Црква оптужница, а пошто је грађена у руском стилу и „Путинова црква“ или Путинка (rtv.rs, 6. 10. 2022);

путинка: 1. U Moskvi 2017. godine pokrenut je projekat rušenja „hruščovki“ i preseljenja Moskovljana u nove stambene zgrade koje će možda nekada dobiti naziv „putinke“ (instagram.com, 21. 3. 2021). **2.** Podjednako je elegantan na zvaničnim dešavanjima i u neformalnim situacijama – umesto „putinke“, oblači kožnu jaknu sa džepovima na grudima i visoke rolke od

mohera (danas.rs, 7. 5. 2009). **3.** Увек је се сетим кад печем ракију у мојој Бајчетини. Све чекам да уместо шљивке крене вотка. Она права, „Путинка” (ziginfo.rs, 3. 1. 2016). **4.** Kad su nove dve salate u pitanju Putinka ili Putinova salata je daleko popularnija od Mimoze (b92.net, 23. 12. 2021); **5.** „Putinke“ za modnu sezonu jesen-zima 2016/17 / Ovo je naša priča o beogradskom modnom detalju (m.facebook.com, 1. 11. 2016); Majice sa likom Vladimira Putina ponovo su hit u Beogradu. „Putinke“, kako ih neki prodavci zovu, u modu su ušle pre dve godine uoči posete ruskog predsednika Srbiji. Na scenu su se vratile posle nedavnog zaostavanja rusko-američkih odnosa, navodnog špijunskog delovanja velikih sila na Balkanu i čestih zajedničkih vežbi vojski Srbije i Rusije (slobodnaevropa.org, 1. 11. 2016).

Путинко: Ликвидирали би Путинка његови кагебеовци пре него што би уопште стигао до „црвеног дугмета“. Знаш, деца су им на Западу, студенти, греота бре, а и труба је све оне виле по француској ривијери да им страдају, а тек су их реновирали (forum.krstarica.com, 14. 5. 2022); Па добро ја сам свестан да би ви и када би Украјинци били на 30 км од Москве, ви би и даље славили Путинка и причали како ваша „Мајчица“ побеђује (forum.krstarica.com, 14. 5. 2022).

Путинланд: Камо среће да „propadamo“ као Норвешка и Швајцарска... а хвала милom Bogu да нисмо „uspešni“ као Putinland (forum.krstarica.com, 29. 10. 2022).

Путинландија: Rusija = PUTINLEND, ili PUTINLANDIJA, ili PUTINIJA ili, ili... kako hoćete? Uvek se na isto dođe (b92.net, 15. 10. 2011).

Путинленд: Rusija = PUTINLEND, ili PUTINLANDIJA, ili PUTINIJA ili, ili... kako hoćete? Uvek se na isto dođe (b92.net, 15. 10. 2011).

путинобот: Definitivno od svih svetskih vrsta botova najuvrnutija ekipa su srpski putinobotovi. Neviđeno. Mnogo žešći nego SNS botovi, luđi čak i od ruskih putinobotova, a što je najgore, za razliku od ove druge dve grupacije, verovatno botuju za džabe

(twitter.com, 8. 4. 2022); Putinobotovi nešto kiseli od jutros (facebook.com, 2022); Totalno. Svi muk o ratu u Ukrajini, sem domaćih putinobotova koji su ekstra bučni pa deluje kao da su presek nacije (twitter.com, 10. 4. 2022).

ПУТИНОВАЊЕ: PUTINOVANJE. Rusija zabranila propagiranja abortusa (alo.rs, 25. 11. 2013); Dugo putinovanje (direktna-rec.rs, 29. 1. 2019).

ПУТИНОВАТИ: To je najsmrdljiviji oblik smrada, koji je pobegao na zapad da odatle putinuje i sere po Zapadu (danas.rs, 6. 9. 2022); Svestan je toga i gazda, inače ne bi putinovao, niti bi autobuse Srbijom slao da mu pabirke od nesveta za podršku kupe (nematihpara.wordpress.com, 18. 1. 2019); Mi provincijske domaćice danas smo bez problema mogle da odemo na pijacu, odvedemo decu u vrtiće, platimo mesečnu globu u vidu računa za struju, psujemo vlast zbog neočišćenih trotoara i odemo kod frizera, jer oni koji prave gužvu su se spakovali i otišli za Beograd da prave tamo gužvu i „putinuju“ do mile volje (infovranske.rs, 18. 1. 2019); Neka se momci lepo pokupe iz Australije i neka odu u Rusiju da putinuju (sportal.blic.rs, 3. 2. 2023).

ПУТИНОВАЦ: A oko njih još prateća bulumenta ljutih podvrsta: kauboји i indijanci, bušmani i obamisti; staljinisti, neostaljinisti, trockisti, boljševecи, menjševци, golotočki Srbi; tarasbuljbaši; lažni jeljcinovci, kvaziperestrojkaši; antiputinovci, proputinovci, egzaltirani putinovci; sve je to neumitno probudilo besne bakunjinovce, zamislilo duboko černiševskovce. Srpski evropejci uglas preziru celu podvrstu! Srpski amerikanofili preziru i vrstu i podvrstu, dočim su srpski rusofili ogorčeni na sve (beobuild.rs, 17. 1. 2009); Nepravедno bi bilo nazivati bivše velikosrbe prorusima, jer Rusa ima svakakvih, pa bi bilo najbolje označiti ih Putoncima ili Putinovcima, nikako Putincima, to je naseljeno mesto u Sremu, možda će se neko uvreditи (danas.rs, 6. 9. 2022).

ПУТИНОВАЧА: Уочи и после посете председника Русије Владимира Путина, село које се засигурно највише помиње је – Путиново, у планинском крајолику општине Медвеђа, у ко-

ме живи дванаест становника. Надали се и жељно чекали да Владимир Путин посети њихов крај, али су такође знали да је то готово неоствариво јер је протокол председника једне од најмоћнијих земаља света више него прецизан и да њиме није била предвиђена посета овом крају Србије. Уз добродошлицу, била је спремна и ракија названа по његовом имену – путиновача (21. 1. 2019); Стари назив овог места Хацинци настао је још за време турске владавине и његовим становницима се никако није допадао, пише портал „Balkanpro.ru“. Након што су гласањем одлучили да село понесе име Путиново, они су од дрвета направили и знакове, на којима је изребарено ново име. За поменути портал, мештани су рекли да намеравају да направе и ракију коју ће звати „путиновача“ (pravda.rs, 6. 11. 2016);

путиновка: 1. Šešeljevka bez pročitane knjige i fakulteta. Iskompleksirana likuša koja promoviše gluposti zbog kojih smo devedesetih već prošli kroz sranja. Putinovka tupava (twitter.com, 22. 2. 2023); Ма он је златан, ова putinovka је зло: Rusiji су уведене санкције без одлуке савета безбедности какав олош (vasudeva.forumburundi.com, 6. 11. 2014); Уз њено име светске енциклопедије везују податке да је савестан историčар, миrotворка, putinovka и panslavistkinja. Dodaju да је оduvek била заokupljena историјом словенског југа, да је на Moskovskom државном универзитету magistrirала 1980. са темом из историје, „Devetnaestovekovna Srbija“, да би deset година касније doktorirала на тези „O samoupravnom sistemu u SFR Jugoslaviji“ (jasnajojic.com); Elena, не smaraj ljude! Nasmej se Putinovka (gay-serbia.com, 3. 10. 2009). **2.** У „Domu kulture“ се на zapaženom mestu, odmah pored ulaza, nalazi и burence. Ćirilicom ispisano krupnim slovima „Putinovka“. Petrušić Milja, Mališina sestra od strica, kaže да она и majka već 30 godina žive od pečenja rakije. Posebna је по sastojcima, али и по имену (slobodnaevropa.org, 21. 11. 2016); У част руском председнику, локална ракија названа је путиновка, која се може наћи само у овом селу (rts.rs, 16. 1. 2019). **3.** OVO SU PUTINOVE SIRENE: One су prošle paklenu obuku да би ušle

u Rusku mornaricu! / [...] 'Putinovke' imaju baš rusku prepoznatljivu frizuru – pletenice. A i lepe su priznat' se mora (kurir.rs, 18. 3. 2017).

путиновски, -а, -о: Пред рукометном и васколиком спортском јавношћу је списак од десетак имена, понуђен од Управног одбора РСС, мада је јасно да председник Марјановић, поседује путиновски профил при обликовању виталних одлука (zurnal.rs, 5. 9. 2014); Пред Vučićем је putinovska budućnost, poželimo mu Nobelovu nagradu (istinomer.rs, 16. 8. 2019); Današnja putinovska Rusija jedina odgovor vidi u vraćanju točka istorije i uspostavi novog carstva i nove ere ravnoteže snaga (talas.rs, 2. 5. 2022).

путиновски (прил.): Маша има тврдоглав, непријатан карактер, притом је одлучна. Она превише тога преузима на себе. Неће бити преувеличавање ако кажемо да се понаша 'путиновски' (hronograf.net, 24. 2. 2019); Лист је цитирао ријечи професора Бакингемског универзитета Ентонија Глиса да је главна јунакиња цртаног филма агресивна и одлучна, односно да се понаша „путиновски“ и да „превише тога преузима на себе“ (rtrs.tv, 20. 11. 2018); Кад кажеш да морамо пооштрити однос према њима – делујеш тако мужевно, путиновски и све бабе би те пожелеле за зета (usprv.org.rs, 30. 12. 2014).

путиноид: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); A vi o tome nemate ništa da kažete, niti se usuđujete da se suprotstavite Vučiću, Putinovoj marioneti. Ili prosto mislite isto kao on i njemu slični putinoidi (portalforum.rs, 9. 3. 2022); Stotine, ako ne i hiljade tekstova ispisali su ovdašnji putinoidi o tome kako čekaju ruskog cara da zavojšti na zapadnog antihrista, pa da konačno završimo posao koji smo započeli 1991. godine (xxzmagazin.com, 22. 6. 2023); Trenutno su ovdašnji putinoidi usredsređeni na sprečavanje održa-

vanja Evroprajda, na tu kartu su uložili sva dostupna sredstva i odlično im ide (zurnal.info, 13. 9. 2022); Putinov režim je taj koji potkiva konja nove Konzervativne Internacionale ili Konzinterne. Putinoidi u Srbiji samo su žablje digli svoju nogu, preuzimajući ovaj jeftini narativ, odnosno priču za malu decu i umno nedorasle (danas.rs, 4. 9. 2022).

ПУТИНОИДНИ, -а: -о: Trude se putinoidni mučenici da neka-ko verbalizuju svoje mutne misli i čudnovata osećanja, ali nije to laka работа. Glavna urednica kremaljskog Sputnjika za Srbiju Ljubinka Milinčić se baš potrudila gostujući u „Utisku nedelje“, pa je smislila zanimljivu sintagmu. Veli ona da je ono što se događa u Ukrajini „primoravanje na mir“ (portalforum.rs, 9. 3. 2022); A pre samo par nedelja, usvojio je i diskriminatorni i putinoidni zakon koji zabranjuje „prikazivanje i promovisanje homoseksualnosti“ (danas.rs, 18. 7. 2021); „Otvaranjem prostora Crkvi Srbije za ‘duhovnu’ dominaciju u Crnoj Gori, pripremanjem uslova za ugravavanje Srbije u trampoidno putinoidni antievropski projekat ‘Otvorenog Balkana’, i retorikom o Oluji preuzetoj iz Beograda, Abazović se jasno legitimisao u Hrvatskoj (sandzacke.rs, 10. 8. 2022); Otporaši izvađeni iz penzije, putinoidni Mlađan Đorđević zvan Brale, neki popovi, izvesni crkvenjaci i ostali nezavisni intelektualci (autonomija.info, 27. 1. 2022); PUTINOIDNE LEKCIJE: Ovde se naslušasmo i putinoidnih lekcija iz pseudoistorije. Uz mnogo patetičnih uzdaha, u šmirantskom govoru u kojem najavljuje rat, Putin je oholo i arogantno drobio o tome kako i zašto Ukrajina uopšte – postoji? (danas.rs, 6. 3. 2022).

ПУТИНОКРАТА: Sramotno je da se Rusija hvali ubijanjima umjesto da se posveti dobrom životu svojega naroda a ne samo *Putinokrata* (m.facebook.com).

ПУТИНОКРАТИЈА: Putinokratija ima svoje prednosti – monolitni vojno politički aparat, jasni ciljevi, brzo donošenje odluke, nasuprot nato-a, koji mora da dobije jasnu sliku ko šta i kako može da pomogne, i da sasluša šta ima svako da kaže (mycity-military.com, 3. 5. 2014); Kakva god putinokratija bila, ne ide to baš

tako kako neki smatraju (b92.net, 6. 9. 2022); Putinokratija na delu (b92.net, 3. 9. 2019); Broj kritičara putinokratije koji mrzi Ruse ili njihovu kulturu: 0 Broj ljudi koji svaka dva dana naglašavaju da Putin nije = Rusi i njihova kultura: 10.000 (twitter.com, 1. 3. 2022); Pa evidentno da je ovde u modi imitiranje putinokratije, i on ima svoju NVO koja se zove Naši (zlobnici je zovu putinjugend) ako se ne varam i koja isto histerično čuva lik i delo ovog gorostasa i služi kao oruđe vlasti (blog.b92.net, 30. 10. 2007).

путинократски, -а, -о: Prosesi se koriste u manipulativne „putinokratske“ igre (fr-fr.facebook.com).

путинолик, -а, -о: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadržu naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putinolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Milo, kako je poznat u regionu, vuče konce u majušnoj jadranskoj državi već trideset godina – kao predsednik, premijer ili stranački lider, zahvaljujući putinolikom premeštanju sa jedne na drugu poziciju (standard.rs, 25. 2. 2019); Nije Putin uzrok loženja zapadnih desničara na njega, već je to loženje posledica njihove percepcije sveta u kojoj (po njima) nedostaju jaki lideri velikih zemalja u kojima dominantno žive belci, po zato vide Putina kao jedinu takvu figuru - svakako se neće ložiti na Erdogana ili Bolsonara, čije države i kulture ne smatraju sebi ravnim, ili na Orbana koji vodi malu Mađarsku. Sutra da se pojavi neki putinoliki lik u Nemačkoj ili Francuskoj, ili ako se ova Italijanka pokaže, za tili čas će zaboraviti Putina (parapsihopatologija.com, 17. 10. 2022).

путинолог: Berns je pratio predsednika Rusije Vladimira Putina dugi niz godina i ima „lično“ iskustvo sa ruskim liderom. Kao dugogodišnji karijerni diplomata, bio je američki ambasador u Moskvi od 2005. do 2008. godine i mnogi u administraciji ga smatraju „putinologom“ (mondo.rs, 30. 5. 2022); Nisam 'putinolog', da se tako izrazimo. Ali, po mom mišljenju, postoje tri dvojnika koje ja lično odmah primetim (objektiv.rs, 22. 10. 2022); Direktor

CIA важи за „putinologa“ i сад упозорава на стање ума руског лидера (kurir.rs, 30. 5. 2022); Наратив о „svemoćnom“ Putinu делимично подржавају аналитичари који верују да разумеју аутократију ако разумеју аутократа. Putinolozi прећеšљавају каријеру руског лидера, а њихове анализе дају уверљиву причу о Putinovoj Русији, али не објашњавају баš све (blic.rs, 3. 4. 2021).

ПУТИНОЛОГИЈА: Putinologija за почетнике. Зашто је Владимир Владимировић Путин највећи државник свих времена, упркос свом малом расту. Студенти који похађају овај курс имају обавезу да напишу житије живог KGB-светитеља под насловом „Putin којим се реде иде“ (xxzmagazin.com, 14. 2. 2017); Putinologija је тако до сада произвела 6 занимљивих претпоставки о Putinu. Nijedna nije потпуно погрешна, али ни потпуно тачна (telegraf.rs, 23. 2. 2017); Западним заговорницима помirenja нужан убрзани курс putinologije (danas.rs, 16. 5. 2022); Опасности Putinologije (blic.rs, 3. 4. 2021).

ПУТИНОЉУБ: Ово прво тврди власт и њена клијентела, ово друго тврди тужна наша опозиција, то јест онај њен део који би да надруси наше режимске русofile и да надпутини наше putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike и остале putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Направили су и Putinovu crkvu на Fruškoј гори па им ипак није помогло да врсте жељезничку станицу коју су им putinoljubi укинuli (021.rs, 8. 3. 2022); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki и остали putinomani Hazjajin из Kremlja долази, дакле, код нас не би ли нашем локалном поглавци издао директ... не, pardon, не би ли му уручио орден светог-већ-нећег, највећ и најзначајније одликовање Русије, осим оних која су већа и значајнија (glassumadije.rs, 13. 1. 2019); Putinoljubi на апаратима. Те не ваља им песма, те све је namešteno, те јадни Руси којима је забрањено ућеšће... Kad Америка ради оно што сад ради Русија, тада Rusofilicari певају потпуно супротну песму (b92.net, 15. 3. 2022); Тако ће mitomani rusofili, putinoljubi, доћи на своје. Videće Putina, којем ће током боравка у Beogradu –

najavljeno je – biti uručeno najviše državno odlikovanje koje do sada Srbija još nikome nije dodelila (autonomija.info, 7. 10. 2014).

путинољубац: Не би ме изненадило ни да сте са оном „нашом“ амбасадорком протествовали против Путина. А са Наваљним и овим Пономаровим. И још и ово – на НС се исто тако зна, да ни ја нисам никакав Путинољубац, напротив (standard.rs, 12. 5. 2022); Osim ovdašnjim putinoljupcima koji se – види сад врага су седам бинјишах – листом сматрају српским патриотима (danas.rs, 12. 10. 2015); Да ли и ово наси стручњаци putinoljupci сматрају актом одбране Русије? (021.rs, 22. 2. 2023); За то време, улице су освојили putinoljupci, режим је схватио да ће путем продукције стотина бесмислених телевизијских серија купити ђутанје драмских уметника (danas.rs, 22. 2. 2023); Смјениће њега Руски народ, само поласко, и Руском народу је доста ове луде Putinove политике... А ви Putinoljupci ђете нестати ко магла (rtvbn.com, 27. 3. 2022).

путинољубив, -а, -о: Није посреди само страх од putinoljubivog бирачког тела, већ једна готово neverovatna недораслост епохи, потпуна изглобљеност из времена у ком живе (portalforum.rs, 9. 3. 2022); Nedim i Pavle су, по неким, врховни ауторитети, а ми други смо стока безрепа, крзава, кгбеовска, putinoljubiva марва коју баš овакви likovi треба да проsvetљују и едукују (blog.b92.net, 13. 10. 2022); Наравно, после тога ниједан Putinoljubiv Србин неће да чита - стане, закопа се и угаси брзо brauzer (blog.b92.net11. 11. 2016); Као што амерички расисти обожавају Putina, тако *putinoljubivi* Joanikije благосилја мудрост америчких ултраконзервативаца (twitter.com, 17. 5. 2022); Да се види да у Србији не живе само putinoljubivi robovi, који би да од ње направе руску губернију! Изађите да покажемо да нас има! Ако ми не изадемо, ко ђе!?! (facebook.com, 13. 6. 2022).

путинољубље: Наша данашња тема је – putinoljublje. Намerno нисам написао rusofilija зато што у rusofiliji, самој по себи, нема ништа лоше (danas.rs, 12. 10. 2015); Koliko god су rusofilija и putinoljublje okupirali Србију, овакво што је, ипак, прешло границу

koju nismo očekivali (autonomija.info, 7. 8. 2022); Saradnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu, razočaran što ruska vojska nije pregazila Ukrajinu za tri dana i postavila marionetsku vladu, nazire očajanje vaskolikog srpskog putinoljublja u činjenici da ruska sila i nije tako silna kao što su maštali svih proteklih godina (xxzmagazin.com, 14. 4. 2022); Halucinacije o Ruskoj grandioznosti žive u glavama obolelih od rusofilije i putinoljublja (b92.tv, 4. 10. 2022); Većito se dvoumi između Rusije, putinoljublja i domaćina koji peče rakiju van EU propisa, na jednoj i poslovnog baje koji ne zna šta će sa kvadraturom svojih nekretnina, na drugoj strani (espresso.co.rs, 14. 11. 2016); To je sve od neslaganja što se moglo videti u javnom prostoru. Ključna opoziciona grupacija, desničarski Savez za Srbiju, takmičio se u populističkom „putinoljublju“ sa režimom. Mučno je bilo čitati tih dana njihova pisma i izjave (autonomija.info, 26. 1. 2019).

ПУТИНОЉУПСТВО: Ivica Dačić, opsenjen Putinom i Lavrovljevom posetom Beogradu, baš se raspomamio u neprikrivenom putinoljupstvu i antievropejstvu (autonomija.info, 15. 12. 2016); Evo vam čist produkt putinofilije u Srba: zahvaljujući putinoljupstvu ovi sad mogu po svetu da nas crne kao agresore, iako i golubi na grani znaju da od napada Srbije na Kosovo, direktno ili indirektno, nema ništa (twitter.com, 11. 2. 2023); Putinoljupstvo je bolest... Па путинољуби тако тумаче, исправљају руске грешке, причају бајке, верују у немогуће и имају нека шизофрена цепања (mondo.rs, 24. 8. 2022); Koliko ste pljuvali svakog komentatora koji kaže istinu za Putina, a evo sad se svima otvoriše oči ili što kažu, došlo iz uzice u glavu. Polako, još ćete se vi nama Srbima izvinjavati zbog putinoljupstva (intermagazin.rs, 4. 10. 2020).

ПУТИНОМАН: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putinolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putino-

fagi, putonoliki i ostali putinomani Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019); Mrziš sve koji nisu rusomani i putinomani. Lažno se predstavljаш kao srpski patriota dok si zapravo izdajnik koji više voli Rusiju nego Srbiju (forum.krstarica.com, 7. 9. 2022); Pijemo suze putinomana (021.rs, 14. 5. 2022); Nisam video nikoga sem putinomana i rusomana da vređaju... dajte neki primer (twitter.com, 21. 3. 2022); Putinoman i Rusoman su dva vrlo različita pojma. Rusoman zna ko je Jesenjin, ko je Gagarin, ko Lajka, može da priča o Dostojevskom i Makajevu, Čajkovskom itd. Putinoman, može samo o bombardovanju Ukrajine! (twitter.com, 21. 3. 2022).

путиномански, -а, -о: Pijemo suze prve srbije, putinomanske (021.rs, 14. 5. 2022); Gospodo, može li da prođe ijedan komentar koji nije ono baš rusofilski i putinomanski (in4s.net, 12. 6. 2022); Smrdljociganska zvezdosrpska putinomanska pravoslavšćujuća bubašvapska kleptomanska licimurna pandursko-potkazivačka većina u ovom narodu najzad ima režim po svojoj meri (junatribina.net, 27. 5. 2022).

путиноманија: „Путиноманија“ захватила Ирак: Путин има ирачке корене! / Популарност руског председника у Ираку већ досеже такве размере да је на друштвеним мрежама већ проглашен почасним грађанином Ирака (rts.rs, 8. 10. 2015); „У Србији постоји права putinomанија, njega tu obožavaju“, pisao je povodom posete premijera Putina Beogradu ruski list „Komsomolska pravda“. [...] O anatomiji putinomanije u Srbiji mogle bi da se napišu čitave studije. Isto tako i o njenoj političkoj eksploataciji (danas.rs, 31. 3. 2011); Posle Žerara Depardjea i Mari le Pen ovo je treći slučaj virusa Putinomanije zabeležen u Francuskoj (b92.net, 23. 2. 2016); Kakav je ovo naslov? I kakva je ovo rečenica: „Po komentarima, reklo bi se da putinomанија i dalje vlada među većinom građana.“ Koji komentari? Gde? Koji je to uzorak? Nije Та-

dić cela Srbija! Nisu desničari cela Srbija! Ne kažem da ovde nema putinomanije i da nema jake proruskе струје. Nažalost, to jesu činjenice. Ali naslov više priliči Pressu ili Kuriru, nego RFE (facebook.com, 2012); Svaki dan blokiram po pet sledbenika SPC, Putinomanije, Vučićomanije, udbološke istorije itd. Ali svaki dan mi izađe po šest novih (twitter.com, 27. 11. 2022).

путиномика: Pojavom krize, situacija se izmenila i ugljenokopi su se žestoko sudarili sa sistemskim problemom putinomike. Ovaj se sistemski problem može formulisati ovako: plate ruskih rudara su nekoliko puta niže, a cene proizvoda za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba dva puta više od onih koje imaju njihove kolege u razvijenim zemljama (pescanik.net, 19. 5. 2010).

путиномицин: CAR PUTIN i RUSIJA imaju za vas natovce savršen lek, leči iz prvog puta, a naziv leka je PUTINOMICIN iliti RUSOMICIN (intermagazin.rs, 7. 10. 2016); Al radi Putinomicin, svaka mu čast (politika.rs, 2022).

путиномрзац: НАЈВЕЋИ ПУТИНОМРЗАЦ ПЕНТАГОНА ОПЛЕО ПО РУСИЈИ: Критиковао руско-турске односе (pravda.rs, 24. 10. 2019); Putinomrzac dolazi u Srbiju (republika.rs, 17. 7. 2019); Путиномрзац стигао у Србију! Ево шта му је циљ (pravda.rs, 17. 7. 2019); Znači, sve bi bilo u redu da je „Putinomrzac“ umesto „Putinoljubac“?! Ili, da je umesto „Putinoljubac“ bio, makar, „Bajdenoljubac“?! Znači treba voleti pravu osobu mada ja mislim da je ovde mržnja daleko važnija od bilo kakve ljubavi (b92.net, 25. 9. 2022); Ruski disident, osvedočeni putinomrzac (unosna profesija) pod zastavom duginih boja, Maša Gesen ovako lirski obrađuje lik i delo mlađane Grete (lat.rt.rs, 9. 3. 2023).

путинофаг: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi,

putonoliki i ostali putinomani Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019).

путинофил: Premijer Hrvatske Andrej Plenković nazvao je danas predsednika Zorana Milanovića „putinofilom”, a Milanovića njega nemoralnim, što je samo nastavak međusobnih optužbi dvojice vodećih političara u zemlji (politika.rs, 20. 12. 2022); Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki i ostali putinomani Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019); Vlast je desnicu negovala, uzgajala, mazila i pazila, a sad odjednom dođe do raskola. Izgleda da je idila počela da se kvari, došlo je do male svađe među prijateljima, sad se takmiče u disciplini „ko je veći putinofil“ (zurnal.info, 21. 2. 2023); Tako što je u neimenovanom kafiću uslikan u društvu Mlađana Đorđevića, opskurnog putinofila nejasne namene, koji je u režimskim tabloidima poznat kao „Đilasov kum“ (danars.rs, 18. 1. 2023).

путинофилија: Он каже да објективни економски показатељи показују да је ЕУ главни партнер Србије, али да постоји „путинофилија“. Николић за путинофилију каже да је болест која може да се лечи тако што ћемо ударити на њене корене, а то је, како каже, фрустрација због досадашњег односа Запада према Србији (nspm.rs, 8. 6. 2022); Друштва у кризатама окрећу [se] ка лидерима, што такође може да објасни „putinofiliju“ у Србији која voli autoritarne lidere (mc.rs, 2022); Istoričar i bivši

diplomata Milan St. Protić izjavio je da u Srbiji postoji „putinofilija“ ali da je ona „lažna i površna“ (021.rs, 16. 6. 2022); Evo vam čist produkt putinofilije u Srba: zahvaljujući putinoljupstvu ovi sad mogu po svetu da nas crne kao agresore, iako i golubi na grani znaju da od napada Srbije na Kosovo, direktno ili indirektno, nema ništa (twitter.com, 11. 2. 2023); Prema njegovim rečima, ta „putinofilija“ je postala agresivna „nakon 16. oktobra 2014, kada je Putin posetio Beograd i kada ga je Tomislav Nikolić poljubio devet puta i priredio mu vojnu paradu“ (blic.rs, 3. 6. 202).

путинофиличан, -чна, -чно: „Idu izbori i zna se da biračko telo u Srbiji nije toliko rusofilično, koliko je „putinofilično“, odnosno gaji simpatije prema – a to se videlo iz našeg monitoringa iz 2019. Kada je predsednik SAD bio Tramp – liderima koji svojom političkom moći i autoritetom su iznad institucija, procedura, vladavine prava (mc.rs, 2022); Baš ih ovako zamišljam, svi putinofilični tastatura ratnici sa svim dijagnozama i ideološkim skretanjima. Oslobađam sliku autorskih prava i darujem je svima na deljenje (twitter.com, 30. 5. 2022).

путинофилка: Ova spodoba ima pola miliona pratilaca, naravno da je antivakserka, putinofilka, a ima tu čak i Boška Obradovića (twitter.com, 10. 5. 2023); Џаба ти кад ниси затуцана путинофилка (twitter.com, 21. 9. 2021); U moru drugih, Kontrakta se označava kao „Putinofilka“ i „Rusofilka“, a korisnici Tvitera pozivaju na njeno kenselovanje (nova.rs, 25. 4. 2022); Spisateljica, putinofilka i mlada nada srpske propasti, zgrožena odvratnim pacifizmom i mirnodopskim stanjem, toplo pozdravlja rusku agresiju na Ukrajinu (xxzmagazin.com, 3. 3. 2022); Ti si bolesna Putinofilka bez imalo objektivnosti u sagledavanju pojava u današnjem svetu. Fetišistički odnos prema Rusiji je glupost, kao i fetišistički odnos prema bilo kome drugome (intermagazin.rs, 7. 11. 2019).

путинофилски, -а, -о: I „putinofilski“ i „evroatlantski“ podržavaoci lokalnog Samodršca olako žrtvuju unutrašnji demokratski karakter srpskog društva (vreme.com, 5. 5. 2016); Prilikom budućih pregovora, svoju pregovaračku cenu Vučić će podizati upra-

vo ukazivanjem da njegovo mesto mogu doći putinofilski desničari (bilten.org, 26. 4. 2022); Sve one parade opskurnih Noćnih Vukova po tom srpskom svetlu, svi oni protesti „podrške Rusiji“, svi oni rusofilski i putinofilski izljevi fašizma preko malog mozga na tastature, stali su u naivno poimanje rata Ukrajinaca (autonomija.info, 14. 3. 2022); Čini mi se da su i prvi i drugi put oni koje prete bili isti – rusofilski, pre bih rekao putinofilski desničari, fanatici koji nemaju mnogo veze sa pravoslavnom verom i hrišćanstvom, ali vole da se busaju u grudi kao veliki vernici (nuns.rs, 19. 5. 2022); Ne znam da li ovo znači da je forum utišao udesno, postao Putinofilski, ili štagod (parapsihopatologija.com, 22. 3. 2022).

путинофилски (прил.): Veći deo opozicije super zadovoljan time jer oslobađaju Beograd kako su zacrtali pre izbora, plus dobijaju i neke fotelje uz to. Vučić zadovoljan time jer odgovornost za izvesne sankcije Rusiji i inflaciju spadaju na drugog, a on izvlači dupe pred svojim glasačkim telom koje veruje da je on Supermen lično, a i realno je bar 90% rusofilski (ili bolje rečeno putinofilski) nastrojeno (reddit.com, 10. 4. 2022); Друга је она која у жеку руске агресије над Украјином подсећа путинофилски настројен дио јавног аудиторјума у Србији о томе шта је заиста (issuu.com, 7. 5. 2022); Stvarno pričaš onako putinofilski. Meni će Rusija faliti ali Putin se nije trebao niti roditi (tangosix.rs, 20. 3. 2022); Biće da je ono crno vino jako, ali opet bolje biti pijan nego putinofilski lud (forum.krstarica.com, 18. 5. 2023).

путинофоб: Промотер „отвореног друштва“, овај мађарски јеврејин, прононсирани је лобиста англоамеричких неолибералних финансијских и политичких интереса. Уз то је путинофоб, русофоб, славенофоб, па самим тим и србофоб. Мора да се јако љути што је Путин отказао гостопримство његовој моћној НВО мрежи (srpskistav.com, 12. 6. 2012); Постало је неписано правило да је Путин идеал и не сме ништа лоше да се каже о њему без обзира на десетине проверљивих и доказаних аргумената на које наравно нећете добити одговор јер једноставно и не постоји . Људи мисле да човек не може бити Русо-

фил, а истовремено велики „Путинофоб“ (stanjestvari.com, 4. 4. 2022); Vas dvojica treba da zadržite raspravu na civilizovanom nivou, jer ovako ni „putinofili“, a ni „putinofobi“ neće ništa saznati novo od vas. I uopšte, čim neko upotrebi termin „putinofil“ ili „putinofob“ to u startu znači da neće da sasluša tuđe argumente (twitter.com, 4. 6. 2022); A što se tiče uloge Rusije i Putina na svetskoj sceni, nisam ni putinofil a ni putinofob. I jedno i drugo su samo krajnosti, fanatizmi. Putinofili priželjkuju Srbiju kao rusku guberniju, a ovi drugi kao evroatlantski ranč (vreme.com, 18. 5. 2017); Čini mi se da si ti veliki Putinofob. Putin nikad nije podržavao njega, već srpski narod (intermagazin.rs, 17. 5. 2018).

путинофобија: Време је, каже овај екстремно десничарски бојовник, да се Европа устреми на Русију и „покаже Путину где му је место“! Путинофобија је родно место и надахнуће његових политичких и геополитичких промишљања (reecat.co.rs, 4. 3. 2016); Зашто је путинофобија у САД достигла ниво епидемије тек са избијањем кризе у Украјини? Одговор је једноставан. Као код већине „обољења“ и ова је дошла споља, а донео ју је пољско-амерички политиколог, стратег и државник Збигњев Бжежински (pravda.rs, 8. 1. 2016); Ovakve stvari su namenjene publici u inostranstvu. Očigledno da je putinofobija dosegla nivo na kome je nemoguće pričati lepo o Rusiji, a obavezno je pričati loše (ekonomskevesti.com, 4. 4. 2016); Vrhunac rusofobije, ovoga puta presvučene u „putinofobiju“, pojačava se sa priključenjem Krima Rusiji. /.../ Sve to doprinosi da „putinofobija“ dobije još više na značaju kao novo oružije, pre svega političko i medijsko. Među građanima EU i SAD Putin se predstavlja kao „političko zlo“, kao diktator kojeg treba skinuti s vlasti (vesti.rs, 10. 11. 2017); „Putinofobija“ u inostranstvu je dostigla taj nivo da je praktično tabu reći nešto dobro o Rusiji (politika.rs, 4. 4. 2016).

путински, -а, -о: Запад покушава да створи представу о томе да се Русија бори против опозиције тровањем, уништавањем, да „путински режим“ не трпи никакво друго мишљење и

да је беспoштедан у борби против њега (pescat.co.rs, 5. 3. 2021); За путински режим ново је – добро заборављено старо, иначе је немогуће објаснити повратак совјетским идеалима (iskra.co, 20. 1. 2020); Posetili smo ga da proverimo da li je istinit tekst na tabli u obliku stilizovanog bureta, koji tvrdi da se kod Putina dobro jede. Gazdarica je preporučila „putinski prebranac s roštiljskom kobasicom“ i na pitanje kako se čuvena kafana zvala pre dolaska Putina na vlast, odgovorila uz osmeh (mitrovica.info, 3. 1. 2023); Rusko društvo, pored svih problema i opijenosti propagandom, ima šansu da izađe obnovljeno iz današnjeg stanja. Međutim, putinski autoritarizam dostiže agoniju koja može da bude veoma duga (slobodnaevropa.org, 2. 6. 2015); Mora se priznati da je taj putinski svet mnogo zamršeniji, mnogo strašnji od svakog filma strave i užasa (pescanik.net, 4. 11. 2014); Imenovanje Vjačeslava Volodina na mesto Vladislava Surukova ukazalo je na početak novog kursa – putinskog po sadržaju, ali volodinskog po izvršenju. Umesto administrativnog regulisanja političkog procesa i imitacije rada sa putinskom većinom, čiji je najočigledniji primer bio izostanak, tokom „bolotnih događaja“, masovnog odgovora „Naših“, došlo je vreme da se suočimo sa realnošću (intermagazin.rs, 1. 1. 2016).

путински (прил.): Pošto se „detronizacija“ obično izvodi pod parolom „Dole kralj – živeo kralj“, možda će i u ovom slučaju stvari ekspresno krenuti, jednostavno rečeno, ka nekoj modernoj verziji „putinski prosvেćene diktature“ jednog „novog vođe“ ili jedne „preporođene stranke“, a svaka se diktatura uvek obrazlaže i „dubokim moralnim i patriotskim razlozima“ (vreme.com, 20. 12. 2012); Našamaram to rutinski, Putinski hladno / Suštinski uništim kô dubinski hladno (genius.com, 21. 8. 2014); Ruski vođa Putin prisiljen je da razmišlja nad enigmom narušenog poverenja Rusa u njegovu „putinski“ kreiranu, i pretežno arbitrarnu vlast (helsinki.org.rs, maj – јун 2011).

путинче: Kad će Putinče pljusnuti Zapadu veto. Pa će Kosovo ka Evropi poći. A mi ćemo se sa par prijateljskih država in-

tenzivno družiti moći (danas.rs, 29. 12. 2007); LiliPutinova ubilačka armija pacova! Kako to gordo zvuči. Au, Putinče (kurir.rs, 5. 1. 2016); Ko god je vidi, kaže da ima oči kao Putin! Zovu je Putinče! U njoj teče danska krv, a najviše voli rusku muziku, i to 'Kaćušu' (serbianforum.org, 11. 10. 2009).

путинчић: Путинчић је био... и остао само функционер KGB-a! За време боравка у Берлину од Немаца је научио само језик, ништа друго, зато му је земља ту где је (rts.rs, 16. 2. 2012); Rušičići, beže kao zečići, izgleda će zapad ipak ostvariti krajnji cilj, komadanje Rusije. Ali najvažnije je da Putinčić u međuvremenu otvara neki Luna park u Moskvi (vesti-online.com, 12. 9. 2022); A danas, gde nam je krvava pena danas? Zašto idemo okolo i pišemo kako ovo može da prođe jer je Putinčić™ humanitarac sa širokom dušom ruskom? (parapsihopatologija.com, 10. 7. 2022); Gledam sad slike vojski širom sveta, i onda gledam naravno najlepšu manifestaciju ikada vojnu paradu u Moskvi za dan pobeде i sve je divno, ali je ipak najlepší od sve vojske Putinčić (ana.rs, 14. 12. 2020); Retorika Vladimira Putina i naših putinčića je ta koja je ideološki crno-bela. Ako prihvatimo gej paradu, truli Zapad i Evropska unija će iskvariti našu narodnu dušu (danas.rs, 11. 9. 2022).

Путиронац: U svojoj beznačajnosti, zamolili smo Putironce za milost, jer koji će vam da prljate ruke nama (danas.rs, 6. 9. 2022).

Путке: E moj putke... Mislio si da se rat vodi kao na igrici... Pa nije to playstation (facebook.com, 11. 3. 2022); A samo Putke ima nuklearno naoružanje? Rusija ima preko 3 hiljade aviona i jedan nosač, dok U.S. samo ima preko 13 hiljada aviona i 19 nosača (021.rs, 28. 2. 2022); Da ne radi Putke i sa papicom i nacistickom CIA-om? (srbin.info, 2017); Putke odlepio, vreme je za penziju, i da neko mladji preuzme kormilo (mondo.rs, 21. 4. 2020); Predsednik SAD Barak Obama je u telefonskom razgovoru s predsednikom Rusije Vladimirom Putinom u petak ponovio zahtev da se ru-

ske trupe povuku sa istočne granice Ukrajine [...]. Šta Putke ima da razgovara sa majmunom (arhiva.vesti-online.com, 29. 3. 2014).

Путлер: „Тако је говорио Хитлер нашег доба, Владимир Владимирович Путлер“. Овако потезе руског председника објашњава коментатор реномираног гласила из Хрватске (srbin.info, 22. 5. 2022); А да им није малкице Путлер платио, шта мислите? (kurir.rs, 16. 10. 2016); Šta još treba da uradi Putler da ga svi eliminišu iz svega? (b92.net, 1. 5. 2023); Putlerov komunistički plaćenik je nahuškao radnike Mekdonaldsa da se bave suludim idejama o samoupravljanju (vox92.net, 2. 5. 2023); Putler je mali genocidni manijak (pravda.rs, 11. 6. 2023).

путонац: Nepravедно би било називати бивше великостре прорусима, јер Руса има свакаквих, па би било најбоље означи́ти их Путонцима или Путиновцима, никакo Путинцима, то је насељено место у Срему, можда ће се неко увредити. [...] некада Србија, а данас (ли)Путанија, потпуно идеолошки чиста руска губернија, на којој сто процената Путонаца слепо подржава Путина, шта год он радио (danas.rs, 6. 9. 2022).

Путонија: Није истина да их нема, ту су, такође на интернету и то не у смислу, сад су на интернету, а за пола сата у подруму пи́ца на чошку, негу су, брата, на интернету, а за пет минута пешице у подземној жељезници, па за двадесет минута у парку, или на кеју, или на послу, или у паву, свакako не у Путонији, него негде где је лепо и нормално (danas.rs, 6. 9. 2022).

путономика: Разговори о томе да ће Полска постати гасно чвориште за регион су претерани, сматра Албрехт Ротaхер, аутор књиге под називом „Путономика“ и немачки бивши ЕУ дипломата (nova.rs, 24. 6. 2022).

суперпутин: „SPASIĆE NAS SUPERPUTIN“ Да ли Руси ЗАИСТА толико воле свог председника или је све само ЛЕПО СПАКОВАНА ВАЈКА? (blic.rs, 8. 2. 2018); SUPERPUTIN: Руски председник каквог још нисте видели / Руски председник Владимир Путин је модерни superheroј, чији се многи таленти и вештине могу окарактерисати као суперталенти и супермоћи, тврди група уметника

koja je u Moskvi oragnizovala izložbu „SUPERPUTIN“ (gerila.rs, 13. 12. 2017); To je podtekst SUPERPUTINA!, sve ostalo je propagandna nadgradnja koja Putina pozicionira kao apsolutnog vladara kosmosa (pescanik.net, 11. 12. 2017); Superputin, popularni strip u kome je glavni lik sam Putin predstavljen kao superheroj (vesti.rs, 14. 10. 2014). **дет.** Scena iz SuperPutin stripova (wikiwand.com).

трампутинист(а): Putinovo krilo u američkom Kongresu: Tramputinisti protiv NATO-a (rts.rs, 3. 5. 2022).

трампутиновски: Demokrate u američkom Kongresu podržavaju sankcije Rusiji i vojnu pomoć Ukrajini, dok se značajan blok republikanaca istrajno suprotstavlja podršci NATO-u i američkom vojnom mešanju, zbog čega im se prebacuje da su „popili opasan koktel izolacionizma, defetizma, paranoje i ruskih dezinformacija“. Predstavnički dom američkog Kongresa je sada pod kontrolom demokratske većine tako da nije mnogo važno šta „tramputinovski“ republikanci misle o potezima Bajdenove administracije (rts.rs, 3. 5. 2022).

трампутинизација: TRAMPUTINIZACIJA planete u završnoj fazi (twitter.com).

У до сада објављеним речницима нових речи српског језика није забележен ниједан деантропонимни неологизам с презименом *Путин* у основи [в. Ћирилов 1982, Ћирилов 1991, Клајн 1992, Оташевић 1999, Оташевић 2004, Оташевић 2005, Оташевић 2008].

У раду *Деантропонимни неологизми у савременом српском језику* (Оташевић 2022в) наведено је десет особа које, према грађи за *Речник деантропонимних неологизама*, који се објављује у „Новоречју“ (Оташевић 2021а, Оташевић 2021б, Оташевић 2022б), имају у савременом српском језику највећи број деантропонимних неологизама. На првом месту био је Александар Вучић са седамдесет једном

лексемом. Само један деантропонимни неологизам мање имао је у основи презиме актуелног председника Руске Федерације. У мају 2023. године, према нашој грађи, највећи број деантропонимних неологизама у основи има презиме садашњег руског председника – сто пет, док се презиме актуелног српског председника среће у седамдесет три неологизма (од којих је један семантички неологизам – *вучићевац*¹).

Било би интересантно упоредити број деантропонимних неологизама с презименом *Путин* у различитим језицима. То би показало да ли је овај изузетно велики број наша специфичност или тога има и у другим језицима. Успели смо да дођемо само до једног рада (Белова 2020), заснованог на подацима корпуса NOW, који садржи информативне текстове из листова и часописа доступних на интернету из двадесет англофоних земаља, од 2010. године до дана објављивања тог рада. У њему је наведено 36 неологизама: *anti-Putin*, *TrumpPutin*, *pro-Putin*, *Putinism*, *Putin-Trump*, *Putinesque*, *Modi-Putin*, *Putinist*, *Putinbacked*, *Putin-style*, *Putinophobia*, *Putin-like*, *Putin-Kim*, *Putin-led*, *Putin-Erdogan*, *Putin-esque*, *Putin-friendly*, *PutinCoin*, *Kim-Putin*, *post-Putin*, *Putin-Medvedev*, *TrumPut*, *ex-Putin*, *Putin-linked*, *Putinology*, *Erdogan-Putin*, *Obama-Putin*, *Putin-connected*, *Putin-Modi*, *pre-Putin*, *Putin-era*, *Putin-supported*, *Putinisation*, *Putin-allied*, *Putincontrolled*, *Putin-ordered*.

2. ВРСТЕ РЕЧИ

Међу ексцерпираним неологизмима далеко је највише именица – седамдесет седам.

Релативно су бројни и придеви – има их шеснаест: *антипутиновски*, *антипутински*, *пропутиновски*, *пропутин-*

¹ У Речнику САНУ наводи се именица *вучићевац* – „присталица Томе Вучића Перишића, који се борио против апсолутизма кнеза Милоша“ (ц. РСАНУ III : 134).

ски, противпутиновски, путинескни, путинистички, путиновски, путиноидни, путинократски, путинолик, путинољубив, путинофиличан, путинофилски, путински, трампутиновски.

Ексерципирано је осам прилога: *антипутиновски, антипутински, пропутиновски, пропутински, путинистички, путиновски, путинофилски, путински.*

Глагола су четири: *депутинизовати, надпутинити, попутинити се, путинизовати се.*

3. ТВОРБА

Највећи број деантропонимних неологизама творен је афиксацијом.

Најешћи префикси су *анти-* (*антипутинизам, антипутинист(а), антипутиновац, антипутиновка, антипутиновски, -а, -о, антипутиновски, антипутински, -а, -о, антипутински*) и *про-* (*пропутиновац, пропутиновка, пропутиновски, -а, -о, пропутиновски, пропутински, -а, -о, пропутински*).

Најчешћи суфикси су *-овски* (*антипутиновски, антипутиновски, постутиновски, пропутиновски, пропутиновски, противпутиновски, путиновски, путиновски*), *-ски* (*антипутински, -а, -о, антипутински, пропутински, -а, -о, пропутински, путински, -а, -о, путински*), *-овац* (*антипутиновац, пропутиновац, путиновац*), *-овка* (*антипутиновка, пропутиновка, путиновка*), и *-изам* (*антипутинизам, постутинизам, путинизам*).

Сложенице и полусложенице су ређе. Срећу се суфиксоиди *-крата, -кратија, -лог, -логија, -ман, -манија, -фил, -филија, -фоб, -фобија*, као и домаћи облици неких од њих: *-љуб, -љубац, -љубље, -мрзац*. Као и код многих других политичара чије је име основа деантропонимних околишних земаља и овде се среће више елемената којима се означава др-

жава: *-истан* (Путинистан), *-ланд* (Путинланд), *-ландија* (Путинландија), *-ленд* (Путинленд).

Контамината је најмање једанаест: *Лилипутин*, *Лилипутинац*, *Лилипутинија*, *Лилипутиновац*, *Путведев*, *путинг*, *путиномика*, *Путлер*, *трампутинизација*, *трампутинист(a)*, *трампутиновски*.

Бројније су линеарне него нелинеарне деантропонимне сливенице. Код линеарних сливеница конститутивни елементи су сукцесивни, уз могуће преклапање, док се код нелинеарних сливеница једна реч „улива“ у другу, уз обавезну звучну сличност улазних компонената и сливенице².

Модели³ линеарних сливеница:

аб + вг: трампутинизација < *Трамп* + *Путинизација*, трампутинист(a) < *Трамп* + *Путиниста*, трампутиновски < *Трамп* + *путиновски*, Лилипутин < *Лилипут* + *Путин*, Лилипутиновац < *Лилипут* + *путиновац*,

а + г: Путведев < *Путин* + *Медведев*, Путлер < *Путин* + *Хитлер*

аб + г: путиномика < *Путин* + *економика*

Обе нелинеарне сливенице⁴ имају средишњу уливницу:

Лилипутинија < *Путин* λ⁵ *Лилипутанија*

Лилипутинац < *Путин* λ *Лилипутанац*

² в. Оташевић 2022а: 145–152.

³ Делови компонената које улазе у састав сливенице дати су курзивом, а фонеме/слова који се преклапају подвучени су. Почетни део прве улазне речи представљен је словом *a*, а завршни део словом *б*. Почетни део друге улазне речи представљен је словом *в*, а завршни део словом *г*. Цела прва реч представљена је словима *аб*, цела друга реч представљена је словима *вг*.

⁴ У Оташевић 2022а наводи се осамнаест модела по којима су грађене нелинеарне сливенице, а нису сви модели наведени јер их у грађи за овај рад, која је специфична и врло ограничена, није било.

⁵ Знак λ користимо за означавање уливања једне речи у другу.

Ова два контамината могла би се схватити и као линеарни контаминати (аб + вг), али је то много мање вероватно због упадљиве звучне сличности улазних компонената и сливенице.

Код именице (*лили*)*Путанија* („Nekada Srbija, a danas (lili)Putanija, potpuno ideološki čista ruska gubernija, na kojoj sto procenata Putonaca slepo podržava Putina, šta god on radio“), која звучи исто као земља Лилипутанаца у коју је Гуливер доспео (мада се много чешће среће *Лилипут* него *Лилипутанија*), веза с презименом руског председника постигнута је графички.

За именице *Путонац* и *Путонија* нисмо сигурни како су грађене. Можда је у њиховој основи линеарни контаминат *Путон*, настао спајањем именица *Путин* и *куртон*. Контекст показује да није у питању грешка у куцању и да је аутор желео да употреби управо ове речи: „Nepраведno bi bilo nazivati bivše velikosrbe prorusima, jer Rusa ima svakakvih, pa bi bilo najbolje označiti ih Putoncima ili Putinovcima, nikako Putincima, to je naseljeno mesto u Sremu, možda će se neko uvrediti. [...] nekada Srbija, a danas (lili)Putanija, potpuno ideološki čista ruska gubernija, na kojoj sto procenata Putonaca slepo podržava Putina, šta god on radio“.

Није нам јасно ни како је грађена именица *Путиронац*, која је употребљена у истом тексту као и окразионализми *Путонац* и *Путонија*: „U svojoj beznačajnosti, zamolili smo Putironce za milost, jer koji će vam da prljate ruke nama“.

4. ЗАКЉУЧАК

Број деантропонимних неологизама с презименом *Путин* у савременом српском језику неуобичајено је велик с обзиром да Владимир Владимирович није председник Ср-

бије већ Русије. То показује да Русија и њен председник за Србију и Србе имају велики значај.

Уочава се сличност између деантропонимних неологизама с презименом *Путин* и нове српске лексике везане за актуелни руско-украјински сукоб (в. Оташевић 2023). Сасвим је сигурно да је овај сукоб узроковао појаву многих нових речи с презименом председника Руске Федерације у својој основи. Већина ексцерпираних неологизама с презименом *Путин*, исто као и нове речи у вези с руско-украјинским сукобом, у савременом српском дискурсу имају изражено поларизоване конотације и аксиолошке компоненте – или крајње негативне или крајње позитивне. Инвективи су изузетно бројни и многи од ексцерпираних текстова представљају вид језичке агресије.

ЛИТЕРАТУРА И РЕЧНИЦИ

- Белова, П. Е. 2020. Использование имен собственных в составе политических неологизмов по данным корпуса NOW (на примере фамилии президента РФ В.В. Путина). У: О.В. Казаченко (ур.), *Язык текущего момента. Материалы III международной студенческой научно-практической конференции*. Москва: Книгодел, 34–36.
- Клајн, Иван 1992. *Речник нових речи*. Нови Сад: Матица српска.
- Оташевић, Ђорђе 1999. *Речник нових и незабележених речи*. Београд: Енигматски савез Србије.
- Оташевић, Ђорђе 2004. *Велики речник нових и незабележених речи 1*. Београд: Алма.
- Оташевић, Ђорђе 2005. *Велики речник нових и незабележених речи 2*. Београд: Алма.
- Оташевић, Ђорђе 2008. *Речник нових и незабележених речи (сажето издање)*. Београд: Алма.

- Оташевић, Ђорђе 2021а. Речник деантропонимних неологизама (1). *Новоречје* 4, 113–121.
- Оташевић, Ђорђе 2021б. Речник деантропонимних неологизама (2). *Новоречје* 5, 148–157.
- Оташевић, Ђорђе 2022а. Оказионалне словенице у савременој српској афористици : творбени аспект. *Новоречје* 6, 139–155.
- Оташевић, Ђорђе 2022б. Речник деантропонимних неологизама (3). *Новоречје* 6, 183–187.
- Оташевић, Ђорђе 2022в. Деантропонимни неологизми у савременом српском језику. 52. *Међународни научни састанак слависта у Вукове дане: Тезе и резимеи*. Београд: Међународни славистички центар, 19–20.
- Оташевић, Ђорђе 2023. Нова лексика у српском језику у вези с руско-украјинским сукобом. *Српски језик XVIII*, 315–336.
- Ćirilov, Jovan 1982. *Rečnik novih reči : Reči, izrazi i značenja nastali u srpskohrvatskom jeziku posle drugog svetskog rata*. Београд: Народна knjiga.
- Ćirilov, Jovan 1991. *Novi rečnik novih reči : Reči, izrazi i značenja preuzeti iz drugih jezika ili nastali u srpskohrvatskom jeziku posle drugog svetskog rata*. Београд: Bata.

Ђорђе Оташевић

ДЕАНТРОПОНИМНЫЕ НЕОЛОГИЗМЫ С ФАМИЛИЕЙ ПУТИН В СОВРЕМЕННОМ СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

В статье анализируются деантропонимические неологизмы, основанные на фамилии российского политического и государственного деятеля Владимира Владимировича Путина.

Среди выделенных неологизмов больше всего имен существительных – семьдесят семь. Есть шестнадцать прилагательных, восемь наречий и четыре глагола.

Наиболее распространены префиксы *анти-* и *про-*. Наиболее распространенные суффиксы *-овски*, *-ски*, *-овац*, *-овка* и *-изам*. Встречаются суффиксоиды: *-крата*, *-кратија*, *-лог*, *-логија*, *-ман*, *-манија*, *-фил*, *-филија*, *-фоб*, *-фобија*, а также домашние формы некоторых из них: *-љуб*, *-љубац*, *-љубље*, *-мрзац*.

Большинство выделенных неологизмов с фамилией *Путин* в современном сербском дискурсе имеет крайне поляризованные коннотации и аксиологические компоненты – либо крайне негативные, либо крайне позитивные.

Ключевые слова: сербский язык, лексика, неологизмы, антропонимы, Путин.

УДК 811.163.41'373.231/.232.1.43:81-119:[929-051"19/20"
811.163.41'373.231/.232.1.43:[811+008]:[929-051"19/20"

*Весна С. Николић **

(Филолошки факултет, Београд)

ДЕАНТРОПОНИМНЕ ТВОРЕНИЦЕ ИЗ УГЛА ЛИНГВОКУЛТУРОЛОГИЈЕ**

У овом раду су методама корпусне и квантитативне лингвистике ексцерпирани и из угла лингвокултурологије анализирани творенице на *-овски/-евски* изведене од имена, презимена и надимака личности које су обележиле 20. и 21. век. Циљ рада је био да се дође до податка којим се делатностима најчешће баве особе чија имена и презимена улазе у састав ексцерпираних деантропонимних твореница и шта нам то говори о свету у којем живимо. Ексцерпирани лексеме класификоване су према професији особа чија су имена и презимена ушла у састав изведеница, а резултати истраживања откривају да се кључним личностима наше епохе могу сматрати лоши политичари.

Кључне речи: деантропонимне творенице, лингвокултурологија, суфикс *-овски/-евски*, кључне речи епохе, језичка слика света.

* ORCID 0000-0002-9194-1759; vesnanikolic88@gmail.com

** Рад је настао у оквиру пројекта *Српски језик и његови ресурси: опис, теорије и примене* (178006), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. УВОД – ПРЕДМЕТ, ЦИЉЕВИ, МЕТОДОЛОГИЈА

Како Е. Ј. Виданов истиче, у савременим лингвистичким студијама теза о међусобном утицају језика и културе добила је статус аксиома, па језички феномени повезани са сменом културних фаза и са изражавањем ставова говорника према актуелним догађајима привлаче све више пажње (2014: 85). Полазећи од констатације Ћ. Оташевића да је од 90-их година прошлог века број нових речи које у основи имају антропоним у српском језику све већи и да је слична ситуација и у другим словенским и многим несловенским земљама (2020: 10),¹ као и чињенице да овакве лексеме одражавају социјалне, политичке, културне, институционалне и историјске промене у друштву и да неки лингвисти сматрају „кључним речима епохе” (*ключевые слова эпохи*) (нпр. Земска 2002: 92) или барем „кључним речима актуелног тренутка” (*ключевые слова текущего момента*) (Иљасова 2014: 60), у овом истраживању желели смо да испитамо које су то личности обележиле епоху у којој живимо, због чега смо се одлучили да грађу ограничимо на 20. и 21. век.² Такође, хтели смо да истражимо којим се делатностима најчешће баве особе чија имена и презимена улазе у састав деантропонимних³ твореница и шта нам то говори о

¹ В. детаљније списак литературе који се у овом раду даје (Оташевић 2020а: 31–34).

² У обзир су узете и оне личности чија година рођења припада 19. веку, а умрле су у 20. јер су барем делом свог живота и рада обележиле век који је у фокусу истраживања.

³ Деантропонимизација се у *Појмовнику српских лингвистичких термина* дефинише на следећи начин: **деантропонимизација** (од де- < лат. *de* + антропонимизација од антропоним < грч. *ἄνθρωπος* [*ánthropos*] ‘човек’ + -оним < *ὄνομα* [*ónoma*] = *òнома* [*ónoma*] ‘име’) процес преласка антропонима у апелатив, приликом чега не долази до измене струк-

свету у којем живимо, да ли појмови њима означени имају чешће позитивну или негативну конотацију, да ли деантропонимне творенице чешће настају од имена, презимена или надимака, као и у каквим колокацијским спојевима најчешће учествују и шта нам све то заједно говори о слици наше стварности.⁴ Према речима В. В. Катермине (2018: 83), културолошка интерпретација овог типа лексике омогућава да се издвоје концептуалне вредности једног народа које су засноване на његовом менталитету и типичним особинама, а наш је циљ да кроз ово истраживање откријемо један део језичке слике стварности говорника српског језика.

Како бисмо дошли до податка које су то личности кључне, уз помоћ колегинице Милене Опарнице са Катедре за општу лингвистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, осмислили смо упит помоћу којег смо, користећи нови корпус PDRS, добили листу која би нам могла дати бар почетни одговор на ово питање. Наиме, будући да од готово свих антропонима који се јављају у радовима о деантропонимним твореницама постоје придевске лексеме изведене сложеним суфиксом *-овски/-евски* (и његовим варијантама),⁵ управо смо овај формант искористили како бисмо дошли до иницијалне листе за ово истраживање. Поред

туре антропонима. Примери *д. су Јуда* → *јуда*, *Дон Жуан* → *донжуан*, *Казанова* → *казанова* и сл.

⁴ У овом раду акценат је стављен на анализу деантропонимних твореница искључиво из угла лингвокултурологије, мада су оне веома занимљиве за испитивање и из других углова, нпр. из угла творбе речи. Према резултатима досадашњих истраживања Ђ. Оташевића, највећи број узуалних неологизама грађен је суфиксацијом и префиксално-суфиксалном творбом, слагање је чешће код околионалних неологизама, а сви контаминати су околионализми (2020: 31).

⁵ В. нпр. грађу која је дата у Оташевићевим *Речницима деантропонимних неологизама 1, 2, 3, 4* (2021а: 113–121; 2021б: 148–157; 2021в: 183–187; 2022: 133–137).

тога, сам сложени суфикс *-овски/-евски*, према речима И. Клајна (2003: 306), спада у изузетно продуктивне суфиксе, а потенцијално неограничену групу са овим суфиксомчине изведенице од личних имена и презимена (Клајн 2003: 307; Николић 1999: 24–35). Упит помоћу којег смо добили фреквенцијску листу лексема насталих суфиксом *-овски/-евски*, у свим падежним облицима, гласио је овако: [*lemma="*.evski|.ovski*" & tag="A.*"*]. Резултати које смо добили поређани су по фреквентности, али нису – наравно – сви били лексеме настале од антропонима: на самом врху листе по учесталости биле су лексеме *краљевски*, *смедеревски*, *сарајевски*, *ваљевски*, *кијевски* и сл., а овакве и сличне лексеме са завршетком *-овски/-евски* јављале су се кроз читаву листу, због чега смо пажљивим ишчитавањем морали да издвојимо само оно што је било предмет нашег истраживања. Како бисмо избегли потпуне индивидуализме и оказионализме, одличили смо да, барем за ову прилику, издвојимо само оне лексеме које су у електронском корпусу потврђене пет и више пута, мада је и грађа која је остала испод тог прага веома занимљива за нека будућа истраживања.

2. ЕКСЦЕРПИРАНА ГРАЂА

Када смо са листе добијених лексема издвојили оне изведене од антропонима – укупно 59 лексема – њихов поредак је изгледао овако: *хитлеровски* (200), *орвеловски* (186), *милошевићевски* (160), *фројдовски* (136), *гебелсовски* (131), *ђиласовски* (128), *сорошевски* (84), *вучићевски* (74), *гандијевски* (70), *љотићевски* (65), *обреновићевски* (62), *путиновски* (52), *постмилошевићевски* (43), *антимилошевићевски* (39), *борхесовски* (38), *титовски* (34), *толстојевски* (33), *брововски* (31), *брехтовски* (28), *нушићевски* (27), *недићевски* (27), *андрићевски* (25), *дизнијевски* (25), *антивучићевски* (23), *трамповски* (23), *карађорђевићевски* (22), *пру-*

стовски (22), џојсовски (21), деретићевски (20), клинтоновски (20), бекетовски (19), чеховљевски (17), туђмановски (15), шешељевски (14), провучићевски (14), јељциновски (13), гогољевски (13), кардељевски (12), мекартнијевски (11), ајништајновски (10), радићевски (9), пашићевски (8), камијевски (8), мусолинијевски (7), балешевићевски (7), шантићевски (7), вулиновски (7), риплијевски (6), хортијевски (6), фелинијевски (6), ђинђићевски (6), дучићевски (6), дисовски (6), фокнеровски (6), неонедићевски (5), дачићевски (5), чанковски (5), горбачовљевски (5), домановићевски (5).

Занимљиве за анализу свакако су и бројне деантропонимне творенице које се јављају са фреквенцијом мањом од пет (на пример: *весићевски*, *тадићевски*,⁶ *постђукановићевски*, *стамболићевски*, *ћопићевски*, *ћосићевски*, *ранковићевски*, *пекићевски*, *ђоковићевски*, *амфилохијевски*, *павићевски*, *карићевски*, *кенедијевски*, *тијанићевски*, *куртијевски*, *бећковићевски*, *пленковићевски*, *велимировићевски*, *бајденовски*, *шапићевски*, *стаљиновски*, *орбановски*, *лењиновски*, *черчиловски*, *љајићевски*, *драшковићевски*, *рузвелтовски*, *блеровски*, *меркеловски*, *динкићевски* и сл.).

Овде се, наравно, морају имати у виду сви недостаци електронског корпуса: могућност да су неке леме погрешно таговане, недоследна употреба дијакритичких знакова, словне грешке и сл., па се добијена грађа само условно може сматрати прецизном и коначном.

⁶ Занимљиво је да се у нашој грађи придев *тадићевски* јављао прилично ретко (са фреквенцијом мањом од пет), док Ђ. Оташевић констатује да Борис Тадић, уз Александра Вучића (око 62 творенице), Слободана Милошевића и Војислава Шешеља, спада у „најпродуктивније” српске политичаре (Оташевић 2020: 10фн). До ове разлике је дошло јер смо ми у виду имали само фреквентност придева на *-овски/-евски*, а Ђ. Оташевић богатство читавог деривационог гнезда.

3. АНАЛИЗА ЕКСЦЕРПИРАНЕ ГРАЂЕ

Када сада погледамо добијени списак најучесталијих лексема са суфиксом *-овски/-евски*, видећемо да су у убедљиво највећем броју случајева као њихове мотивне речи послужила **презимена (ређе надимци – Тито) политичара**. На првом месту је, и након скоро 80 година од завршетка Другог светског рата, Адолф Хитлер – личност која је свакако међу кључнима у савременој светској историји. За њим следе домаћи актуелни или бивши политичари попут Слободана Милошевића, Драгана Ђиласа, Александра Вучића у првом реду, а затим и Димитрије Љотић, Јосип Броз Тито, Милан Недић, Војислав Шешел, Никола Пашић, Александар Вулин, Зоран Ђинђић, Ивица Дачић, Ненад Чанак и сл. Ако се однос говорника савременог српског језика према овим личностима покуша сагледати кроз неке од чешћих колокација у којима се ове деантропонимне творенице јављају (попут: *милошевићевска пропаганда, милошевићевска власт, милошевићевско наслеђе, милошевићевски националиста, милошевићевски полицијско-диктаторски режим, милошевићевска ратно-злочиначка политика* итд.; *ђиласовски медији, ђиласовски лажови, ђиласовски мрзитељи, ђиласовски хејтери, ђиласовски портал, ђиласовска опозиција, ђиласовска тајкунско-политичка квазиелита* итд.; *вучићевска демагогија, вучићевске флоскуле, вучићевска суицидна политика, вучићевске вакцине, вучићевске квазилекарске старлете, вучићевски сендвич-саборци, вучићевски ботови* и сл.; *љотићевска идеологија, љотићевска фашистичка пропаганда, љотићевски никоговићи, љотићевске будалетине, љотићевске „патриоте”* итд.; *титовски режим, титовска подвала, титовски аутономиши, титовски полиција, титовска епоха* итд.; *недићевска пропаганда, недићевска левица, недићевски режим, недићевске*

патриоте и сл.; *шешељевски манир*, *шешељевски стил*, *шешељевски вокабулар*, *шешељевска мржња*, *шешељевски стил* итд.; *пашићевски радикали*, *пашићевска шизофренија* итд.; *вулиновски „здрав разум“*, *вулиновске државне установе*, *говорити вулиновски шизофрено*; *ђинђићевска трулеж*, *ђинђићевске идеје*, *ђинђићевско бунило*, *ђинђићевска недовршена држава*; *чанковска ујдурма*, *чанковске умотворине* итд.), видећемо да су сви они доживљени као експоненти лоших, погрешних и омражених политика, а на основу анализе самих колокација и ширег контекста можемо открити и шта се ком политичару тачно замера, мада су то генерално лажна обећања, говор мржње, репресивни и диктаторски начин управљања државом, националистичка политика.

Слична ситуација је и са високопозиционираним политичарима из региона и света: **Јозеф Гебелс** (нпр. *гебелсовска пропаганда*, *гебелсовске методе*, *гебелсовске малверзације*, *гебелсовски медији*, *гебелсовске лажни*, *гебелсовске вештине у завођењу масе* итд.), **Џорџ Сорос** (бизнисмен и политичар) (нпр. *сорошевски медији*, *сорошевске невладине организације*, *сорошевска политика*, *сорошевска багра*, *сорошевска братија*, *сорошевски плаћеници*, *сорошевски „интелектуалци“* итд.), **Владимир Путин** (*путиновски режим*, *путиновска Русија*, *диктатор путиновско тајкунско медијско КГБовског типа*, *путиновска идеологија*, *путиновске амбиције* итд.), **Доналд Трамп** (нпр. *трамповска пропаганда*, *трамповски популизам*, *трамповски идеолошки популистички национализам*, *трамповски наокапитализам* и *национал-шовинизам* итд.), **Бил Клинтон** (*клинтоновски запад*, *клинтоновска политичко-криминална машинерија*, *клинтоновски клан*, *клинтоновска мафија*, *клинтоновска убилачка машина*, *клинтоновски глобалисти* итд.), **Фрањо Туђман** (нпр. *туђмановска идеологија нацио-*

нализма, туђмановско блато, туђмановско беспуће, туђмановски планови, туђмановска пропаганда против Срба и Србије итд.), **Борис Јељцин** (нпр. јељциновска квазидемократија, јељциновска Русија, јељциновска епоха, јељциновска ера, јељциновски лапсуси итд.), **Едвард Кардељ** (нпр. кардељеvски национализам, марксиста кардељеvског типа, кардељеvска школа и сл.), **Стјепан Радић** (нпр. радићеvске фантазмагорије, радићеvска подметања, радићеvске небулосе, радићеvске увреде итд.), **Бенито Мусолини** (нпр. мусолинијеvска „демократија”, мусолинијеvска махнитања, мусолинијеvска Србија итд.), **Миколш Хорти** (нпр. хортијеvски фашизам, хортијеvска рација, хортијеvске снаге), **Михаил Горбачов** (нпр. горбачовљеvске маштарије и сл.).

Једина политичка фигура која се у нашем систему вредности, како то подаци из ел. корпуса показују, позитивно вреднује јесте Махатма Ганди (нпр. гандијеvске методе ненасиља, гандијеvски пацифистички отпор, гандијеvски мир, гандијеvско тиховање, гандијеvска мирна борба, гандијеvска смерност и сл.). За разлику од осталих политичара, чија се политика оцењује пре свега као фашистичка, националистичка, издајничка, лажовска, лоповска и сл., М. Ганди је постао симбол мирне борбе и ненасилних промена.

Поред појединачних личности, као мотивна реч за извођење деантропонимних твореница послужила су и презимена владарских породица Обреновић и Карађорђевић, према којима су ставови веома амбивалентни (нпр. мудра, обреновићеvска политика, Србији је потребна обреновићеvска политика, Вучићеvска обреновићеvска компонента личне власти; карађорђевићеvска хегемонија, карађорђевићеvски режим, нисмо се ни примакли карађорђевићеvској Србији итд.). Ако овом списку додамо и све оне политичаре

чији се придеви на *-овски/-евски* ређе јављају у корпусу, видећемо да је ова група заиста најбројнија.

На другом месту по бројности, након политичара, налазе се презимена и, ређе, надимци (Дис) **писаца**. Према подацима из електронског корпуса, барем према овом изолованом критеријуму, кључни писци 20. и 21. века јесу: Џ. Орвел, Х. Л. Борхес, Л. Н. Толстој, Б. Брехт, Б. Нушић, И. Андрић, М. Пруст, Џ. Џојс, С. Бекет, А. Ками, Н. В. Гогољ, А. П. Чехов, А. Шантић, Ј. Дучић, В. П. Дис, В. Фокнер и Р. Домановић.⁷ Нису, међутим, све деантропонимне творенице мотивисане писцима подједнако занимљиве из угла лингвокултурологије јер се најчешће користе потпуно неутрално у разним текстовима посвећеним књижевности како би се њима описала њихова поетика, уметнички поступци, свет и јунаци њихових дела и сл. Ипак, лингвокултуролошки значај имају пре свега када се свет описан у њиховим делима и судбине њихових јунака пореде са садашњицом, па стога не делује нимало оптимистично што се на првом месту налази баш Орвел и примери из којих видимо да данас живимо у *орвеловском друштву*, *орвеловској атмосфери*, *орвеловској ери*, у *орвеловској држави Великог брата*, *орвеловској „демократији“*, под *орвеловским надзором*, под *орвеловском чизмом тираније*, да се доносе *орвеловски закони* итд. Ништа ведрија слика није ни у другим примерима будући да и они показују да живимо *укамијевском апсурд данашњице*, да нас воде *домановићевске вође* већ 30 година и окружени смо *домановићевском елитом*, у *кафкијанској и бекетовској атмосфери* и *бекетовском Апсурдистану*.

⁷ Морамо, ипак, имати у виду да презимена бројних важних домаћих и светских писаца нису погодна за извођење придева додавањем суфикса *-овски/-евски* (нпр. Црњански, Достојевски, Попа итд.).

Што се осталих деантропонимних твореница тиче, оне су мотивисане личностима различитих професионалних делатности: З. Фројд, аустријски лекар и психолог (*фројдовски сукоб оца и сина, фројдовски проблем са Русима, фројдовска омашка, фројдовски одговор* итд.), В. Дизни, као филмски продуцент (*дизнијевски капитализам, наставак дизнијевске, америчке редукације стварности, дизнијевски* (= бајковит) *одговор* и сл.), Ј. Деретић, псеудоисторичар и публициста (*деретићевски шарлатани, деретићевске патријоте, деретићевска псеудоисторија, деретићевски Срби, деретићевски дудук, деретићевске идеје*), П. Мекартни и Ђ. Балашевић, као представници музичара, Ајнштајн, као истакнути научник, филмски редитељ Ф. Фелини и амерички стрип уметник и карикатуриста Р. Рипли, који је постао синоним за нешто невероватно, па тако наши политичари често имају *риплијевске одговоре*, јавља се *риплијевски број понижених гласачиких листића*, а као јунак многих *риплијевских прича* јавља се Мића Јовановић, власник Универзитета Мегатренд.

4. МОГУЋНОСТИ ДАЉИХ ИСТРАЖИВАЊА

Критеријум фреквентности једног типа деантропонимних твореница свакако није довољан да би се извели неки коначни судови на ову тему, али добијени списак дефинитивно може послужити као полазиште за даља истраживања, тако што ће се издвојена имена и презимена користити у упитима попут [*lemma*="(S|s)oroš.{3,}"], али се наравно могу смишљати разне друге формуле. Помоћу наведене, ми смо од нпр. презимена *Сорош* добили следеће деривационо гнездо: *сорошевац, сорошоид, сорошоидан, сорошчић, сорошитис, сорошизација, сорошоизам, сорошизам, сорошизатор, сорошијански, сорошитски* итд., од *Шешел*: *шешелевац, шешелџизација, шешелџуга, шешелџу-*

гин, шешељијада, шешељизам, шешељоид, шешељоидан, шешељизиран, шешељијански, шешељевка, шешељевитина, шешељарина, шешељица итд., а од Трамп: *трамповски, трампизам, трамповац, трампист(а), трампоманија, трамполик, трампоид, трампоидан, трампистички, трампленд, трампдемија, трампокалипса, трампизација* и сл., а исто се може учинити и са другим личностима са листе.

Ове и сличне листе твореница од имена и презимена разних личности занимљиве су не само из угла лингвокултурологије већ и из угла, рецимо, дериватологије. Наиме, анализа твореница са ових листа показује да су деривациона гнезда антропонима структурирана на сличан начин, односно у свим гнездима се налазе придеви на *-овски/-евски*, обично барем још један придев, често типа *сорошијански, шешељијански*, назив за присталицу личности у основи, углавном са негативном конотацијом (нпр. *сорошевац, трамповац, шешељевац, ћиласовац, вучићевац, милошевићевац, дачићевац, вулиновац, весићевац, шапићевац, путиновац, бајденовац, клинтоновац* итд.),⁸ изведенице са суфиксом *-изам*, које означавају правац који у складу са политиком мотивне личности (нпр. *сорошизам, шешељизам, трампизам, путинизам, вучићизам, слобизам, титоизам* и сл.), глаголске именице са суфиксом *-изација*, које имају значење процеса ширења идеологије или начина владавине одређене особе (нпр. *шешељизација, сорошизација, трампизација, путинизација, вучићизација, орбанизација* итд.), творенице са суфиксом *-оид*⁹ и од њих изведене придеве

⁸ О творби лексема овог типа од имена и презимена познатих личности в. и Николић 1999: 24–35.

⁹ Експанзија деантропонимних твореница са суфиксоидом *-оид* потврђује предвиђање Р. Драгићевић да ће се модел изведеница са овим формантом проширити и у српском језику, као што је то случај у многим словенским и несловенским језицима (Драгићевић 2018: 68–69).

(шешелоид и шешелоидан, сорошоид и сорошоидан, трампоид и трампоидан, ћиласоид и ћиласоидан, вучићоид и вучићоидан, путиноид и путиноидан, бајденоид, весићоид, вулиноид итд.), али су ту, наравно, и појединачна креативна образовања попут шешелуга, сорошитис, трампдемија, трампокалипса и бројне друге.¹⁰ Такође, предметна деривациона гнезда потврђују да „једна од важних тенденција у творбеним системима многих језика јесте експресивизација лексичког фонда, тј. увећавање броја експресивних лексема, чија се експресивна маркираност постиже творбеним средствима” (Драгићевић 2018: 64), јер њихов убедљиво највећи проценат запремају лексеме са израженом негативном експресивношћу, из чега се ишчитава упадљиво негативан однос говорника српског језика према политичарима који су им у основи.

5. ЗАКЉУЧАК

Као што се из свега приложеног може видети, на списку има веома мало личности које не припадају свету политике и књижевности.¹¹ Нема сликара, глумаца, незнатан удео чине певачи, научници, редитељи, спортисти се јављају са веома ниском фреквентношћу (3), типа *ћоковићевски*,

Будући да пејоративи на *-оид*, како Р. Драгићевић наглашава, носе снажну негативну емоционалност и служе пре свега омаловажавању појмова означених именицама у основи, нимало не изненађује њихова многобројност у нашој грађи, у којој – као што је више пута истакнуто – доминирају имена и презимена политичара.

¹⁰ Морамо напоменути да ово пре свега важи за деривациона гнезда имена и презимена политичара, а далеко мање за личности других професија.

¹¹ С друге стране, Ђ. Оташевић, који је анализирао читава деривациона гнезда изведена од антропонима, наводи да имена и презимена спортиста и глумаца у оквиру деантропонимних твореница нису ретка (2022: 10).

иордановски или месијевски, а ретко се појављују и црквене личности попут *амфилохијевски* и *велимировићевски*¹². Од домаћих, као кључни политичари наше епохе – барем према изолованом критеријуму који смо ми узели у обзир – могу се издвојити Слободан Милошевић, Драган Ђилас и Александар Вучић у првом реду, а затим и Димитрије Љотић, Јосип Броз Тито, Милан Недић, Војислав Шешел, Никола Пашић, Александар Вулин, Зоран Ђинђић, Ивица Дачић и Ненад Чанак, док су од страних то пре свега Адолф Хитлер, Јозеф Гебелс, Владимир Путин, Доналд Трамп, Фрањо Туђман, Борис Јељцин и, условно међу политичарима, Џорџ Сорос. Када су књижевници у питању, кључнима се, из угла деантропонимних твореница на *-овски/-евски*, могу сматрати Џ. Орвел, Х. Л. Борхес, Л. Н. Толстој, Б. Брехт, Б. Нушић, И. Андрић, М. Пруст, Џ. Џојс, С. Бекет, А. Ками, Н. В. Гогољ, А. П. Чехов, А. Шантић, Ј. Дучић, В. П. Дис, В. Фокнер и Р. Домановић.

Остаје да се у неким будућим истраживањима пажња посвети свим оним деантропонимним твореницама на *-овски/-евски* које су се јављале са учесталошћу мањом од пет, као и личностима (стварним и фиктивним) из старијих епоха наше и светске историје, али и да се истраживање прошири и на све остале деантропонимне творенице, а не само оне изведене суфиксом *-овски/-евски*, као што је то био случај у овом раду. Такође, морамо још једном скренути пажњу да деантропонимне творенице нису занимљиве само

¹² Иако је реч о црквеним личностима (Амфилохије Радовић и Николај Велимировић), па би се могло очекивати да је реч о позитивно конотираним твореницама, реалност је управо супротна, о чему сведоче примери попут: *задах лицемерја амфилохијевског, мрзачки средњовековни амфилохијевски дискурс, ИСИЛ-овско амфилохијевски стил; велимировићевски клеро-националисти, велимировићевски расистичка констатација, хитлеровско-велимировићевски модел.*

из угла лингвокултурологије, већ, као што је поменуто, из угла дериватологије, али и правописа. На пример, творенице попут *антимилошевићевски* или *провучићевски* срећу се у различитим правописним облицима: *антимилошевићевски*, *анти-милошевићевски*, *анти милошевићевски*, *анти-Милошевићевски*, *анти Милошевићевски* и сл. или *провучићевски*, *про-вучићевски*, *про-Вучићевски*, *про вучићевски*, *про Вучићевски* итд., на шта би у будућности можда требало скретати више пажње.

Будући да, како Е. Ј Виданов наводи, промену социкултурних и, шире, културолошких парадигми прати и промена скупа кључних речи епохе (2014: 85), ово истраживање и његови резултати представљају само тренутни пресек стања језичке слике стварности говорника српског језика и потребно је и у будућности пратити промене на пољу деантропонимних твореница.

ЛИТЕРАТУРА

- Виданов 2014: Е. Ю. Виданов, Семантический и деривационный потенциал ключевых слов эпохи, или страсти по олимпиаде, *Уральский филологический вестник. Серия: Психолингвистика в образовании*, № 2, с. 85–91.
- Драгићевић 2018: Рајна Драгићевић, Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику, Снежана Гудурић и др. (ур.), *Језици и културе у простору и времену*, VII/2, Нови Сад: Филозофски факултет, с. 63–70.
- Земска 2002: Е. А Земская (ред.), *Русский язык конца XX столетия (1985-1995)*, Москва: Языки русской культуры.
- Иљасова 2014: С. В. Иљасова, Ключевые слова-маркеры эпохи как объект языковой игры (на материале языка российских СМИ), *Грани познания*, № 1, с. 60–62.

- Катермина 2018: В. В. Катермина, Имя собственное в различных типах дискурса (на материале английских неологизмов), *Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Гуманитарные социальные науки*, № 3, с. 83–89.
- Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику*, део други, суфиксација и слагање, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике, Институт за српски језик САНУ, Матица српска.
- Николић 1999: Мирослав Николић, О речима изведеним од имена одн. презимена познатих личности, *Наш језик*, XXXIII н. с., с. 24–35.
- Оташевић: 2020: Ђорђе Оташевић, Творба деантропонимних политичких неологизама (од презимена *Вучић* и *Ђилас*), *Новоречје*, бр. 2, с. 9–36.
- Оташевић 2021а: Ђорђе Оташевић, Речник деантропонимних неологизама (1), *Новоречје*, бр. 4, с. 113–121.
- Оташевић 2021б: Ђорђе Оташевић, Речник деантропонимних неологизама (2), *Новоречје*, бр. 5, с. 148–157.
- Оташевић 2021в: Ђорђе Оташевић, Речник деантропонимних неологизама (3), *Новоречје*, бр. 6, с. 183–187.
- Оташевић 2022: Ђорђе Оташевић, Речник деантропонимних неологизама (4), *Новоречје*, бр. 7, с. 133–137.
- ПОЛМОВНИК српских лингвистичких термина: <https://www.lingvistickitermini.rs/rojmovnik/deantroponimizacija/>, приступљено 15. 6. 2023.

ИЗВОР

Електронски корпус PDRS: https://www.clarin.si/ske/#dashboard?fbclid=IwAR2XYLCqNveOH6jehiQW6NyDvxTnCT9yJksJIA28VEVncUxulD_14NR1mmI%23dashboard&corpname=pdrs10, приступљено 10. 5. 2023.

Vesna S. Nikolić

DEANTHROPONYMOUS DERIVATIVES FROM THE POINT
OF VIEW OF LINGUOCULTUROLOGY

S u m m a r y

In this paper, using the methods of corpus and quantitative linguistics, deanthroponymic derivatives in *-ovski/-evski* derived from the names, surnames and nicknames of personalities that marked the 20th and 21st centuries were extracted and analyzed from the point of view of linguoculturology. The aim of the work was to find out what activities the people whose first and last names are part of the extracted deanthroponymic derivations most often engage in and what this says about the world we live in. The extracted lexemes were classified according to the occupation of the people whose first and last names are included in the composition of the derivations, and the research results show that the key figures of our time can be considered bad politicians.

Keywords: deanthroponymic derivations, linguoculturology, suffix *-ovski/-evski*, keywords of the epoch, language image of the world.

УДК 811.163.41'373.231/.232.1.43:[81'373.611:929-051
811.163.41'373.231/.232.1.43:[811.163.41:004.777PDRS 1.0]

Слободан Новокмет *

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

НОВИ ДЕАНТРОПОНИМИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ ТВОРЕНИ ПОМОЋУ СУФИКСА -(ШТ)ИНА¹

Предмет нашег рада су нови деантропоними у српском језику творени помоћу суфикса *-(шт)ина*. У питању је продуктиван творбени модел који подразумева име, презиме или чак надимак личности из литературе, политике или, уопште, са довољном културолошком препознатљивошћу на месту творбене основе и који продукује значење „оно што има својства и особине онога што је у творбеној основи”, типа *обломовитина*, *глембајевитина*, *недићевитина* и сл. На грађи сакупљеној преко дигиталног корпуса српског језика PDRS 1.0 утврдићемо које су се све нове речи творене на овај начин појавиле у српском језику и имена којих личности најчешће учествују у овом творбеном типу.

Кључне речи: деантропоним, суфикс *-(шт)ина*, творбени модел, српски језик, нове речи

* ORCID 0000-0002-8525-5680. slobodan.novokmet@isj.sanu.ac.rs

¹ Овај рад финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-47/2023-01 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

1. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ РАДА

1.1. Предмет нашег рада јесу нови деантропоними у српском језику творени према творбеном моделу у коме се на месту творбене основе налази присвојни придев од властите именице (или само властита именица) и суфикс - *(шт)ина*,² а као илустративне примере овог творбеног модела наводимо оне који су забележени у двама речницима српскога језика, РСАНУ и РМС, на пример: *карамазовштина*, *обломовштина*, *хамлетовштина*, *глембајевштина*, *недићевштина* и сл.

1.2. На основу речничких дефиниција, као што је нпр. *глембајевштина* – 'скуп особина карактеристичних за буржоазију у пропадању (према драми Мирослава Крлеже „Господа Глембајеви“)'² забележеној у РСАНУ, закључујемо да је у питању значење које се односи на 'оно што има својства и особине онога што је у творбеној основи'. Циљ рада је да на грађи доминантно ексцерпираној преко дигиталног корпуса српског језика PDRS 1.0 утврдимо које су се све нове речи творене на овај начин појавиле у српском језику последњих година, поготово у дискурсу медија, и имена којих личности најчешће учествују у овом творбеном типу.

1.3. Ђ. Оташевић каже да је од 90-их година прошлог века број нових речи које у основи имају антропоним у српском језику све већи (Оташевић 2020: 9) и да су у питању најчешће презимена политичара, ређе њихова имена, имена одмиља или надимци. Нису ретка ни имена спортиста и глумаца. Појава ових речи условљена је неретко ванлингвистичким чиниоцима, а њихов велики број одражава различите социјалне, политичке, културне, институционалне и

² У посебној деоници рада о творби видећемо да ово није једини начин за интерпретацију овог творбеног модела.

историјске промене у друштву (в. Оташевић 2020). У случају творбеног типа који је предмет нашег рада имамо називе различитих својстава, начина, покрета, идеологија, особина, стања, поступака и сл. које носе неку изразиту и културолошки препознатљиву и усвојену карактеристику или својство личности (историјске или фиктивне) чије се име (дакле властито име, презиме, надимак или чак и име и презиме) налази као мотива реч у основи. Као што ћемо видети из примера, то су најчешће имена:

- књижевних ликова;
- књижевника;
- редитеља;
- политичара, тј. државника (или каквих политичких фигура);
- античких личности;
- митолошких фигура;
- других значајних историјских фигура (из науке, историје, историје ратовања и сл.).

2. ТВОРБЕНА АНАЛИЗА

2.1. Суфикс *-ина* један је од најфреквентнијих формана у српском језику, расут по бројним творбено-семантичким скупинама (Ђорић 2012: 381). Нове речи са суфиксом *-ина* и његовим варијантама, у случају овог творбеног типа *-итина*, изузетно су бројне, пре свега захваљујући творбеној основи коју чини присвојни придев изведен од властите именице, што овом типу даје скоро неисцрпне творбене потенцијале. Као основни дериватолошки елемент овог творбеног модела стоји суфикс *-ина*³ који, између

³ О овом суфиксу већ су детаљније писали Даничић (1860), Бабић (1981), Киршова (1988), Јовановић (2010), Ђорић (2012), Новокмет (2012) и др.

осталог, најчешће служи за извођење аугментатива и пејоратива (*ручетина, рибетина, бабетина* и сл.) и именица *pōmina essendi*, тј. имена различитих особина (*белина, топлина, љутина* и сл.), а једна од учесталијих творбено-семантичких категорија која се изводи уз помоћ овог суфикса јесте и називи за производе од животиња (*овчетина, говедина, коњетина* и сл.), о којима је подробније писао Б. Ћорић (2012). Бабић (Babić 1981: 313) наводи чак 35 сложених варијаната суфикса *-ина*, од којих ону са *-штина* означава изузетно продуктивном (али у исто време издваја и суфикс *-овштина*).

2.2. С творбеног аспекта творбени модел који је предмет нашег рада можемо с те стране анализирати двојако, у питању је дакле:

а) присвојни придев од властите именице (нпр. Глембајев) + суфикс *-штина* (*глембајевштина*);

или

б) властита именица + суфикс *-овштина* / *-евштина* (Глембај + *-евштина*);

са подтипом који подразумева одсуство инфикса *-ов/-ев*:

в) властита именица + суфикс *-штина* (Ердоган + *-штина* > *ердоганштина*, Обломов + *-штина* > *обломовштина*).

И. Клајн, на пример, анализирајући овај творбени тип, тврди да у њему учествује суфикс *-овштина/евштина* као варијанта суфикса *-штина*, у коме први сегмент служи само да олакша спајање са основама које би из фонетских разлога тешко могле да се надовежу директно на *-шт-* (Клајн 2003: 138). Ову теорију можемо прихватити с тим што и она где се творбена основа састоји од присвојног придева властите именица сасвим могућа, с обзиром на то да присвојни придев већ упућује на нешто што припада не-

коме, било да се односи на особину, својство или неку изразиту карактеристику.

2.3. Као мотива реч у основи овог творбеног модела налази се антропоним, било да је у питању:

а) властито име, када суфикс може бити и само *-итина* (*слободанитина* < Слободан Милошевић; *владановитина* < Владан Ђорђевић);⁴

б) презиме (*тургењевитина* < Иван Тургењев);

в) надимак (*титовитина* < Јосип Броз Тито; *дражиновитина* < Драгољуб Дража Михаиловић);

г) властито име и презиме (*петарпановитина* < Петар Пан; *аланфордовитина* < Алан Форд).

3. ГРАЂА ЗА РАД

3.1. Грађа коју ћемо представити у овом раду сакупљена је из трију извора, међутим само први од тих извора пружа нам увид у лексикографски већ забележене деантропониме творене овим творбеним моделом. То је *Обратни речник српског језика* (2000) Мирослава Николића, одакле смо ексцерпирали речи које се завршавају на наставке *-ов/евитина*. Тако смо добили следеће именице:⁵

еуклидовитина, ибеовитина, карамазовитина, брозовитина, мачековитина, пиранделовитина, корниловитина, обломовитина, владановитина, туђмановитина, куеновитина, дражиновитина, едиповитина, александровитина, хамлетовитина, сизифовитина, глембајев-

⁴ Политичка реакција у Србији под владом Владана Ђорђевића од 1897. до 1900.

⁵ Већина ових именица забележена је и у двама речницима српскога језика РСАНУ и РМС, на пример *карамазовитина* – ж 'нездрави односи, изопаченост, болесно стање карактеристично за Карамазове; карамазовска атмосфера, карамазовски дух' (РСАНУ).

штина, тургењевиштина, ранковићевиштина, недићевиштина.

3.2. Други извор за грађу представа рад из 2012. године под називом *Нове речи са суфиксом -ина и његовим варијантама у српском језику* С. Новокмета, са грађом која је подразумевала примере, сакупљене са интернета, који у том тренутку нису били забележени у српским речницима:

абдићевиштина, бранковићевиштина, слободаништина, гебелсовиштина, хебранговиштина, гутемберговиштина, херкуловиштина, прометејитина, рамизовиштина, стаљиништина.

3.3. Трећи, и најосновнији, извор за грађу коју ћемо представити у овом раду јесте нови корпус српског језика PDRS 1.0⁶ (чији се извори 66% састоје из медијских портала и покривају интернет домен rs), који смо претраживали преко регуларног израза [word=".*o/evštin.*"], што значи да смо тражили речи које с леве и десне стране елемента *-ов/евштин-* могу да имају било шта, граматички наставак, суфикс, префикс и сл.:

деретићевиштина, доситејевиштина, брежњевиштина, достојевиштина, калајевиштина, радићевиштина, бонелијевиштина, бакарићевиштина, дизнијевиштина, кардељевиштина, динкићевиштина, толстојевиштина, љотићевиштина, гејмановиштина, буњуеловиштина, ђиласовиштина, езоповиштина, орвеловиштина, петарпановиштина, донкиховиштина, гебелсовиштина, хајековиштина, кареровиштина, дубчековиштина, фројдловиштина, корбеновиштина, дантеовиштина, холденковиштина, муровиштина, аланфордовиштина, џингисканов-

⁶ Израђен у оквиру пројекта Фонда за науку и Института за српски језик САНУ – *Јавни дискурс у Републици Србији*.

штина, медмаксовиштина, спилберговитина, шешелов-штина, франковиштина, горбачовиштина, хумболтовитина.

3.4. Проблем је био пронаћи творбени тип који нема инфикс *-ов/ев*, па смо те примере претраживали само преко елемента *-штин-* и нашли свега два примера:

ердогаништина („Vojvodina nije nesrećni Kurdistan da erdoganština =wronština ovde upada sa tenkovima i teroristima i bilo kakvim neprijateljskim nastupima”, *intermagazin.rs*, 12. 6. 2015)

млађаништина („Mlađan Dinkić je takođe bio i „mlađan i školovan“ kada nam je promovisan kao čudo od deteta za ekonomiju i finansije. Ta njegova „mlađanština i školovanština” Srbiju i nas je koštala bankarskog i finansijskog sistema”, *pravda.rs*, 14. 1. 2021)

3.5. Оно што нам новосакупљени примери показују јесте изузетна продуктивност овог творбеног модела, међутим не смемо испустити из вида да је фреквентност ових примера у корпусу изузетно ниска, и креће се око <0.001 (што значи мање од једног примера на милион токена), што већину ових примера сврстава у индивидуализме.⁷ Такође, ако речи са значењем властитих имена одређених особа из политичког и јавног живота убудуће не поприме статус заједничких именица (апелатива), нема индикација да ће овакве речи, и поред велике продуктивности творбеног типа, опстати у лексичком систему.

⁷ Индивидуализми у одређеним околностима могу ући у општи лексички фонд и постати трајно његово обележје – обично су посреди потенцијалне речи, које својим творбеним карактеристикама и односом форме и значења испуњавају критеријуме да постану узалне лексеме (одредница *индивидуализам* у Појмовнику српских лингвистичких термина, <https://www.lingvistickitermini.rs/pojmovnik/individualizam/>).

3.6. Са творбеног, али и семантичког аспекта занимљиве су и варијанте примера које подразумевају референцање на исто значење, али уз помоћ различитих творбених модела, или уз помоћ различитих варијанти имена (где имамо варијантне парове у којима је у једном моделу коришћено презиме, а у другом надимак), на пример:

брововитина = *титовитина* (оба примера односе се на Јосипа Броза Тита)

туђмановитина = *туђманићевитина*⁸ (на Фрању Туђмана)

динкићевитина = *млађанитина* (на Млађана Динкића)

шешелјевитина = *шешелјовитина* (на Војислава Шешелја)

4. СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА

4.1. У анализи примера видимо да се може успоставити нека правилност у вези са тим који тип антропонима се бира за овакав творбени образац. Пре свега, критеријум који треба да се испуни јесте да антропоним који улази у овај модел носи неку врсту културолошке „имрегнираности”, да личност иза њега бива карактеристичним симболом некакве особине, својства, поступка, стила, идеје, духа, атмосфере и сл. С те стране могу се издвојити имена књижевних ликова с обзиром на то да су они често носиоци неких карактеристичних особина и својстава (скуп особина, схватања, држања, стања и сл.) које су књижевним средствима наглашене и које су ушле у општи културолошки наратив:

⁸ „Okolnost da ga nije stigla haška pravda omogućila je posthumnu nadogradnju Tuđmanove harizme i kulta – pre svega na ideji pobede i impregniranju novog identiteta. Otuda tuđmanizam nije isto što i tuđmanićevština”, 6. 5. 2022, nedeljnik.rs.

карамазовићина – 'нездрави односи, изопаченост, болесно стање карактеристично за Карамазове; карамазовска атмосфера, карамазовски дух' (РСАНУ)

обломовићина – '(по Обломову, главном јунаку истоименог романа руског писца И. А. Гончарова) лењост, учмалост, тромост, неодлучност, безвољност' (РСАНУ)

хамлетовићина – 'хамлетовско схватање и држање; подражавање, опонашање Хамлета, јунака истоимене Шекспирове трагедије' (РМС)

глембајевићина – 'скуп особина карактеристичних за буржоазију у пропадању (према драми Мирослава Крлеже „Господа Глембајеви“)' (РСАНУ)

*петарпановићина*⁹
*донкихотовићина*¹⁰

4.2. Друга доминантна творбено-семантичка група јесу оне изведенице у којима је у творбеној основи име каквог књижевника – где реч означава неку специфичност поетике, стила, атмосфере, можда чак и света коју је дотични писац изградио:

пиранделовићина – 'врста књижевног стварања (склоност парадоксима — по имену талијанског драматичара Л. Пирандела)' (РМС);

тургењевићина – 'начин писања и гледања на живот као код руског писца И. С. Тургењева' (РМС);

⁹ „Табашевићевој поезији (kompozitor Mitja Vrhovnik Smreker), као i nostalgични стари шлагери, одлично изабрани за плажу на Јадрану (од које је scenograf, Aleksandar Denić, stvorio своје препознатљиво 'дубриште историје', као симбол, valjda, наше musave jugonostalgije, симбол недораслости i petarpanovštine svih нас, које представља Deni), добро дошли”.

¹⁰ „Njegove predstave retko sadrže reči, najčešće su satkane od slika, muzike, zvukova. Takav je i njegov 'Don Kihot – Second Hand' koji kroz slike i raspoloženja analizira fenomen donkihovštine, borbu protiv (sopstvenih) vetrenjača.”

Па тако и: *достојевитина*, *толстојевитина*, *гејмановитина*, *орвеловитина*, *езоповитина*, *дантеовитина*, *доситејевитина* и сл.

4.3. Најбројнији скуп примера садржи изведенице код којих је мотивна реч име неког политичара, државника или уопште политичко-историјске фигуре, чије име асоцира на какав облик владавине, режим, стање у тој владавини, политички покрет, поступак, политичку атмосферу карактеристичну за ту особу и сл.:

мачековитина – 'политичка идеологија мачековаца' (РСАНУ);

корниловитина – 'контрареволуционарни покрет у Русији чији је вођа средином 1917. године био генерал Корнилов' (РСАНУ);

куеновитина – 'омражени политички систем владавине маџарског државника Куена Хедерварија, хрватског бана од 1883. до 1903.' (РСАНУ);

дражиновитина – 'политичка идеологија и покрет дражиноваца' (РСАНУ);

александровитина – 'режим Александра I Обреновића' (РСАНУ);

недићевитина – 'политичка идеологија и покрет недићеваца' (РСАНУ);

абдићевитина – 'политичка идеологија и злочинства Фикрета Абдића' (РСАНУ);

хебранговитина – '(Андрија Хебранг, хрватски и југословенски политичар из прве половине 20. века)' (РСМ);

Па тако и: *стаљинитина*, *слободанитина*, *ранковићевитина*, *брозовитина*, *туђмановитина*, *калајевитина*, *брежњевитина*, *бакарићевитина*, *кардељевитина*, *ердоганитина*, *динкићевитина*, *љотићевитина*, *ђиласовитина*, *вучићевитина*, *гебелсовитина*, *шешеловитина*, *франковитина*, *горбачовитина*, *хитлеровитина*.

4.4. Издвајају се и неки други мањи тематски скупови, као што су нпр. они у којима је творбена основа име неког редитеља (*стилберговштина*, *линчовштина*, *буњуеловштина*), научника (*еуклидовштина*, *фројдовштина*, *хумболтовштина*), личности из античке митологије (*едиповштина*, *сизифовштина*, *херкуловштина*, *прометејштина*), а интересантни су и примери из популарне културе и стрипа као што су *медмаксовштина* (по Побеснелом Максу), *аланфордштина* (по јунаку стрипа Алану Форду) или *дизнијевштина* (по Волту Дизнију).

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

5.1. Утврдили смо да се нови деантропоними у творбеном моделу властито име (или присвојни придев од властитог имена) + суфикс *-штина* релативно често појављују у јавном дискурсу и језику медија, са значењем какве особине, својства и сл. које је карактеристично за носиоца имена. Иако је овај творбени модел доста продуктиван, ипак ниска фреквенција примера указује нам на то да су у питању махом индивидуализми који се активирају због стилских разлога да у одређеном контексту дефинишу или упуте на неку појаву.

5.2. Посебно питање на које треба одговорити једном подробнијом анализом самих примера јесте колико овакав творбени модел са собом носи неку врсту негативне конотације и пејоративности јер упућује, понекад, на својства и појаве које се сматрају и виде као негативне, поготово када су у питању политичари. Питање је колико сâм творбени модел, можда аналогично према пејоративима који се изводе на сличан начин, упућује на перцепцију оваквих примера као негативно конотираних.

ЛИТЕРАТУРА

- Babić, Stjepan 1981. Tvorba imenica sufiksima -ina. *RAD JAZU* 388, Zagreb, 313–335.
- Даничић, Ђуро 1860. Српска деминуција и аугментација. *Гласник Друштва србске словесности* XII, Београд, 474–499.
- Јовановић, Владан 2010. *Деминутивне и аугментативне именице у српском језику*. Монографије 9, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Клајн, Иван 2003. *Творба речи у савременом српском језику. Део 2, Суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства; Институт за српски језик САНУ; Нови Сад: Матица српска.
- Киршова, Маријана 1988. Аугментативи са суфиксима -ина, -етина, -урина у Вуковом Рјечнику. *Наш језик* XXIII/1-2, 42–54.
- Николић, Мирослав 2000. *Обратни речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска; Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Новокмет, Слободан 2012. Нове речи са суфиксом -ина и његовим варијантама у српском језику. *Наш језик* XLIII/3-4, 55–68.
- Оташевић, Ђорђе 2020. Творба деантропонимних политичких неологизама (од презимена Вучић и Ђилас). *Новоречје*, бр. 3, 9–36.
- Ђорић, Божо 2012. О дериватима са значењем производа животињског порекла у српском језику. У: Р. Драгићевић (гл. ур.) *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима: зборник радова са четрнаесте међународне научне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слависта*, Београд: Филолошки факултет, 364–385.

Slobodan Novokmet

NEW DEANTHROPONYMS IN THE SERBIAN LANGUAGE
FORMED USING THE SUFFIX *-(št)INA*

S u m m a r y

The subject of our paper are new deanthronyms in the Serbian language formed using the suffix *-(št)ina*. This is a productive word-formation model that involves the name, surname, or even nickname of a well-known personality from literature, politics, or generally with sufficient cultural recognizability as the base for formation, and it produces the meaning of "something that has the qualities and characteristics of what is in the base of formation," such as *oblomovština*, *glembajevština*, *nedićevština*, and so on. Based on the material collected through the digital corpus of the Serbian language PDRS 1.0, we will determine which new words have appeared in the Serbian language using this method and which personalities most commonly participate in this type of word formation.

Keywords: deanthronym, suffix *-(št)ina*, word-formation model, Serbian language, new words.

УДК 811.163.41'373.23.43:81'276.2
811.163.41'373.23.43:[81'373.612.2+81'371]

*Вања Миљковић**

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ЛЕКСИЧКА ДЕАНТРОПОНИМИЗАЦИЈА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ СЛЕНГУ И СЕМАНТИЧКА ПРИРОДА АНТРОПОНИМА**

У раду се деантропонимизација анализира на примерима из савременом српског сленга. Грађа је добављена из *Речника српског сленга* Б. Герзића (2012), са интернет портала Вукајлија, а допуњена је и примерима из свакодневне комуникације. Анализа је показала да се деантропоними могу поделити у три групе према томе на ком се значењском сегменту антропонима развијају. Најбројнију групу чине деантропоними који настају метафором или метафтонимијом наспрам референтног значења антропонима (нпр. *ФРОДО* „мушкарац са изузетно длакавим горњим делом стопала“, *ЧАРНОЛЕВИЋ* „особа са пуно ствари за селидбу“). Деантропоними могу бити утемељени и на категоријално-конотативном значењу саме пропријалне леме, када се у њиховој позадини уочава појмовна метонимија (нпр. *ГАГИ* „мушкарац уопште“, *ШАБАН* „увредљив назив за особу коју говорник види као социјално инфериорну“). Последњи тип деантропонима посведочених у грађи јесу они који ангажују компонентно значење имена. Поред деантропонима утемељених на творбеној сегментацији

*ORCID 0000-0001-5730-533X; vanja.miljkovic@isj.sanu.ac.rs

** Рад је финансиран према уговору бр. 451-03-47/2023-01/200174 који је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије закључило са Институтом за српски језик САНУ.

и транспарентној мотивацијској вези имена и неке апелативне речи (нпр. *БОРИСЛАВА* „активисткиња за људска права“ према *борити се*“), у сленгу се појављују и примери неморфемске реинтерпретације имена – тај је процес назван *уписивање* и одређен као специфична, периферна варијанта сливања (нпр. *ДЕСАНКА* „мушка мастурбација (обично десном руком)“, *МАРИЈАНА* „марихуана“). На теоријском плану, истраживање је показало да је оправдано посматрати антропониме као специфичан тип лексике у чијој се семантичкој природи комбинује категоријално значење имена (обично конотативно обојено) и потенцијално богато енциклопедијско знање о референту.

Кључне речи: антропоними, деантропонимизација, метафора, метонимија, метафтонимија, уписивање, сливање, когнитивна ономастика, сленг, српски језик.

У овом се истраживању бавимо лексичким деантропонимима у савременом српском сленгу. Анализа коју смо спровели рађена је у когнитивнолингвистичкој перспективи, а по теоријским циљевима можемо рећи да истраживање припада домену когнитивне ономастике. Наш основни циљ јесте семантички опис деантропонимизације као једног од процеса лексичког онеобичавања у сленгу, као и сагледавање импликација које спроведена анализа има на разумевање семантичке природе антропонима (и властитих имена уопште). Грађу на којој је анализа спроведена чине како лексикографски посведочене јединице, ексцерпиране из *Речника српског жаргона* Б. Герзића (2012), тако и примери забележени на порталу Вукајлија (о употреби Вукајлије у лингвистичким истраживањима в. Миљковић 2022), а допуњена је и примерима из усмене комуникације. Уводни сегмент рада подељен је на два поглавља – у првом се укратко дефинише појам *сленг*, док се у другом представља модел семантике антропонима који ће бити коришћен (и провераван) у самој анализи.

1.1. Сленг и језичко онеобичавање

Термин *жаргон* у домаћој лингвистици покрива читав спектар језичких варијетета насталих социјалним раслојавањем. Милорадовић (2012: 15) жаргон дефинише управо као социјални дијалекат. Бугарски (2003: 9) жаргоном сматра „svaki neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe – po profesiji, socijalnom statusu, uzrastu i slično – čije članove povezuje zajednički interes ili način života, a koja uz to može biti i teritorijalno omeđena“. Подела на стручни, супкултурни и омладински тип жаргона, коју Бугарски (2003) образлаже, кореспондира са диференцијацијом између *жаргона* (енг. *jargon*), *сленга* (енгл. *slang*) и *арга* (енгл. *argot*) у англосаксонској лингвистици: за стручне жаргоне се обично користи управо термин *жаргон*, супкултурни статус се повезује са *аргом* (као језиком криминогенних и сличних група, у коме доминира тежња да садржај поруке остане нетранспарентан неупућенима), а омладински жаргон покрива углавном оно што се сматра *сленгом*. Бугарски (2003: 12) примећује да се стручни жаргон диференцира од омладинског и супкултурног типа жаргона управо по одсуству маштовитих и живописних креација. Оваква дихотомија одговара начину разграничења појмова *жаргон* и *сленг* коју налазимо код М. Адамса (2009). Овај аутор сматра да сленг представља језик групе која дели иста интересовања (стога је сленг *језик бивствовања*), док је жаргон језик који повезује људе који су на истом задатку, односно имају неки заједнички циљ (па је жаргон – *језик сврхе*) (Adams 2009: 17).

Следећи домаћу лингвистичку традицију, *жаргон* видимо као кровни термин за друштвено дефинисане типове колоквијалног језика. Свим варијететима који се могу одредити као жаргонски заједнички је како неформални карак-

тер тако и идентитетска функција – жаргон је језичка манифестација говорникове идентитетске улоге коју он сматра релевантном у актуелној говорној ситуацији. Идентитетски карактер жаргона је видљив како у ефекту социјалне кохезивности унутар заједнице, односно *унификацији* (в. Милорадовић 2012: 19), тако и у ефекту социјалне дистанцираности наспрам оних који заједници не припадају. Ипак, постоје лексичке јединице које превазилазе појединачне жаргоне али се осећају као жаргонизми јер доприносе изградњи тренутне идентитетско-језичке слике говорника. Тако су неке лексеме можда очекиванија у говору младих али се не би могле просто ограничити на њега (нпр. *ћале, кева, искулирати, бинцовати*), због чега Бугарски (2003) претпоставља и постојање тзв. *општег жаргона*. Њега чине језичка (углавном лексичка) средства која „*izlaze iz okvira pojedinih grupa, ulazeći u širi optičaj*“ (Бугарски 2003: 10). Како не доносе јасну представу о припадности некој друштвеној скубини, жаргонизми који спадају у општи жаргон не могу, заправо, имати унификативу функцију – њихов ефекат би се, рекли бисмо, пре могао описати као отклон од уобичајене језичке праксе. Они су нека врста намерног језичког ексеца, који говору даје колорит и живост. Њихова би основна функција, стога, могла бити одређена као *језичко онеобичавање*. *Општи жаргон*, у том смислу, не може ни бити *жаргон* – он се не повезује са неком конкретном идентитетски дефинисаном заједницом већ представља језичка средства диференцијације од обичног (и, стога, више или мање монотоног) начина изражавања. Управо због тога би било прикладније у том значењу користити термин *сленг*. У том светлу, *жаргон* би представљао сваки неформални језички варијетет дефинисан групним идентитетом говорника, док би *сленг* био општи инвентар неформалних језичких једи-

ница којима се језички израз свесно онеобичава како би се начинио отклон од уобичајене језичке праксе.

Ефекат онеобичености се у лексичком инвентару сленга постиже на неколико начина. Формално онеобичавање подразумева различите обличке мутације речи, које нису својствене стандардном језику. Бугарски (2003: 15) препознаје у том смислу пермутацију слогова и гласова (*здраво* > *воздра*, *глава* (*главу*) > *вугла*, *цеп* > *пце*) и скраћивања (*факултет* > *факс*, *телефон* > *фон*, *цабе* > *ц*). На семантичком нивоу онеобичавање подразумева развијање секундарних значења уобичајене стандардне лексике (*биљка* и *трава* у сленгу, рецимо, добијају значење „марихуана“, а лексема *гроб* постаје „изузетно ружна особа“), али и стварање нове лексике како стандардним творбеним процесима (пре свега суфиксацијом, нпр. *збуњола* „особа која се лако збуни“, *дркош* „фрустрирана особа“, али и префиксацијом, нпр. *препичка* „изузетно привлачна женска особа“, *подјебавати* „намерно фрустрирати, вербално подбадати некога“) тако и нестандардним типовима творбе, какво је сливање (наведимо неке од примера из Бугарски 2019: *ђубре* + *таблоид* > *ђуброид*, *блог* + *догодовитина* > *блогодовитина*). Нас ће у овм раду занимати један од видова семантичког онеобичавања лексике у сленгу – стварање апелативних секундарних значења од личних људских имена.

1.2. Семантичка природа властитих имена и когнитивна ономастика

У филозофској и лингвистичкој литератури питању семантике имена прилази се на два међусобно супротстављена начина (за детаљни преглед в. Langendonck 2007: 24–70; Vlanár 2009). По једном уверењу – тзв. *тези о одсутву значења* (енгл. *meaninglessness thesis*), чији су корени у ставовима деветнаестовековног филозофа Џ. С. Мила, власти-

та имена немају дефинишуће семантичке атрибуте, па стога не могу имати ни значење (Blanár 2009: 94). У ономастици 20. века главним представником оваквог погледа сматра се С. Крипка (1972), који је властита имена одредио управо као *круте означитеље* (енгл. *rigid designators*). Супротно таквим погледима, филозофи Г. Фреге и Б. Расел сматрали су да су властита имена нека врста формално скраћених описа својих референата (тзв. *десткриптивистичка теза*), па да, стога, морају имати много више дефинишућих атрибута од апелативних именица, а такав став су заступали и филолози О. Јасперсен и М. Бреал. Иако је идеја о томе да имена немају никакво значење данас све мање присутна, ни потпуно изједначавање семантике властитог имена са представом (и знањем) о његовом референту није прихваћено као такво. У ономастичкој се теорији данас обично истиче да властите именице имају значење чак и ако оно нема дефинишући карактер (какав има значење заједничких именица), а пропријална семантика се препознаје у асоцијативним, конотативним и емотивним аспектима употребе самог имена (Nyström 2016).

Такав став о природи значења властитих именица постоји и у релативно младом истраживачком правцу – когнитивној ономастици. Реч је о новијем приступу у проучавању имена који се развија у последњих двадесетак година захваљујући примени когнитивнолингвистичке апаратуре у истраживањима ономастичког материјала (в. Reszegi 2023). Овај је приступ по својој природи менталистички оријентисан, што значи да се семантички феномени разматрају у контексту функционисања људског ума. Истраживачи су, зато, заинтересовани за питање положаја ономастикона у менталном лексикону и за природу његове системске интеракције са апелативном лексиком, а затим и за идентификацију појмовних механизма који у тој интеракцији суде-

љују (в. Karpenko, Golubenko 2015; Reszegi 2021). Највише је пажње у том смислу привлачила улога метафоре и метонимије у процесу онимизације (настајања властитог имена) (в., рецимо, Jakel 1999; Brozović Rončević i Žic Fuchs 2005; Dobrić 2010), али постоје и радови који у фокусу имају обрнут процес – апелативизацију (в. Karpenko 2011; Reszegi 2018). Теоријски доприноси когнитивне ономастике су, примећујемо, вишеструки. Она расветљава неке области за које традиционални ономастички приступ није поседовао адекватну апаратуру, а са друге стране проверава и да ли су когнитивносемантички модели који су узимали у обзир превасходно семантику аплетивних јединица релевантни и када се говори о пропријалном лексичком систему.

У Ланакеровој когнитивној граматички се истиче да диференцијално својство властитих имена у односу на апелативне именице није одсуство значења већ је оно у његовој специфичној природи (Langacker 2008: 316–317). Антропоними су усидрени у идеализовани когнитивни модел именовања унутар неке друштвене заједнице, који подразумева да сваки члан заједнице има сопствено име. У семантичкој структури заједничких именица Ланакер препознаје типску спецификацију, која нема референцијалну већ денотативну вредност, и домен инстанци (Langacker 2008: 132). Заједничка именица може, стога, у контексту профилисати тип (*Колико ногу обично има сто?*) или инстанцу (*Овај сто ми се не свиђа*), односно може бити употребљена референцијално или неререференцијално (категоријално). Иако је типска спецификација увек схематизована, она је код властитих имена толико општа (нпр. „мушко име“) да не може имати вредност дефинишуће схеме. Оними, како их когнитивна граматика види, немају, стога, типски семантички ниво какав се среће код апелатива – када име у одређеном

контексту означава тип, оно престаје да буде име и постаје заједничка именица (нпр. *Колико овде има Марија?*).

Могућност властитих именица да контекстно функционишу као апелативи посебно је разматрана у семантичком моделу који је развио Van Langendonck (2007). Централна новина коју овај модел доноси јесте диференцијација између властитог имена, као јединице са референцијалном вредношћу, и пропријалне леме, као јединице лексикона и речничке одреднице (в. Van Langendonck 2007: 84–100; а за сажет приказ и Van Langendonck, Van de Velde 2016). За разлику од властитог имена, које има идентификациони карактер, пропријална лема поседује ономастичку валенцу, односно потенцијал именовања – једна *пропријална лема* покрива потенцијално неограничен број *властитих имена*. Тако лема *Марија* подразумева појединачне референте као ДЕВИЦА МАРИЈА (БОГОРОДИЦА), МАРИЈА СТУАРТ, МАРИЈА КИРИ итд. Могло би се, стога, рећи да се *име* везује за наше знање о појединачном ентитету, а да његова *лема* припада инвентару могућих имена. Ефекта прототипа, стога, нема када се говори о властитом имену (јер оно ни није категорија већ референт унутар неке категорије), али га примећујемо када се разматрају властите леме (постоје, рецимо, типичнија и мање типична мушка имена у некој језичкој заједници). Властите леме су оно што властите именице, заправо, приближава апелативним, омогућавајући им да, иако појмовно указују на јединствени ентитет, ипак функционишу и као именитељи категорије. Тако у примерима као *Јелена је дошла* антропоним указује на индивидуу (профилисано је *име* као *референт*), док у примерима као *Колико овде има Јелена? На коју Јелену си мислио?* антропоним именује категорију ЖЕНСКО ИМЕ ЈЕЛЕНА (профилисана је сама *лема*). Ову дистинкцију сматрамо изузетно корисном у дискусији о семантичкој природи антропонима. Она нам, наине, показује

да у семантичкој структури сваког властитог имена постоје две значењске макрокомпоненте, које имају различит ментални статус и когнитивну функцију – ниво пропријалне леме (која носи категоријално, граматичко значење) и ниво референта (који садржи релевантне информације енциклопедијског типа о самом носиоцу имена). Системске речничке дефиниције антропонима обично идентификују управо категоријално значење (нпр. у РСАНУ је Марија дефинисана кратко као *име*, са граматичким квалификатором за женски род), док се код других типова онима категоријална дефиниција комбинује са свеукупним знањем о референту, односно са најистакнутијим информацијама из референтне макрокомпоненте имена (нпр. у РСАНУ је *Лондон* дефинисан као „главни град Велике Британије“ – што је, свакако, најтипичнија информација из спектра енциклопедијског знања о референту ЛОНДОН).

Како је у когнитивној ономастици прихваћен став да властите именице немају право лексичко значење, бар не у смислу денотације која је својствена зајендичким именицама, пропријална семантика се препознаје у тзв. пресупозицијским типовима значења. Van Langendonck (2007: 71–84), тако, говори о категоријалном, асоцијативном, емотивном и граматичком значењу властитих имена, а сличне значењске нивое препознаје и Nyström (2016). Ако имамо у виду дистинкцију *пропријална лема – референт*, можемо рећи да категоријално-граматичко значење несумњиво припада сфери пропријалне леме. Ако се асоцијативно значење разуме као скуп релевантних знања о носиоцу имена (в. Langendonck 2007: 81), јасно је да оно потпада под референтну семантичку макрокомпоненту. Емотивно значење, које, заправо, представља врсту конотативног лексичког значења (како је оно дефинисано у Драгићевић 2007: 60), може се довести у везу како са формалном структуром самог имена,

тако и са колективним ставом о његовом носицу (Langendonck 2008: 83–84).

Значење властитих имена се, понекад, разматра и из угла њихове транспарентне етимологије (Brozović Rončević i Žic Fucsh 2003–2004: 97). Неки аутори наглашавају да је пропријално значење код имена чија је формална структура семантички провидна, повезано са парадигматским односима које властита именица на основу своје творбене структуре успоставља са другим јединицама менталног лексикона (Nyström 2016: 4). Имајући у виду поменуту дистинкцију *пропријална лема – референт*, можемо рећи да творбено значење¹ властитог имена није повезано са представом о конкретном носиоцу имена већ припада нивоу саме леме. То потврђује и могућност да се на питање *Шта значи реч Милица?* одговори профилисањем категоријалног значења – *Милица је женско име*, али и профилисањем творбеног (или шире речено – компонентног) значења – *Милица је она која је мила*. Притом, треба имати на уму да позитивна емоционална обојеност мотивне речи може бити пренесена и на име (Nyström 2016: 12). Због свега тога компонентни значењски ниво, као извориште парадигматских веза властитог имена са другим јединицама менталног лексикона, не треба занемарити када се говори о типовима значења које поседује пропријална лема. Дводелна макроструктура властитих имена, која почива на дистинкцији *лема – референт*, резимирана је у следећој табели:

¹ Творбено значење је један од централних појмова дериватологије и разуме се као значење генерисано творбеним формантима саме речи (више о томе у Ђорић 2008).

	СЕМАНТИЧКА СТРУКТУРА ВЛАСТИТОГ ИМЕНА	
	ЛЕМАТСКА МАКРОКОМПОНЕНТА	РЕФЕРЕНТНА МАКРОКОМПОНЕНТА
<i>тип појмовног садржаја</i>	категоријална схема и парадигматске формалне везе са другим јединицама лексикона	енциклопедијско знање о референту
<i>тип значења</i>	категоријално значење; компонентно (творбено) значење; конотативна вредност (заснована на леми)	референтно (дескриптивно) значење; конотативна вредност (заснована на референту)

Табела 1. Семантичка структура властитог имена – лематска и референтна макрокомпонента

Потребно је, пре него што представимо анализирану грађу, дати и неколико термилолошких напомена. Термини *апелативизација* и *деонимизација*, иако на први поглед именују исти процес из различитих перспектива, нису исто-значни. Наиме, апелативизација је шири појам јер подразумева да се властито име користи као заједничка именица, без обзира на то да ли је дошло и до семантичких промена. Видели смо на примерима нереференцијалне употребе властитих имена да се апелативизација може реализовати без измештања лексеме из ономастикона, када је семантички профил на пропријалној леми (нпр. *овде имамо две Јелене*). Када пак претварање властите именице у заједничку није само граматичке природе већ подразумева и стварање новог непропријалног значења које има категоризацијску

функцију, реч је о семантичкој апелативизацији, односно деонимизацији. Нас ће у овом раду занимати управо тај феномен, и то у свом специфичном облику – бавићемо се лексичком деонимизацијом људских имена, тј. *деантропонимизацијом* као генератором секундарних значења.

Још једна дистинкција коју треба прецизирати јесте однос *деантропоним* – *епоним*. Иако оба термина указују на апелативизацију личних имена, неки аутори епонимима називају само деантропониме који су се лексички потпуно осамосталили од имена од ког потичу, разликујући их од деантропонима насталих антономазијом, код којих је семантичка наслоњеност транспарентна (Karpenko 2011). Како је веза између имена и апелативног значења у нашој грађи очигледна – можемо рећи да деантропоними којима ћемо се бавити немају статус правих епонима.² Поред тога, у нашој се грађи нису нашли деантропоними настали творбеним путем од личних имена људи, већ само они који се могу видети као продукт семантичке деривације, односно – деантропоними лексичког (а не творбеног) типа.

2. ДЕАНТРОПОНИМИЗАЦИЈА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ СЛЕНГУ

Анализа грађе је показала да се деантропонимизација у сленгу може заснивати на различитим семантичким макрокомпонентама антропонима. Најбројнију групу чине, очекивано, деантропоними развијени из енциклопедијског знања о носиоцу имена, односно из референтне макроком-

² Примећујемо да је ова дистинкција имплицитно присутна и у класификацији *епонима* коју предлаже Б. Мојсиловић. По овој класификацији наша би грађа укључивала, заправо, *неправе епониме*, којима се, према ауторкиним речима, сматрају они који се могу видети као нека врста скраћеног поређења у разговорном језику и жаргону (Мојсиловић 2011: 111).

поненте (одељак 2.1). Ипак, уочено је да деантропонимизација може почивати на лематској макрокомпоненти – како на категоријално-конотативном значењу имена (одељак 2.2), тако и на компоненто-творбеном (одељак 2.3).

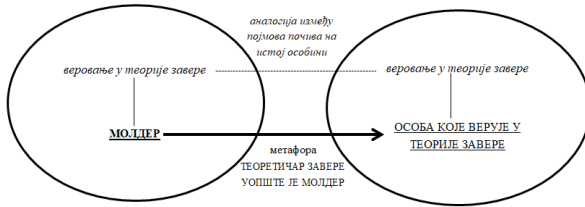
2.1. Деантропонимизација заснована на референтној макрокомпоненти имена

Први, најзаступљенији тип лексичких деантропонима у нашој грађи можемо одредити као *персоналне деантропониме*, будући да су засновани на когнитивним моделима појединачних личности. Ове деантропониме дефинишемо као продукт лексичке апелативизације властитих имена појединаца који заузимају у неком смислу истакнути статус у друштвно-културном знању које припадници језичке заједнице деле. Тако постављена дефиниција обухвата како деантропониме мотивисане именима релевантних актера у реалном политичком и културном животу тако и оне који су утемељени на именима која фигурирају само у колективној представи говорника, било да је реч о ликовима из популарних књижевних, филмских и других фикционалних остварења или пак о фигурама које репрезентују специфично културно наслеђе. Онтолошки статус појединца чије име пролази кроз процес апелативизације, дакле, није пресудан фактор – у сленгу, тако, налазимо персоналне деантропониме као *КОШТУНИЦА* („необавештена особа“) и *САРАПА* („улица, полтрон“), али и *ФРОДО* („мушкарац са изразито длакавим горњим делом стопала“), *МАРКО КРАЉЕВИЋ* („брката жена“). Може се, у том смислу, очекивати и извесна генерацијска стратификација – док ће људима који се сећају времена у коме је Војислав Коштуница био премијер деантропоним настао од његовог презимена бити транспарентан и употребљив, могуће је да млађе генерације управо због не-

достатка одговарајућег знања о политичком животу прве деценије 21. века тај деантропоним неће разумети.

Основни појмовни механизам на коме персонални деантропоними почивају јесте појмовна метафора. Изворни домен метафоризације представља скуп енциклопедијских информација о појединцу који је носилац имена, из кога се процесом генерализације једно својство издваја као категоријално обележје апелативног појма. Метафора, дакле, почива на декофлацији – осамостаљивању појмовне структуре која је иначе стопљена са референтом на кога име примарно упућује.³ То својство увек има проминентни статус у когнитивном моделу, без обзира да ли је оно перцептивне природе или се односи на карактеристично понашање, занимање и уверења – носилац имена је у колективном знању говорника препознатљив по њему. Тако, рецимо, *СОРАЈА* у сленгу може означавати „згодну, привлачну женску особу“ (према истоименој старлети), *ВУК КАРАЦИЋ* је „мушкарац са великим брковима“, *ПАТРИК* је „ментално инфериорна, глупа особа“ (према лику из цртаног филма „Сунђер Боб“), *МОЛДЕР* је „особа која пропагира теорије завере“ (према лику из телевизијске серије „Досије X“), *НЕЦА* је „изузетно плачљива особа“ (према лику дечака из домаће серије „Срећни људи“), *САУРОН* је „особа која види све што се дешава у комшилуку“ (према лику из књиге и филмске трилогије „Господар прстенова“).

³ Појам *конфлација* долази из теорије К. Џонсона, који је претпоставио да се изворни и циљни појам примарних метафора усвајају стопљено, да би се током језичког развоја појмовно раздвојили (Johnson 1999; Lakoff, Johnson 1999). Деконфлација се, примећујемо, уочава и код метафора заснованих на сличности – својство које изворни и циљни домен деле мора бити препознато као у извесном смислу одељена појмовна структура.

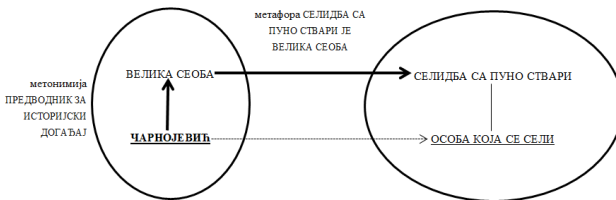
Дијаграм 1. Метафоричка концептуализација ОСОБА КОЈА ВЕРУЈЕ У ТЕОРИЈЕ ЗАВЕРЕ ЈЕ МОЛДЕР (ГЛАВНИ ЛИК СЕРИЈЕ „ДОСИЈЕ X“)

Дијаграм 1. Метафоричка концептуализација ОСОБА КОЈА ВЕРУЈЕ У ТЕОРИЈЕ ЗАВЕРЕ ЈЕ МОЛДЕР (ГЛАВНИ ЛИК СЕРИЈЕ „ДОСИЈЕ X“)

Како референтно значење антропонима представља когнитивни модел који обухвата читав спектар информација о носиоцу имена, не чуди што неки антропоними развијају више деантропонимних значења – у зависности од профилисане структуре изворног домена. Тако, рецимо, *ФРОДО* може у сленгу значити „особа са изузетно длакавим горњим делом стопала“, али и „верени мушкарац“. Док је прво поменуто значење очигледна сликовна метафора, јер се у оба домена препознаје заједничко перцептивно својство, друго значење треба пажљивије осматрити. Ако бисмо рекли да је концептуализација МУШКАРАЦ СА ВЕРЕНИЧКИМ ПРСТЕНОМ ЈЕ ХОБИТ СА ПРСТЕНОМ МОЋИ директна метафора, то би значило да у оба домена препознајемо неки истоврсни појмовни садржај који је стопљен са изворним и циљним појмом – и ВЕРЕНИК и ФРОДО имају прстен. Међутим, поседовање прстена има потпуно другачији смисао у ова два домена, што би значило да између изворног својства („Фродово поседовање прстена“) и циљног својства („верниково поседовање прстена“) постоји не релација идентичности (какву смо, рецимо, имали у случају МОЛДЕР „теоретичар завере“ – и прави Молдер и особа која се метафорички назива тако „верују у завере“) већ метафоричка аналогија. То нам показује да је оправданије интерпретирати развој овог се-

кундарног значења као лексичку метафтонимију⁴ – метафора ВЕРЕНИЧКИ ПРСТЕН ЈЕ ПРСТЕН МОЋИ ИЗ „ГОСПОДАРА ПРСТЕНОВА“ омогућена је метонимијом у изворном домену ОНАЈ КО НЕШТО ПОСЕДУЈЕ ЗА ОНО ШТО СЕ ПОСЕДУЈЕ (ФРОДО ЗА ПРСТЕН МОЋИ).

Метафтонимијска семантичка деривација је још очигледнија у примеру *ЧАРНОЈЕВИЋ* „особа која има превише ствари за селидбу“. Ако бисмо концептуализацију ОСОБА КОЈА ТРЕБА ДА ПРЕСЕЛИ МНОГО СТВАРИ ЈЕ ВОЂА ВЕЛИКЕ СЕОБЕ СРБА У XVII ВЕКУ разумели као чисту метафору, то би морало значити да постоји појмовни сегмент који оба појма деле. Уместо тога, изгледа нам прихватљивије да је та концептуализација производ метонимијског померања ВОЂА ВЕЛИКЕ СЕОБЕ ЗА ВЕЛИКУ СЕОБУ (што би била инстанца општије метонимије РЕЛЕВАНТНИ АКТЕР ЗА ДОГАЂАЈ) на које се наставља хиперболистичка метафора ВЕЛИКА СЕЛИДБА (НЕКОГ ПОЈЕДИНЦА) ЈЕ ВЕЛИКА СЕОБА (ЦЕЛОГ НАРОДА). Таква интерпретација, дакле, открива да је и овде у питању метафтонимија заснована на метонимији у изворном домену метафоре.

Дијаграм 2. Метафтонимијски карактер концептуализације ОСОБА КОЈА СЕЛИ ПУНО СТВАРИ ЈЕ АРСЕНИЈЕ ЧАРНОЈЕВИЋ

Дијаграм 2. Метафтонимијски карактер концептуализације ОСОБА КОЈА СЕЛИ ПУНО СТВАРИ ЈЕ АРСЕНИЈЕ ЧАРНОЈЕВИЋ

⁴ Појам *метафтонимија* у когнитивну лингвистику увео је L. Goossens (1990). Ревизију његове типологије, које ћемо се и ми овде држати, а која претпоставља да се метонимија реализује или у изворном или у циљном домену метафоре, дата је у раду Ruiz de Mendoza и Galea-Masegosa (2011).

Размотримо и пример *МИКЕЛАНЂЕЛО* у значењу „пијана особа која повраћањем унеређује простор око себе“. И овде је потпуно очигледно да концептуализација *ОСОБА КОЈА ПОВРАЋА ЈЕ ЧУВЕНИ РЕНЕСАНСНИ ЛИКОВНИ УМЕТНИК МИКЕЛАНЂЕЛО* није довољно транспарентна да би се видела као директна метафора – не постоји заједничко својство које изворни и циљни појам заиста деле. Повезивање је, поново, засновано на транспарентнијој метафори, која овде има пародијски карактер – *ФЛЕКЕ СУ УМЕТНИЧКЕ СЛИКЕ/ФРЕСКЕ*, а која почива на метонимијској интерпретацију самог антропонима – *УМЕТНИК ЗА ТИП УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА (МИКЕЛАНЂЕЛО ЗА СЛИКЕ/ФРЕСКЕ КОЈЕ ЈЕ СТВАРАО)*.

Метафтонимију препознајемо и код неких деантропонимних значења имена *ВУК КАРАЦИЋ*. Тако значење „лош фудбалер“ почива на метафори *ЛОШЕ ИГРАТИ ФУДБАЛ ЈЕ ИМАТИ ЈЕДНУ НОГУ*, која подразумева да име претходно буде метонимијско сужено на карактеристично телесно својство. Другачији тип метафтонимије пак уочавамо у значењу „особа која у говору пречесто посеже за народним пословицама“. Између изворног домена (*ВУК КАРАЦИЋ*) и циљног домена (*ОСОБА КОЈА НЕУМЕРЕНО КОРИСТИ НАРОДНЕ МУДРОСТИ*) могуће је успоставити метафоричку везу *ПОЗНАВАТИ НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ ЈЕ БИТИ ВУК КАРАЦИЋ*. Да би се, међутим, дошло до поменутог значења, неопходно је и метонимијско померање, овога пута у циљном домену *ПОЗНАВАЊЕ НАРОДНИХ УМОТВОРНИА ЗА ЊИХОВО НЕУМЕРЕНО КОРИШЋЕЊЕ (утемељено на општијој метонимији ПОСЕДОВАЊЕ ЗНАЊА ЗА ЊЕГОВУ УПОТРЕБУ)*.

2.2. Деантропонимизација заснована на категоријалном значењу пропријалне леме

Посебну, мада мање продуктивну групу деантропони-ма представљају колоквијални деантропоними који се развијају не из семантичког садржаја референта већ на основу саме пропријалне леме. За ове бисмо примере могли употребити термин *имперсонални деантропоними* јер нису засновани на профилисању једног сегмента знања о некој истакнутој личности. Ипак, постојање оваквих случајева деонимизације и те како је важно за семантичку теорију личних имена, пошто нам показује да поред референтне макрокомпоненте антропоним мора имати и макрокомпоненту која омогућава развој апелативног значења без ослањања на знање енциклопедијског типа. Видели смо у уводном делу да се пропријална лема првенствено повезује са категоријалним значењем имена, али да су у њој складиштене и информације о творбеним везама имена са апелативном лексиком.

На категоријалном значењу пропријалне леме почива употреба надимка *МИКИ* у ословљавању мушке особе чије се име не зна. Лексема *МИКИ* тада нема функцију тачне идентификације, а користи се углавном у директном обраћању, што указује на њен прелазни карактер – она се, у свом секундарном значењу о коме је овде реч, налази на самој граници између ономастикона и апелативне лексике. На порталу *Вукајлија* налазимо неколико примера, али само у вокативу (*Еј, Мики, дођи овамо час. Еј, Мики, ај истерај ту вектру, затворио си ми излаз.*)⁵, што би могло указивати на то да је апелативизација отпочела губитком способности

⁵ Примери су, наравно, праћени појашњењем корисника да се *МИКИ* користи у уопштеном значењу: „default ime za bilo koga“ и „osoba kojoj si zaboravio ime“ (<https://vukajlija.com/miki>).

пропријалне леме да тачно именује појединца, али да се није и завршила – јер је генерализација остала у домену комуникацијске праксе, па категоријални појам „било која мушка особа“ није потпуно измештен из сфере пропријалне лексике. Са друге стране, занимљива је употреба лексема *ГАГИ*, која примарно означава надимак наспрам имена *Драган*, у тексту једне реп песме: „Вири ми праћка испод стомачића | Ко и сваком гагију са Медаковића“⁶. У наведеном примеру *ГАГИ* је, заправо, прави деантропоним, јер се појављује као нова форма која постаје конкурентна лексемама *тип*, *лик*, *фрајер*, које у сленгу имају поменуто категоријално значење.

Герзић (2012) бележи сленг јединицу *ЧЕДА* у значењима „сељак“ и „провинцијалац“. Реч је, заправо, о пејоративном називу за особу коју говорник види као друштвено и интелектуално инфериорну. Такво значење имају и деантропоними *ШАБАН*⁷ и *БОБАН*⁸. Апелативизација у поменути случајевима почива на стереотипној евалуацији антропонима, односно процени способности имена и надимака да суделују у социјалној хијерархизацији – што указује на посебну конотативну компоненту пропријалне леме: значење очекиваног друштвеног статуса. Сличну апелативну вредност добија и женско име *СЛАВИЦА*. Како пример забележен на Вукајлији показује (*Brale, ko ti je preveo ovu diplomu? [...] izgleda ko da ti je Slavica prevodila*), ово се име користи за означавање „просечне или испотпросечне женске особе у

⁶ Реч је о песми *Худ цео је генгста*, коју изводе Бигру и Паја Кратки, а која је доступна на јутјуб линку: <https://www.youtube.com/watch?v=nbahy-OM5pc>.

⁷ Неке од „дефиниција“ са Вукајлије: „онај који увлачи дуks у trenerku, а trenerku у сарапе.“, „budala, seljak“, „skupo se oblači a i dalje izgleda jeftino“.

⁸ На Вукајлији је забележена „дефинициј“ – „drugi naziv za seljobera“.

некој професији“.⁹ Поред тога, овај деантропоним има и значење које би се могло одредити као „надобудна, џангризава, а интелектуално инфериорна женска особа (обично старија)“, на које, рецимо, указују, следећа два примера са друштвених мрежа: „У авиону синоћ дете се уплашило мотора и почео да вришти и оно јест мало непријатно али дете је искулираш смириће га родитељи и нека Славица вице како децу не би требало пустити у авион ЗНАЧИ СЛАВИЦЕ КАД БУДЕШ ИМАЛА АВИОКОМПАНИЈУ УВАЖИЋЕМО ТВОЈ ГЛАС“¹⁰; „Dok neka Slavica i dalje razvija teoriju o tome koliko čipova može da se ugura u vakcinu, kontam da ne stižem na red pre jeseni“¹¹. У свим овим случајевима пропријална лема је, очигледно, део стереотипних престава, па се деантропонимно значење може објаснити као продукт појмовне метонимије ЉУДСКО ИМЕ ЗА ОДГОВАРАЈУЋИ ДРУШТВЕНИ СТЕРЕОТИП.

⁹ Још један пример забележен на друштвеним мрежама: „Jer ako ne stigneš prvo birokratiju da rešiš, naleteće i tebi neka Slavica da svojom drskošću i bezobrazlukom izbacuje na tebe frustracije što mora da razgovara telefonom i odgovori ti na pitanja za koje je plaćena da odgovara“ (https://me.linkedin.com/posts/lidijastepanovic_zovem-ja-danas-poresku-upravu-da-postavim-activity-6988559327343054848-GfDn).

¹⁰ Доступно на линку: https://twitter.com/BarbikaBarby/status/1429487125322477576?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etwembed%7Ctwterm%5E1429487125322477576%7Ctwgr%5E7c626c23dd67bf0052a3b32effbf4d60c8987fd5%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.vetarkojisapuce.com%2Fuvek-neka-slavica%2F

¹¹ Доступно на линку: <https://www.facebook.com/NOIZZ.rs/posts/10159236999128960/>.

2.3. Деантропонимизација заснована на компонентном значењу пропријалне леме

Последњу групу деантропонима у нашој грађи чине они који су настали на основу компонентне семантичке интерпретације лексичке форме самог антропонима. У овој групи, која је бројнија од претходне, уочавамо две засебне скупине. Са једне стране имамо деантропониме који апелативно значење развијају на основу своје творбене структуре, односно транспарентног творбеног значења, рецимо значење „активисткиња која се бори за женска права“ које у сленгу може имати лексема *БОРИСЛАВА* утемељено је на творбеном значењу саме пропријалне леме – „она која се бори“. Супротно томе, значење „марихуана“ које је карактеристично за читав низ женских имена, као *МАРА*, *МАРИЈА*, *МАРИЈАНА*, *АНА-МАРИЈА*, почива на препознавању сегмента [мар] у њиховој гласовној структури. У првом случају, дакле, компонента из које значење семантички израста има статус пунозначне морфеме, док је у другом она само фонемски сегмент. Први тип се, зато, може одредити као творбено заснована семантичка интерпретација имена, а други као његова неморфемска семантичка ресегментација.

На активирању латентног творбеног значења пропријалне леме почивају деантропоними којима се указује на мушки полни орган – *СТОЈАН*, *СТОЈКО*, *СТАНКО*. Поред таквог соматског значења, деантропонимно *СТОЈАДИН* може означавати и „особу која у градском превозу увек стоји“. Са друге стране, употреба тог деантропонима као колоквијалног назива за аутомобил *Застава 101*, заснована је на лексичкој ресегментацији (јер име *Стојадин* није творбено повезано са бројем *сто*).

Лексичка ресегментација је, као стратегија развијања нових значења у сленгу, процес који је повезан са *аргонимизацијом* – прикривањем денотата који је на изванстан на-

чин друштвено табуизиран.¹² Аргонимизација се, притом, може одвијати како на семантичком плану – нпр. посредством лексичке метонимије (*бело* у значењу „кокаин“) или лексичке метафоре (*трав*а у значењу „марихуана“), тако и на формалном (нпр. *кокос* у значењу „кокаин“, *ексер* у значењу „екстази“). За нашу је тему значајан управо овај други тип, аргонимизација која подразумева да нека реч, која обично припада општем лексичком фонду (као што су *ексер* и *кокос*), развија секундарно значење које није у транспарентној семантичкој вези са њеним примарним денотатом (не постоји јасна веза између КОКОСА и КОКАИНА). Другим речима, ново значење се захваљујући неком формалном сегменту *уписује* у постојећу реч. Овај процес, који бисмо могли назвати *уписивањем*, а који подразумева постојање *скривеног денотата* (КОКАИН) који бива уписан у *лексему домаћина* (*кокос*), може се дефинисати као посебна варијанта сливања – сливање у коме не долази до стварања нове лексичке форме. Док типично сливање подразумева како формалну мутацију тако и мешање семантичких садржаја два лексичка инпута, код уписивања је увек реч о појмовној интеграцији у једноструктој мрежи¹³ – један улазни простор даје целокупну форму, други целокупни семантички садржај.¹⁴ Овај творбени процес, који је по својој суштини неморфемска семантичка реинтерпретација речи (без су-

¹² Термин *арго* се у социоллингвистици обично користи за тајне језике и лексичко прикривање криминалних, недозвољених појмова (Adams 2009: 40).

¹³ Према класификацији коју Фоконије и Тарнер доносе за типове појмовне интеграције – енг. термин који смо превели као *једнострукто мрежа* јесте *single-scope network* (Fauconnier, Turner 2002).

¹⁴ У класификацији сливеница коју даје Бугарски (2019: 120), овај се тип сливеница налази тек на 6. месту, а Бугарски сливенице назива *графичким* и напомиње да је за њих неопходно визуелно истицање лексеме која се нашла унутар друге.

деловања морфемске сегментације имитира се стварање творбеног значења), није карактеристичан за стандардни језик и, као такав, представља један од механизма лексичког онеобичавања у сленгу.

Видели смо да деантропоними од женских имена са сегментом [мар] имају управо арго-ефекат. Занимљива је и вишеструка аргонимизација коју илуструју деантропоними од имена са сегментом [ву] или [вуј]. На првом нивоу, лексема *трава* развија ново значење у сленгу, чиме се денотат МАРИХУАНА семантички прикрива (лексичком метафором). Како је то значење постало општепознато, *трава* пролази кроз процес формалног онеобичавања пермутацијом, чиме настаје сленг лексема *вутра*. Будући да је и она изгубила статус праве арго-лексема, и сама пролази кроз формалну мутацију – скраћивањем, чиме настаје непроменљива именица *ву*, или рефинализацијом, чиме настаје именица *вуја*. Најзад, последњи степен аргонимизације подразумева уписивање денотата МАРИХУНА преко сегмената [ву] и [вуј] у имена као *ВУЈАДИН*, *ВУКИЦА*, *ВУКОСАВА*. Истој тематској скупини припада и деантропоним *ДРАГИЦА*, који значи „дигитална вага за мерење психоактивних супстанци, вагица“.

Иако се примарно повезује са аргонимизацијом, уписивање може имати и хумористички ефекат – у Герзићевом речнику, рецимо, налазимо примере уписивања попут *кокарда* „привлачна старија женска особа, *кока*“. Слично томе, нису ни сви деантропоними који настају уписивањем увек аргоними. Тако се, рецимо, у презимену руског научника *ЛОМОНОСОВ* препознају сегменти [лом] и [нос] на основу којих се ствара квази-творбена дефиниција „особа са сломљеним носом“. Мушко име МИЛОРАД у сленгу, на основу сегмента [мил], добија значење „милијарда“, а *ДРАГИЦА* захваљујући сегменту [драг] почиње да значи „драг-

стор“. Јасно је да уписивање у оваквим случајевима представља лексичке каламбуре а не тајни код.

Уписивање се може одвијати и посредно – када се денотат уписује у домаћина не преко стандардне лексичке јединице која га изражава. Тако се, рецимо, денотат ЗАДЊИЦА уписује у лексеме *ЉУБА* и *ЉУБИНКА* посредством колоквијализма *буља*, који прво пролази кроз формално онеобичавање пермутацијом граматичке основе (*буљ-а* > *љуб-*).¹⁵ Тако је и са појмом МУШКИ ПОЛНИ ОРГАН чија се колоквијална лексичка реализација *кита* прво формално онеобичава *киту* > *туки*, а потом уписује у име античког историчара *ТУКИДИДА*. Још један занимљив пример уписивања преко већ онеобичене речи јесте деантропоним *ДРАГИША* у значењу „гинеколог“, које је уписано захваљујући формално онеобиченој сленг лексеми *гиша* (насталој рефинализацијом). Творбена реинтерпретација која почива на препознавању појма СЛАВА у имену *СЛАВИША* омогућава развијање значења „особа која је редован гост на многим славама, без обзира на то колико је блиска са домаћином“.

Посредно уписивање може ангажовати и семантичке механизме, а добар пример за то јесте деантропоним *ДЕСАНКА* „мушка мастурбација (обично десном руком)“. Значење овог деантропонима прошло је кроз процес семантичке компресије синкопом¹⁶ – читава ситуација мастурбирања

¹⁵ Сличан пример апелативизације посредним уписивањем представљају жаргонизми *лапонац* и *лапонка*, које Герзић (2012) бележи у значењу „заборавна, сенилна особа“. Они се нису нашли у нашој грађи јер примарно означавају етнонимску а не антропонимску класу властитих именица. У тим примерима посредник у уписивању је, вероватно, колоквијализам *излапити*, који се формално компресује у сегмент [лап].

¹⁶ Термин синкопа (енгл. *syncopation*) користимо онако како је дефинисан у Тарнеровој и Фоконијеовој теорији појмовне интеграције – као компресију сложене семантичке структуре испуштањем већине

симболички је представљена појмом ДЕСНА РУКА (који се формално сабија у сегмент [дес]), према метонимијском моделу ИНСТРУМЕНТ/ОРУЂЕ ЗА АКТИВНОСТ. Слично је и код деантропонима *ЗОРАН* и *ЗОРКА*, којима се означава „јутарњи сексуални однос или јутарња мастурбација“. Појмовни посредник у уписивању овде је *ЗОРА* [зор]. Поред синкопе којом се време одвијања чина истиче у први план (*ВРЕМЕ ЗА АКТИВНОСТ*), у овим се примерима уочава још и метонимија *ЗОРА ЗА ЈУТРО* (односно *ПОЧЕТАК ПЕРИОДА ЗА ЦЕО ПЕРИОД*).

3. ЗАКЉУЧАК

Анализа грађе је показала да лексичка деантропонизација заиста представља један од механизма онеобичавања лексике у сленгу. Притом, семантичка деривација апелативних значења људских имена, како смо видели, није увек заснована на профилисању појмовних атрибута који се приписују референту – појединцу чије име пролази кроз овај процес. То што су поред таквих – *персоналних* деантропонима у грађи уочени и деантропоними који почивају на друштвеној евалуацији имена (без његовог нужног повезивања са неким истакнутим референтном), као и они чије је значење утемељено на лексичкој форми самог имена, показују да властито име треба посматрати као семантички сложену структуру у којој се поред референтне макрокомпоненте (која представља садржај енциклопедијског типа) препознаје и лематска макрокомпонента (која сама по себи нема референцијално већ категоријално значење).

Иако су деантропоними засновани на референтној макрокомпоненти најчешћи, по свом лексичком карактеру они су често тек околионализми и ситуациона лексика. У појмов-

елемената, односно свођењем на један елемент (Fauconnier, Tarner 2002: 324; в. и Evans 2007: 209).

ном смислу, они увек почивају на метафори заснованој на сличности (нпр. *МОЛДЕР* „особа која верује у теорије завере“). У неким случајевима пак реч је о метафтонимији, која најчешће подразумева метонимијско померање у изворном домену метафоре (нпр. *ЧАРНОЈЕВИЋ* „особа која сели пуно ствари“). Са друге стране, деантропоними који се темеље на лематској макрокомпонети имена, ангажују појмовну метонимију ЉУДСКО ИМЕ ЗА ОДГОВАРАЈУЋИ ДРУШТВЕНИ СТЕРЕОТИП (нпр. *ШАБАН*, *СЛАВИЦА*). На крају, деантропоними који почивају на семантичкој реинтерпретацији лексичке форме имена (тзв. процесу уписивања новог денотата, нпр. *МАРА* „марихуана“), карактеристични су искључиво за сленг.

ИЗВОРИ

Gerzić, Borislav 2012. *Rečnik srpskog žargona*, Beograd.
Вукајлија, www.vukajlija.com

ЛИТЕРАТУРА

- Adams, Michael 2009. *Slang: The people's poetry*. Oxford University Press, Oxford.
- Brozović Rončević, Dunja i Milena Žic Fucsh 2003–2004. Metafora i metonimija kao poticaj u procesu imenovanja. *Folia onomastica Croatica* 12–13, 91–104.
- Bugarški, Ranko 2003. *Žargon: lingvistička studija*. Biblioteka XX vek, Beograd.
- Bugarški, Ranko 2019. *Srpske slivenice. Monografija sa rečnikom*. Akademska knjiga, Novi Sad.
- Dobrić, Nikola 2010. Theory of Names and Cognitive Linguistics: The Case of the Metaphor. *Filozofija i društvo* 1, 135–147.

- Evans, Vyvyan 2007. *A Glossary of Cognitive Linguistics*. Edinburgh University Press.
- Fauconnier, Gilles i Mark Turner. *The way we think. Conceptual blending and the Mind's hidden complexities*. Basic Books, New York.
- Goossens, Louis 1990. Metaphonymy: the interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. *Cognitive Linguistics* 1 (3), 323–340.
- Jäkel, Olaf 1999. Metonymy in onomastics. Klaus-Uwe Panther, Günter Radden (ed.), *Metonymy in Language and Thought*. Amsterdam/Philadelphla: John Benjamins publishing company, 211–232.
- Karpenko, E., L. Golubenko 2015. Problematics of cognitive onomastics. *Zapiski z onomastiki* 18, 285–293.
- Lakoff, George, Mark Johnson 1999. *Philosophy In The Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Langacker, Ronald 2008. *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Nyström, Staffan 2016. Names and Meaning. In: Carole Hough (ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford Handbooks, Oxford.
- Reszegi, Katalin 2018. On the proper-name-to-appellative transformation. *Rivista Italiana di Onomastica* 24, 25–46.
- Reszegi, Katalin 2021. The Mental and Neural Representation of Names: A Cognitive and Economic Point of View. K. Leibring i dr. (ur.), *The Economy in Names: Values, Branding and Globalization*. Uppsala: Department of Archives and Research, Institute for Language and Folklore, 119–132.
- Reszegi, Katalin 2023. Proper names in cognitive onomastics: Meaning and categorization of proper names. *Onomástica desde América Latina*, 4/1, 1–32.
- Ruiz de Mendoza, Francisco Ibáñez i Alicia Galera-Masegosa 2011. Going beyond metaphonymy: Metaphoric and metonymic complexes in phrasal verb interpretation. *Language Value* 3/1, 1–29.
- Van Langendonck, Willy 2007. *Theory and Typology of Proper Names*. Berlin / New York: Mouton de Gruyter.

- Van Langendonck, Willy, Mark Van de Velde 2016. Names and Grammar. In: Carole Hough (ur.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*, Oxford.
- Драгићевић, Рајна 2008. *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Милорадовић, Софија 2012. *Музички жаргон младих*. Београд: Етонграфски институт САНУ.
- Миљковић, Вања 2022. Интернет платформа Вукајлија и лексикографија савременог српског сленга. *Новоречје* 7, 99–116.
- Мојсиловић, Бојана 2011. О апелативизацији и епонимима у српском језику. У: М. Ковачевић (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности, год. 2. књ. 1*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 109–116.
- Порић, Божо 2008. *Творба именица у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Vanja Miljković

LEXICAL DEANTHROPONYMIZATION IN CONTEMPORARY SERBIAN SLANG AND SEMANTIC NATURE OF ANTHROPONYMS

Summary

This paper examines examples of lexical deanthroponymization in contemporary Serbian slang. The analysis was carried out within the framework of cognitive onomastics and showed that deanthroponyms can be divided into three groups based on the semantic segment on which the deanthroponym arises. The most numerous group consists of deanthroponyms that arise through metaphor or metaphonymy in relation to the referential meaning of the anthroponym. Deanthroponyms may also be rooted in the categorial connotative meaning of the proper lemma itself, with conceptual metonymy observed in the background. The last type of

deanthroponyms are those that refer to the component meaning of the lemma. They can be based on the actual derivational meaning of the proper name or on its quasi-derivational segmentation. On a theoretical level, research has shown that it is justified to consider anthroponyms as a special kind of lexical units whose meaning consists of a referential and lemmatic macro-component and an encyclopedic and categorial conceptual content, respectively.

Keywords: anthroponyms, denathroponymizatin, metaphor, metonymy, metaphonymy, inscription, blending, cognitive onomastics, slang, serbian language.

УДК 811.163.41'373.231-055.2:81'373.43
811.163.41'373.23.43:81'271.16

Бојана Н. Томић*

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

О ЕПОНИМИМА НАСТАЛИМ ОД ЖЕНСКИХ ИМЕНА

У раду ће се анализирати лексема настале деантропонизацијом тј. апелативизацијом женских имена. Досадашња истраживања показала су да се епоними могу сврстати у неколико категорија; нас интересују они који су настали према имену неке познате жене, било да је у питању реална или измишљена, односно митолошка личност. У речницима је забележено тек педесетак лексема које одговарају постављеном критеријуму (*ксантина*, *кири*, *немезис*). У разговорном језику уочавамо невелик број лексема и синтагми које припадају неправим епонимима и које се углавном тичу назива установа (*Ишла сам у Дринку*; *Изложба је у Цвијети*; *Одсели су у Олги Дедијер*). Потенцијално најпродуктивнији тип епонима јесу ситуациони епоними, који би се могли наћи у речницима уколико заједничко искуство саговорника буде такво да се устале у језику (*Она је наша Монсерат*; *Ово је Драгана, наша Моника*).

Кључне речи: епоним, деантропоним, апелативизација, женска имена

* ORCID 0000-0001-9586-9881. bojana.mojsilovic@gmail.com

0. Предмет овог рада јесу епоними настали од женских имена¹. Епоними се дефинишу као заједничке именице настале уопштавањем властитих именица (према ПСЛТ, под епоним). Досадашња истраживања епонимизације и апелативизације (Оташевић 1994, Мојсиловић 2011, Јовановић–Маринковић 2012, Ристић 2009, Равлић 2006. итд.) углавном су се бавила неологизмима, пописом епонима, механизмима њиховог настанка и њиховом лексичко-семантичком анализом. У нашем претходном истраживању ове теме (Мојсиловић 2011) закључено је да процес апелативизације личних имена није новина у језику и дата је подела епонима на неколико категорија; овога пута фокус рада биће на речима које су настале према имену неке познате жене, било да је у питању реална или измишљена, односно митолошка личност. Оваквих речи је због екстралингвистичких разлога веома мало и наш је циљ да их представимо и анализирамо, а и да укажемо на несразмерност која постоји у броју речи насталих према имену жена наспрам оних насталих према имену мушкараца.

1. Према подели из Мојсиловић (2011: 111):

¹ Под именом подразумевамо и име и презиме; неће се правити посебна диференцијација на речи настале од имена и речи настале од презимена.

епоними се деле на праве, неправе и ситуационе. Досадашња истраживања су обухватала праве епониме, од којих су епоними у ужем смислу (прости, неизведени епоними) оне лексеме које се у потпуности поклапају са онимским парњаком.

1.1. За ово истраживање смо из РСАНУ, РМС, К–Ш и Епонимског лексикона Дубравка Мршића ексцерпирали све оне речи које су настале према имену неке жене нпр.:

викторија ж [по енгл. краљици Викторији]. 1. 'отворена кочија из друге половине XIX века, с посебним местом за кочијаша напред'. 2. жарг. 'играње фудбала на један гол, об. као дечја игра'.

дулчинеја ж 'драгана, драга (према имену јунакиње Сервантесовог романа „Дон Кихот“)'.

помпадур м 'врста женске торбице (према имену маркизе Помпадур)'.

фама ж лат. 'оно што се прича, преноси, непроверена, најчешће неповољна, нетачна вест, гласина (према имену богиње вести код старих Римљана)'.

фортуна ж тал. 1. 'судбина, коб, усуд; срећа (према имену богиње Фортуне из староримске митологије)'. 2. покр. 'јаки ветар; вихор, олуја'.

а овој групи припадају и *алиса*, *горгона*, *кири*², *кирка*, *ксантипа*, *лаура*, *лолита*, *медуза*, *муза*, *пенелопа*, *пепељуга*, *питија*, *сага*, *хидра*, *харпија* итд.

² Одредница *кири* дефинисана је у РСАНУ као 'јединица за мерење радиоактивности (названа по научницима Пјеру и Марији Кири)'; задржали смо је у корпусу јер смо одабрали да је протумачимо као епоним настао од женског онима.

Видимо да највећи број примера припада областима грчке митологије и књижевности.

1.2. Уочавамо да се у лексикографској дефиницији налази формула која је уобичајена приликом дефинисања епонима: *према (имену), по (имену)*, а затим име особе по којој је дати појам именован. Осим оваквих дефиниција уочили смо и употребу лексема *симбол* и *синоним*, којима се имплицира да се нека особа довела у тесну везу са неким апстрактним појмом, идејом, те се њено име употребљава у том, новом значењу:

Кирка ж 'чаробница из старогрчке митологије, која је постала симбол заводнице'.

Медеја ж мит. 'жена грчког јунака Јазона, која је из освете због мужевљевог неверства убила властиту децу (често као синоним за љубоморну, осветољубиву жену)'.

Такође, могуће је одвојити секундарно значење, које је у односу на властито име у одредници апелативизовано:

Немеза ж (грч. Nemesis) 1. мит. 'грчка богиња која управља судбином, схватана и као богиња освете, која кажњава зла дела; исп. Немезис'. 2. (*немеза*) 'освета, одмазда, казна за злодела'.

1.3. У речницима су забележене оне лексеме код којих је извршена апелативизација и код којих се усталило ново значење. Код неких се уопште не препознаје веза са женским онимом нпр. *Немезис*³ (у РСАНУ се упућује на *Неме-*

³ Рекли бисмо да се у разговорном језику јавља и додатно значење, преузето из енглеског језика, 'ривал, опонент, непријатељ', с тим што је у овом значењу реч *немезис* обавезно мушког рода:

за). Такав је и пример који смо забележили на интернету – *Артемис* (мисија „Артемис”, име није транскрибовано у Артемида).

1.4. Извршена апелативизација потврђује се и на ортографском плану. Новостворена реч или таква реч у одређеном значењу требало би да се пишу малим почетним словом. Ово је карактеристика правих епонима, видећемо да је за неправу епониме уобичајена употреба наводника.

1.5. Корпус који анализирамо је невелик и чини га педесетак лексема. У њега су укључени и епоними у ширем смислу, који могу бити изведени и синтагматски, и они заједно са простим чине групу правих епонима. Изведени епоними које смо забележили у грађи углавном су придеви, а има и неколико именица: *киријум*, *медејски*, *питијски*, *помпадурка*, *сибилински*, *сибилски*, *цереалије* итд.

Изведени епоними понашају се као и прави епоними. Према Клајн (2003: 307–308) овакви деривати су потенцијално неограничена група тј. могуће је направити нову лексему од било ког познатијег имена или презимена. Такви деривати могу означавати нечије следбенике, подржаваоце, правац, учење и сл. Међутим, јако је мали број речи изведених из властитих женских имена и придевски деривати које смо забележили имају квалитативно значење (исп. Ристић 2009: 311). Дефиниције ових придева углавном имају два

Svoje mišljenje uzneo je i Novak Đoković, ubedljivo najbolji teniser današnjice i Nadalov *najveći nemezis* (<https://www.sd.rs/clanak/novak-pecnuo-nadala-nije-fer-sto-je-uradio-27-05-2015>).

Mislim da su panteri juce svim srcem navijali za Partizan jer zna se ko je njihov *najveci nemezis*! (https://www.b92.net/sport/komentari.php?nav_id=971779).

Ah, moj *najveći nemezis*, Svet kompjutera, me je opet porazio (<http://www.znaksagite.com/diskusije/index.php?topic=7366.7750>).

дела – први у коме се успоставља релација са особом на коју се односи (који потиче од X, који се односи на X, својствен X) и други у коме се наводи ново, најчешће фигуративно значење:

медејски, -а, -о	својствен Медеји	љубоморан, осветољубив
питијски, -а, -о	који се односи на Пителију	неразумљив, двосмислен, тајанствен
сибилински, -а, -о	који потиче од Сибиле, пророчки	тајан, загонетан

Према Оташевић (1994: 314) изведенице од презимена требало би да се нађу у речницима неологизама.

Анализирајући изведенице од властитих имена Николић (1999: 25) издвојио је четири типа ових лексема: творенице изведене непосредно од основе имена (презимена), тј. простим суфиксима -ац односно -ски, творенице изведене истим суфиксима од присвојног придева (-овац/-инац односно -овски/-ински од именске основе), творенице изведене од основе имена (презимена) сложеним суфиксима -анац или -инац односно -ански или -ински, и творенице изведене од основе имена (презимена) сложеним суфиксом -ијанац односно -ијански. У речницима смо пронашли потврде за изведенице од имена владарки Викторије и Марије Терезије, јер су то личности из 18. и 19. века и лексика везана за њих је могла да се нађе у грађи за израду речника:

викторијански, -а, -о [енгл. Victorian] ист. 'који припада времену владавине краљице Викторије (1837–1901); који се одликује строгим

грађанским моралом, конзервативношћу, побожношћу и сл.’.

терезијански, -а, -о [према аустријској царици Марији Терезији (1740–1780)] ист. ’који се односи на време владавине Марије Терезије’.

маријатерезијански, -а, -о ’који се односи на аустроугарску царицу Марију Терезију и њену владавину, својствен томе времену: ~ систем’.

С друге стране лексику везану за савремене политичарке Ангелу Меркел и нешто старију Маргарет Тачер потврдили смо на интернету⁴:

меркеловски (За političara koji se poslednjih dana predstavio kao govornik "surove istine", njen članak od 2.000 reči bio je savršeno "merkelovski", pun nejasnih izjava koje su postavljale više pitanja nego odgovora).⁵

тачеровски (Тачеровски заокрет Александра Вучића).⁶

меркеловац (Merkelovci traže zabranu nošenja burki).⁷

тачеровац (Али, одступање антирадничком политиком од радничког имена спасло је Британију економског заостајања – казаће „блеровци” и „тачеровци”).⁸

⁴ Примери са интернета ће бити дословно преношени.

⁵<https://www.blic.rs/vesti/svet/savrseno-merkelovski-makron-zeli-damenja-evropu-ali-mu-nemica-to-nece-dozvoliti/5ldjqzc>

⁶ <https://www.politika.rs/scc/clanak/269269/Tacerovski-zaokret-Aleksandra-Vucica>

⁷ <https://www.alo.rs/vesti/svet/merkelovci-traze-zabranu-nosenja-burki/23326/vest>

⁸ <https://www.politika.rs/scc/clanak/51241/Specijalni-dodaci/Svet-Megi-Tacer>

1.5.1. Иако је група епонима са наставком -изам веома продуктивна (Исп. Клајн 2003: 232), лексеме овог типа настале од женских имена потврдили смо само на интернету. Забележили смо два примера, којима се означавају политичке идеологије, које су заступале Маргарет Тачер и Ангела Меркел:

Posle 15 godina „merkelizma“ neutralan pristup nemačke kancelarke koji je zasnovan na konsenzusu znači da mnogi Evropljani prihvataju njenu zemlju kao lidera Evropske unije.⁹

ЛЕВИЦА И СРПСКИ ТАЧЕРИЗАМ¹⁰.

Izgleda da aktuelna vlast nije čula da su reganimizam i tačerizam pokopani.¹¹

И Николић (1999: 29) уочава да су деривати од личних имена у највећем броју случајева настали од имена мушкараца и то тумачи на следећи начин: „Како су у наше, тзв. историјско време мушкарци доминантни на јавном плану, то су и сви досад наведени примери изведени од имена одн. презимена мушких особа. Ипак, било је у историји жена које су и на том плану значиле много, као што су, нпр., аустроугарска царица Марија Терезија или британска краљица Викторија”.

1.6. Синтагматски епоними најчешће су двочлане терминолошке синтагме, у којима се као један члан препознаје властито име: *Пандорина кутија*, *Валпургина ноћ*, *Монтесори метода*, *Сибилинске књиге*, *Сапфинска строфа*, *посао Данаида*, *Аријаднина нит* итд. У речницима би их требало об-

⁹ <https://www.danas.rs/svet/merkelizam-vise-nije-odrziv/>

¹⁰ <https://www.politika.rs/scc/clanak/94127/LEVICA-I-SRPSKI-TACERIZAM>

¹¹ <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/tacerizam-na-srpski-nacin/>

радити као фразеологизме (нпр. синтагма *Аријаднина нит* у РСАНУ је обрађена под одредницом *нит* као израз):

Аријаднина ~ 'пут, средство, начин да се нађе решење, излаз из врло тешке ситуације (по грчкој митологији Аријадна, кћи краља Миноса на Криту, дала је Тезеју клупко, које је он, улазећи у лавиринт, одмотавао да би у повратку пронашао излаз)'

1.7. Према Мојсиловић (2011: 111) правих епонима има око 250; корпус женских епонима је делимично обухваћен и тим истраживањем па не можемо прецизно одредити разлику, али можемо рећи да женских епонима има неколико пута мање него оних насталих према именима мушкараца. Узроци су екстралингвистичке природе.

2. Поред правих епонима, постоје и неправни и ситуациони. Неправни епоними се најчешће јављају у разговорном језику. Многе установе (школе, болнице, позоришта, библиотеке, цркве, спортски објекти), институције, награде добиле су назив по некој знаменитој личности те се у говору често може чути: Идем у *Дринку* (*Павловић*) у значењу: Идем у школу „*Дринка Павловић*”. Изложба је у *Цвијети* = Изложба је у Уметничком павиљону „*Цвијета Зузорић*”. „Неправи епоними настају елидирањем именичких синтагми са атрибутивом као зависним чланом на атрибутив у случајевима када је и скраћени облик довољан једном саговорнику да разуме другог” (Мојсиловић 2011: 110).

2.1. Имена установа су најпродуктивнија. Поготово у дискурсу запослених у тим установама. Дакле, у разговорном језику врло је уобичајено да се каже име уместо назива

целе установе – радим у *Олги Дедијер* (= радим у болници „Олга Дедијер“).

2.2. Исти тип одговора добија се и када су називи школа у питању. У Србији тренутно има преко 3500 основних и средњих школа од којих 103 носе име по некој жени (њих 71¹²). Петнаест имена се јавља више од једног пута; Десанка Максимовић је убедљиви победник са 16 понављања.

Све ове жене су на неки начин задужиле нашу државу и заслужиле да школе добију њихова имена. Осим уметница, највећи број на овом списку су жене народни хероји.

¹² Према информацијама са сајта www.edukacija.rs то су: Биса Симић, Боса Милићевић (2), Вера Благојевић, Вера Мишчевић, Вера Радосављевић, Десанка Максимовић (16), Добрила Стамболић, Добринка Богдановић, Драгиња Никшић, Дринка Павловић (2), Ђука Динић, Емилија Остојић, Живадинка Дивац, Зага Маливук, Изабел Емсли Хатон, Исидора Секулић (4), Јелена Варјашки (2), Јелена Мајсторовић (2), Јелена Њетковић, Јелица Миловановић, Јефимија, Јулијана Ћатић, Карас - Каролина, Кнегиња Милица (2), Краљица Јелена, Краљица Марија, Лела Поповић, Лукреција Анкуцић, Љубица Јовановић Радосављевић, Љубица Радосављевић Нада, Мајка Југовића, Мара Јанковић, Мара Мандић (2), Марија Бурсаћ, Марија Трандафил, Милева Марић (2), Милена Павловић Барили, Милица Милошевић, Милица Павловић, Милица Стојадиновић Српкиња, Милунка Савић, Нада Димић, Нада Матић, Нада Поповић, Нада Пурић, Надежда Петровић (3), Ната Јеличић, Наталија Нана Недељковић, Олга Милошевић, Олга Милутиновић, Олга Петров Радишић (2), Рада Мијалковић, Рада Шубакић, Радица Ранковић, Радојка Лакић, Ружа Ђурђевић Црна, Ружица Рип, Сестре Илић, Сестре Нинковић, Сестре Павловић, Сестре Радовић, Славка Ђурђевић, Соња Маринковић (5), Стана Бачанин, Стана Милановић, Стефанија Михајловић, Фејеш Клара, Херој Радмила Шишковић, Херој Роса Трифуновић, Цана Марјановић, Царица Јелена.

2.3. Будући да су ови примери последица редунданце у разговорном стилу, они нису били укључени у претходно истраживање. Међутим, када су у питању епоними настали од имена жена, ова група је веома продуктивна и захтева анализу.

2.4. Осим у разговорном језику, за овај тип употребе потврде смо пронашли и у публицистици, у текстовима електронских медија на интернету. Тако је у тексту о студентском дому који носи име по Вери Благојевић веома често употребљаван епонимски облик *Вера*:

Много је испита пред њима, а времена врло мало. Треба све научити. Зато су уосталом и дошле у „Веру”. Међу њима је и будући микробиолог Александра Панић из Пирота, која се са чарима студентског живота упознала у „Четвртом априлу”, а онда трајно заљубила у „Веру” где је већ три године. После домског живота прелазак у стан не изгледа интересантно – каже Пироћанка и нада се да ће у „Вери” провести и мастер студије. Живот у „Вери” пун је заједничких активности на којима се девојке друже. У „Вери” важе правила о кућном реду као и у свим установама Студентског центра Београд.¹³

Употреба целог назива *Студентски дом „Вера Благојевић“* оптеретила би текст, док се скраћеним обликом, осим економичности, постиже и фамилијаран тон. Оно што се уочава јесте употреба наводника, чиме се поштују правописна правила („Наводницима се издвајају и наслови дела,

¹³

<https://www.politika.rs/scc/clanak/397267/Zivot-u-zenskom-drustvu>

симболична имена различитих установа, публикација, као и фигуративна значења општих појмова – нарочито ако постоји могућност забуне зато што је као име примењена реч или израз који имају и друго значење“ Правопис: т. 168), а такође се користи и велико слово, будући да према правописним правилима ни скраћени називи не губе карактер властитих имена (Правопис: т. 70). Коришћење наводника поштује се у примерима које смо пронашли у електронским медијима; у примерима преузетим са форумâ, сајтова, блогова и сл. наводници се ретко употребљавају. Тако је у примерима за назив хотела (одмаралишта):

Kopaonik? Katastrofa! [...] Izuzev Olge Dedijer i njenih preljibaznih konobara, direktora i fenomenelne prisne planinske atmosfere.¹⁴

EEEE a ja sam radio u Olgi 2004. To je bio uzivanje, samo kad se setim.¹⁵

Pre nedelju dana sam bila u "Olgi Dedijer" osoblje im je fantasticno fini su i trude se da ispune svaku moju zelju.¹⁶

Vliki pozdrav od Miroslava i Sneze iz Austrije koji su 2009 Novu Godinu docekali u Olgi, uvek cemo vas rado posetiti i van sezone.¹⁷

2.4.1. Забележили смо и примере за називе школа:

Cerka mi krece ove godine u prvi razred i odlucili smo da je upisemo u Drinku (dvoumili smo se

¹⁴ http://staro.skijanje.rs/Index/utisci/utisci_kop2004.htm

¹⁵ <https://m.infokop.net/komentari.php?id=180&num=50&redosled=>

¹⁶ <https://m.infokop.net/komentari.php?id=180&num=50&redosled=>

¹⁷ <https://www.infokop.net/hoteli-centar-kopaonik/hotel-olga-dedijer->

izmedju nje i V.Ribnikar, ali smo se nakon kra-
ceg raspitivanja ipak odlucili za Drinku).¹⁸

Izmedju ostalog upisacu se u Zemun u Nadezdu
Petrovic za Medicinsku sestru tehnicar.¹⁹

СОТК 'TENT' posetio 'Jefimiju'²⁰.

Ишла је у Јосиф Панчић као и ја, али и у Иси-
дору Секулић у Гаврила Принципа док је ке-
ва пре друге удаје тамо живела.²¹

Ми из Карађорђевог улице смо прешли доле
код Пичиног парка у Исидору Секулић.²²

Примери са форума, блогова, из рубрика са коментарима
опонашају разговорни стил и у њима углавном изостаје
употреба наводника, за разлику од текстова у електронским
медијима, који поштују правописне норме.

2.4.2. У Србији и неколико здравствених и културно-
уметничких установа носи име по заслужним женама. Забе-
лежили смо примере:

Вајари у „Цвијети Зузорић”²³.

У „Цвијети” гореле документација и компју-
терска опрема²⁴.

¹⁸ <https://forum.krstarica.com/threads/o-s-drinka-pavlovic.334467/>

¹⁹ <https://www.ana.rs/forum/index.php?topic=51956.1620>

²⁰ <https://www.lokalnenovine.rs/rubrike/drustvo/tj-20.09/clanak.php>

²¹ <http://blog.b92.net/text/30679/Nikad-ne-boj-se/?page=2>

²²

<https://www.facebook.com/nassbeograd/photos/a.313314852173970/1239964862842293/?type=3>

²³ www.politika.rs/scc/clanak/461558/Култура/Вајари-у-Цвијети-Зузорић

²⁴ www.politika.rs/scc/clanak/474601/Београд/У-Цвијети-гореле-документација-и-компјутерска-опрема

САЈАМ САВРЕМЕНЕ УМЕТНОСТИ У "ЦВИЈЕТИ": Учествује 40 ликовних стваралаца из целе Србије²⁵.

У "Др Олги Дедијер" недавно је отворен Центар за рану дијагностику и опоравак деце са оштећеним слухом "Дечја кућа", једини у нашој земљи.²⁶

2.4.3. Забележили смо и неколико назива цркава који се употребљавају као женски епоними:

У Светој Петки звони само на велике празнике²⁷.

"Сањалице" кажу да ово неће бити једина помоћ сестринству у Светој Петки Изворској.²⁸

Прво венчање у Богородици Љевишкој после 1999²⁹.

За разлику од осталих установа које смо навели, имена цркава пишу се без наводника.

2.4.4. На крају ћемо споменути и награду за најбољу књигу у претходној години, коју додељује београдска општина Савски венац, а која носи име по књижевници Исидори Секулић:

²⁵<https://www.novosti.rs/c/kultura/vesti/1249028/sajam-savremene-umetnosti-cvijeti-ucestvuje-40-likovnih-stvaralaca-cele-srbije>

²⁶ <https://www.politika.rs/scc/clanak/19401/Bolnica-kao-igraonica>

²⁷ <https://www.politika.rs/scc/clanak/371648/U-Svetoj-Petki-zvoni-samo-na-velike-praznike>

²⁸<https://www.novosti.rs/c/drustvo/vesti/1098276/dirnula-briga-nemocnima-sanjalice-zmajeva-pomogle-manastiru-sveta-petka-izvorska-kod-paracina>

²⁹ https://rtv.rs/hu/drustvo/prvo-vencanje-u-bogorodici-ljevskoj-posle-1999_737815.html

Zoranu Živkoviću uručena "Isidora Sekulić"³⁰.
Milosavljević dobio "Isidoru"³¹.

3. Трећу врсту епонима чине ситуациони епоними, који су последица скраћених поређења и настају у разговорном језику и жаргону. За разумевање ових значења неопходно је заједничко искуство саговорника. Што је оно веће, тј. што више саговорника има то искуство, већа је вероватноћа да ће се та лексема усталити у језику, тј. неком његовом сегменту (жаргону нпр.).

Ситуациони епоними настају ад хок, употребљавају се најчешће из стилских разлога. За њих је неопходна и општа информисаност односно заједничко искуство. Нпр. у скорашњем приватном разговору о мисији „Артемис” (видели смо већ да је име такође настало према имену богиње Артемиде) поставила сам питање *хоће ли ићи и нека Терешкова*, уместо *хоће ли ићи и нека жена астронаут* и саговорник је разумео да питам да ли у мисији учествује и нека астронауткиња тј. космонауткиња.

3.1. Видимо да се додавањем неодређене заменице *неки*, *-а*, *-о* врши апелативизација у том контексту. На тај начин се означава појам који је општији од реченог: нека Терешкова – нека жена астронаут.

3.2. Занимљиво је да се и супротним процесом, тј. додавањем заменица и придева којима се ближе одређује облик уз који стоје постиже апелативизација: Она је *наша Монсерат*. Она је *нова Моника*. Ово се може протумачити

³⁰ <http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2007/06/13/srpski/K07061201.shtml>

³¹ https://www.b92.net/kultura/vesti.php?nav_category=272&yyyy=2010&mm=05&dd=28&nav_id=434533

као почетна фаза апелативизације, јер је веза са онимом и даље јака:

Она је нова Софија Лорен.³²

Она је нова Dženis Džoplin.³³

Она је нова Mira Markovic i sve vise Lici na nju.³⁴

Saja Jo postavila sliku BEZ majice, ljudi traže šećer i vodu: "Nikada BOLJA nije bila, ona je naša Dženifer Lopez".³⁵

Она је наша Šakira: Katarina Bogićević bolja od originala.³⁶

MOJA PRIČA: PERIŠIĆ JE NAPISAO ĐINĐIĆU „OVO JE NAŠA MARGARET TAČER“.³⁷

Ja sam, zapravo, želela da budem nova Mir Jam i da pišem ljubavne romane čija se radnja dešava u 21. veku u Srbiji.³⁸

Уколико се успоставља релација са домаћом личношћу, употребљава се атрибут *нова*, којим се имплицира да се појавила жена са истим или сличним особинама. На овај начин најчешће се реализује значење са позитивном конотацијом.

³² https://www.glassrpske.com/cir/zabava/jet_set/ona-je-nova-sofija-loren/292199

³³ <https://www.naxi.rs/ona-je-nova-dzenis-dzoplin>

³⁴ <https://www.juznevesti.com/Drushtvo/Narodno-pozoriste-dobilo-kamion-kupljen-novcem-gradjana-ali-zahvaljuju-Sotirovskoj-kao-da-ga-je-ona-kupila.sr.html?c=Komentari>

³⁵ <https://www.topvita.info/vest-945/>

³⁶ <http://87.237.202.230/show-biz/vesti/121481/ona-je-nasa-sakira-katarina-bogicevic-bolja-od-originala.html>

³⁷ <https://www.infocentrala.rs/moja-pricaperisic-je-napisao-dindicu-ovo-je-nasa-margaret-tacer/>

³⁸ <https://www.hellomagazin.rs/2014/06/15/simonida-milojkovic-ugled-se-stice-godinama-a-gubi-za-dva-minuta/>

3.3. У корпусу смо уочили и синтагме са атрибутом *српска*, које су веома популарне на домаћим интернет порталима и употребљавају се да би се жена о којој се говори а која је из Србије поистоветила с познатијом страном колегицом, односно женом с којом има неку заједничку особину:

Ona је SRPSKA KIM KARDAŠIJAN: Prati је 95.000 људи, а нама је открила да би многе Београђанке због стајлинга UHAPSILA.³⁹

Ona је српска Koko Šanel: Da li znate da је Србија била препознатљива у SVETU MODE zahvaljujući NJOJ!⁴⁰

„ONA JE SRPSKA PAMELA“ Nina Janković pozirala на плажи, па изазвала лавину коментара!⁴¹

Ona је српска Adel! Bojana Stamenov на дијети, већ се transformisala!⁴²

ONA JE SRPSKA MONIKA BELUČI! NATAŠA NINKOVIĆ (47) NA OTVARANJU FESTA PRIVUKLA NAJVEĆU PAŽNJU.⁴³

Ona је српска Nikol Kidman, има само 24 године и osvaja домаћу сцену.⁴⁴

³⁹<https://zena.blic.rs/bloggerke/ona-je-srpska-kim-kardasijan-prati-je-95000- ljudi-a-nama-je-otkrila-da-bi-mnoge/f4zj63j>

⁴⁰<https://www.sd.rs/vesti/drustvo/ona-je-srpska-koko-sanel-da-li-znate-da-je-srbija-bila-prepoznatljiva-u-svetu-mode-zahvaljujuci-njoj-2020-09-19>

⁴¹<https://happytv.rs/glamur/vip/ona-je-srpska-pamela-nina-jankovic-pozirala-na-plazi-pa-izazvala-lavinu-komentara-foto/97668/>

⁴²<https://24sedam.rs/showbiz/vesti/81675/ona-je-srpska-adel-bojana-stamenov-na-dijeti-vec-se-transformisala-foto/vest>

⁴³<https://www.family.rs/index.php/tabloid/jugosfera/ona-je-srpska-monika-beluci-natasa-ninkovic-47-na-otvaranju-fest-a-privukla-najvecu-paznju-foto>

ONA JE SRPSKA KEJT MIDLTON! ĆERKA EMIRA KUSTURICE JE BILA U VEZI SA PRINCOM, A EVO KAKO IZGLEDA I ĆIME SE BAVI!⁴⁵

Ona je srpska Marija Kalas.⁴⁶

Овај модел је веома продуктиван па смо пронашли и српске Селену Гомез, Парис Хилтон, Џеј Ло, Мадону, Лејди Гагу итд. Осим њих, забележили смо и примере за поређење са фиктивним јунакињама, карактерима из серија, филмова тј. видео игара:

Ovo jede srpska Lara Kroft: Zavirite u kuhinju najzgodnije takmičarke Survivor.⁴⁷

ONA JE SRPSKA KERI BREDŠO! Popularna voditeljka dovela svetski poznatu seriju na ulice Beograda.⁴⁸

Видимо да се код ситуационих епонима обично успоставља веза са светски познатом женом, која се истиче у својој области, и која најчешће има додатне позитивне карактеристике, углавном везане за изглед (изузетно лепе, популарне, успешне жене). Оваква скраћена поређења јављају се углавном у разговорном језику и жаргону, али и у елек-

⁴⁴<https://www.lepotaizdravlje.rs/lifestyle/svet-poznatih/ona-je-srpska-nikol-kidman-ima-samo-24-godine-i-osvaja-domacu-scenu/>

⁴⁵<https://www.vesti.rs/Emir-Kusturica/ONA-JE-SRPSKA-KEJT-MIDLTON-Cerka-Emira-Kusturice-je-bila-u-vezi-sa-PRINCOM-a-evo-KAKO-IZGLEDA-i-cime-se-BAVI.html>

⁴⁶https://branislavapodrumac.com/en/testimonial/she-is-serbian-maria-callas/ona-je-srpska-marija-kalas_page-0002/

⁴⁷<https://nova.rs/zabava/survivor-2022/ovo-jede-srpska-lara-kroft-zavirite-u-kuhinju-najzgodnije-takmicarke-survivor/>

⁴⁸<https://informer.rs/dzet-set/estrada/712134/katarina-sismanovic-voditeljka-seks-grad>

тронским медијима (најчешће таблоидног типа) и служе као средство изражавања експресије.

3.4. Будући да је за ситуационе епониме обавезно заједничко искуство, оно може бити ограничено и на мање, затворене групе па тако нпр. бележимо пример из дискурса познатог ђацима Шесте београдске гимназије: *Милерке* нису омиљене међу ђацима (строга и захтевна професорка физике). Употреба оваквих конструкција изузетно је сужена и није могућа међу саговорницима који не припадају датом дискурсу, за разлику од осталих модела које представљамо.

3.5. Забележили смо и трећи тип ситуационих епонима и то су они који настају плурализацијом, када се множинским обликом једне речи уопштава њено значење:

Убаците Аце, Цеце и Јеце у уџбенике, културне рубрике напуните онима који школу нису ни завршили, а из њих избаците Десанку.⁴⁹

Немојте мени слати Цеце и Јеце, ја то никад нисам слушао.⁵⁰

Данас протрчавате кроз разуларену бесловесну омладину која дрогирана или пијана “блеји” уз Цеце и Јеце.⁵¹

У првом примеру синтагма *Цеце и Јеце* односи се на занимање певач (певачица), док се у осталим примерима овом синтагмом означава жанр музике, имена (надимци) певачица симболишу оно што оне певају. Плурализација

⁴⁹ <http://sabornik.rs/index.php/drugi-pisu/1733-izbacivanjedesanke-izskole>

⁵⁰ <https://standard.rs/2022/05/22/odrecite-se-mita-o-jasenovcu-niz-uslova-hazu-za-srbiju/>

⁵¹ www.prevrat.wordpress.com/2013/07/29/бранимир-марковић-сви-смо-ми-аран-ђело/

којом се име неке особе изједначава са њеним занимањем, послом, функцијом, оним чиме се бави омогућава да се неки исказ експресивно обоји: Колико зарађују *Ане Брнабић* по Европи – употребљено уместо *колико зарађују премијери у европским државама*. И за овакву употребу неопходно је заједничко искуство саговорника односно општа информисаност, које смо већ истакли као обавезне елементе у настанку ситуационих епонима.

3.5.1. У раду о множинским облицима властитих имена у разговорном језику Крцић (2019) издваја посебну групу која обухвата имена естрадних личности. Он наводи следеће примере: У оваквим људима деца треба у Србији да траже инспирацију, а не у *Станијама, Сорајама, Хајданама* и сличним; свака част малој, али вас ко бога молим да више не дајете простора којекаквим *станијама, сорајама* и осталим шљамовима!; А ви и даље слушајте разне *Карлеуше* и *Маје Волк*; Уплатите те паре за болесну децу и немојте више да се брукате, лакше пролазе *цеце, меце, јеце, пеце*.... (Крцић 2019: 594). У наведеним примерима ова женска имена имају негативну конотацију, а у последњем примеру облици *цеце* и *јеце* употребљени су у пејоративном значењу (И.). Видимо да се ситуациони епоними могу употребити и за изражавање негативне експресије.

4. Закључићемо да је број епонима насталих од имена жена изузетно мали, и да су узроци овом броју екстралингвистички. Мања истакнутост жена у свим сферама друштва за последицу има и мањи број речи које се за њих могу везати. Стога је и мали број правих епонима, забележених у речницима. У разговорном језику и жаргону нешто више се јављају неправилни и ситуациони епоними, али они зависе од контекста и дискурса – за њихово разумевање неопходни су заједничко искуство и општа информисаност. Ови

облици настају скраћеним поређењем, плурализацијом, додавањем неодређене заменице *нека*, додавањем присвојне заменице *наша*, као и атрибута *нова*, *српска*.

ЛИТЕРАТУРА

- Јовановић, Јована, Ивана Маринковић 2012. О проблему полисемантичке структуре лексема из класе етника у српском језику. У: С. Гудурић (ур.) *Језици и културе у времену и простору I* (тематски зборник). Нови Сад: Филозофски факултет, 463–473.
- Клајн, Иван 2003. *Творба речи у савременом српском језику. Други део, Суфиксација и конверзија*. Београд – Нови Сад.
- Крцић, Ненад 2019. Множина властитих именица у разговорном језику. У: С. Гудурић, Б. Радић-Бојанић (ур.) *Језици и културе у времену и простору VIII/1*. Нови Сад, 586–599.
- Мојсиловић, Бојана 2011. О апелативизацији и епонимима у српском језику. У: М. Ковачевић (ур.) *Савремена проучавања језика и књижевности*, година II / књ. 1. Крагујевац: ФИЛУМ, 109–116.
- Николић, Мирослав 1999. О речима изведеним од имена одн. презимена познатих личности. *Наш језик XXXIII/1-2*. Београд, 24–35.
- Оташевић, Ђорђе 1994. Садржај речника неологизама. *Наш језик XXIX/5*. Београд, 306–317.
- Правопис: *Правопис српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2011.
- ПСЛТ: <https://www.lingvistickitermini.rs/>
- Ravlić, Slaven 2006. Епонимизација у друштвеним зnanostима: Mer-
ton i sociologija eponimizacije. *Društvena istraživanja* 15 (6
(86)). Zagreb, 1151–1176.

Ристић, Стана 2009. Творба нових речи од властитих именица. *Славистика* 13. Београд: Славистичко друштво Србије, 307–315,

ИЗВОРИ

К–Ш: Клајн, Иван и Шипка, Милан, *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј, 2006.

MRŠIĆ, Dubravko 2000, *Eponimski leksikon*. Zagreb: Matica hrvatska.

РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*. Књ. I–VI, Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1976.

РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Књ. 1–. Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, 1959–.

РСЈ: *Речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска, 2007.

Bojana N. Tomić

ON EPONYMS BASED ON FEMALE NAMES

Summary

In this paper, we analyze words formed by appellativisation of personal female names. Eponyms are new lexical units derived from proper names, which underwent semantic changes and lost touch with the designation of a specific person. The number of female eponyms is much smaller than those made from male names, which is caused by extralinguistic reasons. Some of them are used as shortened forms of school, church, hotel and other names. There is also the use of female celebrity names as symbols for their occu-

pation, look, etc. There must be shared experience or common knowledge for using and understanding those words.

Keywords: eponyms, appellativisation, female names.

УДК 811.163.41'373.237.43:81'366.54:[821+070]
001.891.3:[811.163.41(038)+004.777СрпКор]

*Милица Божих Синчук**

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

О УПОТРЕБИ ЛЕКСЕМЕ *ВЛАДИКА* У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (СЛУЧАЈ АНТРОПОНИМИЗАЦИЈЕ)**

У раду се испитују случајеви употребе лексеме *владика* као властите именице (*Владика*), која се иначе, према важећој правописној норми, пише малим словом. На основу грађе сакупљене из Речника САНУ и *Корпуса савременог српског језика*, у књижевним и публицистичким текстовима, уочени су случајеви писања посматране титуле великим почетним словом уз свештено име, као стални део имена (*Владика Николај*, *Владика Раде*, *Владика Његош*) или као замена за лично име, и тада се увек односи на добро познату, значајну и угледну личност у свештенству, али и друштву уопште. Иде се ка закључку да се процес антропонимизације лексеме *владика* у српском језику није остварио, али да је присутна тенденција онимизације у неким контекстима.

Кључне речи: *владика*, антропонимизација, српски језик, корпусно истраживање.

* ORCID: 0000-0001-9662-1968. milica.sincuk@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад финансирао је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору бр. 451-03-47/2023-01, који је потписан са Институтом за српски језик САНУ.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

У језику штампе и у неким књижевним делима среће се бележење лексеме *владика* великим словом. У речницима и приручницима савременог српског језика, ова реч нема забележену употребу као властито име.

Циљ истраживања је да се испита због чега се дешава да се реч *владика*, иако апелатив, пише великим почетним словом, да ли су у питању појединачни примери или се описана појава устаљује у српском језику, и какви су стилски ефекти те појаве. Један од циљева јесте да се установи да ли је могуће говорити о антропонимизацији, преласку из категорије апелатива у категорију властитих имена (исп. Подољска 1988: 33; исп. Шћепановић и Баук 2003). Приступ теми је прагматички пошто је у питању разматрање случајева употребе лексеме *владика* у одређеним контекстима.

Грађа је прикупљена из два извора: *Корпуса савременог српског језика* (даље у тексту Корпус) и *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (даље у тексту Речник САНУ или РСАНУ).

2. ЛЕКСЕМА *ВЛАДИКА* У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Именица *владика* је полисемична реч.¹ У тезаурусном Речнику САНУ није регистрована употреба посматране лексеме као властите именице. У сакупљеној грађи за ово истраживање јавља се са основним терминолошким значењем *епископ, поглавар црквене области; највиши чин у православној цркви*; и са секундарним и застарелим значењем

¹ У Речнику САНУ идвојено је пет значења са исто толико подзначења (РСАНУ II: 698).

владаца, поглавар (земље, племена, жупе) (према РСАНУ 1959–II: 698), али су уочени и бројни примери у којима је именица *владика* написана великим почетним словом.

Актуелни Правопис Матице српске (2010) прописује писање верске лексике овог типа малим словом. Слично мишљење заступају и други аутори који су се бавили овим правописним питањем, али су запажена и одређена колебања у писању великог или малог почетног слова у речима које се односе на религијске појмове и свештеничке титуле, нарочито у текстовима религијског карактера (исп. Правопис 2010: 73; Јовановић 2018, 2022а, 2022б; Стијовић 2013). У теолошком двојезичном српско-руском речнику одредница *владика* написана је великим почетним словом (*Владика, Владико*), што је у супротности са правописом српског језика (Кончаревић и Радовановић 2021: 182).² Упркос важећој правописној норми, у претрази Корпуса смо запазили да се називи за монашке и свештеничке чиновне неретко пишу великим почетним словом (као нпр. *Патријарх*), а слична пракса је потврђена и у писању владарских титула које се у појединим случајевима јављају као устаљена замена за одређену историјску личност у функцији властитог имена, нпр. *Вожд* за Ђорђа Петровића Карађорђа (в. Правопис 2010: 56), *Деспот* као лично име (в. РСАНУ IV: 242).

У литератури је, такође, уочено да се у неким књижевним делима, нпр. код Борисава Станковића, свештеничка титула *владика* пише великим почетним словом као у примеру: *Кад и сам стари 'деда Владика' долази, служи – нарочито је тада Стојан зват, поручивано за њ да дође, да пева, чита часловац* (Станковић V: 162). У питању је израз *деда владика* за врло поштовано старије свештено лице које

² Да ли је могуће да је такав принцип примењен под утицајем руског језика у којем се лексема *владика* пише великим почетним словом (*Владыка*).

по чину може бити владика или имати нижи свештенички ранг (в. Божић Синчук 2020: 143). У нашој грађи, забележен је исти овај израз написан великим почетним словом, са анафорском улогом и антропонимском вредношћу, који се односи на владика Николаја Велимировића: „*Охридски пустињак*” и „*Деда Владика*”, је у охридском крају обновио црквени и монашки живот, народну православну духовност и уметност (електронски Корпус, Православље). У литератури је запажено да се *Владика* пише великим словом у делима владике Николаја Велимировића када означава *Господа, Бога* (в. Јовановић 2022а: 233)

3. АНАЛИТИЧКИ КОРПУС

Грађа за ово истраживање ексцерпирана је из два извора: дигиталне верзије тезаурусног *Речника САНУ I–XXI и Корпуса савременог српског језика*, којем је приступљено у периоду од 5. до 10. маја 2023. године. У питању су књижевна дела и чланци из дневне штампе (нпр. из Политике). Пронађена су 23 примера употребе лексеме *владика* написана великим почетним словом (*Владика*) у РСАНУ. У *Корпусу савременог српског језика* задат је упит (Vladik[a-z]) и резултирао је са 58 од почетних 943 примера употребе. У обзир нису узети случајеви понављања, затим писање великим словом на почетку реченице, на почетку наслова, натписи испод фотографија, почетак новог реда, почетак стиха, почетно слово у садржају и др.

Уочени су следећи случајеви употребе лексеме *владика* записане великим почетним словом (*Владика*) у посматраном материјалу.

1) Титула без личног имена свештеног лица са основном апелативном функцијом, у следећим примерима: *И*

Патријархъ є у овомъ писму позивао све Митрополите, *Владике*, *Игумане* и сву Братію да овомъ манастиру у помоћ притеку (РСАНУ II, 115); До 1832 год. била су два главна управителя све войске црногорске: *Владика* као господар народа и гувернадур као прво свѣтско лице у земљи (РСАНУ III, 732); Писали [смо] *Владики* Черногорскому, да забуну мало Арнауте, да неби сва Арнаутіа на насъ поћи могла (РСАНУ XIII, 104). Ал' там' оба засталасе она | Те к *Владици*, пак оданле мукло | Прекундачес', и под' Турскус' врате | У Србиу, прежегдавши доста (РСАНУ XIII, 263); Гули ага . . . гули Везиръ, — а *Владикина* врећа бездна . . . нѣговыцы зађу на чупаю (РСАНУ XVI, 93).

2а) Титула + свештено име: *Васкреситељ црногорске слободе*, *Владика* Данило Петровић, држао [је] на Цетињу о Госпођину-дне малом онај знаменити црногорски скуп (РСАНУ II). Значај личности за историју, културу и династију истакнут је употребом великог почетног слова и на лексичком плану појачан речима *васкреситељ*, *слободе*, а поштовање је исказано и писањем титуле великим словом. Осећа се узвишен стил, патос. То показују и следећи примери: *Јавно мњење у Црној Гори није могло ... у њему надозрети велике спасоносне последице, које је гледао Владика Данило* (РСАНУ XIII, 648). *Нови рукопис тога дјела послао сам био на просуђење ... нашему велеумному Владици-нјеснику Никанору Груићу* (РСАНУ II, 489). Стилски су неутрални примери попут следећег: *На дан Светог Саве, у суботу, свету архијерејску литургију служиће Владика Василије, док ће у Саборној цркви певати грађански хор „Свети Арсеније”* (Политика).

Великим словом су забележена и имена ликова из књижевног дела, а у питању су и значајне историјске личности: *И већ се неко умесно запитао да ли је то спев о дво-*

умљењима Владике Данила којима су посвећена најдужа певања или о истрази потурица којој је посвећено неколико стихова (Политика, Културни додатак); „Играо сам и неке духовнике, попут Владике Данила, Светог Саве, и нисам намеравао да се замонашим ...” (Ж. Лаушевић, Година прође, дан никада, Београд: Новости, 2011).

Појаву писања монашког чина *владика* великим почетним словом као сталног дела имена примећујемо у вези са ословљавањем светог владике Николаја Жичког и Охридског (1880/1881–1956), чије је име до замонашења било Никола Велимировић, а којег често називају само *Владика Николај*. Потврде смо пронашли у електронском Корпусу у временском периоду од задњих двадесетак година (од 2001. г.):

... наведена су и имена славних Ваљеваца од *Ненадовића*, *Милована Глишића*, *Десанке Максимовић*, Владике Николаја до *Љубе Поповића*, *Матије Бећковића*, *Воје Брајовића*, *Радована Белог Марковића* и других (Политика, чланак *Хиљаде ваљевских разлога*, аутор Б. Нововић) – у овом примеру се лик свеца и владике Николаја Велимировића у потпуности одређује конструкцијом *Владика Николај*, док су остали именовани антропонимском формулом име + презиме, што сведочи о томе да је испитивани начин ословљавања устаљен и препознатљив; „*А прав и чист ум опет неретко се сакрива помоћу јуродства*” – мисли Владика Николај. Све је доведено до апсурда, па се и живи људи *опраштају од себе* (Политика); ... [n]оручује да се *сете примера са српским затвореником у концентрационом логору коли наводи свети Владика Николај*. „*Затвореник је сакупио комадиће хлеба и са мало воде умесио неку врсту ‘колача’*” (Политика); ... кућа претходно је објавила *Лакићеве књиге „Штап Светог Саве”* (друго издање), „*Мисли Владике Николаја*” и „*Мисли Преподобног оца Јустина*

Ђелијског” (Политика); Стихови Владике Николаја Велимировића, по општем мишљењу највећег песника међу духовницима у минулом веку (Политика) Византијски идеал Владика Николај први је започео многе велике српске приче, па је поставио питање зашто су Срби градили (Политика). Њихових хула нису поштеђени ни наши светитељи – од Светог Саве, па све до светог Владике Николаја. Међутим, ни то им није доста. Њихова хула иде и на нашу свештну историју светосавску (Политика, чланак *О новим богохулницима*, аутор епископ далматински Фотије). А ток историје и у позитивном и у негативном правцу, град где је до врхунца доведено зло, које је Владика Николај тако добро приметио: „Над српским народом се плански и систематски спроводи духовни геноци[d]...” (Православље). Од Христа је примио ове дарове и Њему их враћа, уверава нас свети Владика Николај (Политика). Следе прилози Радована Биговића („Хришћанска философија Владике Николаја”) и Сретена Петковића („Подсећање на манастир Дечани”); Богати и сложени животни пут и Владика Николај, дело Владике Николаја потврђују истинитост речи Премудрога Соломона (Православље).

26) Као стални део имена са избледелим основним значењем у синтагми Владика Раде, а у питању је владика Петар II Петровић Његош (1813–1851). При обраћању владикама или при њиховом помињању по правилу се чин, будући монашки, наводи испред имена добијеног по замонашењу, па би било очекивано: владика Петар II, а у овом случају употребљена је форма владика + лично, крштено име (Раде) због чега је она стилски маркирана.

Потврде у Речнику САНУ: Владавина Владике Рада показује нам слику многих енергичних напора за сузбијање ... анти-државних тежњи (РСАНУ I, 129); Нека се упореди

прича овог епа са историјом догађаја ... па онда нека се суди, да ли се може ауторство тог епа приписивати Владици Раду! (РСАНУ I, 200); Плебисцит српске књижевне републике једнодушно је прогласио Владику Рада, на основу његових пјесничкијех дјела, народнијем српскијем Генијем (РСАНУ XX, 398); Запази ли Владику Рада, дједе Ибро — Запазих, Дјецо ка вас! . . . Бјеше снап од чоџека, виши од пуна три лакта (РСАНУ VI, 222); Борђија Савов, рођени синовац Владике Рада . . . је и наслеђивао престо и првих дана већ сам присвојио кнежевску власт (РСАНУ XIV, 416); Заклели су се Ускоци Владици Раду да ће пирнути у чорбу Смаил-аги Ченгићу кад дође да покупи хараче од Дробњака (РСАНУ XX, 187).

Потврде у Корпусу: То што је Владика Раде, Петар Други Петровић Његош одлучио да његово бесмртно тело почива на врх Ловћена ... (Политика); Најбољу поезију у нас створио је народ; највећи наш модерни песник, Владика Раде, Његош, нешколован је брђанин (Језик данас); Старији говорни облик од Његуша су Његоши. И за тај старији облик одлучио се Владика Раде. Ристо Ковијанић је открио да су Његуши добили име по понорници која је некад постојала (Политика, Културни додатак); Није ли такву синтезу правио и Владика Раде? Дучић је и на плану стиха и строфе песник културе и синтезе (Политика, Културни додатак); У Књизи посетилаца, Милош Н. Ђурић и Вељко Петровић, записали су: „Млади Владика Раде, само је Твоја Младост могла да изведе ове две старости на висину. О, мртви, помозите ...” (Политика).

За исту личност Петра II Петровића Његоша у грађи је уочена и конструкција *владика* + породични надимак постао од топонима, *Владика Његош*: *Ово није било у складу ни са стиховима Владике Његоша, највећег српског песника*

који кажу: „Одведе ме у царство свјетовах, Како капља росе ... ” (Са пашњака до научењака, М. Пупин).

3) Титула без личног имена свештеног лица са антропонимном функцијом упућивања на јасно одређену личност: владика Петра II Петровића Његоша и светог владика Николаја Жичког и Охридског (Велимировића):

Његош: Главари виде да ће Владика брзо умрети; али од жалости нико не може да му спомене, и да га упита има ли што наручити (Љубомир Ненадовић, РСАНУ XIV, 376); Проче обећава Владика да ће чинити што могуће за да Црногорци не буду чинити преступлења . . . настояће за открити преступника и . . . строго наказати их увјеренъ обаче, да ће бити еднако наблюдаено од стране Австрійске (РСАНУ XIII, 404) – Његош пише о себи у писму турском генералу 1841. године.; *Ни вјероломна погибија на Башиној Води највиђенијих херцеговачкијех бегова, везировијех опуномоћеника код Владике за пограничне преговоре, не изазивље освету везирову* (РСАНУ XVIII, 132). *С Његошем је, чини се, лако: црногорска власт више воли себе него 'Горски вијенац', цркву и Владика заједно, па ће Његоша уступити Србима и прошлости* (Политика); *И већ се тада наводи „свашта се којешта говори шта Владика са овом грађевином постићи намерава”.* *Логично би било претпоставити да је црква на врху Ловћена ...* (Политика, Културни додатак); *његови Црногорци нису могли одмах испунити, али су је ипак остварили: посмртне остатке овог Владике пренели су са Цетиња у Цркву св. Петра на Ловћену августа 1855. г.* (Политика, Културни додатак); *У својој сасвим доситејевској песми Поздрав роду из Беча 1847. год ... на којој се потписао Владика црногорски, он осуђује оне који у име вере „сеју адско сјеме братскога раздора* (Јован Скерлић, Историја нове српске књижевности); *овом свету не-*

стане брегова и људи, мени се чини, још ће трајати два црногорска колоса: Ловћен и Владика (Политика, Културни додатак).

Свети владика Николај Жички и Охридски: *Та алегорија Светог Николаја, некадашњег Владике, свевремено је упутна (Политика); Јасно нам је било да монаси нису знали за какве су госте спремили собе. Били су запрепастићени кад су угледали Владику и мене (Дневник 2021: 12).*³

Забележени су такође примери из књижевног дела Стјепана Митрова Љубише у којим лексема *владика* написана великим почетним словом упућује на лик владике Саве: *Поздрави ми старца Владику и реци му ... да пази цркву по закону (РСАНУ XIX, 161); Дочувши што се згађа по Црнојгори, свјетова Владику да се прође Шћепана и да га прожене као лажницу; увјеравајући Саву да је Петар III умро ... у цвијету своје младости (РСАНУ XI, 171) – пример је проширен у односу на Речник САНУ због контекста.*

4. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

На основу претходне анализе у којој су размотрени различити примери употребе лексеме *владика* написане великим почетним словом у књижевним и публицистичким текстовима савременог српског језика, може се уочити да пракса писања ове лексеме великим словом показује значајну заступљеност, иако то није у сагласности са важећим

³ У самом књижевном делу налазимо коментар аутора да је намерно бележио великим словом лексему *владика* онда када има значење надимка, да именује владика Николаја (в. Дневник 2021: 8, фуснота 1). У тој напомени препознајемо потврду да се ради о антропонимизацији, јер је надимак антропонимска категорија, чије карактеристике преузима апелатив *владика*.

правописним правилима. Неуједначена пракса у овом погледу, када је реч о писању лексеме *владика*, може указивати на одвијање одређених процеса у развоју ове лексеме који се огледају у промени њене функције из апелативне у антропонимну. Примери показују да у одређеним контекстима употребе лексема *владика* добија обележја антропонима, што се, поред осталог, одражава на плану правописа у виду писања великим почетним словом.

То су случајеви употребе при обраћању или спомињању у емоционално обојеном говору уз црквено име достојанственика који је добро познат и веома угледан (примери под бројем 2: *Васкреситељ црногорске слободе*, *Владика Данило Петровић*; *Стихови Владике Николаја Велимировића, по општем мишљењу највећег песника међу духовницима*), са избледелим основним значењем уз лично име (*Владавина Владике Рада показује нам слику многих енергичних напора за сузбијање ... анти-државних тежњи*), ређе самостално када замењује властито име и у основи тог поступка налази се синегдоха (примери под бројем 3: *С Његошем је, чини се, лако: црногорска власт више воли себе него 'Горски вијенац', цркву и Владиду заједно; Та алегорија Светог Николаја, некадашњег Владике, свевремено је упутна*). Када је ова лексема саставни део имена или замењује лично име, постоји реална мотивација за употребу великог почетног слова (по узору на неке сличне ситуације у којима се пише велико слово нпр. неке титуле, придеви *свети* и *блажени*, додаци уз имена који су саставни део имена или се употребљавају уместо њега, особена звања која се везују за историјске личности итд. – исп. Правопис 2010: 56–73).

Може се констатовати да процес антропонимизације лексеме *владика* није реализован у лексичком систему српског језика, али да се на основу анализираних примера може уочити тенденција антропонимизације ове лексеме у од-

ређеним контекстима употребе, у религијским текстовима, као и у текстовима других функционалних стилова и жанрова, што се показује и употребом великог почетног слова. Писање великог почетног слова у основи је израз учтивог указивања поштовања, одавања почasti и исказивања благодарности од стране онога који дату лексему употребљава, и стилски је маркирано, што је у складу са високом позицијом именоване личности у свештенству и друштву у целини (исп. Правопис 2010: 73).

ИЗВОРИ

Корпус савременог српског језика (приступљено: 5. 5. 2023., 8. 5. 2023, 10. 5. 2023.) [Corpus \(bg.ac.rs\)](http://Corpus.bg.ac.rs)

РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика I–XXI*. Београд: САНУ: Институт за српски језик САНУ, 1959–.

Станковић V: Станковић, Борисав. *Певци*, Сабрана дела, књ. V. Београд: Просвета, 1980.

Дневник 2021: Дневник епископа жичког Василија (Костића), *Заточеник манастира Војловице*. Панчево: Манастир Војловица: Пасаж.

ЛИТЕРАТУРА

Божих Синчук, Милица 2020. *Ономастички слојеви и њихова дијалекатска подлога у књижевном делу Борисава Станковића*. Београд [докторска дисертација].

- Јовановић, Владан 2018. Велико слово у религијским текстовима. *Језик данас*, год. XIV/12. Нови Сад: Матица српска, 15–25.
- Јовановић, Владан 2022А. Велико слово у делима владике Николаја Велимировића (прилог изучавању српске правописне норме). У: *Језик и речник светог владике Николаја Велимировића (диференцијални приступ)*, Монографије 34. Београд: Институт за српски језик САНУ, 165–172.
- Јовановић, Владан 2022Б. Писање религијских појмова из угла српске правописне норме. У: В. Брборић, И. Бјелаковић (ур.). *Нови прилози српском правопису 2*. Нови Сад – Београд: Матица српска – Одбор за стандардизацију српског језика, 189–201.
- Кончаревић К. и М. Радовановић 2021. *Руско-српски и српско-руски теолошки речник*. Београд: Јасен.
- Подольска Н. А. 1988. *Словарь русской ономастической терминологии*. Москва: Наука.
- ПРАВОПИС 2010: М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица. *Правопис српскога језика*. Нови Сад: Матица српска, 55-56.
- Стијовић, Рада 2013. Нова правописна решења – велико слово (предлог измена). *Наш језик*, XLIV/3–4. Београд: Институт за српски језик САНУ, 25–30.
- Шћепановић, Михаило и Баук, Снежана 2003. Терминологија српске антропонимије. У: *МСЦ Научни састанак слависта у Вукове дане 32/3, Терминолошка стандардизација лингвистичког описа савременог српског језика*. Београд: МСЦ: Филолошки факултет, 269–287.

Milica Božić Sinčuk

ON THE USE OF THE LEXEME *VLADIKA* (BISHOP) IN THE
MODERN SERBIAN LANGUAGE
(ANTHROPONYMIZATION CASE)

S u m m a r y

The paper discusses the contexts in which the lexeme *vladika* (bishop) is written with a capital letter in the language of print and some literary works. The goal of the research is to establish in which cases it appears as a proper noun, that is, in which there is an anthroponymization phenomenon. The research was conducted on the material collected from the SASA Dictionary and from the Corpus of the Modern Serbian Language.

Keywords: Serbian language, *vladika*, capitalization, anthroponymization, stylistic, Corpus research.

УДК 316.722:[811:81'373.43.45(100)
316.7:[811:008](100)

*Данко М. Шипка**

(Државни универзитет Аризоне, Темпи, САД)

ГЛОБАЛНО ЈЕЗИЧКО АКУШЕРСТВО: ИЗАБРАНИ ПРИМЈЕРИ РАЂАЊА НОВИХ РИЈЕЧИ

У овом популарнолингвистичком раду представљају се различити случајеви појављивања ријечи за нове појмове. Разматрају се прије свега случајеви кад се одређена заједница говорника почиње суочавати са новим технологијама, што изискује употребу нових ријечи. Након одређивања теоријских могућности у таквим ситуацијама, у раду се наводе рјешења из различитих језика широм земљиног шара. Различитости у рјешењима у појединим језицима свакако свједоче о глобалној лексичкој, језичкој, и, шире, културној разноврсности, што доприноси богатству глобалног културног наслијеђа. Истовремено, примјери који се овдје наводе отварају низ питања о односу језика и културе. Основно питање је колико су различитости у називању нових појмова производ дубљих међукултурних разлика, колико у њима улогу играју историјски процеси, а колико су производ непредвидивог насумичног варирања.

Кључне ријечи: нове ријечи, терминологија, лексичко позајмљивање, калкови, творба ријечи, нова значења, метафоре, језик и култура

* ORCID 0000-0002-9144-8155. danko.sipka@asu.edu

Увод

У историји свих заједница говорника широм свијета дешавају се ситуације када одређене иновације захтијевају употребу нових ријечи. О каквим се иновацијама ради, подложно је високом степену варирања. Може бити тако да се заједница пресели из једне еколошке нише у другу, могуће је да дотад непостојеће датости (нпр. животињске врсте) појаве у истој биолошкој ниши. Ту су онда и ситуације кад нека спољња група, обично говорника другог језика, са собом донесе иновације, које заједница у контакту прими. Могуће су и аутохтоне ситуације иновација у начину организације заједнице у производњи добара, итд. Нама, као члановима заједнице говорника у чијем функционисању технологије играју велику улогу, прво ће на памет пасти технолошке иновације. То је тако за већину говорника свјетских језика, али није и за већину језика. База података Етнолог (<https://www.ethnologue.com/guides/how-many-languages>) процјењује (крајем марта 2022.) број језика на свијету на 7168. Већина су мали језици различитих заједница које нису, барем нису језички, интензивно укључени у технолошке иновације. Нажалост, по истој бази података, око 40% свјетских језика је угрожено.

Постоји, разумије се, и низ других контекста у којима настају нове ријечи, од ситуација када чланови језичке заједнице желе нешто да изразе, нпр. пољско *blokowisko* ‘пејоратив за блок стамбених зграда’, до ситуација мотивираних лудичким импулсом, потребом играња у језику, нпр. кад неког ко обожава чоколаду зовемо *чокохоличарем*. Овдје ћемо све ове друге ситуације у којима настају нове ријечи оставити по страни, усредсређујући се на оне произашле из иновација.

Независно од тога о којем типу иновација говоримо, у грубој оптици можемо говорити о три широко схваћена језичка механизма која заједници говорника стоје на располагању кад су у ситуацији да их иновација мотивише да попуне лексичку празнину.

Прво, могуће су операције на језичком изразу, оно што можемо одредити веома широко схваћеним појмом творбе (ријечи и израза). На примјер, кад се у заједници говорника појавила потреба именовања сателита (услјед упознатости те заједнице са одговарајућом научном иновацијом), на крају се усталила ријеч *спутник* (*с + пут + -ник*). Могуће операције на језиком изразу укључују и различите врсте скраћивања, нпр. иновације у руској војсци произвеле су скраћеницу *зампол* (*заместитель командира по политической части* ‘замјеник командира за политичка питања’). Операције на изразу подразумијевају и вишерјечне лексеме, нпр. у истом том руском, моторизацијске иновације формирале су вишерјечне лексеме *ветровое стекло* ‘шофершајбна, дословно: вјетрено стакло’ и *лобовое стекло* ‘шофершајбна, дословно: чеоно стакло’.

Друго, могуће су операције на језичком садржају, оно што можемо одредити појмом семантичких помјерања. И ту постоји читав низ могућности, од врло честих ситуација метафорског преноса, нпр. заједница говорника енглеског развила је у моментима кад су се суочили с даним иновацијама различита значења ријечи *bed*, првобитно ‘кревет’: ‘корито ријеке’, ‘леја’, ‘подлога пута’, итд., на којима нешто “лежи”. Могући су онда различити преноси по произвођачу нечега, нпр. наш *претис* (*лонац*) по произвођачу под називом Предузеће Тито Сарајево или *пенкала* по презимену иноватора Славољуба Едуарда Пенкале.

Конечно, за оне језике који долазе у контакт с другима, а безмало сви су такви, могуће је да се лексичка празни-

на попуни лексичким посуђивањем. Рецимо, како се у традиционалној јапанској култури није јео сир и млијечни производи уопште, онда је сир био иновација коју је тој заједници донио амерички окупатор након Другог свјетског рата. Тако је онда у јапанском посуђена енглеска ријеч, па је сир チーズ [чизу] од енглеског *cheese*. Слично је и са другим млијечним производима. Ријечи за јогурт, млијеко и слично, енглеске су позајмљенице.

Наравно, могуће је да се ова три начина комбинују. Калкирање је типичан примјер мијешања операција на форми и посуђивања, а дјеломични калкови свакако укључују и операције на садржају. Рецимо, словеначко *nebotičnik* ‘облакодер, дословно: небододирник’ свакако је сложеница од *nebo* и *tikati*, али постоји и елеменат калкирања према енглеском *skyscraper* ‘облакодер, дословно: небостругач’, али је присутна и самоникла метафорска слика, у словеначком солитер додирује а не струже небо. Наше *небодер* је опет сиромашније за самониклу метафору, јер је укрштено од два предлошка калкирања: од реченог енглеског назива, те њемачког *Wolkenkratzer* ‘облакодер’, баш као што је *фудбал* укрштен од енглеског *football* и њемачког *Fußball*. Исто тако, адаптације у посуђивању често подразумијевају операције на форми, а и најчешће се преузима једно или неколико а не сва значења ријечи из језика изворника, а некад се значење и дода. На примјер, у домородном језику средишње Аризоне пипаш (познат и под егзонимом марикопа), ријеч за сто је посуђена из шпанског овако: *lames*. Узета је не само ријеч *mesa*, него и одређени члан који у шпанском иде уз њу: *la*, а одбачен је завршни вокал, што је уобичајена пракса при позајмљивању. Дакле, уз посуђивање, активирани су и операције на форми. Има и оних других случајева, када посуђивање иде у пару с операцијама на садржају. Рецимо, од силних значења енглеског глагола *like* ‘вољети,

свиђати се, итд.’ ми смо преузели само *лајковати* као реакцију на друштвеним мрежама.

Поједини језици имају одређене структурне склоности ка интензивнијем или мање интензивном посезању за једним од три обрасца. У нашем културном кругу по томе је надалеко познат њемачки језик. Док закон на који ријеч упућује није укинут, најдужа и најкомплекснија њемачка ријеч била је: *Rindfleischetikettierungsueberwachungs-aufgabenuebertragungsgesetz* ‘закон којим се делегира обавеза етикетирања и надзирања говеђег меса’. Закон (са ријечју од 63 слова за коју наша најдужа ријеч *престолонаследниковичицин* изгледа патуљаста) уведен је 1999. у савезној држави Меклембург - Западна Померанија а укинут је прије неку годину у процесу усклађивања са законодавством ЕУ. Ово је пример речи тракавице. Најдужа у рјечницима забиљежена њемачка тракавица тренутно у општој употреби јесте *Kraftfahrzeughaftpflichtversicherung* ‘обавезно осигурање моторног возила’.

Дијелом због ових лексичких пантљичара (а дијелом због непредвидивости рода и компликоване промјене именица и глагола) Марк Твен је 1880. написао есеј под насловом *The Awful German Language* ‘Одвратни њемачки језик’. Твен наводи примере речи као *Generalstaatsverordnetenversammlungen* ‘општи сабор државних посланика’ и онда коментарише: *These things are not words, they are alphabetical processions*. ‘Та чуда нису ријечи већ алфабетске процесије’.

Не само језик, него и сфера језичке употребе одређује доминацију одређеног типа формирања нових ријечи односно значења. У сопственом испитивању нестандартних српскохрватских облика (Šipka 2000), нашао сам да су у овој области (гдје је настајање нових ријечи махом мотивисано грађењем идентитета) изразито доминантна семантич-

ка проширења – налазимо из у близу 70% лексема ове сфере (неких 43% су чиста семантичка проширења а у остатку случајева јављају се у спрези с другим механизмима, најчешће творбом, укључујући ту и модификације форме, нпр. оне типа: *stari* -> *rista*. Опет, моја анализа македонске дијалекатске лексике (Šipka 2024) показује да у тој сфери, гдје нове ријечи настају спонтаним називањем иновација током јако дугог временског периода, имамо уравнотеженост механизма: 30% је наслијеђеног из прасловенског, а од македонских дијалекатских иновација на семантичка проширења отпада 42% (6% на чиста, остало у комбинацији са другим механизмима), 28% на посуђивање, а 36% на операције на форми. Прећи ћемо сада на примјере рађања ријечи.

СЛУЧАЈЕВИ ЛЕКСИЧКОГ ВАРИРАЊА

Погледаћемо најприје примјере активације претходно поменутих механизма у настајању нових ријечи а након тога обратити пажњу на варирање у појављивању једне конкретне технолошке иновације.

Постајање сложених лексема и фразема веома је често у прихватању нових технологија. У неким језицима могу се појавити исти креативни фраземи, да би у једном језику веома брзо нестали а у другом се одржавали. Тако је рецимо са *електронским мозгом* за рачунар код нас и у мандаринском кинеском. Код нас се овај израз одавно напуштен а у кинеском је остало у општој употреби 电脑 (диан нао) – први знак (овдје у поједностављеној ортографији, како се користи у НР Кини) значи струја, електронски, електрични, итд. а други мозак. Мандарински иначе обилује креативним фраземима за електричне ствари, телевизор је, рецимо: 电视 (дианси) ‘електрично гледање’, филм 电影 (дианђинг) ‘еле-

ктрична сјенка' а телефон 电话 (диàнхуà) 'електрични глас', итд. Слични су и други неологизми. Узмимо рецимо ријеч за аеродром: 飞机场 (фѐиђичǎнǎг). Први знак значи лет-јети, други машина, уређај, а трећи простор. Тако је онда аеродром: про-стор за летеће машине, илити: *летмашинилшите*.

Нови технолошки називи могу имати различиту мотивацију и ту се језици могу међусобно разликовати. Тако енглески има две различите мотивације фразема за мобилни телефон: то што је телефон мобилан (за разлику од стационарног, који се зове дословно земаљска линија: *land line*) и то што је телефон ћелија у мрежи сличних ћелија. Тако онда имамо *mobile phone* ('мобилни телефон', више се користи у британском) и *cell phone* ('ћелијски телефон', више се користи у америчком). Сличан овом другом фразему имају и Пољаци, они га колоквијално зову *komórka* (дословно 'ћелија', скраћено од: *telefon komórkowy*) или Албанци, код којих се каже: *celulari* скраћено од *telefon celular*. Ово скраћивање веома је уобичајено у колоквијалном језику, и код нас ће се рећи *мобилни* или *мобител* а не цео назив.

Честе су и метафоре, нпр. код Американаца, гдје се кола повезују са познатим предметима свакодневног живота. Треба поменути *T-bone collision*, досл. судар (облика) кости Т. Ово је наиме бочни судар, гдје је једно возило предњом страном удара у бок другог, па одозго изгледају као слово Т. Неколико је овде културно специфичних ствари. Прво, називање по облику слова, што се види само из ваздуха, говори о пракси снимања оваквих судара из хеликоптера за америчке телевизије. Друго, *T-кост* је из назива за врсту стека, који у средини има кост у облику слова Т, с једне стране слова је бифтек а с друге рамстек. Код нас се месо транжира друкчије, око кости (засебно на бифтек и рамстек), па такав стек и не постоји.

Некада ће се потреба именовања назива у даној култури појавити знатно касније него у другој. Да останемо при аутомобилским терминима, у Америци је огромна већина кола с аутоматским мјењачем, путеви равни и широки а раздаљине велике, па постоји згодна справа која омогућава да дигнемо ногу с гаса при дужим возњама која се назива *cruise control* (дословно: контрола крстарења, мисли се: контрола брзине кретања). У многим европским језицима, нпр. њемачком, пољском, па и код нас, нађен је, на основу латинског, веома успјешан еквивалент: *темпомат*. Како су у Европи раздаљине краће, путеви изувијанији и већина кола нема аутоматски мјењач, потреба за именовањем овог уређаја јавила се релативно касно. Слично је и с оним што се у енглеском зове *air conditioning* (скраћено АС или А/С), дословно ‘стварање услова у ваздуху’. Како је америчка клима у јужним државама прилично сурова и захтијева хлађење, овакви уређаји, па и име за њих, користе се одавно. Код нас су љета тек однедавно ужасно спарна, па захтевају хлађење и назив *клима уређај* (разговорно се и скраћује у: *клима*) појавио се не тако давно.

Разумије се, и посуђивање је чест механизам настајања нових ријечи за иновације, о чему, рецимо, свједоче рачунарски термини из енглеског по бројним језицима. Јапански је ту антипод помињаном кинеском, у јапанском се често посуђује из енглеског, па су, рецимо, ријечи за радио, телевизор, компјутер из енглеског (ラジオ рађио、テレビ те реби、コンピューター конпјутā), чак се и јављају псеудоанглицизми типа パソコン пасокон, од енглеског *pers(onal) com(puter)* за персонални рачунар (говорници енглеског ово не скраћују).

Типична је ситуација да ћемо у одређеном језику наћи различите механизме, нпр. у језику средишње аризонске пустиње пипашу, фрижидер је настао творбом, назива се

chamash thxnpaash, што би дословно било ‘храноледилиште’, први дио назива је ријеч за храну, а други ријеч за лед и суфикс који означава мјесто. Како рекосмо, назив за сто је *lames* од шпанског *la mesa*. Посуђивање, како смо такође рекли, најчешће подразумијева модификације форме и садржаја, шпанска ријеч има још значења којих нема у пипашу, а усвојена је, што је занимљиво, са чланом а уз одбацивање завршног слога. У овом језику јасно се види који је окупатор донио шта. Тај народ су прво окупирали Шпанци, па онда Американци. Тако је онда чај *tii* (од енглеског *tea*), а кафа је *kafee*, од шпанског *café*. Слично томе, из шпанског је грожђе (*'uivs* од *ivas*), наранџа (*narangk* од *naranja*), кромпир (*paap* од *papas*), парадајз (*thomaat* од *tomate*), пиринач (*'aroos* од *arroz*), хљеб (*paan* од *pan*). Из енглеског су опет крушка (*peer* од *pear*) и шљива (*plamp* од *plum*).

Слојеви посуђивања који прате политичке утицаје и мијењају се временом виде се и рецимо у нашој аутомеханичкој терминологији. Она је прво била махом из њемачког (говорници њемачког су нам ту технологију донијели), па, како су се политичка савезништва промијенила, добрим дијелом замијењена посуђеницама из француског, да би онда, у књишкој терминологији махом били калкови. Прво смо имали, нпр. *лекрад* и *фергазер*, (из њемачког), па су их замијенили *волан* и *карбуратор* (из француског), који су и остали у неутралној употреби, а на крају су се појавили и књишки термини *урављач* и *расплињач*.

Различити механизми понекад се срећу и у истом семантичком пољу и у ужем скупу ријечи. Такви су рецимо албански називи мјесеци (и календарски мјесеци су били иновација која је дошла са ширењем администрације). Док у словенским језицима имамо такве који користе природни циклус (какви су, рецимо, уз мање изузетке: пољски, чешки, украјински и хрватска варијанта српскохрватског) и

оне који су посудили латинске називе (већина осталих), скуп дванаест албанских мјесеци изузетно је богат различитим механизмима. Налазимо ту латинске позајмице, као *janar* 'јануар', *mars* 'март' и *maj* 'мај', некад и доста модификоване, као у *prill* 'април' и *gusht* 'август'. Има онда описни назив за фебруар *shkurt*, дословно: кратки. Ту су онда и називи природног и пољодјелског циклуса, онакви какве налазимо у пољском. Јуни се зове *qërshor*, дословно: трешњар, а јули *korrik*, дословно: жетвар. Посљедња четири мјесеца заправо су калкови латинских назива и дословно значе седми, осми, девети и десети (латинска година је почињала првог марта, па је децембар десети мјесец): *shtator*, *tetor*, *nëntor*, *dhjetor*. Дакле, у једном ограниченом циклусу од дванаест ријечи имамо и творбу, укључујући ту и калкирање, и семантичка проширења и лексичко позајмљивање.

Прећи ћемо сада на међујезичко варирање у настајању нових ријечи. Погледаћемо богатство варирања у називању бицикала и сличних људском снагом погоњених возила (чисто да будемо политкоректни и покажемо да нове технологије могу бити савршено еколошке).

Аутомобили британске фирме *Ровер* прилично су скупи. Међутим, у Пољској можете добити ровер веома повољно. Пољаци бицикл зову *rower*, а та ријеч потиче од британске фирме *Rover*, која је бицикле производила и продавала у Пољској почетом 20. вијека. Појава бицикла породила је различите ријечи у разним језицима. Енглеско *bicycle* је баш као и наше новолатинска кованица са значењем 'два круга', т.ј., 'два точка', па није без везе кад говоримо о двоточкашима. Овај назив популаран је у најразличитијим језицима, у турском је *bisiklet*, италијанском *bicicletta*, оксетанском, каталанском, португалском и шпанском *bicicleta* (Шпанци га разговорно скрате у *bici*, Енглези у *bike*, које значи и моторцикл, а ми смо ту ријеч изврнули у

колоквијално *бајс*), у баскијском је *bizikleta*, филипинским језицима тагалог и илокано *bisikleta*, албанском *biçikleta*, есперанту *biciklo*, свахилију *baisikeli*, и све тако у небројеним језицима.

И француско *vélo* је новолатинска твореница (од *velox* ‘брз’ и *pes* ‘стопа’, дакле ‘брзостопић’, да смо га калкирали, можда бисмо га тако назвали). И ми смо назив *велосипед* користили у мирнодопско вријеме, а онда је за народне власти превладао бицикл. Баш као и бицикл, велосипед је направио завидну свјетску каријеру. Позајмише га Руси, а онда се руско *велосипед* проширило диљем неразрушивог савеза слободних република (како им говораше химна), између осталог у грузијском ველოსიპედი (*веосипеди*), башкирском, чувашком, казашком и татарском *велосипед*, и јакутском *белисипет*. Осим руског, има и других словенских језика који су се овдје пофранцузили, Бугари и Македонци користе *велосипед*.

Има онда језика који су мобилисали сопствене творбене ресурсе. Јапанци бицикл зоуву 自転車, *ђитениша* ‘самокотрљајуће возило’, што ће рећи ‘самокотрљ’. Термин је скован у ери Мејђи (1868-1912), кад су се на општем таласу модернизације појавили и бицикли. Мандарински кинески користи 自行车, *дзисингчѐ* ‘сам сувоземно возило’. Да су Кинези раније завладали земљиним шаром, могли смо ово калкирати у: *самсувозоз*. Модерни грчки има *подђлато* ‘стопа кретање’, дакле ‘стопокрет’. Сви наведени наши калкови звуче усиљено, чак комично, баш као и онај виц о називу бицикла код Хрвата: *међуножно гурало*.

И кориштење домаће ријечи за точак било је веома популарно у именовању бицикла. Вијетнамски има *хе ђар* (*хе* – ‘точкаш’, *ђар* – ‘педала’, дакле: *педалоточкаш*). Њемачки користи *Fahrrad* ‘путни точак’, колоквијално *Rad* ‘точак’. Идентично је и у чешком (*jízdní kolo*, краће *kolo*),

па нису без разлога Чеси најњемачкији Словени. Многи други језици слиједе овај образац. Бицикл је *kolo* ‘точак’ код Словенаца, који су германизовани скоро као Чеси. Разговорни македонски усвојио је за бицикл српскохрватску ријеч *точак* (сам точак зове се у македонском: *тркало*). Естонски га зове *jalgratas* ‘стопоточак’. Мађари су калкирали бицикл па имају *kerékpár* ‘пар точкова’. Калкирали су и Литванци, па га зову *dviratis* ‘два точка’. Наравно, има језика са више назива, нпр. у јидишу ביציקל (*bitsikl*), ביציקלעט (*bitsiklet*), וועלאסיפעד, (*velosiped*), and ראווער (*rover*).

Бицикл постоји дуже вријеме, а нешто касније појавио се тротинет. Ту је енглеска ријеч *scooter* (прецизнији назив за тротинет је *kick scooter* или *push scooter*, јер само *scooter* значи и мопед и електрични тротинет и електричне трицикле за особе са ограничењима у кретњу) направила свјетску каријеру. Позајмљена је у јапанском スクーター (*сукута*), кореанском 스쿠터 (*seukuteo*), малајском *skuter*, чешком *skútr*, каталанском *escúter*, њемачком *Scooter*, данском, холандском, француском, италијанском, шпанском и норвешком *scooter*. Најчешће ови називи упућују на моторизовану верзију. У неким језицима, типа јапанског, ова посуђеница се може користити за тротинет, мада постоји и прецизнија позајмица: キックスクーター киккусукета. Холандски је за тротинет позајмио енглеску ријеч, али не скутер. Они га зову *step* (корак). Руси га зову *самокат* ‘самовоз’, баш као што су у тзв. НДХ звали аутомобил. Прије него што је француско *velosiped* преовладало у руском, *самокат* је био термин за бицикл у руском. Пољаци имају живописан назив *hulajnoga* ‘дернечећа нога’.

Француско *trottinette*, које смо и ми позајмили, долази од глагола *trotter* ‘ступати, ходати’. У француском се зове и *patinette* од глагола *patiner* ‘клизати’. И Македонци имају *тротинет*, Бугари га деминутивизоваше у *тротинетка*, -

један од холандских назива је *trottinette*, итд. Други француски назив усвојен је као *patinete* у галицијском, шпанском и португалском. Код нас се у западним крајевима користи и *ромобил*, од *ролати* и (*ауто*)*мобил*. Слично је и у мађарском, само краће: *roller*. Италијански има *monopattino* ‘једна сличуга’. У мандаринском кинеском је ‘клизајуће сувоzemно возило’ (滑板車, хуа́бǎнчē), дакле: *клизосувовоз*. Швеђани га зову *sparkcykel* ‘удрикруг’. Исланђани користе *hlaupahjól* ‘трчиточак’.

Могли бисмо о овоме до сутра, помињући ролшуге, ролере, сличуге, санке, даске, итд. Довољно је, међутим и оволико, степен варирања неће се промијенити. Који год од тих примјера да узмемо, суочићемо се, као глобални лексички акушери, с фасцинантном разноврсношћу, онаквом какву смо срели код бицикала и тротинета.

Именовање речених немоторизованих превозних средстава показује интересантан мозаик проналажења рјешења у лексичком посуђивању, семантичким промјенама и прекомбиновању лексичког материјала, често са два или сва три механизма у једној новој ријечи. Нови предмети покрећу потребу именовања, а заједница говорника реагује стварајући нове ријечи. Често је тако да ријечи створи појединачна особа (нпр. новинар који пише о неком новом превозном средству). Након тога долази до дифузије у друштву. Ријеч се на крају прихвати или бива замијењена алтернативним приједлогом. Оно што рађање нових ријечи чини занимљивим јесте разноврсност представа, односно менталних слика, које стоје иза понуђених рјешења. У наредном дијелу позабавићемо се тиме какав се значај и значење могу приписати варирању у глобалном лексичком акушерству.

ЗНАЧАЈ И ЗНАЧЕЊЕ МЕЂУЈЕЗИЧКОГ ЛЕКСИЧКОГ ВАРИРАЊА

Говорење матерњег језика чини нас људима. Говорење других језика даје нам најбољи увид у величанствену разноврсност наше људскости. То је несумњиво значај међујезичког лексичког варирања, уопште, и у рађању нових ријечи, напосе. У лексиси се најјасније прожимају језик и култура. Међујезичко лексичко варирање, овако или онако, представља и међукултурно варирање. На питање шта је и колики је значај лексичке разноврсности у рађању нових ријечи, дакле, одговор се сам намеће. Није тако са значењем. Питање какво значење можемо приписати овој појави једно је од оних вјечних интригантних загонетака из друштвених наука, на које има онолико одгонетака колико и одгонетача.

Под значењем подразумијевам питање о чему нове ријечи којима се попуњавају лексичке празнине свједоче. С једне стране јасно је да нове ријечи свједоче о историјским процесима. И не ради се ту само о томе да је у ходу историје дошло до одређених иновација на које су нове ријечи заправо реакција. Рецимо, извори посуђивања јасно свједоче о обрасцима културног и другог утицаја. Да народ Пипаш нису окупирали Шпанци па онда и Американци, у језику тог народа не би било позајмица из поменута два језика. Слично је и са бројним јапанским позајмицама из енглеског, које су директан производ америчке окупације. Ту је додатни историјски фактор било отварање према свијету у ери Мејђи. Да Нијемци нису били технолошки најнапреднији у вријеме формирања аутомобилске терминологије, не бисмо имали *рикверц* ни *раткану*. Надаље, преференција језика према одређеном типу механизма настајања нових ријечи може се, барем дјеломично, схватити као производ историјских процеса. Види се то у њемачком, који традици-

онално посеже за творбом, како смо видјели у оним називима који су ужасавали Марка Твена, али је у новије вријеме све више присутно посуђивање из енглеског, толико да се јављају и псеудоанглицизми типа *Handy* (за мобилни телефон, оно што се у енглеском зове *cell phone*) или *Beamer* (за пројектор, оно што је у енглеском *overhead projector*). Успут буди речено, псеудоанглицизми су толико узели маха да је Gardner (2013) објавио рјечник таквих облика у документима бриселске бирократије. Може се рећи да је и ова промјена у кориштењу ресурса у њемачком, макар дјеломично, последица америчке окупације након Другог свјетског рата. Наравно, силни калкови које налазимо, рецимо, у словеначком и чешком, свакако су историјски изазвана реакција на покушаје германизације. Можемо надаље рећи и да је и мандаринско кинеско доминантно посезање за твореницама и метафорама заправо нека врста историјски одређеног става о супериорности сопствене културе, језика и писма.

Досад су ствари веома јасне, али шта ако желимо да сазнамо свједоче ли ови примјери о дубље укоријењеним културним обрасцима који иду изван помињаних историјских процеса на које је веома лако упријети прстом. Посљедњих година свједочили смо ренесанси језичких приступа који истражују однос језика и културе. Њихов преглед, укључујући и историјски мисаони ток који је до њих довео, као и критичка евалуација, могу се наћи у Širka (2019). Од свих тих приступа, а има их од Ане Вјежбице у Аустралији до руске лингвокултурологије, овдје је најрелевантнији приступ тзв. културне лингвистике, поглавито идеје два аутора. Први је Palmer (1996), који говори о томе да језици граде менталне слике и да су разлике у тим менталним сликама резултат међукултурних разлика. Сличне идеје има Sharifian (2017), други аутор, који говори о спе-

цифичним културним когницијама двије врсте: културним концептуализацијама (како дани језик и култура схватају одређене појмове, нпр. појам кума код нас) и културним сценаријима (како дани језик и култура схватају одређена културно релевантна дешавања, нпр. свадбу, сахрану, итд.)

У конкретном примјеру рађања нових ријечи, питање је да ли је посезање за одређеним обрасцима резултат неких културно специфичних менталних слика и културних когниција. Узмимо њемачки и кинески. Можемо ли рећи да често кориштење сложеница у њемачком одражава инжењерско-филозофски дух? Можемо ли отићи и корак даље, па питати да ли постојање таквих структура у новим ријечима доприноси инжењерско-филозофској оријентацији Нијемаца, како би можда урадили неоворфисти попут Fuhrman и Boroditsky (2010)? Можемо ли надаље питати да ли су кинеске менталне слике у називима електричних апарата резултат одређених културних датости које иза тог језика, па и писма (често се у дијелу новог знака користи назив нечег другог што се изговара исто или слично)? Ово су интригантне загонетке, али треба бити изузетно опрезан у њиховом одгонетању. Рецимо, изузетно богатство творбених образаца, баш као у њемачком, постоји и у језику пипаш, али нико неће имати предоцбе о инжењерско-филозофском усмјерењу тог народа. И шта рећи о албанским називима мјесеци, свједоче ли они и о чему? Посљедица чега је разноврсност у називању бицикла?

Ова област отвара бесконачан низ питања. Међутим, треба се клонити онога што се само у појединим језицима и појединим ријечима нађе, ма колико то на први поглед изгледало привлачно. Другим ријечима, лексички акушери треба да припазе да не избаце и дијете с прљавом водом од купања, како каже гримовски драстична њемачка изрека: *das Kind mit dem Bade ausschütten*, коју налазимо и у енгле-

ском у облику: *Don't throw the baby out with the bathwater*. Веома је битно признати да се доста тога дешава случајним развојем догађаја, да је добар дио варирања у овој области непредвидив и тиме необјашњив, а ту онда важи правило: о ономе о чему не можемо говорити, морамо ћутати, да карикирамо познату максиму из Витгенштајновог Трактата: "Wovon man nicht sprechen kann, darüber muß man schweigen".

Једини начин на који можемо почети одговарати на ова питања јесте систематски мукотрпан рад у поређењу различитих језика и великог броја нових ријечи. Добар примјер и узор таквог систематског рада јесу Haspelmath и Tadmor (2009, 2020), који су систематски поредили посуђењенице по свјетским језицима. Ресурси таквог типа за нове ријечи били би од изузетне користи.

ЛИТЕРАТУРА

- Fuhrman, Orly and Lera Boroditsky 2010. Cross-Cultural differences in mental representations of time: evidence from an implicit non-linguistic task, *Cognitive Science*. <https://doi.org/10.1111/j.1551-6709.2010.01105.x>.
- Gardner, Jeremy 2013. *Misused English Words and Expressions in EU Publications*, Bruxelles: European Court of Auditors
- Haspelmath, Martin and Uri Tadmor (eds.). 2009. *Loanwords in the world languages: a comparative handbook*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Haspelmath, Martin & Tadmor, Uri (eds.) 2020. *World Loanword Database*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. <http://wold.clld.org>
- Palmer, Garry 1996. *Toward a Theory of Cultural Linguistics*. Austin: University of Texas Press.

- Sharifian, Farzad 2017. *Cultural Linguistics*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Šipka, Danko 1990. Terminološka leksika automehaničarske struke u srpskohrvatskom jeziku, *Prilozi proučavanju jezika* 24-26, Novi Sad (1988- 1990), p. 161–237.
- Šipka, Danko 2000. *SerboCroatian-English Colloquial Dictionary*. Springfield, VA: Dunwoody Press.
- Šipka, Danko 2019. *Lexical Layers of Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Šipka, Danko 2024. Macedonian Dialectal Vocabulary: Sources and Motivation. *Balkanistica* 37, forthcoming.

Danko Šipka

GLOBAL LEXICAL OBSCETRICS: SELECTED EXAMPLES OF BIRTHS OF NEW WORDS

S u m m a r y

The present paper, aimed at a general audience, discusses different cases of the emergence of words for new concepts. The paper focuses on the cases in which a speech community starts acquiring new technologies, which triggers the need for new words. Having established theoretical possibilities in situations of that kind, the paper presents solution from various languages around the globe. The differences in solutions adopted in individual languages definitely testify to global lexical, linguistic, and, more broadly, cultural diversity, which contributes to the richness of the global cultural heritage. At the same time, the examples discussed in this paper open an array of questions about the relationship between language and culture. The key question is to what extent the differences in naming new concepts are a product of deeper intercultural differences, what role historical processes play in naming,

and how much of naming can be ascribed to unpredictable, random variation.

Keywords: new words, terminology, lexical borrowing, calques, lexical morphology, new meanings, metaphors, language, and culture.

УДК 811.163.41:[004.774+07+339.138+659]
811.111'25=163.41"20"
811.163.41'373.43:[001.4:004]"20"

Лазар Бошковић
(АгитПРОП, Београд)

СРПСКИ ЈЕЗИК И ДИГИТАЛНА ТЕХНОЛОГИЈА: ПРАКСА, ПРОБЛЕМИ, ЗАБЛУДЕ, РЕШЕЊА И ПРЕПОРУКЕ

Текст је настао на основу 30 година искуства и професионалног ангажмана у четири области комуникације: медији, маркетинг, односи с јавношћу и интернет продукција. Аутор се стално налазио на линији прожимања српског језика и нових комуникационих пракси и технологија, које су скоро 100% засноване на енглеском језику. Све четири поменуте делатности у области комуникације, већ деценијама уназад, пате од недостатка доследне и потпуно дефинисане стручне терминологије на српском језику. Ипак, за потребе овог текста, фокус ће бити на појмовима из нове праксе, од тренутка када су наш физички свет и дигитални свет постали дубоко испреплетени, пре неких петнаестак година. Примери погрешног превођења са енглеског на српски, чак и за једноставне и јасне појмове, довели су до тога да су „друштвени медији“ непотребно и чудно прекрштени у „социјалне мреже“. Део овог текста је посвећен и потреби стварања нових српских речи за нове дигиталне појмове, којих је све више. Аутор преноси и своја сазнања настала током рада на књизи „Речник интернета и дигиталне комуникације“.

Кључне речи: дигитална технологија, дигитална комуникација, интернет, веб, онлајн, домени, англосрпски, ћирилица, превођење, медији, маркетинг, интернет, стандарди, фонтови.

КАКО ЈЕ СВЕ ПОЧЕЛО? И ЗАШТО ЈОШ УВЕК НИЈЕ ЗАВРШЕНО?

Како помирити лингвисте и инжењере, језичаре и ај-тијевце? Вероватно је прецизније питање: Како да стручњаци за језичка питања и стручњаци за дигиталну технологију нађу заједнички језик? Иако тај језик већ постоји – српски!

Како да обе стране не збуњују обичне кориснике српског језика? По природи посла, они први не познају довољно дигиталну технологију изван граница сазнања обичног корисника, а ови други не маре претерано за језичка питања и дражи им је „србиш“ и („ошишана“) латиница.

Тај проблем несарадње те две битне струке постоји већ деценијама и много је старији од појаве интернета у нашим животима, а појавио се негде са првим рачунарима и тастатурама за њих. У тим временима је, силом прилика, морало да се пише „ошишаном“ латиницом, а за „наша“ слова (у оба писма) морао је да се користи Јуски, некадашњи незванични стандард по коме су Аски (енг. ASCII) фонтови на силу прерађивани тако да имају и домаћа слова, заменом неких мање коришћених знакова.

Интернет и његова терминологија су се деценијама, и у свету и у Србији, развијали у круговима ентузијаста, претежно техничке струке, којима језичка питања нису била високо на листи приоритета. Код нас постоје и бројни друштвени (а и политички) узроци зашто је српски језички простор још увек недовољно уређен у области терминологије савремене технологије.

Појава интернета и општеприсутних дигиталних уређаја је само појачала нагомилане и нерешаване проблеме до граница апсурда. Главне техничке проблеме српског језика и ћирилице су решавале мултинационалне софтверске компаније, у пакету са другим неенглеским и нелатиничним је-

зицима и писмима. Нажалост, бројни проблеми који су наше, локалне природе, остајали су нерешени или непотпуно решени.

Јуникод (енг. Unicode) ¹⁶¹ је универзални стандард за кôдирање знакова, и служи као основа за обраду, складиштење и размену текстуалних података на било ком светском писму, у свим видовима употребе информационих технологија. Постоји више од 30 година, тренутно подржава 161 писмо, а садржи око 150.000 знакова, и у сталном је развоју.

УТФ-8 је стандардни облик Јуникода на интернету, јер покрива сва светска писма живих језика. Кôдирање текста у УТФ-8 представља сваки Јуникодов знак са једним до четири бајта, па је тако један бајт за стандардна енглеска слова и симболе, два бајта за додатне латино и средњоисточне знакове и три бајта за азијске знакове, а додатни знакови се представљају помоћу четири бајта.

Добра вест: не постоји „ошишана“ ћирилица, тако да они који је користе могу одавно да пишу на нормалан начин, помоћу Јуникода и УТФ-8. **Лоша вест:** највећи број корисника и даље не зна да аутоматско пресловљање текста у смеру из ћирилице у латиницу не прави проблеме, док су у супротном смеру (из латинице у ћирилицу) многе грешке неизбежне (стране речи, мерне јединице, адресе е-поште, веб-адресе...), јер неки делови текста постану исписани погрешним писмом. Дакле, до нас је, није до технологије.

СТАНДАРДИ ПОСТОЈЕ ОДАВНО, АЛИ СУ МНОГИМА НЕПОЗНАТИ

Српска ћирилица је званично писмо српског језика у Републици Србији, не само по Уставу наше државе и Зако-

¹⁶¹ <https://home.unicode.org/>

ну о службеној употреби језика и писама, већ и по међународним стандардима ¹⁶²:

- *ISO/IEC 8859-5:1999 – Информациона технологија – 8-битни једнобајтни кодирани графички скупови знакова – Део 5: Латинички/Ћирилички алфавет*, одређује скуп знакова за ћирилицу и важи за језике: бугарски, белоруски, македонски, руски, српски и украјински;
- *ISO 15924:2023 – Кôдови за представљање назива писама*, по коме ћирилица има кôд и број Cyril 220, а алиас јој је Cyrillic, што је уједно и њен Јуникод назив;
- *ISO 639-2:2018 – Кôдови за представљање назива језика – Део 2 Алфа 3 кôд*, у којима је српски језик означен са „sr“, трословни кôд језика је „srp“, основни локални ИД је „sr-Cyrl-RS“, а приказ назива при подешавању тастатуре је „Serbian (Cyrillic, Serbia)“;
- *ISO 9:1995 – Информације и документација – Транслитерација ћириличких у латиничке знакове за словенске и несловенске језике*.

У складу са општим цивилизацијским начелима, Унеско је 2003. усвојио и *Препоруку за промовисање и коришћење вишејезичности и универзалног приступа сајбер простору*, којом се захтева равноправно коришћење различитих језика и писама у оквиру глобалне интернет мреже. Међутим, у појединим круговима у Србији и даље постоје бројне заблуде о употреби ћирилице на интернету ¹⁶³, као што су: да Гугл не воли ћирилицу, да нема довољно ћириличких фонтова, да је тешко претварање текста из латинице у ћирилицу, да друштвени медији не раде са ћирилицом, да дигитални уређаји не раде са ћирилицом...

Чињенице, ипак, говоре потпуно супротно, јер су такве врсте проблема отклоњене одавно – већина њих 100%,

¹⁶² <https://www.iso.org/standards.html>

¹⁶³ <https://agitprop.rs/zablude-o-cirilici-na-internetu/>

а неки у довољној мери да више и нису проблем. Испоставило се да су узроци за некоришћење ћирилице на интернету много баналније природе – од основног техничког незнања и површне незаинтересованости, до лоших навика корисника дигиталних технологија, али и деценијама упијане мржње према свему што има придев „српски“.

Постоји и чест проблем са курзивом у ћирилици, чије решење је веома једноставно, али је и сам проблем релативно непознат, чак и у стручној јавности – не само код ИТ стручњака, већ и код језичких стручњака. Наиме, **курзивна слова „г“, „т“, „д“ и „п“ се разликују у српској и руској ћирилици**, те због тога треба обратити пажњу при избору фонта, јер многи од њих не садрже потребне облике за српски ћирилички стандард. Како изгледа та разлика, показује следећа слика, преузета са **веб-сајта Типометар**¹⁶⁴:

0433	0434	043F	0442
г	д	п	т
F6C4	F6C6	F6C7	F6C8
ī	g	ī	ī

На веб-сајту Типометар, који води екипа стручњака за типографију са Факултета примењених уметности у Београду, постоји и већи број типографских писама (и фонтова из тих фамилија) која су наменски дизајнирана за српску ћирилицу.

¹⁶⁴ <https://tipometar.org/kolumne/InDesignLokalizacija/Index.html>

ПРАВОПИСНЕ НЕСУГЛАСИЦЕ ОКО ДИГИТАЛНИХ ПОЈМОВА

Током две године рада на мом „Речнику интернета и дигиталне комуникације : енглеско-српски“ (Београд: mCloud, 2021) ¹⁶⁵ схватио сам зашто су малобројна домаћа издања те врсте, иако у српској пословној и друштвеној пракси постоји потреба за таквим приручником и појмовником.

Кренимо од основног појма – интернет. Како гласи придев од речи „интернет“? Нажалост, у српском језику се није усталио логичан придев „интернетски“, за разлику од неких других словенских језика. То је за последицу имало преузимање начина писања из енглеског језика (интернет домен, интернет маркетинг...).

Међутим, домаћи језички стручњаци се нису сложили да ли у том случају треба да се пише цртица између речи, тј. „интернет-НЕШТО“ или само „интернет НЕШТО“. За појмове „веб“ и „онлајн“, од којих и није прикладно правити придеве на начин близак српском језику, постоји преовлађујуће гледиште да иза њих иде цртица (веб-сајт, онлајн-медији...), када се користе као директне позајмљенице из енглеског језика или полусложенице.

Ево како су спојеви и придеви који садрже реч „интернет“, **на три различита начина**, дати у референтној домаћој језичкој литератури:

1. „Правопис српскога језика“ (Нови Сад: Матица српска, 2020):

(тачка 86)

¹⁶⁵ <https://recnikinterneta.rs/>

„в. спојеве чији је први члан изван оваквих веза такође променљив и има општију (самосталну) употребу:

[...] интернет адреса, интернет страница [...]"

2. „Речник српскога језика“ (Нови Сад: Матица српска, 2018):

(страна 447)

„интернетски, -а, -о који се односи на интернет, који је у вези с интернетом: ~ веза.“

3. „Велики речник страних речи и израза“ (Нови Сад: Прометеј, 2008):

(страна 531)

„интернет-адреса, -е ж [енгл. internet address, в. интернет, адреса] рач. адреса која служи за успостављање везе са одређеним веб-сајтом и која почиње словима www.“

У „Речнику интернета и дигиталне комуникације“ коришћено је решење из „Правописа српскога језика“, без цртице. Основни разлог за то је што се такав начин писања усталио у пракси српског језика.

У две од три горе поменуте језичке публикације постоје и одређене омашке, засноване на погрешним претпоставкама, због недовољног познавања дигиталне тематике:

а) Испод тачке 63. „Правописа српскога језика“ стоји напомена у којој аутори кажу:

“У свести корисника интернет је престао да значи име компаније и зато је исправно писање малим почетним словом.”

Нетачно, због следећих чињеница:

- интернет никада није ни био назив само једне компаније, већ телекомуникациона услуга коју су одувек нудиле бројне компаније;

- корисници интернета нису у својој свести имали такво значење, већ су га писали великим почетним словом по угледу на енглеске изворе;
- у међувремену, малим почетним словом је почео да се пише зато што је постао исто што и радио и телевизија – опште присутан медиј¹⁶⁶.

б) У горе наведеном цитату из „Великог речника страних речи и израза“ постоје три делимично тачне тврдње:

- *интернет-адреса служи за успостављање везе са одређеним веб-сајтом* – делимично тачно, јер појам **интернет адреса** је јединствена текстуална ознака везана за одређени интернет домен (енг. internet domain) и може да буде веб-адреса (енг. web address) и/или адреса е-поште (енг. e-mail address), а само ова прва служи за успостављање везе са одређеним веб-сајтом;
- *... са одређеним веб-сајтом* – делимично тачно, јер веб-адресе нису везане само за веб-сајтове, већ за било коју врсту веб-локација (енг. web location), а о томе више у наставку;
- *интернет-адреса почиње словима www* – делимично тачно, јер „www“ није неопходан део веб-адресе, то јест некада давно је био обавезан, али данас је „историјски“ вишак (ако је веб-сервер подешен како треба).

Веб-адреса је низ алфанумеричких знакова који чине јединствену адресу неке веб-локације (енг. web location) и може да буде интернет домен, нпр. „primer.rs“, или поддо-

¹⁶⁶ <https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/news/internet-vs-internet-the-consequence-of-capitalization/>

мен (енг. subdomain) неког интернет домена, као што је „recnik.primer.rs“.

Веб-локација је шири појам од веб-сајта и представља јединствену функционалну целину, доступну корисницима као место на интернету, као што су (поред веб-сајта) и веб-портал (енг. web portal), ФТП сајт (енг. FTP site), друштвени медиј, веб-претраживач (енг. search engine), онлајн-заједница (енг. online community) и веб-апликација (енг. web app).

Прилика је да се објасни и заблуда да се често се **веб-порталима** погрешно називају сви обимнији веб-сајтови, а нарочито медијски сајтови, иако немају посебан приступ само за регистроване кориснике. Сама изворна латинска реч „портал“ говори да је то неки главни улаз, нека свечана врата, што указује да не може свако да му приступи. Зато је веб-портал само она веб-локација која регистрованим корисницима, након аутентикације, омогућава приступ јавно недоступном окружењу, с посебним веб-садржајем (енг. web content), наменским веб-апликацијама (енг. web app) и веб-сервисима (енг. web service). Примери веб-портала су: портали Е-управе, компанијски интранет и екстранет портали, портали за студенте... Веб-портали могу да буду и они медијски веб-сајтови код којих је потребно посебно пријављивања ради коментарисања или других разлога (нпр. персонализовани садржаји доступни само за претплатнике).

„ДИГИТАЛНО“ ЈЕ ЗАВЛАДАЛО, АЛИ „ЕЛЕКТРОНСКО“ И ДАЉЕ ОПСТАЈЕ

Дигитално, као придев, све више постаје замена за речи „електронско“, „сајбер“, „интернет“ и „онлајн“ у бројним областима савремених технологија и комуникације. Међутим, има и примера где се то није десило, или се неће ни десити, јер стари облици и даље постоје, а неки се и су-

штински разликују од дигиталних. Такође, има и примера где је „дигитално“ постало кровни појам за више ствари у оквиру једне области, док се „електронско“ или „онлајн“ задржало као ознака за уже/шире области. Следи преглед најбитнијих појмова.

Појмови који су од „електронских“ заувек постали „дигитални“:

- E-certificate – Electronic certificate (Е-сертификат – Електронски сертификат): нови назив је **Дигитални сертификат** (Digital certificate)
- E-currency – Electronic currency (Е-валута – Електронска валута): нови назив је **Дигитална валута** (Digital currency)
- E-document – Electronic document (Е-документ – Електронски документ): нови назив је **Дигитални документ** (Digital document)
- E-marketing – Electronic marketing (Е-маркетинг – Електронски маркетинг): нови назив је **Дигитални маркетинг** (Digital marketing)
- E-publication – Electronic publication (Е-публикација – Електронска публикација): нови назив је **Дигитална публикација** (Digital publication)
- E-publishing – Electronic publishing (Е-издаваштво – Електронско издаваштво): нови назив је **Дигитално издаваштво** (Digital publishing)
- E-signature – Electronic signature (Е-потпис – Електронски потпис): нови назив је **Дигитални потпис** (Digital signature)

Појмови који ће (вероватно) заувек да буду „електронски“:

- **E-book** – Electronic book (Е-књига – Електронска књига)

- **E-government** – Electronic government (Е-управа – Електронска управа)
- **E-mail** – Electronic mail (Е-пошта – Електронска пошта)

Појмови код којих се „дигитално“ разликује од „електронског“:

- **Digital banking** (Дигитално банкарство) је шири појам од **E-banking** – Electronic banking (Е-банкарство – Електронско банкарство)
- **Digital business** (Дигитално пословање) се суштински разликује од **E-business** – Electronic business (Е-пословање – Електронско пословање)
- **Digital commerce** (Дигитална трговина) је подскуп **E-commerce** – Electronic commerce (Е-трговина – Електронска трговина)
- **Digital device** (Дигитални уређај) је ужи појам од **Electronic device** (Електронски уређај)

Појмови код којих је „дигитално“ шире од „интернетског“:

- **Digital identity** (Дигитални идентитет) је шири појам од **Internet identity** (Интернет идентитет)
- **Digital marketing** (Дигитални маркетинг) је шири појам од **Internet marketing** (Интернет маркетинг)
- **Digital safety** (Дигитална сигурност) је шири појам од **Internet safety** (Интернет сигурности)

Дефиниције свих набројаних појмова доступне су на веб-сајту „Речника интернета и дигиталне комуникације (енглеско-српски)“.¹⁶⁷

¹⁶⁷ <https://rechnikinterneta.rs/>

НЕПРЕВОЂЕЊЕ ИЛИ ПОГРЕШНО ПРЕВОЂЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ И ПОСЛОВНИХ ПОЈМОВА СА ЕНГЛЕ- СКОГ НА СРПСКИ

У Србији је увек изазовно (тачније и искреније: *проблематично*) радити на преводима издања из стручних области, нарочито онима везаним за дигиталне технологије. Разлог за то је што деценијама уназад није било превише воље да се терминологија у тим областима на адекватан начин преведе или бар прилагоди српском језику. Често се прибегавало „србиш“ решењима, која су просто писање енглеских појмова онако како се изговарају на српском језику.

Опште познати пример је појам „**e-mail**“, који остаде у свести већине као „имејл“, иако је његов једноставни и очигледни превод „**е-пошта**“ истовремено потпуно јасан и носи смисао и његовог настанка и практичне употребе, као једног од најстаријих начина за преношење, достављање и размену информација и података у електронском облику.

То је ланчано изазвало даље проблеме, јер се колоквијално у српском језику „имејл“ (и варијанте „и-мејл“ и „мејл“) **користи за три технички различите ствари:**

- **е-пошта** (енг. e-mail) – електронска пошта (енг. electronic mail), као једна од системских глобалних интернет услуга (енг. internet service), намењена за слање и примање порука е-поште, коришћењем адреса е-поште;
- **адреса е-поште** (енг. e-mail address) – као јединствена адреса електронског поштанског сандучета корисника који шаље и корисника коме се шаљу поруке е-поштом
- **порука е-поште** (енг. e-mail message) – као скуп текстуалних информација и придружених података

послатих путем е-поште које пошиљалац шаље
примаоцу

Ево примера како се не преводи, али и погрешно дефинише „имејл“ / „и-мејл“ / „мејл“ у референтној домаћој језичкој литератури:

1. „Правопис српскога језика“ (Нови Сад: Матица српска, 2020):

(тачка 88.б.)

„имејл-адреса (или само имејл/мејл)“

ПРОБЛЕМ: поистовећивање адресе е-поште и појединачне поруке е-поште.

2. „Речник српскога језика“ (Нови Сад: Матица српска, 2018):

(иста дефиниција је дата и за „мејл“)

„имејл м (мн. –ови) енгл. скраћ. рач. електронска пошта, порука, документ и др. послат или примљен електронским путем, путем рачунарских уређаја и програма; уп. мејл.“

ПРОБЛЕМ: поистовећивање интернет услуге (система) и појединачне поруке е-поште, уз нетачно раздвајање „документа“ од поруке (он је њен прилог).

3. „Велики речник страних речи и израза“ (Нови Сад: Прометеј, 2008):

„и-мејл, -а м [енгл. e-mail скр. од electronic mail електронска пошта] 1. систем за слање порука са једног рачунара на други путем мреже. 2. порука послана на тај начин; уп. мејл.“

ПРОБЛЕМ: поистовећивање интернет услуге (система) и појединачне поруке е-поште

„мејл, -а м [скр. од енгл. e-mail електронска пошта] 1. електронско (компјутерско) средство писане комуникације путем Интернета; електронска пошта.

2. оно што се шаље електронском поштом; електронска порука, електронско писмо.“

ПРОБЛЕМ: поистовећивање интернет услуге (али сведене само на писану комуникацију) и појединачне поруке е-поште, уз непотребну различитост ове дефиниције од оне дефиниције која је већ дата за „имејл“ (иако се мисли на исто).

„*e-* (енгл. *e-*, скр. од *electronic* електронски) који се обавља или налази у електронском облику, нпр. *e-говина, e-корпа, e-пошта*“

ПРОБЛЕМ: проблем не постоји, већ се поставља питање зашто поменута „е-пошта“ није примењена и у дефиницијама претходна два појма?

Срећом, правилно писање „е-пошта“, уместо разних других „србиш“ варијанти, заживело је у многим праксама употребе – од домаћих уџбеника, преко Мајкрософтових превода у софтверу и на њиховим веб-локацијама, па све до превода на веб-страницама Гуглове корисничке подршке.

Други правац погрешног превођења, нарочито код новије дигиталне терминологије, заснован је на неразумевању преплитања неких појмова. Тако се енглески појам „**social media**“, који се односи на онлајн-платформе за друштвено умрежавање (енг. *social networking*), скоро редовно погрешно преводи на српски као „**друштвене мреже**“ (или, још горе, као „социјалне мреже“). А једино исправно, и логички и технички тачно, је „**друштвени медији**“, јер то у себи носи сва битна значења и функционалности тих јавних онлајн-заједница, а посебно њихов пословни разлог настанка. Да су то суштински ипак медији, а не мреже, говори и то што друштвени медији имају своје власнике, плаћено оглашавање, правила коришћења, цензорску политику... Њихови власници зарађују кроз поседовање личних података ко-

рисника и уступање тих података компанијама које се оглашавају на тим медијима.

Иначе, **друштвене мреже** (енг. social network) постоје откад постоји и људска цивилизација, а неки од примера су породица, родбина, пријатељи, комшије, познаници, колеге... Друштвени медији су само онлајн-платформе за њихово додатно повезивање, за савремено успостављање друштвених мрежа и са блиским / познатим и са удаљеним / непознатим људима.

Проблеми са специфичним појмовима у стручним областима ту не престају. Наиме, енглеске речи „**goal**“, „**objective**“ и „**target**“ на српски језик се најчешће преводе истоветно – као „**циљ**“. Такав приступ може да прође у „обичним“ текстовима, међутим те три речи у стручним текстовима (везаним за пословање, маркетинг и друге сродне области), имају своја специфична значења, која у најкраћем могу овако да се сагледају:

- **goal** = **циљ**, и односи се на највиши, стратешки ниво, као дугорочни циљ (или циљеви) нечега;
- **objective** = **задатак**, оно што на оперативном нивоу служи за остварење циља (најчешће је то више задатака);
- **target** = **циљани резултат**, мерљиве тактичке вредности, мете (бројке) које „гађамо“, то јест желимо да постигнемо.

Занимљив је (а недовољно познат) пример полисемичне лексеме, која се јавља и у српском и у енглеском језику – „**комуникација**“ (енг. communication), јер постоји битна разлика у њеном значењу када је у множини „**комуникације**“ (енг. communications). У питању је вишезначност која је логички повезана, али је технички различита:

1. Комуникација је процес размене информација између људи, кроз њихово међусобно општење, тиче се разумевања, стварања значења, развоја односа и начина како се

поруке примају и тумаче, а одвија се говором, писањем, знаковним језиком, говором тела...

2. Комуникације се односе на:

- средства преноса, технолошка решења, системе и канале преко којих се преносе информације и подаци између људи и обавља њихова комуникација на даљину, као што су жичане комуникације (енг. wired communications), бежичне комуникације (енг. wireless communications), интернет комуникације (енг. internet communications) и дигиталне комуникације (енг. digital communications), најчешће повезане кроз појам „телекомуникације“;
- средства и системе за премештање људи и предмета од једног до другог места (возови, авиони и бродови), као и саобраћајнице (путеви) којима се то одвија.

Ову логичну **терминолошку разлику између „comm“ и „comms“** многи у Србији нису прихватили, тачније – разумели. Када је „прекинута комуникација“ – то значи да су се неки људи посвађали или удаљили, па ето посла за стручњаке из друштвених наука. Када су „прекинуте комуникације“ – или нема приступа интернету или се десила нека природна катастрофа, па треба позвати инжењере или техничаре да то поправе. Нажалост, већи број домаћих високообразовних установа не прави разлику између „комуникација“ и „комуникације“, иако је она од суштинског значаја за профил кадрова које (желе да) образују. У англосаксонском свету се могу наћи бројни **примери академских установа којима је та разлика веома битна.**¹⁶⁸

¹⁶⁸ https://www.csusm.edu/communication/major_differences.html

НАЈЧЕШЋЕ ЗАБЛУДЕ СА ДИГИТАЛНИМ ПОЈМОВИМА НА ЕНГЛЕСКОМ

У свакодневној комуникацији, нарочито у медијима, али и у службеним упутствима државних органа, па и у стручној језичкој литератури, јавља се много грешака због неразумевања савремених дигиталних појмова. Следи преглед најчешћих заблуда те врсте.

1. BROWSER ≠ ПРЕТРАЖИВАЧ

Ово прво је наменски програм инсталиран на рачунару корисника, а ово друго је веб-локација у власништву мултинационалне компаније, или детаљније речено:

- **Web browser (Веб-прегледач)**, познат и као веб-читач, је наменска апликација за прегледање веб-садржаја читавањем веб-страница на уређај корисника. То је клијентски програм за проналажење, преузимање и приказивање информација са веб-локација на уређају корисника. Најпознатији веб-прегледачи су: Google Chrome, Mozilla Firefox, Microsoft Edge, Opera, Apple Safari.
- **Search engine (Веб-претраживач)**, познат и као претраживач интернета, је веб-локација специјализована за проналажење веб-садржаја и представља координисани скуп од три програма: Веб-паук за проналажење и праћење хипервеза, Програм за индексирање пронађених података у базу података и Програм који прима захтеве за претрагу од корисника. Глобални веб-претраживачи су Google, Bing, Yahoo и DuckDuckGo, а локално су популарнији Baidu (Кина) и Yandex (Русија). Постоје и веб-претраживачи специјализовани само за одређене врсте садржаја (фотографије, видео, садржај са друштвених медија...).

ПРИМЕРИ ЗА ЗАБЛУДУ БРОЈ 1

Неразликовање веб-прегледача и веб-претраживача у великом броју је запажено код многих органа јавне управе

(државна управа и јавна предузећа). Та пракса може да буде веома збуњујућа за кориснике и грађане, а надлежни се углавном оглушују на сугестије да то исправе. Ево неколико примера са њихових веб-сајтова и из порука е-поште:

- "...молимо Вас да се пријавите путем интернет претраживача..."
- "Препоручујемо да за рад са еСандучетом користите рачунар и претраживач Google Chrome."
- "Упутство за подешавање FireFox претраживача за рад..."
- "Za internet pretraživač Firefox Mozilla neophodna su podešavanja..."
- "...или у свој интернет претраживач унесите директну адресу:..."

2. ИНТЕРНЕТ ≠ ВЕБ

Интернет је много шири појам од веба, јер:

- **Интернет** је глобални комуникациони мрежни систем који користи пакет протокола за пренос података међу повезаним рачунарским мрежама и уређајима. Реч „интернет“ је сложеница настала од енглеског „inter-networking“ (међусобно умрежавање), јер управо то и значи – повезује у јединствену целину мреже различитих намена: приватне, јавне, пословне, академске, владине и не-владине.
- **WWW – World wide web (Мрежа широм света)**, скраћено Web (Веб, Мрежа), је један од начина приступања информацијама које се налазе на интернету постављене на неком веб-серверу, а доступне су помоћу ХТТП-а, и свака од њих је одређена једнообразним идентификатором ресурса. Из корисничког угла, WWW је мрежа веб-страна, података, датотека или интернет услуга којима може да се приступи кроз веб-прегледач. Веб је ужи појам од интернета, али је његов најпопуларнији део.

3. ДИГИТИЗАЦИЈА ≠ ДИГИТАЛИЗАЦИЈА

Повезани кораци, али суштински различити, јер:

- **Digitization (Дигитизација)** је просто претварање аналогних информација у дигитални облик. На пример, то је процес када се стари снимци са аудио или видео касета претворе у одговарајуће дигиталне аудио и видео снимке, или када се фотографије и папирни документи скенирају да би се претворили у дигиталне слике. Она је претходни и неопходни корак у дигитализацији.
- **Digitalization (Дигитализација)** је процес у коме се информације, које су после дигитизације већ у дигиталном облику, обједињују тако да се повежу и лакше користе, а ради поједностављивања или убрзавања неких операција које су се раније радиле ручно. Практично, дигитализацијом је омогућено је да се исто оно што се радило на стари, аналогни, „папирни“ начин сада ради дигитално. Није мењана суштина, само је промењен облик, уз бројне предности које рачунари и умреженост сами по себи доносе, попут аутоматизације која у много чему замењује људски рад. Често се меша с дигиталном трансформацијом (енг. Digital transformation), која је следећи корак након дигитализације.

4. ДИГИТАЛНИ МАРКЕТИНГ ≠ ИНТЕРНЕТ МАРКЕТИНГ

Дигитални маркетинг је шири појам од интернет маркетинга, јер:

- **Digital marketing (Дигитални маркетинг)** је део укупних активности у оквиру маркетинга који се одвија коришћењем искључиво дигиталних канала комуникације, који могу бити и онлајн и офлајн. То значи да дигитални маркетинг укључује све елементе интернет маркетинга, али и део традиционалног маркетинга који се одвија у дигиталном облику а није на интернету, као и део других дигиталних промотивних активности. Области дигиталног маркетинга које нису део интернет маркетинга су, између осталих, дигитална промотивна средства у јавном простору, ријалити технологије, интернет ствари, дигитални офлајн, СМС маркетинг...

- **Internet marketing (Интернет маркетинг)**, познат и као онлајн-маркетинг и веб-маркетинг, је део дигиталног маркетинга који се тиче само веб-сајтова и друштвених медија и онога што на те и друге веб-локације доводи посетиоце. Део је укупних маркетиншких активности и одвија се коришћењем искључиво онлајн-канала комуникације и онлајн-оглашавања.

ПРИМЕРИ ЗА ЗАБЛУДЕ ОД 2 ДО 4

Заблуде са дигиталним појмовима су честе међу грађанима и новинарима, али би стручна језичка литература требало да буде поуздан извор, уколико су у тиму аутора и сарадника били ангажовани и познаваоци дигиталне технологије и комуникацијски стручњаци.

У изузетном издању, и по обиму и по садржају и по броју учесника, какав је „Српски речник новијих англицизама“, Твртко Прћић и други, (Нови Сад: Филозофски факултет, 2021) ¹⁶⁹, појављују се, нажалост, следећи превиди за набројане заблуде од 2 до 4:

1. За одредницу „**веб**“ стоји да је *веб = интернет = нет*, то јест да су то синонимне одреднице. Претходно је већ објашњено зашто то није тачно, као и да је интернет много шири појам од веба.

2. За одредницу „**дигитализовати**“ као прво значење стоји потпуно погрешна дефиниција „*pretvoriti snimljeni zvuk ili sliku u digitalni oblik, radi kasnije obrade putem kompjutera*“. Претходно је већ објашњено зашто то није тачно, јер се описани процес зове ДИГИТИЗАЦИЈА а не ДИГИТАЛИЗАЦИЈА. И друго значење је делимично тачно, јер пише „*opremiti nešto ili nekoga modernom digitalnom опремом, нарочито компјутерском*“, чиме се дигитализација своди само на опрему, а она је шири и сложенији процес.

¹⁶⁹ <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>

3. За одредницу „дигитални маркетинг“ стоји погрешна дефиниција, у којој пише „*reklamiranje robe ili usluga putem interneta i onlajn tehnologije*“, што је нетачно због следећег:

- „рекламирање“, како се колоквијално назива „оглашавање“, је само један од делова „промоције“, а она је само један од четири стуба маркетинга (4П – производ/услуга, продајна цена, продајна места и промоција);
- у примеру узетом из праксе, који гласи „*Digitalni marketing uključuje sve elemente online marketinga, ali i deo tradicionalnog marketinga.*“, управо пише да се дигитални маркетинг не своди само на интернет / онлајн маркетинг;¹⁷⁰

Кроз цео „Српски речник новијих англицизама“ **уместо „рачунар“ пише „компјутер“**, што је подједнако необично као и чињеница да је **издање на латиници**, иако је финансирано средствима Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

ПРИМЕРИ НОВИХ СРПСКИХ РЕЧИ ЗА ЕНГЛЕСКЕ ПОЈМОВЕ

Током 2023. имао сам прилику да будем рецензент за дигиталне појмове српског издања књиге „**Data literacy in practice**“, које је изашло под називом „**Подацијска писменост : Data literacy**“ (Београд: Компјутер библиотека,

¹⁷⁰ Стицајем околности, као пример из праксе узет је цитат уз мог блога поста (тачније, из СЕО описа веб-странице у резултатима претраге на Гуглу), доступног на веб-страни <https://agitprop.rs/digitalni-marketing-nije-samo-online-marketing/> из чијег се самог наслова већ види да дигитални маркетинг није само онлајн маркетинг.

2023).¹⁷¹ На почетку рада одмах се наметнуло питање – како да буде преведен сам појам „**data literacy**“?

Колико је то нов појам, говори и чињењица да још увек није постао присустан чак ни на познатим онлајн-речницима енглеског језика. **Cambridge Dictionary**¹⁷² каже „*Sorry! We didn't find digital literacy in English...*“, а **Merriam-Webster**¹⁷³ нас обавештава да „*The word you've entered isn't in the dictionary*“. Тако је било средином априла 2023. Иначе, мање је познато да у енглеском језику једнина од „data“ (подаци) гласи „datum“ (податак).

Хрвати и Словенци су „data literacy“ превели као „**податковна писменост**“, што је за њихове потребе добро решење. Међутим, на српском језику то не звучи тако добро, а и вуче корен од речи „податак“, а нама је потребна множина – „**подаци**“.

Могли смо да прибегнемо једноставном решењу „**писменост о подацима**“, али то је незгодно за практичну употребу. У српском језичком фонду речи за нове дигиталне појаве већ су се одомаћили појмови „дигитална писменост“, „информатичка писменост“, „комуникацијска писменост“, „медијска писменост“, „рачунарска писменост“... На том трагу, стигли смо до могућих решења: „податковска“, „податачна“, „податачка“, „подациона“... све то је имало чудан „звук“, а било је и помало нејасно.

Тако смо дошли до оптималног и одмах јасног решења превода – „**подацијска писменост**“. Потпуно нова реч у српској језичкој пракси – „подацијска“, али веома прецизна у свом значењу, у духу је српског језика, а потиче од

¹⁷¹ <https://knjige.kombib.rs/podacijska-pismenost-vestina-prikupljanja-analize-i-koriscenja-podataka>

¹⁷² <https://dictionary.cambridge.org/>

¹⁷³ <https://www.merriam-webster.com/>

множине „подаци“. Подацијска писменост данас постаје неопходна и за личне и за пословне потребе.

Један од често коришћених појмова у тој књижи је и **Business Intelligence (BI)**, који је до сада погрешно преводљен на српски језик као „пословна интелигенција“ или „пословно обавештавање“. Међутим, енглески појам „intelligence“, поред оног основног значења на српском „интелигенција“, има и оно специфично „шпијунско“ значење. У српском језику се није усталио превод тог значења у једној јединој речи (прибегава се решењима „обавештајна агенција/служба“). А потреба постоји, чак и изван „обавештајне заједнице“ (тајне службе и војска) – свима је позната ЦИА, као и њене колеге из „military intelligence“.

Ипак, у српској стручној литератури већ могу да се пронађу „економска обавештајност“ и „сајбер обавештајност“, тако да смо лако дошли до правог решења да „business intelligence“ преведемо као „**пословна обавештајност**“. Иначе, претходно поменути погрешан превод „пословно обавештавање“ је у свету пословне комуникације нешто сасвим друго и много мање сложено од Business Intelligence (BI), која је стратешки технолошки процес анализе и обраде обиља пословних података.

ДОМЕНСКИ ПРАВОПИС – ПРАВИЛА ЗА ПИСАЊЕ ВЕБ-АДРЕСА

При копирању везе (тачније: УРЛ-а) неког веб-сајта из адресног поља веб-прегледача најчешће је непотребно преузимати било шта осим домена или поддомена на ком је веб-сајт, ако се жели да се читалац том везом упути на почетну страну веб-сајта. Међутим, систем који управља веб-сајтом (CMS) обично додаје разне **техничке додатке ис-**

пред и/или иза назива (под)домена, а који у пракси изгледају овако:

- <https://www.primer.rs/index.php>
- <http://www.primer.rs/index.php>
- <https://www.primer.rs>
- <http://www.primer.rs>
- <https://primer.rs>
- <http://primer.rs>
- www.primer.rs/index.php
- www.primer.rs
- primer.rs/index.php

Постоје две опције могуће примене овако копираних веза, ако желите да напишете **веб-адресу насловне стране** неког веб-сајта:

1. У штампаном тексту на папиру, који по природи ствари није „кликабилан“, довољно је да само пише **primer.rs**, како би корисник што брже ручно укуцао ту веб-адресу.
2. У тексту који је у дигиталном облику (нпр. ПДФ, Ворд датотека или веб-страна), те је по природи ствари „кликабилан“, треба да да пише **https://primer.rs** (ако су за тај веб-сајт подешени како треба веб-сервер, CMS и TLS сертификат). Наиме, веб-прегледачи одавно имају ту лепу особину, да по потреби додају потребне техничке додатке испред назива (под)домена, као што су „https://“ или „www“, или оне иза назива (под)домена, као што су „index.php“, „index.html“, „default.asp“ и слично.

У горњим примерима коришћен је домен **primer.rs**¹⁷⁴, намењен да служи као илустративни пример у текстовима на српском језику. Уместо да измишљате непостојеће

¹⁷⁴ <https://primer.rs>

домене или да грешком наведете неки туђи постојећи домен који показује на веб-сајт са ко зна каквим садржајем, можете да користите `primer.rs`. У ствари, ово је српска верзија домена **example.com**, који има исту намену.

Али, шта се дешава ако желите да прекопирате веб-адресу (тачније: УРЛ) неке **конкретне веб-странице на неком веб-сајту**? Она свакако не садржи само домен, већ и низ знакова иза домена, као што је случај са веб-страницом за „Новоречје“:

`http://alma.rs/Novorecje/index.html`

Међутим, овај УРЛ има четири проблема:

- веб-сервер не користи безбедносни протокол, те пише „http“ уместо „https“, а не уме ни да сам аутоматски пребаци посетиоца ако је грешком укуцао „https“;
- веб-сервер или CMS нису подешени како треба, те има непотребни додаток на крају „index.html“, то јест требало би да може да покаже почетну веб-страницу одељка „Новоречје“, означену са „/Novorecje/“, и без тога;
- због истог лошег подешавања, ако се у „/Novorecje/“ упише мало слово „п“ уместо великог слова „N“, УРЛ не ради;
- у ПДФ документу часописа „Новоречје“, у Импресуму, уписан је погрешан УРЛ „`http://www.alma.rs/novorecje`“, који би у ствари ипак био исправан (иако је нетачан), када би веб-сервер, CMS и TLS сертификат били подешени како треба.

Исправан УРЛ за „Новоречје“ гласио би овако **`https://alma.rs/novorecje/`**, када би све било подешено како треба. У верзији штампаног текста на папиру, било би довољно да пише само **alma.rs/novorecje**, а кад се то укуца у адресно поље веб-прегледача то би водило на почетну веб-страницу одељка „Новоречје“.

У једном од бројева часописа „Новоречје“, појавио се и занимљив проблем са копирањем везе која садржи неен-

глеске карактере (Non-ASCII Characters in a URL). Наиме, веб-прегледачи тако исписане УРЛ-ове приказују како треба, али при копирању им свако неенглеско слово претварају у „куке и кваке“, па је резултат овакав:

<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0>

... уместо нормалног исписа ћирилицом:

https://ru.wikipedia.org/wiki/Слово_года

Оба УРЛ-а раде, али онај први ствара проблеме, предугачак је и нечитљив је кориснику и дешава се да га уплаши да кликне, јер делује као нека потенцијална сајбер опасност.

Како се практично решавају такви проблеми? Када корисник наиђе на неки такав УРЛ, па при копирању добије „куке и кваке“ (јер је користио веб-прегледач који се тако понаша), најбржи начин је да се такав УРЛ убаци у адресно поље на веб-прегледачу Опера, где ће опет да се појави нормалан испис, али ће и копирање из њега да буде у нормалном облику за даљу употребу.

Постоји и други трик, за било који веб-прегледач: испред „http“ у УРЛ-у упишете било који карактер, онда ископирате цео тако дописан линк. Наравно, када га убаците где треба у текст, обришете оно што сте дописали, пре него што кликнете дугме „Ентер“.

Али, у ПДФ документу тог броја „Новоречја“ десио се и додатни проблем, јер се УРЛ због превелике дужине преломео сам од себе на два дела и постао некликабилан.

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ЈЕ САМО КОПИРАНТ, А НЕ КОПИРАЈТЕР!

Када говоримо о било ком језику, вештачка интелигенција (ВИ) је незаобилазна тема. Битно је да знате да у

области генерисања текстова вештачка интелигенција није оригинална, већ преписује од људи!

Вештачка интелигенција само пописује и преписује текстове живих (па и мртвих) аутора, али не смишља ништа **ОРИГИНАЛНО**. Она уме да комбинује, пакује, буци и претумбава ТУЂЕ речи и реченице... али **САМО** оно што је већ неки човек негде написао.

Истине ради, постоје и људи који су гори од ВИ, јер су неспособни да нешто смислено и оригинално сами створе, па стално преписују од других. Али, за разлику од ВИ, то чак не умеју ни да сложе да буде писмено и уредно, што ВИ ипак уме.

Направио сам мали тест: **поставио сам питање BING Compose AI алатки**¹⁷⁵, које гласи: „ШТА ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА НЕ МОЖЕ ДА УРАДИ БОЉЕ ОД ЧОВЕКА У ПИСАЊУ ТЕКСТОВА?“

(у наставку је њен одговор - само је побољшан прелом текста ради прегледности)

„Вештачка интелигенција је способна да генерише текстове на основу задатих кључних речи, тема или стилова, али то не значи да може да замени ЉУДСКУ КРЕАТИВНОСТ, ИНТУИЦИЈУ И ЕМПАТИЈУ.

Неки од аспеката писања које вештачка интелигенција не може да уради боље од човека су:

1. Прилагођавање циљној публици и контексту.

Вештачка интелигенција нема способност да разуме нијансе, иронију, хумор или емоције које људи користе у комуникацији. Такође, вештачка интелигенција не може да препозна када је потребно променити тон, стил или речник у зависности од ситуације, циља или публике.

¹⁷⁵ <https://edgeservices.bing.com/edgesvc/compose>

2. Стварање оригиналног и аутентичног садржаја.

Вештачка интелигенција се ослања на постојеће изворе информација и податке, што значи да не може да створи нешто потпуно ново или јединствено. Људи имају машту, инспирацију и лично искуство које им омогућава да пишу текстове који су оригинални и аутентични.

3. Проверавање чињеница и извора.

Вештачка интелигенција не може да гарантује тачност и поузданост информација које користи за генерисање текстова. Људи имају критичко мишљење, логику и етику која им помаже да провере чињенице и изворе, као и да препознају пристрасност, манипулацију или лажне вести.

4. Уређивање и побољшавање текстова.

Вештачка интелигенција може да коригује граматичке и правописне грешке, али не може да оцени квалитет, структуру, кохерентност и стил текста. Људи имају осећај за језик, ритам и лепоту који им омогућава да уредјују и побољшавају текстове тако да буду јасни, занимљиви и привлачни.“

Када сам 2018. на свом ЛинкТин профилу написао чланак „**Pisana reč: šta mogu ljudi, a šta roboti?**“¹⁷⁶, о томе да уређаји засновани на вештачкој интелигенцији никада неће бити способни да креирају СМИСЛЕНИ ОРИГИНАЛНИ садржај, неки су говорили да ће ме време демантовати. Изгледа да то време још увек, на срећу нас аутора, није дошло.

¹⁷⁶ <https://www.linkedin.com/pulse/pisana-rec-sta-mogu-ljudi-roboti-lazar-bošković/>

ЗАКЉУЧЦИ О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И ДИГИТАЛНОЈ ТЕХНОЛОГИЈИ

1. Српски језик, а и српска ћирилица, одавно имају разрешене проблеме који су их годинама спутавали у дигиталном простору. Остали су само (п)разни изговори и лоше навике.

2. На језичким пројектима националног значаја (речници, појмовници...) неопходни су дијалог и сарадња стручњака за језичка питања и стручњака за дигиталну технологију и комуникацију.

3. Домаћи језички стручњаци треба да се усагласе око начина писања нових дигиталних појмова на српском језику.

4. Аутоматско пресловљање текста у смеру из ћирилице у латиницу не прави проблеме, док су у супротном смеру (из латинице у ћирилицу) многе грешке неизбежне (стране речи, мерне јединице, адресе е-поште, веб-адресе...).

5. Курзивна слова „г“, „т“, „д“ и „п“ се разликују у српској и руској ћирилицу, те због тога треба обратити пажњу при избору фонта, тако да подржава српски ћирилички стандард.

6. Уређаји засновани на вештачкој интелигенцији могу да произведу смислени неоригинални, бесмислени оригинални и/или бесмислени неоригинални садржај, али никад неће бити способни да креирају смислени оригинални садржај.

ЛИТЕРАТУРА

Ајдачић, Дејан 1999. Нове словенске речи и метафоре на интернету. *Новоречје*, 4, 168–172.

- Бошковић, Лазар 2021. *Речник интернета и дигиталне комуникације (енглеско-српски)*. Београд: mCloud.
- Клајн Иван, Милан Шипка 2008. *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Новокмет, Слободан 2014. Форманти страног порекла *веб* и *сајбер* у српском језику, *Новоречје*, 4, 152–167.
- Правопис МС 2020: Ј. Јерковић, М. Пижурица, М. Пешикан. *Правопис српскога језика*, треће издање. Нови Сад: Матица српска.
- Прћић, Твртко и др. 2021. *Српски речник новијих англицизама*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- РСЈ 2018: *Речник српскога језика*, друго издање. Нови Сад: Матица српска.

ОНЛАЈН-ИЗВОРИ

- <https://home.unicode.org/>
- <https://www.iso.org/standards.html>
- <https://tipometar.org/kolumne/InDesignLokalizacija/Index.html>
- <https://recnikinterneta.rs/>
- <https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/news/internet-vs-internet-the-consequence-of-capitalization/>
- https://www.csusm.edu/communication/major_differences.html
- <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>
- <https://agitprop.rs/digitalni-marketing-nije-samo-online-marketing/>
- <https://knjige.kombib.rs/podacijska-pismenost-vestina-prikupljanja-analize-i-koriscenja-podataka>
- <https://dictionary.cambridge.org/>
- <https://www.merriam-webster.com/>
- <https://primer.rs>
- <https://edgeservices.bing.com/edgesvc/compose>
- <https://www.linkedin.com/pulse/pisana-rec-sta-mogu-ljudi-roboti-lazar-bošković/>

*Lazar Bošković**

SERBIAN LANGUAGE AND DIGITAL TECHNOLOGY:
PRACTICES, PROBLEMS, MISCONCEPTIONS, SOLUTIONS
AND RECOMMENDATIONS

S u m m a r y

The text was created based on 30 years of experience and professional engagement in four field of communication: mass media, marketing, public relations and internet production. The author was constantly on the line of intertwining of Serbian language and new communication practices and technologies, which are almost 100% based in English. For decades, all four mentioned communication activities have been suffering from a lack of consistent and fully defined professional terminology in Serbian. However, for the purposes of this text, the focus will be on the idioms from newer practice, from the moment our physical world and the digital world became deeply intertwined, before some 15 years ago. Examples of wrong translation from English to Serbian, even for simple and clear idioms, have led to that "social media" are unnecessarily and unusually translated as "social networks". Part of this text is dedicated to the need for creating new Serbian words for new digital idioms, words that appear more and more. The author also writes about his knowledge acquired during working on the book Dictionary of the Internet and Digital Communication.

Keywords: digital technology, digital communication, internet, web, online, domain, angloserbian, cyrillic, translation, media, marketing, internet, standards, fonts.

* lazar@agitprop.rs

ДЕАНТРОПОНИМНИ НЕОЛОГИЗМИ КАО КЉУЧНЕ РЕЧИ ЕПОХЕ :

Зборник радова :

Приредили: Дејан Ајдачић, Ђорђе Оташевић

1. издање

Издавачи:

Филолошко друштво „Речи“ – „Алма“

Ликовно решење корица:

Дејана Јовановић

Штампа:

„Алма“, Београд

ISBN:

978-86-6122-162-0

Тираж:

200

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81'373.43(082)

811.16'373.611(082)

ДЕАНТРОПОНИМНИ неологизми као кључне речи епохе : зборник радова / приредили Дејан Ајдачић, Ђорђе Оташевић. – 1. изд. – Београд : Алма : Филолошко друштво Речи, 2024 (Београд : Алма). – 288 стр. : граф. прикази ; 21 см. – (Библиотека Тематски зборници / [Алма] ; књ. 18)

Радови на више језика. – „Зборник садржи радове изложене на научној конференцији 'Деантропонимни неологизми као кључне речи епохе', ... одржане 15. маја 2023. у онлајн режиму ..“ --> Уводна реч. – Тираж 200. – Уводна реч: стр. 7. – Напомене и библиографске референце уз радове. – Библиографија уз сваки рад. – Резиме на срп. или енгл. или рус. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-6122-162-0 (Алма)

1. Ајдачић, Дејан, 1959- [приређивач, сакупљач] 2. Оташевић, Ђорђе, 1959- [приређивач, сакупљач]

а) Неологизми – Зборници б) Словенски језици – Творба речи – Зборници

COBISS.SR-ID 143221769